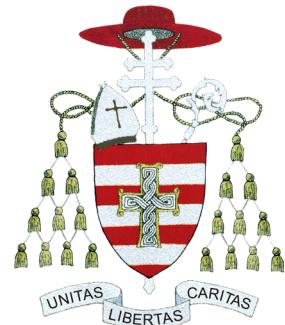
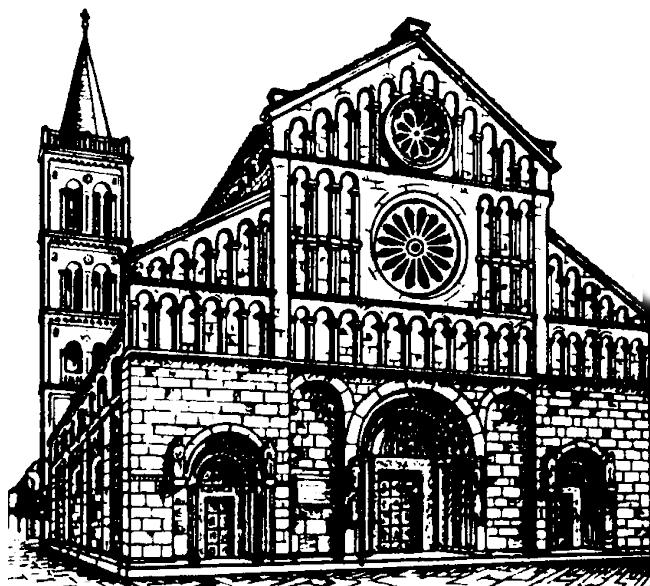

VJESNIK ZADARSKE NADBISKUPIJE

Broj: 9-10/2020. RUJAN - LISTOPAD

VJESNIK ZADARSKE NADBISKUPIJE

Izdaje: Nadbiskupski ordinarijat, Jurja Biankinija 2, 23000 Zadar
tel: 023/208-650; faks: 208-640;

e-mail: izdavstvo@zadarskanadbiskupija.hr

Odgovara: Mons. Želimir Puljić, nadbiskup zadarski

Uredništvo: Don Josip Lenkić, don Šimun Šindija, don Marin Batur, Ines Grbić, prof. Don Damir Šehić

Fotografije: Ines Grbić; Računalni slog: don Šimun Šindija

Tisk: TVG - tiskara d.o.o.

Slika na naslovnoj stranici: Četri zadaarske crkve: katedrala sv. Stošije, crkva sv. Krševana, crkva sv. Šime i crkva sv. Marije

S mjerama predostrožnosti, rada, reda i molitve u novu školsku godinu!

Nadbiskupovo pismo na početku školske godine 2020/2021.

1. Odavno neka riječ nije bila toliko upotrebljavana kao koronavirus koji je svojom pandemijskom pojavom ugrozio svijet na globalnoj ravni. Uz pitanja je li njegova pojava znak Božje kazne ili je to poziv na obraćenje, koronavirus je otvorio i pitanja o gospodarstvu i politici, o sportu, obredima i o školi, o javnom prostoru i o znanosti. Ovo vrijeme od kad smo bili suočeni s tim virusom, pokazalo je ujedno veliku stvarateljsku i kreativnu moć svećenika, redovnica i redovnika, ravnatelja, učitelja i kateheti. Kad se, naime, zbog opasnosti zaraze prestalo ići u škole, organizirana je nastava „on-line“, omogućena su predavanja iz svih školskih predmeta, kao i prijenos vjerskih obreda. Roditelji, učenici, posebice oni koji su bili vezani uz svoje domove ili bolničke krevete, za to su veoma zahvalni. Vjernicima je osobito bilo utješno pratiti putem raznih medija svete mise, molitve i navještaj Riječi Božje. U našoj nadbiskupiji u početku pandemije emitirano je putem Radio Zadra i Radio Biograda oko stotinjak emisija duhovnog sadržaja, razgovora i na-govora pod naslovom „Ohrabri se, Božji narode, i prevencijom i molitvom“.

Uz naglašenu potrebu prevencije, međusobne distanciranosti i uvažavanja higijene tijela, osjećali smo potrebu njegovati i higijenu duše koja ne može živjeti bez Boga, bez molitve i duhovnosti. Čovjek osjeća u sebi „nebesku čežnju“ koju je sveti Augustin izvrsno formulirao u rečenici „nemirno je srce naše, dok se u tebi ne smiri“. Na neugodna pitanja koja nameće ovo “virusno doba” može se odgovoriti samo uz Božju pomoć i njegova nadahnuća; uz molitvu, šutnju i Riječ Očevu koju nam je Bog ostavio u Svetom Pismu. U tom vidu potrebne su mjere predostrožnosti, dezinfekcije i socijalne distance, ali i sredstva molitve i duhovnosti. Uz neke kritike zbog otkazivanja zajedničkih misa moglo se čuti i citati brojne izjave i komentare da im je „molitva svećenika iza zatvorenih crkvenih vrata“ davala ogromnu „nevidljivu snagu u borbi s pandemijom“. U međuvremenu došlo je do popuštanja odredbi i mjera, s napomenom kako „popuštanje nije opuštanje“. I, evo, ljeto je prošlo u određenom ozračju „popuštanja i opuštanja“.

2. Britanski matematičar John C. Lennox, koji je nedavno objavio knjigu „Gdje je Bog u doba koronavirusa?“ (Verbum 2020.), tvrdi kako je „s pandemijom porastao osjećaj ranjivosti, ali ovo nije najgora pandemija u povijesti“. Međutim, on veli kako „nikada dosada nije bila zabilježena takva izolacija gradova i država, niti zabrana sportskih događanja i vjerskih obreda. Stoga smo gledali utihle gradove kojima je gromoglasno odjekivao strah i samoizolacija“. U takvom ozračju pojedinci se počinju bojati za svoje fizičko i psihičko zdravlje, za svoje obitelji i prijatelje, posebice za stare i nemoćne. Hvata ih panika „zbog neizvjesnosti u društvu, zbog gubljenja radnih mesta, nestanka zaliha hrane i ekonomski nesigurnosti“, piše Lenox i pita se „kako izbjegći i prevladati znakove straha i panike koja sve više hvata maha?!”

Ta je pitanja spomenuo i Papa Franjo u nagovoru ispred bazilike svetoga Petra, 27. ožujka 2020. Tada je dirljivom molitvom i blagoslovom između ostaloga rekao: „Gusta se tama nadvila nad naše trgove, ulice i gradove. Zagospodarila je našim životima i ispunila sve tišinom i prazninom, koju se može osjetiti u zraku i u gestama ljudi. Uplašeni smo i izgubljeni, poput učenikâ iz evanđelja koje je znenada zahvatila neočekivana i žestoka oluja. Shvaćamo da smo krhki i bez orijentira, svi na istoj lađi. To nam pomaže spoznati da smo pozvani veslati zajedno i da smo potrebnii međusobne utjehe“.

Poput učenika iz lađe i mi molimo i vapijemo: „Izgibosmo, spasi nas Gospodine“. Iskustvo „virusne oluje“, dakle, pomaže nam shvatiti da „ne možemo ići dalje svatko za sebe, već samo zajedno, u istoj lađi i na zajedničkom moru“.

3. Slušamo i mi, dakle, Isusov blagi ukor: „Što ste bojažljivi; kako nemate vjere?!“ Vjera se rađa sa sviješću da nam je potreban Krist i njegovo spasenje. Nismo sami sebi dostatni. Dapače, ako se izoliramo i ostanemo sami, opasnost je da potonemo. Valja se truditi da nam Gospodin bude blizu. On nam je potreban, jer on je naša busola i zvijezda Danica. Molimo neka uđe u lađu našega života.

Predajmo mu svoje strahove kako ne bismo brodolom doživjeli i potonuli. On okreće sve na dobro i donosi spokoj našem nemiru u okruženju panike i oluje. Stoga, „svu svoju brigu povjerimo Njemu“, kako veli apostol Petar (1 Pt 5, 7).

Poželio bih, dragi učenici, roditelji, učitelji, ravnatelji, odgojitelji, svećenici i katehete da u duhu Papinih riječi u ovom izazovnom vremenu raste naša svijest da pripadamo „zajednici braće koji veslaju zajedno u istoj lađi i na zajedničkom moru“ (Papa, 27. 03. 2020.). Neka početak školske godine s Božjim blagoslovom započne i s njime neka se dovrši. Neka nas Gospodin po zagovoru Blažene Djevice Marije, koja pomaže svojoj djeci u nevolji, oslobodi od ove pandemije, kao i od svakog drugog moralnog nereda i zastranjenja.

4. Osjećam potrebu zahvaliti svima vama koji ste angažirani u odgoju i obrazovanju, za vašu predanost u važnom i blagoslovljenom poslu i zadatku. Pomozite mladima tražiti smisao života.

Osluškujte pažljivo i strpljivo njihova pitanja i otvorite im širom vrata svoga srca. Crkva vas podržava u vašem odgovornom odgojnem zadatku. Pozivam i vas, dragi učenici, družite se s Isusom i u ovoj školskoj godini. On vas voli i nudi vam spasenje i smisao postojanja. Samo u njemu „u kojem živimo, mičemo i jesmo“ (sv. Pavao), moguće je postići puninu ostvarenja. Ne zaboravite uzvratiti ljubav vašim roditeljima i učiteljima, svećenicima i katehetama koji vode brigu o vama. Slušajte ih i surađujte s njima. Usvajajte ono što vas poučavaju i na što vas svojim dobrim primjerom potiču.

Svladavajte školske obvezе i njegujte duh zajedništva i solidarnosti. I ne umarajte se svojim poнаšanjem pružati svima „razloge nade koja je u vama“ (1 Pet 3, 15).

Završavam Pismo poticajnim riječima ohrabrenja koje je apostol Pavao uputio učeniku Timoteju: „Budi uporan, uvjерavaj, prijeti i zapovijedaj sa svom strpljivošću i poukom.. Raspiruj milosni dar Božji i izvrši djelo blagovjesničko..“ (2 Tim 4, 2-5). Vi ste, dragi roditelji i odgojitelji primili djecu i učenike kao milosni dar. Budite dostojni svoga poziva i zahvalni za povjerenje koje vam se ukazuje.

Upućujem svima molitvu i blagoslov. Neka vas u odgovornom poslu prati Božja pomoć i zagovor sv. Krševana, vrsnog odgojitelja i katehete svete Stosije. I neka vam ne dojadi poticati svoje učenike da misle i čine dobro, pa će i Bog blagosloviti vaš trud i vaše nastojanje.

SVETA STOLICA

Ogovaranje je kuga gora od Covida

Papin nagovor prije molitve Andeo Gospodnji u nedjelju 6. rujna 2020.

Draga braćo i sestre, dobar dan!

Evangelije ove nedjelje (usp. Mt 18, 15-20) preuzeto je iz četvrtog Isusova govora u Matejevu Evangeliju, poznatog kao „govor o zajednici“ ili „govor o Crkvi“. Današnji odlomak govori o bratskom ispravljanju i poziva nas razmišljati o dvostrukoj dimenziji kršćanskog postojanja: zajedničarskoj, koja zahtijeva očuvanje zajedništva, te osobnoj, koja nalaže pažnju i poštivanje svake pojedine savjesti.

Da bismo ispravili brata koji je pogriješio, Isus predlaže pedagogiju oporavka. Isusova je pedagogija uvijek pedagogija oporavka; On uvijek nastoji oporaviti, spasiti. I ta je pedagogija podijeljena u tri koraka. Najprije kaže: „idi i pokaraj ga nasamo“ (r. 15), to jest, ne iznosi javno njegov grijeh. To znači poći k bratu obzirno, ne da bi ga se osudilo, nego da bi mu se pomoglo shvatiti što je učinio. Koliko smo samo puta imali to iskustvo: netko dode i kaže nam: „Čuj, ti si u tome pogriješio. Trebao bi se malo u tome promijeniti“. Možda ćemo se isprva rasrditi, ali ćemo kasnije zahvaliti, jer je to gesta bratstva, zajedništva, pomoći, oporavka.

To Isusovo učenje nije lako provesti u djelo i to iz više razloga. Postoji strah da će brat ili sestra loše reagirati; katkad nedostaje dovoljno povjerenje u njega ili nju... a ima i drugih razloga. Ali svaki put kad smo to učinili osjetili smo da je upravo to Gospodinov put.

Može se, međutim, dogoditi da, usprkos mojim dobrim namjerama, prvi pokušaj ne uspije. U tom je slučaju dobro ne odustati i reći: „Ma nek' sam to rješava, dižem ruke od toga“. Ne, to nije kršćanski. Ne smijemo odustati, nego moramo podržati brata ili sestru. Isus kaže: „Ne posluša li te, uzmi sa sobom još jednoga ili dvojicu, neka na iskazu dvojice ili trojice svjedoka počiva svaka tvrdnja“ (r. 16). To je propis Mojsijeva zakona (usp. Pnz 19, 15). Premda se čini da je protiv optuženog, zapravo ga štiti od lažnih optužitelja. Ali, Isus ide i dalje od toga: traži se dvojicu svjedoka, ne da bi optužili i osudili, nego pomogli. „Idemo se ti i ja dogоворити да porazgovaramo s ovim, s onom koji grieve, koji čini nešto loše. Idemo kao braća s njim razgovarati“. To je stav oporavka koji Isus želi od nas. Isus, naime, uzima u obzir i mogućnost da i taj drugi pristup sa svjedocima propadne, za razliku od Mojsijeva zakona, prema kojem je svjedočanstvo dvojice ili trojice bilo dovoljno za osudu.

Čak i ljubav dvojice ili trojice braće može biti nedovoljna, jer su on ili ona tvrdoglavi. U tom slučaju – dodaje Isus – „reci Crkvi“ (r. 17), to jest zajednici. U nekim se situacijama uključuje čitavu zajednicu. Postoje stvari koje drugu braću ne mogu ostaviti ravnodušnim: potrebna je veća ljubav da se brat oporavi. No, ponekad možda čak ni to nije dovoljno. Isus kaže: „Ako pak ni Crkve ne posluša, neka ti bude kao poganin i carinik“ (ibid.). Ovaj nas, naizgled tako prezriv, izraz zapravo poziva da svog brata vratimo u Božje ruke: samo će Otac moći iskazati ljubav veću od one koju imaju sva braća zajedno. Ovo nam je Isusovo učenje od velike pomoći, jer – sjetimo se tek jednog primjera – kad vidimo neku pogrešku, manu ili da su brat ili sestre posrnuli, obično prvo što činimo jest to da idemo o tome drugima govoriti, ogovarati. A ogovaranja zatvaraju srce zajednici, zatvaraju se jedinstvu Crkve. Veliko ogovaralo je đavao koji uvijek govori ružno o drugima, jer je on lažac koji nastoji razjediniti Crkvu, udaljiti braću od Crkve i unijeti razdor u zajednicu. Molim vas, braće i sestre, učinimo taj napor da ne ogovaramo. Ogovaranje je kuga gora od Covida! Učinimo taj napor: nemojmo ogovarati. To je Isusova ljubav, koji prihvaca i carinike i pogane, sablažnjavajući umne ljude onog vremena. Stoga nije riječ o osudi bez prava priziva, nego o priznanju da naši ljudski pokušaji ponekad mogu propasti te da samo onda kad se nađe sâm pred Bogom, brat može stati pred vlastitu savjest i odgovornost za svoja djela. Ako ne ide

drukčije utećimo se šutnji i molitvi za brata i sestru koji griješe, ali nemojmo nikada ogovarati.

Neka nam Djevica Marija pomogne da bratsko ispravljanje postane zdrava navika, tako da u našim zajednicama uvijek možemo uspostavljati nove bratske odnose, utemeljene na uzajamnom opraštanju i, prije svega, na nepobjedivoj snazi Božjeg milosrđa.

Dva bitna stožera za vjernike svih vremena

Papin nagovor prije i nakon molitve Andeo Gospodnj u nedjelju 25. listopada 2020.

Draga braćo i sestre, dobar dan!

U današnjem odlomku iz Evandjela (usp. Mt 22, 34-40), jedan zakonoznanac pita Isusa koja je „zapovijed najveća“ (r. 36), to jest koja je glavna zapovijed cijelog Božjega Zakona. Isus jednostavno odgovara: „Ljubi Gospodina Boga svojega svim srcem svojim, i svom dušom svojom, i svim umom svojim“ (r. 37). I odmah dodaje: „Druga, ovoj slična: Ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga“ (r. 39).

Isus u svom odgovoru ponavlja i ujedinjuje dvije temeljne zapovijedi koje je Bog svom narodu dao preko Mojsija (usp. Pnz 6, 5; Lev 19, 18). I tako izmiče zamki koja mu je postavljena „da ga iskuša“ (r. 35). Njegov ga sugovornik, naime, pokušava uvući u spor koji se vodio između dobrih poznavatelja Zakona o hijerarhiji zapovijedî. Ali Isus postavlja dva bitna stožera za vjernike svih vremena, dva stožera našega života. Prva je da se moralni i vjerski život ne može svoditi na tjeskobnu i prisilnu poslušnost. Ima onih koji zapovijedi nastoje izvršiti na tjeskoban ili prisilan način, a Isus nam daje do znanja da se moralni i redovnički život ne može svoditi na tjeskobnu i prisilnu poslušnost, već kao ishodište mora imati ljubav. Drugi je stožer to da ljubav mora težiti ujedno i nerazdvojno prema Bogu i bližnjemu. To je jedna od glavnih novina Isusova učenja i pomaže nam shvatiti da nije prava ljubav prema Bogu ona koja se ne pretače u ljubav prema bližnjemu te, isto tako, nije prava ljubav prema bližnjemu ona koja ne izvire iz odnosa s Bogom.

Isus svoj odgovor završava riječima: „O tim dvjema zapovijedima visi sav Zakon i Proroci“ (r. 40). To znači da sve zapovijedi koje je Gospodin dao svome narodu moraju biti povezane s ljubavlju prema Bogu i bližnjemu. Naime, sve zapovijedi služe tome da se provodi u djelu i izrazi tu dvostruku nedjeljivu ljubav. Ljubav prema Bogu izražava se prije svega u molitvi, posebno u klanjanju. Mi uvelike zanemaruјemo klanjanje Bogu. Upućujemo molitvu zahvale, prošnju kojom nešto zatražimo..., ali zanemaruјemo klanjanje. A klanjanje Bogu upravo je srž molitve. Ljubav prema bližnjemu, koja se naziva i bratskom ljubavlju, sastoji se od blizine, slušanja, dijeljenja s drugima, brige za drugoga. Koliko samo puta propuštamo saslušati drugoga jer je dosadan ili zato što mi oduzima vrijeme, koliko puta propustim pomoći mu, biti uz njega u njegovim jadima, kušnjama... Ali uvijek nađemo vremena za naklapanje, uvijek! Nemamo vremena tješiti ožalošćene, ali imamo napretok vremena za naklapanje. Pazite se toga! Apostol Ivan piše: „tko ne ljubi svoga brata kojega vidi, Boga kojega ne vidi ne može ljubiti“ (1 Iv 4, 20). Tako vidimo jedinstvo tih dvaju zapovijedi.

U današnjem Evandjelu Isus nam još jednom pomaže poći do živog vrela iz kojeg izvire Ljubav. A taj je izvor sâm Bog kojega treba ljubiti u zajedništvu koje nitko i ništa ne može raskinuti. U zajedništvu koje je dar za koji svaki dan treba moliti, ali i osobno predano zalaganje da u svome životu ne postanemo robovima idola ovoga svijeta. A potvrda jesmo li na putu obraćenja i svetosti uvijek je ljubav prema bližnjemu. U ovome se sastoji ta provjera: ako kažem „ljubim Boga“, a ne ljubim svoga bližnjega, to ne ide. Ljubim li Boga pokazujem time što ljubim bližnjega. Sve dok bude ijednog brata ili sestre kojima zatvaramo srce bit ćemo daleko od toga da budemo učenici onako kako Isus od nas traži. Ali njegovo božansko milosrđe ne daje nam da se obeshrabrimo, već nas, naprotiv, poziva da svaki dan započnemo iznova dosljedno živjeti evandjelje.

Neka nam zagovor Presvete Marije otvori srca da prigrlimo tu „veliku zapovijed“, dvostruku zapovijed ljubavi, u kojoj je sažet sav Božji zakon i o kojoj ovisi naše spasenje.

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA

Izjava – Pandemija bolesti Covid-19: ispit solidarnosti i bratstva

Danas se suočavamo s nevidljivom opasnošću koja ugrožava sve veći broj naših građana. To nas potiče da kao Komisija HBK Iustitia et pax, koja je pozvana promicati pravdu i mir, skrenemo pozornost na neke činjenice i pozovemo sve vjernike, kao i građane dobre volje, na veću odgovornost, ali i na solidarnost, osobito prema onima koji su starije životne dobi ili slabijega zdravstvenog stanja te tako i izloženiji ovoj opakoj zarazi.

Papa Franjo je u više svojih govora jasno istaknuo da nas je iskustvo pandemije naučilo da se nitko ne spašava sam. Svatko je mogao iskusiti osobnu krhkost i ranjivost kojoj smo izloženi u ovom svijetu. Shvatali smo da svaki osoban izbor dotiče i živote naših bližnjih, bilo onih koji žive pored nas bilo onih koji žive na drugom kraju svijeta. Sve nas to upućuje da smo svakodnevno sve više svjesni uzajamne povezanosti i da smo svi braća koja žive u zajedničkoj kući. To nas istodobno potiče da postajemo sve više solidarni u dobru i u raspodjeli raspoloživih dobara. U borbi protiv opakoga koronavirusa, SARS-CoV-2, također postajemo ponovno svjesni važnosti znanosti, ali istodobno i njezinih ograničenja. Na osobnoj razini, nužnost samoizolacije i ograničavanje socijalnih kontakata natjeralo nas je na određen, za nas neprirodan način života te na preispitivanje dosadašnje, prevladavajuće društvene ljestvice vrednota koja je visoko vrednovala profit i moć. Kriza nas je poučila da manje radimo za zaradu, a više obratimo pozornost na ono što je bitno i važno u životu. Kriza, nametnuta ne našom krivnjom, otkrila nam je tako i poneke zaboravljene vrednote. Zatvoreni u vlastitim domovima otkrili smo ljepotu zajedničkog života: roditelja i djece, starih i mlađih, kao i napetosti i radosti međusobnih odnosa. Sve nas to potiče i da razmišljamo o svojoj budućnosti koja nam se trenutačno čini nesigurna i teška, osobito na društveno-socijalnoj i gospodarskoj razini. Pozvani smo dobro razlikovati ono što je uistinu vrijedno i trajno od onoga što je prolazno, uočiti ono što je prijeko potrebno u odnosu na ono što to nije. Nas vjernike je na osobit način teško pogodila ponajprije nemogućnost, a kasnije ograničenost euharistijskih slavlja s narodom i pozvala na preispitivanje vlastite duhovnosti i žedi za Bogom. U tome kontekstu i Kristov nalog ljubavi »ljubi bližnjega svoga kao sebe samoga« dao nam je snagu evanđeoske ustrajnosti i strpljivosti.

Međutim, pandemija uzrokovana širenjem virusa SARS-CoV-2 otvorila je, među inim, i brojna etička i pravna pitanja, ne samo u Hrvatskoj već i u cijelom svijetu. Većina europskih država, pa tako i Hrvatska, uvele su niz izvanrednih mjera za zaštitu građana od širenja pandemije uzrokovane koronavirusom, čime su ograničena neka ljudska prava. S time u vezi treba naglasiti da ta prava koja su ograničena nisu apsolutna, odnosno država ih ima pravo ograničiti radi zaštite nekih drugih prava. Tako se prema Ustavu Republike Hrvatske slobode i prava mogu ograničiti da bi se zaštitila sloboda i prava drugih ljudi te pravni poredak, javni moral i zdravlje. Razvidno je, dakle, da zaštita zdravlja (pučanstva) preteže nad neograničenošću slobodâ i nekih drugih prava pojedinaca. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava također propisuje mogućnost ograničenja prava na poštovanje privatnog i obiteljskog života, slobode mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi, slobode izražavanja i slobode okupljanja i udruživanja radi, među ostalim, zaštite zdravlja. Europski sud za ljudska prava u nizu je odluka utvrdio da države imaju pozitivnu obvezu osigurati odgovarajući pravni i institucionalni okvir za zaštitu javnog zdravlja. Dakako, navedena ograničenja moraju biti utemeljena na zakonu i razmjerna naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju.

U Hrvatskoj su ograničenja prava u kontekstu sprječavanja širenja pandemije podvrgnuta ocjeni Ustavnoga suda koji je na sjednici održanoj 14. rujna 2020. godine većinom glasova odlučio o

zahtjevima za ocjenu ustavnosti i to u odnosu na nekolicinu zakonskih izmjena koje je donio Hrvatski sabor te u odnosu na odluke Stožera civilne zaštite. U odnosu na zakonske izmjene, Ustavni sud nije prihvatio prijedloge predlagatelja uz obrazloženje da je Hrvatski sabor postupao u granicama svojih ovlasti propisanih Ustavom. Glede odluka Stožera civilne zaštite, Ustavni je sud također, odbacivanjem ili neprihvaćanjem prijedloga predlagatelja, utvrdio da su sve odluke (osim jedne koja se odnosila na zabranu rada nedjeljom i o kojoj je odlučio na vlastitu inicijativu) bile u skladu s Ustavom i da su za njihovo donošenje postojali objektivni i racionalni razlozi. Stajališta Ustavnog suda Republike Hrvatske iznimno su važna u kontekstu dalnjeg smjera djelovanja nadležnih tijela u prevenciji štetnih posljedica pandemije na zdravlje građana. To je, dakako, važno i zbog funkciranja obrazovnog sustava te obavljanja gospodarskih, proizvodnih i uslužnih djelatnosti o kojima ovisi održivost i stabilnost društva u cjelini. Ustavni je sud potvrđio i činjenicu da pravni propisi određuju granice etičke i pravne odgovornosti građana. Ne samo da ne postoje apsolutne slobode u pravnom smislu, već one mogu biti i u etičkomu smislu ograničene. Sloboda pojedinca uvijek je ograničena slobodom drugih. Zbog toga je važno inzistirati na odgovornosti pojedinaca, ne samo u smislu samozaštite već i zaštite drugih od bolesti, posebice ranjivih skupina, onih koji su potencijalno izloženiji zdravstvenim komplikacijama i istodobnim višestrukim kroničnim bolestima.

Javnost, dakako, ima pravo znati i preispitivati odluke i mjere nadležnih državnih tijela. To je u srži demokratskog pluralizma i različitosti koja obogaćuje društvo. Međutim, širenje teorija zavjere, panike, negiranje osobne odgovornosti i zanemarivanje prava i zdravlja drugih, te ignoriranje ne samo znanstvenih spoznaja već i vidljive stvarnosti oko nas nije prihvatljivo, jer pridonosi zbrici i neredu koji su nam svima najmanje potrebni. S druge strane, kršenje pravnih propisa kojima je cilj prevencija širenja zaraznih bolesti povlači prekršajnu pa i kaznenopravnu odgovornost, posebice u slučajevima sprječavanja zdravstvenih radnika u obavljanju zdravstvene djelatnosti.

U skladu s ustavnim pravom na zdrav život, svatko je dužan, u sklopu svojih ovlasti i djelatnosti, osobito skrb posvećivati zaštiti zdravlja ljudi. Naime, kako ističe Katekizam Katoličke Crkve, »život i tjelesno zdravlje dragocjeni su Božji darovi. Treba ih razumno njegovati, obazirući se na potrebe drugih i na opće dobro. Skrb za zdravlje građana zahtjeva društvenu potporu kako bi se ostvarili uvjeti življenja koji omogućuju rast i postizanje zrelosti« (br. 2288). Komisija Iustitia et pax stoga poziva na razboritost i poštovanje zdravstvene struke. Usto apeliramo na javnu podršku radu i dostojanstvu Stožera civilne zaštite, kako nacionalnog tako i lokalnih, kao i svih zdravstvenih djelatnika koji su dosad iznijeli najveći teret u uvjetima krize. Držimo važnim i poticanje daljnje argumentirane znanstvene rasprave, posebice putem, za tu svrhu osnovanoga, Znanstvenoga savjeta Vlade Republike Hrvatske za suzbijanje koronavirusa, u kojem su okupljeni vrhunski hrvatski znanstvenici.

Držeći se jednostavnih mjera higijene, razdaljine, nošenje maski u za to propisanim situacijama i prostorima, koje preporučuju Stožer i Znanstveni savjet, a u skladu s mjerama preporučenim u većini zemalja angažiranih u cilju zaštite zdravlja i života svojih državljana, čuvamo sebe i svoje bližnje. Primum non nocere, tj. ne naškoditi zdravlju i životu drugih ljudi i sebi samome, jedan je od osnovnih postulata medicine. U ovom zahtjevnom vremenu pandemije, dobili smo velik izazov u novom i opasnom virusu, ali i ujedinjenu znanost i medicinu, koje su nam, osim suvremenih istraživanja u borbi protiv bolesti COVID-19, pružile jednostavne mjere koje svaka osoba dobre vjere i dobrih namjera može primijeniti u osobnoj zaštiti i zaštiti svojih bližnjih. Time ćemo ne samo sačuvati zdravlje, nego i radna mjesta, te budućnost za našu djecu. Za nas vjernike, ali i za sve ljude dobre volje, u središtu mora uvijek biti poštovanje života i dostojanstva svake ljudske osobe, a osobito bratska ljubav i solidarnost prema najranjivijima i najugroženijima u našem društvu.

Dr. Krunoslav Novak preuzeo službu generalnog tajnika HBK

Novoizabrani generalni tajnik Hrvatske biskupske konferencije doc. dr. sc. Krunoslav Novak preuzeo je u Zagrebu, 25. rujna 2020., službu od dosadašnjega generalnog tajnika biskupa Petra Palića.

Preuzimanju službe je, osim dosadašnjeg generalnog tajnika biskupa Palića i novoizabranoga vlč. Novaka, nazočio i predsjednik HBK zadarski nadbiskup Želimir Puljić.

Novi generalni tajnik zahvalio je biskupima na izboru. „Želim izraziti zahvalnost nadbiskupima i biskupima HBK za povjerenje koje su mi iskazali izborom na ovu službu. Evo ovog jutra, posebno nadbiskupu Želimiru i biskupu Petru, koji su ovdje kao pravi domaćini izrazili i dobrodošlicu i pružili mogućnost da ovo vrijeme primopredaje i pomalo upoznavanje službe za mene bude zaista jedan trenutak uočavanja novih putova koje će ja u svojoj službi vršiti. Vjerujem da će način kako je započelo evo s molitvom i Božjim blagoslovom biti popraćen i cijeli tijek mojeg mandata.“

Vlč. Novak osvrnuo se i na svoje dosadašnje mjesto docenta na Hrvatskom katoličkom sveučilištu. „Moji studenti na HKS-u kažu da su podijeljenih osjećaja iako oni znaju da će ja jednim dijelom još uvijek ostati s njima i njima nastavnik i profesor. Tako da taj dio mojeg angažmana neće biti potpuno utrnut – možda malo modificiran, a opet nove prilike sigurno će otvoriti i ova služba kojoj sada pristupam i koju započinjem u nekim budućim oblicima suradnje.“

Najavio je i što ga na novoj službi najprije očekuje. „Pred nama je plenarno zasjedanje u listopadu koje ćemo pripremiti. Mogu spomenuti javno da mi je dosadašnji generalni tajnik izrazio spremnost da mi pruži ruku, da taj prvi korak bude za mene jednostavniji, da mogu to ostvariti i odraditi na ispravan način. A onda kad učinite prvu stepenicu, vjerujem da su sljedeće jednostavnije i lakše.“

Biskup Palić je nakon predaje službe između ostaloga što obuhvaća služba generalnog tajnika. „Povezivanje s tajnicima drugih biskupskih konferencija Europe, ali i šire, pomaže nam upoznati situaciju u drugim crkvama, u drugim konferencijama i onda, naravno, na temelju toga i tih iskustava, pokušati ono što je dobro i korisno prenijeti i ovdje kod nas.“

Za Hrvatsku katoličku mrežu na primopredaju se osvrnuo i nadbiskup Puljić. „Započeli smo sa svetom liturgijom pod kojom je novi tajnik položio zakletvu vjernosti o upravljanju ovime svime što mu je povjерeno, a dosadašnji generalni tajnik danas je radosno predao službu i zahvaljujem mu od srca na svemu onomu što je učinio za Biskupsku konferenciju u svojoj službi, koju je zaista časno i odano vršio. A novom tajniku također želim blagoslov i uspjeh.“

Pandemija COVID-19 kao milosno vrijeme za obiteljski pastoral

Sjednica Vijeća Hrvatske biskupske konferencije za život i obitelj održana je u srijedu, 7. listopada 2020., a u četvrtak, 8. listopada, održan je i sastanak nad/biskupijskih povjerenika za obiteljski pastoral. Tim je susretima u prostorima HBK u Zagrebu predsjedao mons. Mate Uzinić, dubrovački biskup i predsjednik spomenutog Vijeća. Uobičajeno je da se članovi Vijeća i povjerenici susreću zajedno, ali su se zbog epidemioloških mjera ovaj put susreli zasebno.

Vijećnici i povjerenici izviješteni su o izvršenju zaključakâ prethodnih sjednica, kao i o aktualnostima u Crkvi i društvu koje se tiču života, braka i obitelji, s posebnim naglaskom na inicijative i smjernice pape Franje te vatikanskog Dikasterija za laike, obitelj i život. U kontekstu važnosti za pastoral braka i obitelji ukratko su predstavljeni i najnoviji crkveni dokumenti: Samaritanus bonus Kongregacije za nauk vjere i enciklika Fratelli tutti pape Franje.

Osvrnuli su se i na aktualnu situaciju vezanu za udomljavanje i posvajanje djece, kao i udo-

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA

mljavanje starijih osoba. Polazeći od primjera Isusa Krista i učiteljstva Crkve te međunarodnih konvencija vijećnici i povjerenici izrazili su žaljenje što dobrobit djeteta i starijih osoba nije apsolutni prioritet sviju koji su uključeni u te procese, a osobito onih koji donose sudbonosne odluke o njihovoј budućnosti. Stoga smatraju da bi te odluke trebale biti isključivo u najboljem interesu djece i starijih osoba, a nipošto da budu uvjetovane nekim drugim interesima ili ideologijama. Zaključeno je kako bi u Crkvi i u društvu trebalo poticati kulturu udomljavanja djece i starijih osoba, a osobito među cjelovitim vjerničkim obiteljima, jer bi to bio istinski pokazatelj autentične kršćanske solidarnosti i ljubavi. Pozdravili su već postojeće primjere dobrih praksi kao i projekte usmjerene osnaživanju i potpori udomitelja i njihovih obitelji. Upozorili su kako treba dobro paziti da se institut udomljavanja ni na koji način ne bi zloupotrebljavao.

Glavni razlog sazivanja obaju susreta bio je razmotriti i raspraviti izazove i mogućnosti pastoralne braka i obitelji u kontekstu pandemije COVID-19. Zaključeno je kako se to vrijeme može shvatiti i kao milosno vrijeme jer se ponovno otkrila uloga obitelji kao „kućne Crkve“. Ali uočeno je i da su se obitelji susrele s brojnim izazovima uvjetovanim, primjerice, manjom komunikacijom s Bogom i jednih s drugima. To je onda dovodilo do različitih problema uključujući i povećanu pojavnost nasilja u obitelji. Kao odgovor na to crkvena bračna i obiteljska savjetovališta u Hrvatskoj ponudila su pomoć obiteljima kako bi se ti izazovi i problemi nadvladali. Istaknuto je kako je čitava situacija potaknula pastoralnu kreativnost koja se očitavala na različite načine, često i uz pomoć suvremene tehnologije i medija, koji iako ne mogu nadomjestiti osobni susret, mogu poslužiti kao privremena pomoć i potpora. Razmotreni su i mogući sadržaji koji bi se mogli ponuditi obiteljima u praćenju i življenju liturgijske godine, a osobito u intenzivnijim razdobljima poput došašća i korizme.

S obzirom na epidemiološka ograničenja promišljalo se i o aktualnom ciklusu obiteljskog pastoralnog posvećenom starijim osobama, međugeneracijskoj solidarnosti te poslanju djedova i baka. Uvidajući brojne pozitivne plodove inicijative Vijeća „Zagrlimo starije pjesmom“, zaključeno je kako tu inicijativu treba nastaviti promicati i širiti. Predstavljen je i nacrt katehetskog materijala „Osmišljena starost“ te je zaključeno kako će biti nadahnjujući i vrlo korisno sredstvo za razvoj pastoralnog starijih osoba kao integralnog dijela obiteljskog pastoralnog radnog plana. Taj će se učinak, zasigurno, još dodatno pojačati emitiranjem istoimenih radioemisija na Hrvatskom katoličkom radiju i Radio Mariji. Na taj način bit će zahvaćena šira vjernička populacija, do koje ne bi bilo moguće doprijeti samo organizacijom susreta za i sa starijim osobama, koji su k tome još i upitni zbog neizvjesne epidemiološke situacije.

Naposljetku, dogovorene su zajedničke aktivnosti u pastoralnoj godini 2020./2021. uzimajući u obzir i alternativne mogućnosti poput online sjednica i webinara uz Dan života 2021. Usuglašeno je i da u 2021. nastavi s velikom molitvenom devetnicom „Hrvatska moli za život“.

Susret predstavnika Hrvatske biskupske konferencije s predsjednikom Vlade RH Plenkovićem

Predsjednik Vlade Andrej Plenković primio je danas u Banskim dvorima predsjednika Hrvatske biskupske konferencije zadarskog nadbiskupa Želimira Puljića, predsjednika Komisije HBK za odnose s državom i člana Stalnog Vijeća Hrvatske biskupske konferencije splitsko-makarskog nadbiskupa koadjutora i apostolskog upravitelja Porečke i pulske biskupije Dražena Kutlešu i generalnog tajnika HBK vlč. Krunkoslava Novaka.

Uz predsjednika Vlade bili su potpredsjednik Vlade i ministar financija Zdravko Marić, ministrica kulture i medija i predsjednica Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Nina Obuljen Koržinek te ravnatelj Ureda Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Šime Jerčić.

Na sastanku su potvrđeni kvalitetni odnosi hrvatske Vlade i Katoličke Crkve, a naglašeno je da će se nastaviti rješavati ključne teme koje se tiču rada Mješovite komisije Hrvatske biskupske konferencije i Vlade Republike Hrvatske, osobito u pogledu pravnih, karitativnih i statusnih pitanja.

Predsjednik Vlade Plenković i predstavnici Hrvatske biskupske konferencije istaknuli su važnost kontinuiranog dijaloga Katoličke Crkve i Vlade te resornih ministarstva o brojnim društvenim temama. Dogovoreno je da će se susreti na razini predsjednika Vlade i vodstva HBK održavati dvaput godišnje, u proljeće i jesen.

Sugovornici su se osvrnuli i na sastanak predsjednika Vlade s državnim tajnikom Svetе Stolice, kardinalom Pietrom Parolinom u rujnu ove godine u Splitu, na kojem su još jednom potvrđeni odnosi izrazito dobri odnosi Hrvatske i Svetе Stolice.

Predsjednik Vlade Plenković osvrnuo se na aktivnosti Vlade u borbi protiv pandemije koronavirusa, usmjerene na očuvanje zdravlja hrvatskih građana te izložio gospodarske i socijalne mjere koje Vlada poduzima za zaštitu radnih mesta te standarda građana. U tom kontekstu, predsjednik Vlade zahvalio je predstavnicima HBK na dobrovoljnem smanjenju obveze od 10% u provedbi ugovora između Svetе Stolice i RH o gospodarskim pitanjima u 2020.

Predstavljen zbornik „Laudato si! Kako mijenjati stil života?“

Zbornik „Laudato si! Kako mijenjati stil života?“ urednika prof. dr. sc. Stjepana Balobana i doc. dr. sc. Dubravke Petrović Štefanac predstavljen je u ponedjeljak 19. listopada u prostorijama Hrvatske biskupske konferencije (HBK) u Zagrebu, u organizaciji Kršćanske sadašnjosti i Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve.

Sudionike su pozdravili predsjednik HBK zadarski nadbiskup Želimir Puljić i predsjednik Upravnog vijeća Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve HBK đakovačko-osječki nadbiskup Đuro Hranić.

Mons. Puljić istaknuo je da je Crkva pozvana biti subjektom povijesnih zbivanja. Ona posreduje božanski život te vrši četverostruku službu čovjeku i društvu – odsjeva svjetлом Božje istine, lijeći i uzdiže dostojanstvo ljudske osobe, učvršćuje i povezuje društvo i daje smisao i uzvišeno značenje ljudskom djelovanju, rekao je nadbiskup, pojasnivši da u tom vidu valja shvatiti socijalni nauk Crkve od Lave XIII. do pape Franje.

„Vrhovni svećenici već više od 125 godina govorili su i pisali o ljubavi, pravdi, istini, miru, okolišu i drugim socijalnim temama, ali i proročkim glasom upozoravali na nepravde, nasilja, zlouporabe i druga zla ljudske povijesti. Oni to čine i danas sa željom da suvremenom društvu ponude svoj konstruktivni obol u stvaranju boljega svijeta. Premda su dvije socijalne enciklike pape Franje ‘Laudato si’ – Briga za zajednički dom’ i nedavno objavljena ‘Fratelli tutti – Svi smo braća’ vrlo jasne, razumljive i čitljive; ima ljudi koji misle da se Crkva ne treba mijesati u socijalna, politička, ekonomska i okolišna pitanja, jer, kako kažu, Crkva i svijet su dvije nepomirljive stvarnosti. Također imaju i među vjernicima i nevjernicima, među katolicima i pripadnicima drugih vjera. Ima i onih koji nisu shvatili božansku logiku utjelovljenja i silaska Boga u ovu suznu dolinu, pa se boje kako bi se uvlačenjem evanđelja u ljudsku povijest zla i grijeha okaljalo samo evanđelje i lišilo ga njegove proročke snage“, rekao je mons. Puljić, poručivši da Crkva ne prihvata ni jedan od tih stavova i ne može ostati po strani kad je u pitanju čovjek i njegovo duhovno spasenje. Dapače, ona pokušava po povijesnim kršćanim biti kvasac, sol zemlje i svjetlost svijeta ukazujući na nepravde, nasilja, na zloupotrebe i povijesna zla ljudi kao i na izvore dostojanstva ljudske osobe i na korijene solidarnosti ljudskoga roda, rekao je predsjednik HBK.

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA

„Zbog svoje službe i nadležnosti Crkva se ne podudara s političkom zajednicom niti se veže uz bilo koji politički sustav, jer ona je znak i čuvarica transcendentnosti osobe. Zbog toga su politička zajednica i Crkva dva sustava neovisna jedna o drugome i autonomna. To je kod nas zajamčeno potpisanim ugovorima između Svetе Stolice i Republike Hrvatske, prema kojima su politička zajednica i Crkva neovisne i autonomne, a obje u službi ljudi i društvenoga napretka. Stoga je potrebna zdrava suradnja kako bi se izbjegle napetosti, kojih je u Europi tijekom prošlih stoljeća bilo i previše. Kao vidljivi stup i duhovna zajednica koju je Krist opskrbio prikladnim sredstvima Crkva proživljava s čovječanstvom istu ovozemaljsku sudbinu koju ljudi proživljavaju. A kao kvasac ovozemaljskoga društva ona pomaže u preobrazbi ljudske obitelji u kojoj će svi biti braća, kako Papa kaže u posljednjoj enciklici. Imajmo trajno pred očima i u pozadini našega razmišljanja i govora da je Krist osnovao Crkvu da čovjeku doneće nadu i postane njegov dom i lječilište, njegova škola i odgajalište. Crkva nije došla iz nekoga mita ili legende, nego iz svjetla uskrsloga Isusa Krista i vatre Duha Svetoga. Ona je božanska Kristova ustanova koja pamti već dva tisućljeća povijesti spasenja i ne umara se i na početku trećeg tisućljeća govoriti o onome što je već tisućljećima govorila. Ovog puta riječima i mislima pape Franje i njegove brige za zajednički dom“, rekao je nadbiskup Puljić.

Nadbiskup Hranić u pozdravu je zahvalio svima na “zanimanju, sudjelovanju i podršku radu Centra HBK za promicanje socijalnoga nauka Crkve”. Napomenuo je da je Papina enciklika Laudato si’ svojim promišljanjima i porukama “u našoj hrvatskoj društvenoj, ali i u crkvenoj javnosti, ostala pomalo nezapažena”. Stoga je posebno zahvalio upravnom vijeću Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve, na čelu s ravnateljem Centra mons. prof. dr. sc. Stjepanom Balobanom, što su o petoj obljetnici njezina izlaženja odlučili organizirati međunarodni znanstveni simpozij te na njemu, uz pomoć eminentnih znanstvenika različitoga profila, proučiti sadržaj i poruke navedene enciklike.

Skup je bio planiran za ožujak ove godine i trebao je poslužiti i kao svojevrsni uvod u Tjedan Laudato si’ na razini čitave Katoličke Crkve, koji je papa Franjo najavio za 16.-24. svibnja 2020. te poslužiti istodobno i kao priprava u posebnu Godinu obljetnice Laudato si’, koja je započela 24. svibnja ove godine koja traje do 24. svibnja sljedeće 2021. godine, kada obilježavamo 50. obljetnicu Dana Zemlje. Zbog epidemiološke situacije i nemogućnosti dolaska te fizičkog sudjelovanja predavača iz inozemstva međunarodni simpozij nije bio održan uživo, nego u obliku webinara.

“No, pročelnik Ureda HBK za promicanje SNC prof. dr. Stjepan Baloban te tajnica Ureda dr. Dubravka Petrović Štefanac i suradnici nisu pasivno čekali jesen, nego su potaknuli predavače te sudionike okruglog stola na predviđenom međunarodnom simpoziju da dovrše tekstove svojih izlaganja i promišljanja, prikupili su te tekstove i objavili ih tako da smo simpozij, odnosno webinar 23. rujna dočekali na idealan način: sa zbornikom radova u kojemu su objavljena sva predavanja i prinosi za okrugli stol na znanstvenom skupu održanom na način webinara”, istaknuo je nadbiskup Hranić.

“Kao predsjednik Upravnog odbora CSNC radujem se što je tim zbornikom radova istodobno 11. knjigom u nizu obnovljen i veoma dobar i vrijedan niz izdanja CSNC”, rekao je nadbiskup, istaknuvši da je između 10. knjige i ove 11. knjige u nizu bila stanka od osam godina, dok je CSNC bio bez pročelnika. Zahvalio je svima koji su pridonijeli knjizi, između ostalog i “vjernom suizdavaču” niza CSNC Izdavačkoj kući Kršćanska sadašnjost te Hrvatskom institutu za liturgijski pastoral. Nadbiskup je izrazio uvjerenje da će i ova publikacija “pridonijeti popularizaciji sadržaja enciklike Laudato si”, našem rastu u svijesti o teocentričnosti antropocentrične stvorene stvarnosti, našoj zajedničkoj odgovornosti jednih za druge te za prekrasan vrt koji nam je darovan kao ugodno mjesto našega skladnog suživota i stvaralaštva”.

Zbornik su predstavili prof. dr. sc. Silvija Migles s Katedre socijalnog nauka Crkve Katoličkoga

bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i dekan Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu prof. dr. sc. Vladimir Dugalić.

Dr. Migles istaknula je da je zbornik rezultat institucionalnog angažmana Katoličke Crkve u Hrvatskoj, a glavni protagonisti nastanka i objavljivanja knjige su njezini urednici prof. Stjepan Baloban i doc. Dubravka Petrović Štefanac, na lektorskom uređivanju rukopisa radila je Marijana Jakovljević, a priprema za tisak povjerena je Tomislavu Košćaku i Hrvatskom institutu za liturgijski pastoral.

Knjiga Laudato si! Kako mijenjati stil života? nastala je kao odgovor na središnju poruku pape Franje u socijalnoj enciklici Laudato si' i svojim bogatim sadržajem na 290 stranica daje svoj doprinos dijalogu i javnim raspravama o zaštiti okoliša u Republici Hrvatskoj te istovremeno daje potporu i „različitim pozitivnim inicijativama“ koje postoje u crkvenom i u društvenom životu, rezultat je prave interdisciplinarne suradnje.

Uz Predgovor knjiga sadrži petnaest znanstvenih i stručnih priloga, od kojih četiri donose promišljanja znanstvenika – stručnjaka koji se bave ekološkom problematikom; petero autora osvjetjava teološku perspektivu brige za zajednički dom, a šestero autora približava praktičnu stranu civilnih i crkvenih napora da se aktualizira socijalna enciklika LS i dadne doprinos zaštiti prirode i očuvanju života. Glavna poruka knjige sažeta je u dijelu naslova koji glasi: Kako mijenjati stil života?, riječima prof. Balobana: „Pod teorijskim vidom to zahtjeva promjene u načinu razmišljanja koje će – postupno – pod praktičnim vidom urođiti konkretnim promjenama u načinu svakodnevnoga života i rada“ (K 9). Tekstovi u knjizi pridonose upravo tome.

Zatim je dr. Migles predstavila priloge četvorice znanstvenika, stručnjaka na određenim područjima, čije različite perspektive, stečena iskustva i znanja omogućuju dohvatići glavne aspekte ekološkog pitanja današnjice vodeći računa o znanstvenim, političkim i gospodarsko-tehnološkim izazovima i temeljima za cjelovit i dugoročan pristup.

Akademik i redoviti profesor na Geofizičkom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Mirko Orlić u tekstu Klimatska kriza: činjenice i posljedice objašnjava klimatske promjene, piše o budućim klimatskim promjenama, tumači njihove posljedice, te na koji način se može i treba suočiti s tom pojmom. Poruka je akademika Orlića da odgovor na klimatske promjene koje su očigledno jedan od najvećih problema današnjeg vremena treba sadržavati tri dimenzije: pouzdano klimatološko istraživanje, zatim ublažavanje klimatskih promjena smanjenjem i uklanjanjem stakleničkih plinova iz atmosfere, i na kraju, rad na prilagođavanju klimatskim promjenama koje se ne mogu potpuno izbjegići. Svi zajedno trebamo biti svjesni da promjene ne dolaze same od sebe, niti guranjem glave u pijesak, već nisko-uglični i održivi razvoj podrazumijeva zajednički rad, a napose je potrebno podržavati vlade i politike koje potiču ulaganja u takve promjene, poručuje akademik Orlić.

Umirovljeni redoviti profesor u trajnom zvanju na Rudarsko-geološko-naftnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu Igor Dekanić u tekstu Gospodarski rast i energija: izvori i korištenje energije ukazuje na ključni problem koji on naziva energetski paradoks s izazovom: kako sprovesti energetsku tranziciju, koja je skuplja, a tržište i dalje motivira na jeftinije i oportunije oblike ponašanja koji će jačati profit, napose u vremenu nakon pandemije virusa COVID-19 koji je pogodovao energiji, ali je gospodarstvo odveo u recesiju? U pozadini energetskog paradoksa je činjenica trajnih negativnih posljedica koje na Zemljinu atmosferu i na zdravlje čovječanstva ima ispuštanje plinova izgaranja, a zatim i naoko jednostavna i poželjna energetska politika, ali koju je teško ostvarivati zbog tržišnih interesa i ciljeva gospodarskog rasta. Može li gospodarski rast biti praćen i promjenom načina korištenja energije? Dekanić odgovara „pokazat će budućnost“, ali bez podrške tržišta i novih oblika globalnog vodstva i suradnje energetska tranzicija neće biti

moguća.

Redoviti profesor u trajnom zvanju na Farmaceutsko-biokemijskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i predstojnik Zavoda za organsku kemiju, Valerije Vrček u tekstu Kemikalizacija životnog prostora opravdano drži da je uz klimatske poremećaje i gubitak bioraznolikosti riječ o jednom od gorućih ekoloških problema. Važno je čuti, razumjeti i osvijestiti si ono što profesor Vrček govori o štetnosti kemikalizacije kako za planet Zemlju tako i za svakodnevni okoliš jer se onečišćenje jednako odnosi na onečišćenje okoliša i na onečišćenje ljudskoga organizma, istaknula je Migles. Što će prevladati – pravo na zdrav i čist okoliš ili paradigma kemikalizacije života više nije samo toksikološko ili ekološko pitanje, već pravo etičko pitanje današnjice, zaključuje Vrček.

Izvanredni profesor na Fakultetu strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Zagrebu Slaven Dobrović diljem Hrvatske promotor je odgovornog odnosa prema okolišu i zagovornik ekološki zasnovanih sustava gospodarenja otpadom, što je ujedno u središtu rada Kako odgovoran pristup pitanju otpada mijenja stil života građana? Kružno gospodarenje otpadom jedan je od načina kako se suprotstaviti kulturi odbacivanja koja počiva na konceptu ‘proizvodnja, potrošnja, odbacivanje’. Kružni model gospodarenja podrazumijeva nov način gledanja na odnose između tržišta, potrošnje i prirodnih resursa zato što sve ima svoju vrijednost. Dobrović zaključuje da će pomaci na tom području biti vidljivi tek onda kada će se ovom problemu pristupiti na sustavan, cjelovit i koncepcijski ispravno postavljen način, što podrazumijeva kako dobru volju građana tako i ispravno konceptualizirano javno odlučivanje, istaknula je Migles.

Zatim je govorila o drugom dijelu knjige koji donosi radove s Okruglog stola Briga za zajednički dom: crkveno-civilni doprinos; u kojem šestero autora aktualizira izabrane angažmane na civilnom i crkvenom području.

Na važnost civilnoga i crkvenog doprinosa upozorila je mag. religijske pedagogije i katehetike Valentina Šipuš u radu Težiti novom stilu života: ekološko obraćenje i ekološki odgoj na svim razinama. Šipuš predstavlja cijeli niz motivacija, inicijativa i potencijala kao idejni smjerokaz na putu ekološkog obraćenja i ekološkog odgoja i upozorava da je „potrebna sinergijska akcija cjelokupnog društva, jer se inače volja pojedinca može izgubiti u društvenoj atmosferi“. Zaključuje da svi akteri društvenog života: država, mediji, civilno društvo, lokalne zajednice, tržište, odgojno-obrazovne ustanove, Crkva, svećenici, ekološke zajednice kao živi vjernički krugovi, obitelj, svi zajedno kroz dijalog i suradnju mogu postići iznimne rezultate.

Poslijedoktorandica na Odjelu za sociologiju HKS-a Miriam Mary Brgles predstavila je projekt CRO Laudato si', čiji je nositelj HKS a pokrenut je 2019. godine. Uz prikaz znanstvenih aktivnosti projekta Brgles donosi i prikaz praktičnih aktivnosti projekta ostvarenih u dosadašnjem razdoblju, po čemu čitatelja upoznaje i s poticajima poštivanju neradne nedjelje, kao i s mnogim korisnim savjetima. Brgles između ostaloga upućuje na suradnju s nacionalnim bratstvima Franjevačkoga svjetovnog reda i Franjevačke mlađeži, napomenula je dr. Migles.

Doktorandica na poslijediplomskom studiju komunikologije Doktorske škole Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku Tihana Mojsinović predstavlja djelovanje Udruge za očuvanje planeta „I stvari Bog zemlju“, kojoj je i izvršna direktorica. Udruga je osnovana u jesen 2019. godine sa sjedištem u Zagrebu i ekumenski je usmjerena. Mojsinović u radu iznosi i stav Udruge da bi „na razini Hrvatske biskupske konferencije bilo od velike koristi utemeljiti koordinacijsko tijelo koje će imati ključnu ulogu u podizanju svijesti vjernika o potrebi zaštite okoliša, promjenama životnog stila te duhovnoj dimenziji našeg odnosa prema stvorenju“.

Profesor moralne teologije i etike okoliša s Odjela za teologiju Teološkog sveučilišta u Ivano-Franjkivsku, Volodymyr Šeremeta predstavlja djelatnosti Ekološkog ureda Ukrajinske grko-

katoličke Crkve, čiji je pročelnik. Ured svoje početke ima u 2004. godini kada je Ivano-Frankivska biskupija osnovala Ekološki centar, da bi zatim 2007. godine BK Ukrajinske grkokatoličke Crkve odlučila osnovati nacionalni Ekološki ured za razvoj crkvenih aktivnosti za zaštitu Božjeg stvorenja – prirode. Upoznavanje s djelatnostima te važne ukrajinske crkvene ustanove još jednom opravdava postavljeno pitanje potrebe i korisnosti takve ili slične ustanove koja bi bila koordinirana od strane HBK.

Dr. sc. Zlatko Milanović, osnivač i glavni urednik časopisa *Gospodarstvo i okoliš*, a trenutačno i urednik časopisa *Tehnoeko*, otpad smatra središnjim problemom zaštite okoliša. U radu problematizira pitanje gospodarenja otpadom u Republici Hrvatskoj, s posebnim osvrtom na Zagreb. Dva ključna pojma za koja smatra da o njima ovisi ostvarenje novih i željenih iskoraka su komunikacija i dugoročne političke mjere koje se neće dokidati ili mijenjati, naprimjer, promjenama ministara.

Mag. medicinske biokemije i članica Upravnog odbora Udruge „Eko Zagreb“ Josipa Juričev-Sudac u raspravi „Koliko smo svjesni stvarnih opasnosti za čovjeka i prirodu?“ donosi kritički pogled na ekološku problematiku u Republici Hrvatskoj. Poziva razmišljati o važnosti sudjelovanja šire javnosti u odlučivanju o pitanjima okoliša, i aktualnom pitanju radio-frekvencijskog zračenja, rekla je dr. Migles.

Istaknula je da svi ti prilozi promiču interdisciplinarni dijalog. Znanstvenici koji se bave ekološkom problematikom pod različitim vidovima u ovoj knjizi približavaju najnovije znanstvene podatke o promjenama koje pogadaju okoliš i svijet u kojem živimo. U buci informacija teško je doći do onih pravih, vjerodostojnih informacija koje olakšavaju zauzimanje stavova i donošenje odluka. „To je bila i prva nakana koja je vodila prof. Stjepana Balobana u osmišljavanju simpozija i knjige, na jednom mjestu imati mogućnost dobiti provjerene i točne podatke kada je riječ o gorućim ekološkim problemima današnjice, s kojima je zahvaćena Hrvatska i čitava planeta Zemlja“, rekla je Migles.

Bogatstvo knjige očituje se i u „crkveno-civilnom doprinosu“. Riječ je o radovima kojima se predstavljaju neke od konkretnih eko-aktivnosti koje postaje na crkvenom i civilnom području u RH. Različitost aktivnosti i pristupa ponekad odražava i različitost mišljenja što je opet korisno i dobro zbog različitosti uvida koje nam donose „jer ne postoji jedinstven put rješenja“ (LS 60), istaknula je predstavljačica zbornika.

Smatra da je vrijednost posljednjeg dijela knjige je u tome što je „omogućio pojedinim dobrim praksama koje postoje postati više vidljivijima i na taj način potaknuti na uključivanje kako u ove tako i u dobre prakse koje nisu spomenute u knjizi, ali su zaživjele u našim lokalnim civilnim i crkvenim zajednicama“. U svrhu ekološkog odgoja i efektivnog pedagoškog pristupa bilo bi poželjno dalje poticati suradnju između civilnih i crkvenih udruga. Tijekom povijesti Katolička Crkva razvila je socijalni nauk koji nudi metodologiju kako surađivati i zajednički tražiti rješenja problemima koji se tiču svih nas. Drugim riječima, socijalni nauk Crkve nudi pravu „metodologiju dijaloga“, istaknula je Migles.

„Knjiga Laudato si! Kako mijenjati stil života? osvjetjava tu metodologiju dijaloga i stoga je namijenjena svima koji žele raditi na općem dobru i koji žele uči u dijalog o konkretnim naporima koje je potrebno poduzeti na različitim razinama kako bi se dosegnuo pravedan, održiv i cjelovit ljudski razvoj i na taj način učinkovito jamčilo očuvanje okoliša“, zaključila je dr. Migles i čestitala na uspješno ostvarenom projektu zbornika.

Dr. Dugalić predstavio je pet predavanja iz knjige koja pripadaju teološkom bloku. Oni načelno slijede strukturu same enciklike Laudato si' i svako od tih izlaganja osvjetjava jedno od poglav-

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA

lja enciklike. Prvi je rad svećenika Đakovačko-osječke nadbiskupije dr. Đurice Pardona. On je održao predavanje o mudrosti biblijskih izvještaja koji govore o čovjekovu odnosu prema Zemlji. U članku analizira što znači da je čovjeku predana Zemlja na upravljanje i na određeni način na gospodarenje. Članak ističe važnu dimenziju da nebo započinje na Zemljii i da su ljudi odgovorni upravljači Zemlje. Zemlja i čovjekov odnos prema Zemljii čovjeku daju njegov identitet. Čovjek mora biti negdje ukorijenjen. I upravo problematika ukorijenjenosti, identiteta je misao vodilja ovoga rada.

Drugi je rad dr. Odilona Singboa koji je govorio o tehnokraciji i tehnokratskoj paradigmii. Mi danas ne možemo živjeti bez tehnologije, ali se postavlja pitanje gdje su njezine granice. U radu se ističe misao pape Franje da čovjek današnjice nije naučio dovoljno koristiti moć tehnologije i koji put zloupotrebljava njezinu moć, odnosno ne pronalazi ispravni smisao kamo vodi suvremena tehnologija. Članak s moralnog aspekta problematizira gdje su granice moći i gdje čovjek više nije upravitelj zemlje, već biće koje zemlju iskorištava, uništava.

Treći rad je profesora s Teološkog fakulteta u Ljubljani dr. Romana Globokara koji govorio o kritici antropocentrizma izrečenoj u enciklici. Članak otvara brojna pitanja. Danas postoje dva pristupa ovoj problematici antropocentrični i biocentrični. Papa Franjo zastupa umjereni antropocentrizam, ne radikalni, uništavajući, koji iskorištava. Papa također odbija postavke biocentrizma koji dokidaju kvalitativnu razliku između čovjeka i drugih bića.

Četvrto je izlaganje profesora iz Ukrajine dr. Volodymyra Šeremeta koji je i šef Ureda za ekologiju Grkokatoličke Crkve u Ukrajini. On je govorio o cjelovitoj ekologiji. Papa Franjo se u enciklici izričito zalaže za cjelovitu ekologiju. Nije dovoljno samo očistiti Zemljju, ukloniti ono što je štetno, Papa kaže da je potrebno uspostaviti održivi razvoj, ekološko gospodarstvo, stvarati društveno ozračje koje će voditi računa o ekologiji.

Peto izlaganje je dr. Marijane Kompes s Hrvatskoga katoličkog sveučilišta koja govorio o putovima dijaloga za izlaz iz samouništenja. Ona se naslanja na posljednje poglavje enciklike i govorio o ekološkom obraćenju, ekološkoj duhovnosti i o odgovornosti svih građana, a ne samo političara.

Zahvalnu riječ uputio je direktor Kršćanske sadašnjosti dr. sc. Stjepan Brebić. Što se tiče socijalnog nauka Crkve doista možemo reći da smo se u tijeku ovih desetljeća u kojima KS funkcioniра potrudili na tome području na način na koji to nakladnička kuća može. Socijalni nauk Crkve tvori temeljne odrednice izdavačkog programa Kršćanske sadašnjosti od njezinih početaka, da-pače, isti ljudi koji su pokretali Kršćansku sadašnjost uz pomoć crkvenih autoriteta od početka su bili senzibilizirani za socijalni nauk Crkve. Tragovi se mogu pratiti od Josipa Turčinovića 1964. godine. I kad danas čitamo tekst njegova pogovora enciklici Pacem in terris Ivana XXIII. vidimo koliko smo danas suočeni sa sličnim problemom kao i tada u recepciji dokumenta koji se bavi socijalnim naukom Crkve općenito, a danas i ekološkom problematikom. Turčinović je napisao kako bi se trebalo već u praksi provoditi ono o čemu Pacem in terris govorii; istaknuvši da ta enciklika ne donosi ništa drugo osim što političko-pravnim rječnikom karakteristično iznosi gledanje Crkve na društvena pitanja s pozicije evanđelja i svima bi to trebalo biti "normalno, razumljivo i u praksi provedivo".

Danas bismo slično mogli ponoviti za enciklike pape Franje. I Laudato si' i Fratelli tutti naišli su na kritike. Prof. Baloban u kolumni u Kani ovog mjeseca ističe kako se i kod biskupa i svećenika a i većine laika te teme ne doživljavaju kao crkvene i teološke, što najbolje opovrgava ovaj zbornik, rekao je Brebrić. Dodao je da KS upravo tu nalazi neku vezu. "Mi smo poslijekoncilska kuća koja je koncilski inspirirana; prvenstveno je ustanovljena kako bi pomogla u toj poslijekoncilskoj obnovi, između ostalog i teološkoj obnovi".

Svima je poznato koliko je knjiga raznih žanrova objavila Kršćanska sadašnjost; svi oni koji prate obiteljsku reviju Kana znaju da se u svakom broju gotovo trećina priloga izravno ili neizravno tiče socijalnog nauka Crkve. Gotovo petnaestak godina prof. Baloban, koji je i član Skupštine KS, piše kolumnu u kojoj tumači socijalni nauk Crkve vjernicima i trudi se pravovremeno i točno komentirati zbivanja i otvarati perspektive, kako za Crkvu tako i za društvo, i na tome mu od srca zahvalujem, rekao je Brebrić. Na kraju je zahvalio urednicima zbornika koji su napravili ogroman posao i u gotovo nakladničkom smislu.

Pročelnik Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve prof. dr. sc. Stjepan Baloban na kraju je zahvalio svima koji su sudjelovali u nastajanju i oblikovanju ove knjige, a osobito urednicima jer je zbog različitih metodologija pisanja autora koji dolaze iz različitih znanstvenih disciplina bio to prilično izazovan i zahtjevan posao. Posebno je zahvalio tajnici Centra doc. dr. sc. Dubravki Petrović Štefanac, koja je puno vremena i znanja uložila u tehničku pripremu tekstova. Zavalio je i Hrvatskom katoličkom radiju i Hrvatskoj katoličkoj mreži s glavnim i odgovornim urednikom Sinišom Kovačićem za mogućnost ovoga on line prijenosa. Izrazi je nadu da će zbornik biti od pomoći svakom čovjeku dobre volje u Hrvatskoj koji želi iskreno mijenjati stvari na bolje u hrvatskom društvu. Ova knjiga poziva na istinski i iskreni dijalog svih sa svima o „zajedničkom nam domu“, zemlji u kojoj živimo, našoj Hrvatskoj.

Istaknuo je da je na svima odgovornost mijenjati stil života, sve veću „radikalizaciju društvenih odnosa“ u Hrvatskoj. Ali, najodgovorniji su uvijek oni koji su viši po službi i položaju u Crkvi i u društvu. „Nažalost, radikalizacija odnosa u Hrvatskom saboru, koja traje već više godina, kao i neobuzdana agresivnost javnih djelatnika u medijima i političara sve više se prenosi u osobni život svih nas, možemo reći u naše domove i u prijateljske odnose“, rekao je dr. Baloban.

Uputio je apel: „Kao obični ljudi, koji volimo svoju zemlju, poštено radimo i u njoj želimo čestito živjeti, tražimo od odgovornih političara da se prestanu među sobno optuživati i trovati – ionako već zatrovane – međuljudske odnose u Hrvatskoj. Pozivamo ih na otvoreni i javni dijalog svih sa svima o svemu što je važno za društvo i domovinu Hrvatsku. Veći je domoljub onaj koji ima hrabrosti i strpljenja graditi zajednički dom sa svima od onoga koji „napada sve i svakoga“ koji ne misli isto kao i on.“

Katolička Crkva u Hrvatskoj preko svojega socijalnog nauka poziva na zajednički put u ostvarenju općega dobra koje će omogućiti da svaki hrvatski građanin može u Hrvatskoj živjeti dostoјno čovjeka. Jedno tako, ako će nam svima biti na prvome mjestu opće dobro, moći ćemo mijenjati dosadašnji stil života i graditi u miru i slozi „zajednički nam dom“ sa što manje rana i međusobnog ranjavanja a sa što više zajedničkih nastojanja oko općega dobra, zaključio je dr. Baloban.

Predstavljanje zbornika moderirali su doc. dr. sc. Dubravka Petrović Štefanac i mr. sc. Zvonimir Ancić. Predstavljanje je izravno prenošeno na YouTube kanalu Hrvatske katoličke mreže (HKM) i stranicama Informativne katoličke agencije

ZADARSKA NADBISKUPIJA

Tko hoće za mnom, neka uzme križ svoj!

ZADAR, SMILJEVAC: Početak djelovanja Družbe Sestara Presvetog Srca Isusova u Nadbiskupiji
Propovijed mons. Ž. Puljića

1. Danas župa sv. Ante na Smiljevcu dobiva pastoralnu pomoć iz Družbe Sestara Presvetog Srca Isusova iz Rijeke: č. s. Marijanu i č. s. Velimiru. Dopratila ih je vrhovna predstojnica č. Majka Dobroslava Mlakić sa skupinom sestara, pa im i ovom prigodom izričemo iskrenu dobrodošlicu. S njima je stigao i duh njihove utemeljiteljice Marije Krucifikse Kozulić koja je preminula na glasu svetosti, 29. rujna 1922. godine, a pamte je još kao „majku siromašnih i napuštenih koja je prošla je zemljom blagoslivljući i čineći dobra djela na slavu Božju“. Opisivali su je biblijskim izrazom „vrsne žene“ (Izr 31,10) koja se cijeloga života posvetila djeci i djevojkama u Rijeci, pa tako postala „utočište siromašnih i napuštenih djevojčica“ za koje je osjećala potrebu voditi brigu ne samo za njihove materijalne potrebe, već i za moralno i duhovno zdravlje, kako njihov životni brod ne bi „potonuo“. Zbog toga će je jedan pisac nazvati „pravom Božjom moreplovkom“.

Današnja liturgija čitanja donosi tri zanimljiva odlomka: Iz knjige proroka Jeremije, iz Pavlove poslanice Rimljanim, te zanimljiv razgovor Isusa i Petra iz Matejevog evanđelja. Pokušajmo ukratko prelistati spomenute tekstove iz kojih možemo izvući pouku i korist za naš duhovni život.

Divna je ova Jeremijina jadikovka, koju je, tugujući nad svojim pozivom, sricao u teškim okolnostima, na prijelazu iz sedmoga u šesto stoljeće, (625. do 580.) prije Krista. Bog poziva svakog čovjeka u život, a kreševo životnih situacija nameće se samo od sebe. U prvom retku: Ti me, Gospodine, zavede, osjeća se sva vedrina Jeremijine mladosti kad ga je Jahve pozvao u proročku službu, a on se spremno odazvao. Uz kreševo povijesti njegova naroda nadvili su se i nad njim crni oblaci gorčine i čemera. U mladosti je slušao Jahvine riječi i gutao ih. No, uskoro su se pojavili oblaci najezde Babilonskog carstva, u vrijeme velikog rušitelja Nabukodonosora. A kad je morao najaviti narodu predstojeće teške dane, Jeremiji je dojadilo biti u Božjoj službi. Stoga piše da je „svima na podsmjeh“, pa jadikuje nad sobom: „Jao meni, majko moja. Što si me rodila da se svadam i prepirem; i proklinjem dan svoga rođenja (Jer 20,14).

2. U drugom današnjem čitanju Pavao potiče svoje Rimljane i suvremene kršćane neka se „ne suobličuju s ovim svjetom, nego neka obnavljaju svoje pameti da mogu razabrati što je volja Božja, što je dobro i Bogu milo. Ovaj svijet samo je most kojim se ide na drugu stranu. Na mostu nitko ne ostaje, nego po njemu samo prelazi!

Uz Jeremiju i apostola Pavla slušali smo razgovor Isusa i njegova izabranog učenika Petra. Prošle nedjelje na upit tko je Isus Krist, Petar po nadahnuću Duha veli da je on „Sin Božji“. Stoga mu je Isus najavljuje kako će upravo „na njemu Crkvu sagraditi, koju ni vrata paklena neće nadvladati“. Danas, Isus tumači apostolima kako treba poći u Jeruzalem, da mnogo pretrpi od starješina, glavara svećeničkih i pismoznanaca, te da bude ubijen i treći dan da uskrsne. Petar, vođen „svojim duhom“ i ljudskom pameću zove Isusa na stranu pa mu veli: „Bože sačuvaj, Gospodine, to se tebi ne smije dogoditi“ (Mt 16,22).

Krist apostolima najavljuje odlučujuću bitku s đavlom koja će se odigrati na Golgoti. A tu bitku i pobjedu on će izvojevati kada ga razapnu na križ. Njegovo je jedino i glavno oružje križ. S tim se Petar ne može složiti, pa odvraća Isusa od toga i biva nazvan napasnikom, sotonom. Isus je odriješit i jasan: Samo u znaku križa i s križem može se pobijediti zlo i Zloga. Stoga je prema Petru

vrlo odrješit: „Nosi se od mene, sotono! Sablazan si mi jer ti nije na pameti što je Božje, nego što je ljudsko“ (Mt 16,25). Pa je li onda „evangelje radosna ili zastrašujuća vijest?! Danas nešto osobito radosno nismo čuli. Dapače, čuli smo Isusov oštar prijekor apostolu Petru, kojega je prošle nedjelje pohvalio i izabrao za prvoga papu. A uz to čuli smo neshvatljiv i za mnoge neprihvatljiv poziv da uzmemo na sebe svoj križ ako želimo biti njegovi učenici.

3. Ljudima je općenito križ i trpljenje veliki problem i ozbiljna zagonetka i nepoznanica. A smrt pogotovo. Tako je bilo od davnina, i tako je ostalo sve do naših dana. Zato donekle razumijemo Petra jer je reagirao onako kako bi vjerojatno svatko od nas reagirao. Isus, naime, najavljuje da se spremi nešto strašno, što Petar nikako ne može razumjeti, ni prihvati:

- Jer, kako razumjeti da nedužni Isus mora trpjeti i čak biti ubijen?!
- Kako prihvati da pravedni Isus, koji je sama Pravednost, mora trpjeti i umrijeti?!
- To nadilazi Petrove i naše mogućnosti ljudskog umovanja i shvaćanja.

No, Petar će to s vremenom shvatiti, pa će svojim čitateljima napisati da je „uistinu milost ako tko radi Boga podnosi nevolje trpeći nepravedno... Ako dobro čineći trpimo, pa strpljivo podnosimo, to je Bogu milo“ (I Pt 2,19-21). Stoga u bolesti se posvećuju samo oni koji bolest primaju kao dar iz Božje ruke i svoju bolest strpljivo nose.

Među takvima bila je sveta Lidvina (1380.-1433.) koja u vlastitom slučaju naučila tu tešku lekciju. Imala je tek 15 godina kad je s kolegicama pošla klizati na ledu, gdje je nespretno pala i ostala ležati. Donijeli su je kući na nosilima i otada više nikada nije ustala. Kroz 38 godina strpljivo je i Bogu odano podnosiла svoju bolest i bila uvjerena kako na taj način nadopunjava ono što nedostaje Kristovim mukama. Njezin isповједnik ju je poticao neka svoju volju podloži Božjoj i neka se suoči сe s Kristom Patnikom kojega „za naše grijeha probodoše i za opačine naše satriješe..“ (Iz 53,4-5). Stoga, križ i razmišljanje o Kristovoj Muci postao je Lidvini svakdanje zanimanje i neiscrpivo vrelo osobne utjehe i snage.

4. Vratimo na čas utemeljiteljici Družbe Sestara Presvetog Srca Isusova iz Rijeke, Mariji Krucifiksi Kozulić koja je u dnevnoj patnji, u radu za siromašne, otkrivala smisao križa i života. Poput apostola Pavla i ona je bila sretna ako je mogla dopuniti „što nedostaje mukama Kristovim za Tijelo njegovo, za Crkvu“ (Kol. 1, 24). Zato je svom imenu, koje je dobila na krštenju, dodala nadjevak „Krucifiksa“, raspeta za Krista. Još je jedna Hrvatica, utemeljiteljica družbe sestara Kćeri Milosrđa, Marija iz Blata, koju je sveti Ivan Pavao proglašio blaženom 2003. u Dubrovniku, nosila nadjevak ‘raspeta za Krista’, „Marija Propetog Isusa Petković“.

Marija Krucifiksa Kozulić nošena snagom milosti željela je „utažiti žed raspetom Kristu“. Poput svoga Učitelja i ona je prošla zemljom čineći dobro, po križu i s križem. Zahvalni Bogu za dar njezinih sestara u ovoj župi sv. Ante, koje po prvi put stupaju na tlo ove Nadbiskupije, poželimo s pjesnikom Albinom Petrovićem neka njezino „sveto stablo širi svoje grane i nastavi i ovdje cijelivati bolne rane“. A njezina karizma i ljubav sveta, neka i u Zadru, na Smiljevcu živi i cvjeta! Tako neka bude. Amen.

ZADAR, Katedrala sv. Stošije: Molitva za početak nove školske godine

Propovijed mons. Ž. Puljića

Kad uđe u lađu, podoše za njim njegovi učenici. I gle, žestok vihor nastaje na moru tako da lađu prekrivaju valovi. A on je spavao. Oni pristupiše i probudiše ga govoreći: “Gospodine, spasi, pogibosmo!” Kaže im: “Što ste plašljivi, malovjerni?”. Tada ustade i zaprijeti vjetrovima i moru te nastaje velika utiha. A ljudi su u čudu pitali: “Tko je taj da mu se i vjetrovi i more pokoravaju?”.

***

1. Neposredno nakon poziva učenicima da pođu za njim, Isus ulazi s njima u lađu gdje je od umora zadrijemao. Odjednom puhnu vjetrovi i nasta oluja da su učenici osjetili smrtnu opasnost. Učitelju izgibosmo, čuju su njihovi glasovi. Malovjerni što vam je. Pa ja sam tu kraj vas. OУći u lađu znači poći za Isusom, biti s njim na putu, biti u njegovoј školi što je povezano s brojnim kušnjama, protimbama, potresima, vanjskim i nutarnjima. Sve ovo napisano nama je za pouku i utjeha kako treba imati čvrsto pouzdaje u Gospodina. Jer, uvijek smo u ugrozi, u opasnosti. Čujemo jutros učenike kako viču zbog straha i tjeskobe, a on ih blago prekorava zbog malovjerja. Nije riječ o tome hoće li se barka života prevrnuti ili napuniti vodom, već je riječ o tome vjerujemo li da je Gospodin s nama u svakoj prilici našeg života, pa i onda kad su valovi pregolemi. Tko nam može tada pomoći i spasiti? Tko će vjetar i oluju ublažiti? Oluja će se stišati tek onda kad dopustimo Isusu da bude s nama i da nas obdari mirom i pouzdanjem. On zrači onim što nam u životu treba, on rukom svojom tiša valove i vjetrove. On nosi i donosi mir. Treba li nam išta više?

Prije par dana poslao sam župnicima i katehetama „Pismo za početak školske godine“, a naslovio sam ga: S mjerama predostrožnosti, rada, reda i molitve u novu školsku godinu! Četiri bremenite riječi koje će nas pratiti tijekom ove godine: „Predostrožnost radi pandemije COVIDA-19, rad, red i molitva“ kao naš hrvatski troplet koji je preduvjet našeg uspjeha. Tim povodom, evo, nas jutros u našoj prvostolnici da zazovemo Božji blagoslov.

2. Odavno neka riječ nije bila toliko upotrebljavana kao koronavirus koji je svojom pojavom ugrozio svijet na globalnoj ravni. No, u isto doba od kad smo bili suočeni s tim virusom, ovo iskustvo je pokazalo veliku stvarateljsku i kreativnu moć svećenika, ravnatelja, učitelja i kateheta. Kad se, naime, zbog opasnosti zaraze prestalo ići u škole, organizirana je nastava „on-line“, omogućena su predavanja iz svih školskih predmeta, kao i prijenos vjerskih obreda. Roditelji, učenici, posebice oni koji su bili vezani uz svoje domove ili bolničke krevete, za to su veoma zahvalni. Vjernicima je osobito bilo utješno pratiti putem raznih medija svete mise, molitve i navještaj Riječi Božje. U našoj nadbiskupiji u početku pandemije emitirano je putem Radio Zadra i Radio Biograda oko stotinjak emisija duhovnog sadržaja, razgovora i nagovora pod naslovom „Ohrabri se, Božji narode, i prevencijom i molitvom“.

Uz naglašenu potrebu prevencije, međusobne distanciranosti i uvažavanja higijene tijela, osjećali smo potrebu njegovati i higijenu duše koja ne može živjeti bez Boga, bez molitve i duhovnosti. Čovjek osjeća u sebi „nebesku čežnju“ koju je sveti Augustin izvrsno formulirao u rečenici „nemirno je srce naše, dok se u tebi ne smiri“. U tom vidu potrebne su mjere predostrožnosti, dezinfekcije i socijalne distance, ali i sredstva molitve i duhovnosti. Britanski matematičar John C. Lennox (knjiga „Gdje je Bog u doba koronavirusa?“) tvrdi kako „nikada dosada nije bila zabilježena takva izolacija gradova i država, niti zabrana sportskih događanja i vjerskih obreda. Stoga smo gledali utihle gradove kojima je gromoglasno odjekivao strah i samoizolacija“. Pitanje je trajno „kako izbjegći i prevladati znakove straha koji sve više hvata maha?!“

3. Ta je pitanja spomenuo i Papa Franjo u nagovoru ispred bazilike svetoga Petra, 27. ožujka 2020. Tada je dirljivom molitvom i blagoslovom između ostaloga rekao: „Gusta se tama nadvila nad naše trgove, ulice i gradove. Uplašeni smo i izgubljeni, poput učenikâ iz evanđelja koje je iznenada zahvatila neočekivana i žestoka oluja. Shvaćamo da smo krhki i bez orijentira, svi na istoj lađi. To nam pomaže spoznati da smo pozvani veslati zajedno i da smo potrebni međusobne utjehe“. Poput učenika iz lađe i mi stoga molimo i vapijemo: „Spasi nas Gospodine“. Iskustvo „virusne oluje“, dakle, pomaže nam shvatiti da „ne možemo ići dalje svatko za sebe, već samo zajedno, u istoj lađi i na zajedničkom moru“. Potrebna nam je vjera koja se rađa sa sviješću da nam je potreban Krist i njegovo spasenje. Nismo sami sebi dostatni. Dapače, ako se izoliramo i ostanemo sami, opasnost je da potonemo. Valja se truditi da nam Gospodin bude blizu. On nam je potreban, jer on je naša busola i zvijezda Danica.

Pozivam vas, dragi učenici, učitelji i roditelji, družite se s Isusom i u ovoj školskoj godini. On vas voli i nudi vam spasenje i smisao postojanja. Samo u njemu „u kojem živimo, mićemo i jesmo“ (sv. Pavao), moguće je postići puninu ostvarenja. Dok vaše roditelje i učitelje potičem neka vama, dragi učenici pomažu tražiti smisao života i neka pažljivo i strpljivo odgovaraju na vaša pitanja, vas posebice molim, ne zaboravite uzvratiti ljubav vašim roditeljima i učiteljima, svećenicima i katehetama koji vode brigu o vama. Slušajte ih i surađujte s njima. Usvajajte ono što vas poučavaju i na što vas svojim dobrim primjerom potiču. Svladavajte školske obveze i njegujte duh zajedništva i solidarnosti. I ne umarajte se svojim ponašanjem pružati svima „razloge nade koja je u vama“ (1 Pet 3, 15). Na koncu uz ovaj blagoslov zamolimo Isusa neka uđe u lađu našega života. Predajmo mu svoje strahove. On okreće sve na dobro i donosi spokoj našem nemiru. Stoga, „svu svoju brigu povjerimo Njemu“, kako veli apostol Petar (1 Pt 5, 7). Neka početak školske godine s Božjim blagoslovom započne i s njime neka se dovrši. A po zagovoru Blažene Djevice Marije, koja pomaže svojoj djeci u nevolji, neka nas Gospodin osloboди od ove pandemije i od svakog drugog moralnog nereda i zastranjenja. Po Kristu Gospodinu našemu. Amen.

Nauči nas, sv. Ivane Pavle II., kako ljudi voljeti i odano se Bogu moliti

ZADAR, PLOVANIJA: *Blagdan sv. Ivana Pavla II. – Misno slavlje susreta s HKLD-om Zadar -propovijed mons. Ž. Puljića*

1. Večeras spominjemo dvojicu svetaca: Jednoga zbog liturgijskog spomena sv. Ivana Pavla II. za kojeg je Kongregacija za proglašenje svetih odredila neka to bude 22. listopada kad je službeno nastupio kao Papa i izgovorio on nezaboravne riječi „otvorite vrata Kristu“, upravo na današnji dan 1978. A drugi, sveti Luka kojeg smo prije nekoliko dana spominjali u liturgiji, zaštitnik je Hrvatskog katoličkog liječničkog društva (HKLD) koje okuplja liječnike, stomatologe, farmaceute i druge visokoobrazovane djelatnike u zdravstvu „radi promicanja kršćanskih načela u zaštiti zdravlja naroda i čuvanju ljudskoga života“ kako stoji u Statutu (čl. 2). Sve vas okupljene pozdravljam i želim neka vas štite i zagovaraju ova dva velika sveca Crkve, Luka evangelist zaštitnički liječnika i sveti Ivan Pavao II. veliki Papa koji nas je puno zadužio.

Sveti Luka u evanđelju prikazuje Isusa učitelja kao sveopćeg Spasitelja i prijatelja siromaha i otpisanih. Zato ga i nazivaju „teologom univerzalnog spasenja“, jer za Isusa veli da je „svjetlo na prosvjetljenje naroda“ (Lk 2, 32) i „Sin Čovječji koji je došao spasiti izgubljeno“ (19, 10). On kao Spasitelj svijeta suošćea s ljudima, razumije ih, oprašta grijeha i objavljuje milosrdno lice Očevo. O tomu osobito govorи „izgubljena i nađena ovca, izgubljena i nađena drahma, te izgubljeni i nađeni sin (Lk 15, 1-31). Luka opisuje Isusa kao pomazanog Mesiju koji se osjeća „pozvanim donijeti veselu vijest siromasima, sužnjima oslobođenje, te proglašiti godinu milosti Gospodnje“. Zbog toga je Isus „dobrotvor siromaha koji će za sva vremena ostati istinski miljenici Božji“.

2. U sklopu liturgijskog spomena sv. Ivana Pavla II. navodim samo nekoliko podataka koje je učinio tijekom svoga pontifikata od 27 godina: Obišao je 129 zemalja svijeta u sklopu 103 međunarodna putovanja. Uz to imao je u Italiji 142 putovanja, a u rimskoj biskupiji posjetio 274 župe (od njih 328). Objavio 14 enciklika, 12 apostolskih pobudnica, 37 apostolska pisama i 10 apostolskih konstitucija. Odobrio 1983. Zakonik kanonskog prava, a 1992. novi Katekizam Katoličke Crkve. Održao je brojne svečanosti beatifikacija i kanonizacija na kojima je proglašio 1.241 blaženika i 478 svetaca. Imenovao je 187 novih kardinala, a među imenovanim i četvoricu Hrvata: Pokojne Kuharića, i Uhača, te Puljića i Bozanića.

Brojna putovanja i susrete najbolje ćemo shvatiti u kontekstu njegovih riječi na samom početku pontifikata: „Želim svima doći, sve posjetiti, i mesta gdje se moli i ljudi koji mole; beduine u pustinji i karmelićane i cistercite u samostanima; bolesnike u krevetima i radnike u tvornicama. Htio bih vidjeti i sve one koji su poniženi i obespravljeni. Htio bih zaviriti i iza kućnih pragova vaših kuća, posvuda bih htio doći“. Ostavljao je dojam „Božjeg generala“ koji predvodi vojsku u borbi sa zlom i napastima svijeta. Stalno je bio u pokretu i među ljudima. A njegov mač bio je

uperen protiv idola našeg vremena, protiv svijeta koji bježi od Boga. Prošao je svjetom braneći ljudska prava i zauzimajući za slabe i ugrožene. No, on se nije umarao braniti i božanska prava moleći i vapijući neka otvore vrata Kristu, jedinom otkupitelju i spasitelju ljudi.

3. Budući da je evanđelist Luka u svom evanđelju objavio milosrdno lice Očevo, čini mi se uputnim spomenuti nezaboravnu milosrdnu gestu Karola Wojtyla nakon atentata Turčina Mehmet Ali Agce na Trgu sv. Petra, 13. svibnja 1981. Četiri dana nakon atentata, u nedjelju, 17. svibnja, poslije buđenja iz teške kome, Ivan Pavao II. uputio je kratku poruku ljudima okupljenim na Trgu svetog Petra; „Znam kako ste ovih dana, posebice u ovu uru molitve „Kraljice neba“ sjedinjeni sa mnom. Vrlo sam dirnut pa vam zahvalujem na molitvama i sve vas blagoslivljam. Posebice sam blizu dvjema osobama koje su sa mnom ranjene, te se molim za brata koji me ranio i kojem iskreno oprashtam. Sjedinjen s Kristom, Svećenikom-Žrtvom, prinosim svoje muke na dar Crkvi i svijetu. Tebi Marijo ponavljam: Totus tuus ego sum (sav sam Tvoj)“.

Veliki ostaju velikima i u najtežim trenutcima života. Hvala Ti, sveti Ivane Pavle II. što si svojim javnim nastupima, živom vjerom, te osobito žarkom i dubokom molitvom i iskrenim praštanjem pokazao kako voljeti ljude i kako se odano Bogu moliti. Pomozi i nama u ovoj zdravstvenoj krizi Koronevirusa otkrivati ljepotu molitve i sakramentalnog života. I nauči nas živjeti s Bogom i moliti za potrebe Crkve i svijeta. I tebe, sveti Luka, molimo pouči nas suošćeati s ljudima i potakni nas biti i ostati prijateljima siromaha i otpisanih. Pomozi nam biti i ostati vjerni kućnim običajima i našoj vjerničkoj praksi koja se prepoznaće u Ninskem geslu (iz 1979.) „Hrvatska obitelj dnevno moli i nedjeljom Misu slavi“. Družimo se s Isusom koji je jedini otkupitelj čovjeka kako bismo mogli objavljivati ljudima milosrdno lice Očevo. Učimo od svetog Ivana Pavla II. kako se Krista voli i kako mu se odano moli. Neka i nama ovaj Isusov učenik i zaljubljenik pomogne da budemo vjereni sluge svoga Gospodara, koji ljube Boga i čovjeka, te zauzeto mole za potrebe svijeta, Crkve i Domovine. Sveti Ivane Pavle, pomozi nam u tome i moli za nas! Amen.

**ZADAR: Pismo nadbiskupa Želimira Puljića
svećenicima i vjernicima Zadarske nadbiskupije**

Zadarski nadbiskup Želimir Puljić uputio je Pismo svećenicima i vjernicima Zadarske nadbiskupije s određenim poticajima u kontekstu pandemije koronavirusa, tijekom pastoralne 2020./21. godine.

Pismo objavljujemo u cijelosti.

Draga braćo svećenici, dragi vjernici!

1. U pismu za početak školske godine 2020./21. napisao sam kako odavno neka riječ nije bila toliko upotrebljavana kao koronavirus koji je svojom pandemijskom pojavom ugrozio svijet na globalnoj ravni. Uz pitanja je li njegova pojava znak Božje kazne ili je to poziv na obraćenje, virus je otvorio brojna pitanja o gospodarstvu i politici, sportu, o obredima i školi, javnom prostoru i o znanosti.

Nedavno smo započeli mjesečna okupljanja svećenika s temom „Vjernik pred COVID-om 19“. Britanski matematičar John C. Lennox u svojoj knjizi, „Gdje je Bog u doba koronavirusa?“ (Verbum 2020.), tvrdi kako „ovo nije najgora pandemija u povijesti“. Ali, „nikada nije bila zabilježena takva izolacija da smo gledali utihle gradove s odjekom straha“. Lennox se pita „Kako prevladati znakove straha i panike koja sve više hvata maha?!“.

Stoga, uz potrebu prevencije i uvažavanja higijene tijela, kao vjernici osjećamo potrebu njegovati i higijenu duše koja ne može živjeti bez Boga, bez molitve i duhovnosti. Čovjek, naime, osjeća „nebesku čežnju“ koju je sv. Augustin formulirao u rečenici „Nemirno je srce naše, dok se u tebi ne smiri“.

U tom vidu potrebna su nam „sredstva molitve i duhovnosti“, kako je rekao papa Franjo tijekom dirljivog blagoslova pred praznim Trgom sv. Petra (27. 03. 2020.). Tada je naglasio kako „uplašeni poput učenika nakon žestoke oluje shvaćamo da smo krhki i na istoj lađi“ te da smo potrebni „međusobne utjehe i pozvani veslati zajedno“. A „iskustvo virusne oluje pomaže nam shvatiti da ne možemo ići dalje svatko za sebe, već samo zajedno, u istoj lađi i na zajedničkom moru“, kaže Papa.

2. Kroz ovih pola godine doživjeli smo kako je „virusna oluja“ uzdrmala i poremetila brojne naše planove i programe. Ali i osvijestila nas da smo u biti vrlo slabašni i nejaki, kad nas jedan „tako sićušan virus“ može baciti na koljena i uzrokovati višeslojnu krizu golemih razmjera.

Stoga su diljem svijeta poduzimane mjere opreza, karantene, zabrane kretanja, dezinfekcija prostora, obustava okupljanja, ukidala se redovita školska i sveučilišna nastava i dr. Budući da se kod nas nakon određenog opuštanja počelo stanje pogoršavati, 12. listopada 2020. godine, Stožer civilne zaštite izdao je odluke „o mjeri obveznog korištenja maski“ te o „ograničavanju društvenih okupljanja“.

Duhom vjere i pouzdanja molimo se Bogu i utječemo zagovoru njegovih miljenika da nas zaštite od pandemije COVID-a 19. U isto vrijeme, dužni smo provoditi mjere prevencije i opreza kako ne bismo naškodili zdravlju drugih, a i sami sebe zaštitili od moguće zaraze.

U tom vidu, svima koji vode brigu o našem zdravlju, od Stožera do medicinskog osoblja, koji služe dobrobiti ljudi i pomažu ugrožene, stare i bolesne, izražavamo našu zahvalnost. Svjesni još uvijek ozbiljnosti stanja kod nas i u svijetu, a u vidu prevencije, opreza i zaštite, neka se osobito pazi na sljedeće:

Neka se vjernicima češće napominje i na vidljivom mjestu istaknu prikladna upozorenja i upute što se tiče distance, dezinfekcije ruku i prostora te nošenja maske, posebice na susretima u zatvorenim prostorima.

Isto tako, neka se od vremena do vremena napomene da nositelji virusa i oni koji imaju simptome infekcije dišnih putova ili respiratorne poteškoće, izbjegavaju susrete s ljudima. Osobito ako su došli iz područja žarišta zaraze ili su bili u kontaktu s oboljelima.

3. Uz potrebne mjere predostrožnosti, neka svećenici pozivaju i potiču ljude na molitvu, osobnu i zajedničku, u obiteljima i u liturgijskim prostorima.

Molimo se našoj nebeskoj zagovornici Blaženoj Djevici Mariji koja je zdravljje bolesnih, kao i Svetom Roku koga je Gospodin postavio zaštitnikom protiv zaraznih bolesti i po njemu dijelio obilje blagoslova ljudima koji su bili u bolesti i tjeskobi.

Glede uobičajenih pastoralnih aktivnosti, neka se ništa ne ukida, uz poštivanje navedenih mjer. Neka se održavaju župne kateheze, klanjanja i priprava djece i mladih na sakramente.

U pogledu priprave krizmanika za školsku 2020/2021., neka se za prvo i za drugo godište koristi priručnik „Potvrđeni za život u punini“ (koji je predstavljen na Katehetskom danu Zadarske nadbiskupije).

U pastoralnom radu ne smijemo zaboraviti bolesne, starije i osamljene vjernike. Valja im pružati utjehu svetih sakramenata pričesti i bolesničkog pomazanja, uz znakove ohrabrenja i jamstva da nisu sami.

Čini mi se ovdje korisnim donijeti kratku izjavu i stav milanskog nadbiskupa Marija Delpinija i pape Franje koje su izrekli oko Duhova ove godine: „Ne sviđa mi se“, rekao je mons. Delpini, „lov na krivce, kao ni agresivni glasovi onih koji se smatraju žrtvama. Platili smo visoku cijenu. Previše je bilo mrtvih da bismo sada površno zaključivali i osuđivali. Uz potrebu temeljite anali-

ze o poduzetim mjerama i širenju zaraze, sada nam je u prvom redu potrebno suošjećanje zbog oboljelih i preminulih. Ali i zahvalnost onima koji su nam pomogli, riskirajući vlastito zdravlje i zdravlje svojih obitelji“ (24. svibnja).

Tjedan dana kasnije (30. svibnja), Papa je na Duhove uputio poruku na španjolskom i rekao da će „nakon pandemije sve biti drukčije. Svijet će biti bolji ili gori“ te naglasio da nam je „iskustvo s Covid-om 19 pomoglo spoznati da se ne spašavamo sami. Jer, čovječanstvo je jedna obitelj i plovimo u istoj lađi i na zajedničkom moru“.

Molimo svaki dan da Isus uđe u lađu našega života. Predajmo mu svoje strahove jer On je kadar okrenuti sve na dobro i donijeti spokoj našem nemiru. Pred kušnjom koju proživljavamo valja se zauzimati za povjerene duše i pokazati solidarnost s onima koji su u nevolji, svjesni da plovimo u „istoj lađi i na zajedničkom moru“.

Pretvorimo ovu kušnju i trenutnu krizu u šansu da „u nadi budemo radosni, u nevolji strpljivi, a u molitvi postojani“ kako je svojevremeno poticao svoje Rimljane apostol Pavao (Rim 12,12). Dakle, molitvom i prevencijom u borbi protiv COVID-a 19.

Put prema zajedništvu po kolosijeku razumijevanja i prihvatanja drugih

„Ispunite me radošcu: složni budite, istu ljubav njegujte, jednodušni i jedne misli; nikakvo suparništvo ni umišljenost, nego u poniznosti jedni druge smatrajte višima od sebe; ne starajte se samo svaki za svoje, nego i za ono što se tiče drugih! (Fil 2, 1-8).

Tumači Pavlovi poslanica vele kako je ovo poslanica kršćanske radosti, puna znakova povjerenja i srdačnosti. Jedna od najosobnijih poslanica u kojoj se osjećaju kucaji Pavlovoga velikoga srca ljubljenoj zajednici u Filipima. Ispunite me radošcu, složni budite, istu ljubav njegujte.. Nikakvo suparništvo ni umišljenost.. Ne starajte se samo svaki za svoje, nego i za ono što se tiče drugih..“ Pavao ne jadikuje već se raduje i potiče.

Mi obično kad raspravljamo o problemima u društvu i obitelji, slušamo jadikovke kako nema slogue, zajedništva i razumijevanja. Kako na polju gospodarstva, znanosti i politike, tako i na onom intimnom okružju obitelji, župe, rodbine i prijatelja. Opravdano je pitati se kako se stvara, razvija i jača sloga i zajedništvo? Postoji li metoda kako poboljšati i osnažiti ovu komponentu koja je važna za društveni suživot, slogu i razumijevanje. Može izgledati pojednostavljeno ako velimo da se „put zajedništva“ u poduzeću, školi, stranci, obitelji i župi odvija na kolosijeku razumijevanja, shvaćanja i prihvatanja drugih. Alternative nema. „Abeceda istinske komunikacije“ izriče se u dva temeljna ljudska stava: Znati drugoga čuti i saslušati, a onda „htjeti reći nešto i o sebi“.

1. Znati drugoga čuti i saslušati

Riječ „slušati“ „inventar je razgovora“ u krugu roditelja, odgojitelja, profesora i nastavnika koji se obično tuže kako ih đaci, djeca, studenti „ne slušaju“. Ova riječ ima više inačica: Saslušati, preslušati, uslišati, čuti i slušati... Uvijek je korijen značenja riječi vezan uz ljudski organ sluha preko kojega čovjek čuje (ili prečuje) drugoga. Za onoga koji ne čuje, čiji su bubreži oštećeni i nesposobni registrirati ono što drugi veli, kažemo da je gluhi. A za onoga koji dobro razlikuje note, koji lijepo pjeva, kažemo da ima dobar sluh. Ali nisu gluhi samo oni kojima su slušni organi oštećeni. Ima ih koji registriraju i najmanje šumove, koji dobro razlikuju solmizacijske tonove, pa i kad je govor o snizilicama, povisilicama i povratilicama. Pa i kad izvrsno pjevaju najteže muzičke skladbe, ponekad velimo da su „gluhi“, jer nas ne razumiju. Pred njima smo kao pred kakvim kipom. a zar se i ne veli u narodu: „Govorio njemu ili zidu, to ti je isto“?

U molitvenom ozračju Trećega časa pokušajmo u ovo antropološko razmišljanje unijeti i onu „treću dimenziju“ našega odnosa prema Bogu, vječnosti i našem spasenju. Uostalom, zar naša

molitva ne bi trebala biti razgovor s Bogom. Posebice kad slavimo Misu, pa nakon Slave koju upućujemo Trojedinom Bogu, on uzima Riječ i govori, a mi slušamo. Pitanje je samo koliko sluha imamo, kako ga čujemo ili možda često prečujemo?! (sjećam se kao dijete pitali bi nas po dolaska iz crkve „po kojem je sveču bila misa“ – evanđelje).

a) Za bolje razumijevanje ove dinamike slušanja pogledajmo neke primjere

Svi bismo mogli donijeti bezbroj primjera kada smo doživjeli da nas drugi nije ni čuo, a kamo li slušao i razumio. Primjeri koje navodim mogu poslužiti samo kao ilustracija kako se i kod zdravih ušiju može biti gluh i ne čuti, ili prečuti govor, priču i muku drugoga.

Došli ste svom kolegi kojeg dugo niste vidjeli i imate mu štošta ispričati. Radujete se da će te moći reći nešto i o osobnim problemima koji vas muče ovih zadnjih mjeseci. I tek što ste otvorili usta i s par riječi htjeli reći ono što vas tišti, ili ste htjeli tražiti neki savjet, kad, eto, on vam začepi usta. „To nije ništa“, prijatelju. „Meni je još gore bilo“. I onda slijedi cijela serija nezgoda, briga i nevolja kojima vas vaš sugovornik želi „uvjeriti“ kako je vaš problem ništa kad se usporedi s njegovim. Niste imali hrabrosti dalje pričati pa ste odlučili o tomu razgovarati s jednim drugim poznanim, svećenikom, koji ima dosta životnog iskustva, pa će valjda imati i više razumijevanja.

Nakon par dana najavili ste i dogovorili termin susreta. Došli ste i počeli stu priču kao i svome kolegi prije par dana. I kod svećenika ste doživjeli nerazumijevanje. Jer, vi još niste ni do kraja izložili svoj problem, a on vas je obasuo nizom ukora i savjeta: „Zašto niste odmah k meni došli? Zar ne vidite kako je stvar vrlo komplikirana? Morat će odmah uraditi to i to“.... Nezadovoljni ste bili i ovim susretom, ali nije vas ostavila želja i volja još jednom pokušati o tome s nekim popričati. Zato ste i odlučili treći put pokušati, valjda prema onoj pučkoj „treća sreća“.

Ovog puta krenuli ste bez najave. Pozvonili ste na vratima poslovnog prijatelja, socijalnog radnika. Njemu ste dosta pomagali kad je zidao kuću. Dobro je situiran, oženjen je i ima djecu. Djeluje smirenno i bez posebnih problema. Uvjereni ste da će vas moći saslušati, shvatiti i razumjeti. Ponudio vas je kavom i onda je on, prije nego što ste vi počeli pričati zašto ste navratili, započeo svoje jadikovke. Vi zapravo niste imali snage govoriti o svojim teškoćama. Njegove tužaljke su vas tištale, pa ste jedva čekali da se pojavi koja stranka, kako bi ste se izvukli i vratili kući.

Tako ste nakon svakog sugovornika, koji vam je svojim govorom ili vladanjem dao do znanja da je vaš problem bezvrijedan, ostali „začepljenih usta“. Doživjeli ste konkretno kako su DRUGI bili gluhi i kod zdravih ušiju. A kod svega toga bilo je potrebno da vas DRUGI sasluša, da pokaže razumijevanje, da vas prihvati, da vam dopusti izreći svoje teškoće, da vam na vaše povjerenje odgovori povjerenjem da sami tražite rješenje vlastitih problema. Vjerojatno bismo mogli reći da smo mi sami često „taj drugi“ koji je gluh, okovan, koji nema ni uha ni srca. Posebice prema najbližima: ocu, majci, mužu, ženi, djeci, braći, sestrama ..

Slušanje drugoga, ono „biti kraj njega, razumjeti ga i dati mu priliku da se ispriča s povjerenjem i bez straha, važnije je i mudrije odgojno sredstvo od mnogoga govorenja, veli Thomas Gordon (Familien Konferenz in der Praxis). Zato: Budi i onaj koji sluša i onaj koji govori. Jer, slušati znači udisati, a govoriti izdisati. Tko samo sluša, u opasnosti je da se prepuni. A tko samo govori, u opasnosti je da se brzo isprazni. Ispravno saslušati znači drugome dati prostora u našem srcu, biti snošljiv i prihvati poziv, „dođi i pohodi me. Ti nećeš tu stanovati, jer imaš svoj stan. Ali kako ćeš znati kako mi je, ako me nikad ne posjetiš?!“.

2. Reći nešto o sebi

„Abeceda istinske komunikacije“ je znati drugoga saslušati“ i „htjeti reći nešto i o sebi“. Često se, međutim, priča o kiši i o snijegu, o Markovim konacima i vukodlacima. A dovoljno bi bilo

ZADARSKA NADBISKUPIJA

otvoreno reći što se mislimo i osjećamo. Kad bi se tako radilo, bilo bi manje krivih dojmova, predrasuda i zakulisnih ogovaranja, a više razumijevanja i povjerenja. Razgovori, međutim, mogu biti „površni i otrcani“, ili pak „trač-partija“ bez osobnih stavova.

a) Površne i otrcane razgovore susrećemo na koktelima, klupskim sastancima, uličnim pozdravima: Kako ste? Kako su vaši i gdje ste bili? Zapravo mi ne mislimo što govorimo, već izgovaramo uhodane i otrcane fraze kojima ne komuniciramo. Ako bi nam drugi počeo podrobnije odgovarati na naša pitanja, bili bismo zatečeni. Na svu sreću i naš sugovornik shvaća površnost naših pitanja, pa i on površno odgovara, „hvala na pitanju, kako Vi?“

b) Pričanje o drugima – trač-partija Uz površni i otrcani imamo i „razgovor o drugima“ koje pučki zovemo „trač-partijom“. Predmet razgovora je netko treći (ili nešto treće): susjed koji se čudno ponaša, svećenik koji je tek došao u župu, igrač koji se slabo istakao na zadnjoj utakmici, bura koja sve jače i jače puše, djeca koja ne slušaju itd. U ovom vidu netko je slikovito rekao da je „imao dva prijatelja i obojicu je izgubio. Jednoga što mu nikada „nije ništa o sebi pričao, a drugoga što ga nikada o njemu nije ništa pitao“. U trač-razgovorima čovjek niti što daje od sebe niti što prima od drugoga.

c) Iznošenje osobnih nazora, mišljenja i osjećaja Bit će, međutim, trenutaka kad ću osjetiti potrebu reći nešto i o sebi. Želim li da drugi stekne pravu sliku o meni, moram reći ne samo što mislim, nego i što osjećam. Sva sila obiteljskih svađa, prepirkki i nerazumijevanja nastaje zbog toga što nema iskrenosti, što se plašimo reći što osjećamo. Ili kad nas nešto muči, nervira i izaziva, onda to činimo povиšenim tonom. Kod svega toga trebalo bi reći ono što se osjeća, uz dostatnu pažnju i ljubav prema onome kome se govori. To nije vrlina koju dobivamo rađanjem, nego umijeće koje stječemo svakodnevnim trudom, vježbom i nastojanjem što boljeg shvaćanja sebe i razumijevanja drugih.

Stoga: Ne predstavljaj se ni kao „sveti Nikola, a ni kao krampus“. Svi imamo svijetlih i tamnih strana, pa priznaj svoje i tuđe vrline i granice. Budi načisto s vlastitim i tudim predrasudama! Ne prikivaj druge za nebesa, ali, ne otpisuj ih i ne proklinji. Nikada ne prepuštaj drugome da „čita tvoje misli“, već reci što stvarno osjećaš i što te nervira i muči.

Saopćiti ne znači „jednostavno govoriti bez veze“, uz moto „važno je biti spontan“ i „reći sve“ onako kako nam se „trenutno sviđa, bez imalo obzira prema drugome“. Saopćiti znači puno više: „Reći što nam na srcu leži“ i što nam se čini „važnim za odnos s drugima“. A onda naći takav „ton razgovora da nas drugi može pratiti i shvatiti“.

Neka nam u ovom kontekstu naše komunikacije s ljudima, kao i s Bogom, pomogne i sveti Pavao ovim poticajnim riječima koje je uputio svojim dragim Filipljanima: „Ispunite me radošću: složni budite, istu ljubav njegujte, jednodušni i jedne misli; nikakvo suparništvo ni umišljenost, nego u poniznosti jedni druge smatrajte višima od sebe; ne starajte se samo svaki za svoje, nego i za ono što se tiče drugih! (Fil 2, 1-8).

O komunikaciji netko je napisao: „Uočiti što je rečeno, razumjeti što je skriveno, prihvatiši što je ponuđeno, te pri tom ne iskrivljivati stvari i ne suditi, već s poštovanjem i voljom drugom izreći iskrenu ‘dobrodošlicu’, dobar je znak i početak korisne komunikacije“.

Katehetski dan, 5. rujna 2020.

Mons. Želimir Puljić, nadbiskup zadarski

ODREDBE

Prigodne obavijesti

Broj: 863/2020.

Zadar, 25. rujna 2020.

Svim župnim uredima u Nadbiskupiji

1. Obred krizme i mjere sigurnosti

Uskoro će početi podjela svetog sakramenta Krizme diljem naše Nadbiskupije koja je bila planirana prije ljeta ove godine. Još uvijek slušamo i gledamo kako opasnost zaraze nije prošla. Stoga, ne treba ni napominjati kako nam je i dalje potreban oprez i distanca. Evo i dva savjeta s preporukom što se tiče slavlja ovog sakramenta:

a. Neka župnici preporuče vjernicima da na obredu krizme budu po mogućnosti samo krizmanici, kumovi i roditelji kako bi se ispoštovalo zdravstvene mjere, a drugi vjernici neka dođu na koju drugu misu.

b. Neka se roditeljima, krizmanicima i kumovima u ovim osobitim okolnosti preporuči smisao skromnosti i jednostavnosti obiteljskog slavlja.

2. Prijava krizmanika za školsku 2020./2021. godinu

Uz prijedlog termina krizmenoga slavlja 2021. neka župnici dostave kao i prošle godine:

a. Popis krizmanika prvoga godišta pripravnika za sv. Potvrdu s osnovnim podacima o njima i njihovim roditeljima: Ime i prezime; Datum rođenja i razred koji pohađaju; Ime oca i majke (i njihovo bračno stanje).

b. Uz kopiju popisa krizmanika (koji je dostavljen prošle godine) neka se uz njihova imena navede ime i prezime kumova (i njihovo bračno stanje). Neka se ovi podatci dostave najkasnije do konca mjeseca listopada.

c. Neka se ove školske godine za prvo i drugo godište koristi priručnik „Potvrđeni za život u punini“ (koji je predstavljen na Katehetskom danu).

3. Kolekta Petrovoga novčića

Koncem travnja ove godine došlo je priopćenje iz Tiskovnog ureda Svetе Stolice kako je zbog okolnosti korona virusa papa Franjo odredio da se za tekuću 2020. milodari „Petrova novčića“, ove godine umjesto koncem lipnja prikupljaju u nedjelju 4. listopada 2020. Ovi milodari koji se prikupljaju diljem svijeta, znak su vjerničke solidarnosti s Papom kako bi obavljao redovite poslove, a u trenutcima posebnih potreba (rat i prirodne nepogode) mogao pomagati mjesnim Crkvama. Neka se vjernicima protumači smisao i obveza njihovih davanja (kan 222, & 1 i 2) za potrebe bogoštovlja, za apostolat i pomaganje siromasima kroz djela dobrotvornosti. Kolektu „Petrovog novčića“ neka župnici dostave odmah na ekonomat Nadbiskupije, kako bi se prikupljena sredstva poslalo na Apostolsku Nuncijaturu.

mons. Želimir Puljić, nadbiskup

ODREDBE

Proslava blagdana sv. Šime

Broj: 864 /2020.

Zadar, 26. rujna 2020.

Svim župnim uredima, upraviteljima crkava, samostanima i redovničkim zajednicama u Nadbiskupiji

Draga braćo svećenici, redovnici, sestre redovnice, dragi Kristovi vjernici,

U četvrtak, 8. listopada slavimo blagdan svetog Šime, zaštitnika Grada Zadra. Sve Vas pozivam da sudjelujete u proslavi njegova blagdana, koji započinje uoči, u srijedu, 7. listopada Svečanom Večernjom u Svečevoj crkvi u 19 sati.

Na sam blagdan, u četvrtak 8. listopada, svete Mise su prema sljedećem rasporedu: u 7, 8.30, 11 sati koju će predvoditi mons. Mile Bogović, gospicko-senjski biskup u miru, u 17 sati (s blagoslovom djece) te u 19 sati koju će predvoditi mons. Tomislav Rogić, šibenski biskup. Prigoda za svetu ispovijed bit će prije svake svete Mise.

Svima srdačan pozdrav i blagoslov od Gospodina,

mons. Želimir Puljić, nadbiskup

Svjetski dan misija 2020.

Broj: 961/2020.

Zadar, 9. listopada 2020.

Svim župnim uredima i upraviteljima crkava u Nadbiskupiji

Draga braćo svećenici,

Svake se godine Svjetski dan misija ili Misiska nedjelja obilježava predzadnje nedjelje u listopadu. Ove je godine to, u nedjelju, 18. listopada. Dopuštena je samo jedna zavjetna misa prema obrascu „Za evangelizaciju naroda“, i to neka bude središnja nedjeljna župna misa u jednoj od župa koje svećenik poslužuje. Ostale mise su od nedjelje, s time da se na svim misama u homiliji prenesu glavni naglasci ovogodišnje poruke pape Franje za Svjetski dan misija i progovori o važnosti misija i misionara, a posebno o odgovornosti svakog Isusovog učenika za misijsko poslanje Crkve na njemu primjeren i moguć način.

Nacionalna uprava Papinskih misijskih djela u Republici Hrvatskoj dostavila Vam je poruku pape Franje za ovogodišnji Svjetski dan misija i druge prigodne materijale kao pomoć u misijskoj animaciji, na župne uredе.

Milostinja te nedjelje, na svakoj sv. misi, u svim crkvama Nadbiskupije, predaje se u Ekonomat Nadbiskupije s naznakom: „za Misije“.

Svima srdačan pozdrav i blagoslov od Gospodina,

mons. Želimir Puljić, nadbiskup

Obveze prema Nadbiskupiji i Misna tablica

Broj: 962/2020.

Zadar, 9. listopada 2020.

S danom 30. rujna 2020. godine, završava III. tromjesečje 2020. godine. Potrebno je podmiriti župne obveze prema Nadbiskupiji (30% brutto redovnih primanja za III. tromjesečje, Takse sprovoda i vjenčanja) kao i obveze svećenika (Misna tablica za III. tromjesečje). Oni koji nisu

podmirili župne i osobne obveze za II. tromjesečje dužni su podmiriti. Uz pozdrav i blagoslov u Gospodinu,

mons. Želimir Puljić, nadbiskup

Svi Sveti i Dušni dan

Misa za pokojne biskupe i svećenike Zadarske nadbiskupije

Broj: 942/2020.

Zadar, 23. listopada 2020.

Svim župnim uredima i upraviteljima crkava

Draga braćo svećenici, redovnici, sestre redovnice, dragi Kristovi vjernici,

Na svetkovinu Svih Svetih, u nedjelju, 1. studenog 2020., u katedrali svete Stošije u 11 sati predvodit će misno slavlje i podijeliti Papinski blagoslov s potpunim oprostom. Na središnjem Gradskom groblju u Zadru u 15 sati predvodit će Službu Riječi s odrješenjem za pokojne.

Na Spomen svih vjernih mrtvih - Dušni dan, u ponедjeljak, 2. studenoga 2020., u Katedrali u 18 sati predvodit će misno slavlje za sve pokojne biskupe i svećenike Zadarske nadbiskupije i za sve vjerne mrtve.

Svetkovina Svih svetih i Spomen svih vjernih mrtvih - Dušni dan prigoda su da molitvom i dobrim djelima iskažemo poštovanje i zahvalnost svim pokojnima.

Ove godine, u sadašnjim prilikama zbog pandemije COVID-19, produljiti će se razdoblje za dobivanje potpunog oprosta za sve vjerne mrtve tijekom studenog, s prilagodbom uvjeta i pobožnosti, da vjernici budu zaštićeni. U prilogu dostavljam Dekret Apostolske pokorničarne, od 22. listopada 2020., kojim se produljuje razdoblje za dobivanje potpunog oprosta za sve vjerne mrtve tijekom studenoga.

Uz pozdrav i blagoslov u Gospodinu,

mons. Želimir Puljić, nadbiskup

Apostolska pokorničarna

Dekret

Ova Apostolska pokorničarna primila je mnoge molbe svetih pastira koji mole da se ove godine, zbog pandemije covid-19, prilagode djelâ pobožnosti kojima se dobiva potpun oprost za duše u Čistilištu, a po normama Priručnika o oprostima (conc. 29, § 1). Zbog toga Apostolska pokorničarna, a po posebnom mandatu Njegove Svetosti pape Franje, dobrohotno utvrđuje i odlučuje da ove godine, kako bi se izbjegla okupljanja gdje je to zabranjeno/ograničeno:

a. – potpuni oprost za one koji pobožno posjete groblje i mole se za pokojne, čak i u mislima, običajno utvrđen za dane od 1. do 8. studenoga, za dobrobit vjernika, može biti prenesen na drugih osam dana u mjesecu studenom, koji mogu biti neovisni jedni o drugima, a vjernici ih slobodno biraju;

b. – potpuni oprost od 2. studenoga, utvrđen o Spomenu svih vjernih pokojnika, za sve koji pobožno posjete crkvu ili oratorij i mole Oče naš i Vjerovanje, može se prenijeti ne samo na nedjelju koja slijedi ili prethodi svetkovini Svih Svetih, već i na drugi dan mjeseca studenoga, po slobodnom izboru vjernika.

Starije osobe, bolesnici i svi oni koji zbog teških razloga ne mogu izaći iz kuće, na primjer zbog

ODREDBE

ograničenja donesenih od strane nadležnih tijela za vrijeme pandemije, kako bi se izbjegla veća okupljanja vjernika na svetim mjestima, mogu zadobiti potpuni oprost pod uvjetom da se, ujedinjujući se duhovno sa svim drugim vjernicima, potpuno odreknu grijeha i s nakanom da što prije ispune tri uobičajena uvjeta za postizanje oprosta (sakrament isповједи, пријест i molitva na nakane Svetog Oca), pred slikom Isusa ili Blažene Djevice Marije, mole molitve za pokojne, na primjer: Jutarnju i Večernju Časoslova za pokojne, krunicu Blažene Djevice Marije, krunicu Božjem milosrđu, druge molitve za pokojne koje su vjernicima drage, ili da se posvete meditativnom čitanju jednog od evandeoskih odlomaka koje pred nas stavlja liturgija za pokojne, ili da izvrše djelo milosrđa prikazujući Bogu boli i poteškoće vlastitoga života.

Stoga, za lakše postizanje božanskog oprosta ključevima Crkve, po pastoralnoj ljubavi, ova Pokorničarna usrdno moli da svećenici kojima je zakonski dana ta mogućnost, spremno i s posebnom velikodušnošću slave sakrament pokore i dijele svetu Prijest bolesnicima.

S obzirom na duhovne uvjete za potpuno postizanje oprosta, i dalje vrijede upute dane u Bilješci ove Apostolske pokorničarne „O slavlju sakramenta pomirenja u sadašnjem stanju pandemije“, izdanoj 19. ožujka 2020.

Konačno, budući da dušama u Čistilištu pomažu mise zadušnice, a posebno žrtvom žrtvenika ugodnog Bogu (usp. Konc. Tr. Sess. XXV, decr. De Purgatorio), svi su svećenici srdačno pozvani da slave tri svete mise na Spomen svih vjernih pokojnih, u skladu s Apostolskom konstitucijom blage uspomene pape Benedikta XV. In cruentum Altaris od 10. kolovoza 1915.

Ovaj Dekret vrijedi za cijeli mjesec studeni bez obzira na bilo koju suprotnu odredbu.

Dano u Rimu, iz sjedišta Apostolske pokorničarne, 22. listopada 2020., na spomen sv. Ivana Pavla II.

Kardinal Mauro Piacenza
Veliki pokorničar
Krzysztof Nykiel
Namjesnik L. + S.
In PA tab. N. 791/20/I

Prigodne obavijesti

Broj: 966/2020.

Zadar, 30. listopada 2020.

Župnim uredima i samostanima u Nadbiskupiji

1. Mjere uz nastupajuće blagdane

Ovih dana Hrvatski zavod za javno zdravstvo opet će objaviti poznate mjere s preporukama za sprječavanje zaraze COVID-19 tijekom obreda u crkvama i molitvenim prostorima vezano uz vjerska okupljanja. Neka svećenici i vjernici obdržavaju spomenute mjere i preporuke.

2. Oprosti uz Svi Sveti i Spomen svih vjernih pokojnika

Apostolska pokorničarna u Rimu izdala je 22. 10. 2020. godine „Dekret o dobivanju potpunoga oprosta“ za sve vjerne mrtve koji se može postići uz posjet groblju i molitvom za pokojne. Apostolska pokorničarna je prilagodila uvjete i pobožnosti tako da vjernici mogu koristiti ove blagodati Crkve, a pri tom ne izlagati sebe i druge opasnoj zarazi covid-19. U tom vidu:

- Produljuje se razdoblje za dobivanje potpunog oprosta, ne samo uz svetkovine Svih Svetih i spomen Svih vjernih mrtvih, već tijekom cijelog mjeseca studenoga 2020.

• Starije osobe, bolesnici i svi oni koji zbog teških razloga ne mogu izaći iz kuće, kako zbog ograničenja mjera nadležnih tijela tijekom pandemije, tako i zbog opasnosti zaraze u prigodi okupljanja na svetim mjestima, mogu zadobiti potpuni oprost tako da se „ujedine duhovno s vjernicima s nakanom da čim prije ispune uobičajene uvjete za postizanje oprosta (sakrament isповиједи, пријест и молитва на накане Светог Оца). Neka pred slikom Isusa ili BDMarije mole molitve za pokojne (Jutarnju ili Večernju iz Časoslova za pokojne, Gospinu krunicu, krunicu Božjem milosrđu, ili neke druge molitve za pokojne koje su im drage, ili da izvrše неко djelo milosrđa prikazujući Bogu boli i poteškoće vlastitoga života.

• Pokorničarna uz to potiče i moli u vidu postizanje oprosta neka svećenici spremno i velikodušno slave sakrament pokore i dijeli svetu Prijest posebice bolesnicima. A na dan Spomena svih vjernih pokojnih neka služe tri svete Mise: jednu na vlastitu nakanu, drugu na nakanu Svetog Oca, a treću za sve vjerne mrtve, posebice za duše u čistilištu.

3. Odgađa se rekolekcija 4. studenog 2020. godine

4. Upute za blagoslov obitelji

U svezi blagoslova obitelji i njihovih domova neka se svećenici i vjernici pridržavaju propisanih mjera. Vjernici drže mnogo do blagoslova obitelji i njihovih domova. Stoga, to bi trebalo učiniti tako da svećenik i pratitelj ne ulaze u kuću (ili stan), već s vrata uz kratku molitvu blagoslovi članove obitelji i njihov dom, održavajući potrebnu distancu, dezinfekciju i nošenje maski. Neka svakako pozovu obitelji da se zajedno mole, čitaju Sveti Pismo i duhovnu literaturu, te posebice osobno ili zajedno preporuče zagovoru naše Gospe i svetaca, posebice svetoga Roka, zaštitnika od zaraznih bolesti. Uz pozdrav i blagoslov u Gospodinu,

mons. Želimir Puljić, nadbiskup

Proslava blagdana sv. Krševana

Broj: 1018 /2020.

Zadar, 16. studenoga 2020.

Župnim uredima i samostanima u Nadbiskupiji
Draga braćo svećenici, redovnici, sestre redovnice,
Braćo i sestre u Kristu,

U utorak, 24. studenoga 2020. slavimo blagdan svetog Krševana, zaštitnika grada Zadra. U predvečerje blagdana, u ponedjeljak, 23. studenoga u našoj Katedrali bit će Svečana Večernja u 18 sati.

Također, na sam blagdan misno slavlje u Katedrali bit će, prijepodne u 11 sati, te poslijepodne u 18 sati.

Pozivam svećenike, redovnike, redovnice, vjeroučitelje, vjeroučiteljice i vjernike laike da zajedno svećano proslavimo blagdan svetog Krševana, nebeskog zaštitnika našega Grada.

Svima srdačan pozdrav i blagoslov u Gospodinu,

mons. Želimir Puljić, nadbiskup

ODREDBE

Svećeničke rekolekcije u pastoralnoj godini 2020./2021.

Broj: 846/2020.

Zadar, 24. rujna 2020.

Svećenicima i redovnicima u Nadbiskupiji

Crkveni dokumenti ističu potrebu trajne izobrazbe klerika, a Zakonik kanonskoga prava to uvrštava u poglavlje „obveze i prava klerika“ (kan 273-289) i nalaže „neka klerici i nakon ređenja nastave sa studijem i pohađaju pastoralna predavanja, prisustvuju teološkim skupovima i konferencijama..“ (vidi Kan 279, & 1-3). U tom vidu dostavljaju se nadnevci održavanja svećeničkih rekolekcija u godini 2020./2021.

14. listopada 2020. Vjernik pred izazovima COVIDA-19 (dr. Rok Čivljak)

Don Tihomir Vulin, Gospina krunica. Moderator: don Igor Ikić

4. studenoga 2020. „Oboljeh i pohodiste me, utamničen i dodoste k meni“ (Mt 25, 36)

Pastoral bolesnika i zatvorenika (dr. don Ante Mateljan)

Don Mario dr. Soljačić, Srednji čas. Moderator: don Dario mr. Tičić

25. studenoga 2020. Župnik, voditelj ureda i upravitelj crkvenih dobara (don Marin mr. Batur) Don Igor Ikić, Pokorničko slavlje. Moderator: don Elvis dr. Ražov

13. siječnja 2021. Pastoral mladih prema „Deus vivit“ pape Franje (Mons. Tomislav Rogić)
Don Jerolim dr. Lenkić, Euhristijsko klanjanje. Moderator: don Dario mr. Tičić

9. veljače 2021. 50. Svećenička skupština (Nadbiskup)

10. ožujka 2021. Posebna godina obljetnice „Laudato si“. Kršćanski doprinos brizi za zajednički dom (dr. don Stjepan Baloban) Don Mario mr. Sikirić, Pokorničko slavlje. Moderator: don Elvis dr. Ražov

7. travnja 2021. Poteškoće svakodnevlja svećenstva Zadarske nadbiskupije za osmanskih provala u 16. stoljeću (dr. don Zdenko Dundović)

Don Marinko mr. Duvnjak, Euh. klanjanje. Moderator: don Igor Ikić

5. svibnja 2021. Pastoralna preobrazba župne zajednice u službi evangelizacijskog posla-nja Crkve (dr. don Nikola Vranješ) Don Elvis dr. Ražov, Gospina krunica. Moderator: don Dario Tičić

9. lipnja 2021. 60. Svećenički dan

Apostol Pavao je svojevremeno preporučivao Timoteju neka „raspiruje milosni dar Božji koji je u njemu“ (2 Tim 1, 6), neka „pripazi na sebe i na poučavanje“, te neka u tomu ustraje „kako bi spa-sio sebe i one koji ga slušaju“ (1 Tim 4,14-16). Time mu je zapravo preporučio „trajnu izgradnju“ koja „pomaže svećeniku znati i razumjeti potrebe i zahtjeve ljudi, naslutiti nedorečena pitanja, dijeliti nade i iščekivanja, radosti i tegobe zajedničkog života“, te biti „kadar susretati se sa svima u dijalogu“ (PDV 72). A svećenik snagom svetoga Reda sudjeluje u Kristovu svećeništvu, te „traj-nom izobrazbom stječe i ostvaruje ono milosno bogatstvo što iz Reda proizlazi“.

Rekolekcije za redovnice u pastoralnoj godini 2020./2021.

Broj: 847/2020.

Zadar, 24. rujna 2020.

Svim članovima Vijeća za posvećeni život u Nadbiskupiji, svim redovnicama u Nadbiskupiji
Dostavljaju se nadnevci održavanja rekolekcija za redovnice
tijekom pastoralne godine 2020./2021.

7. listopada 2020. Predavanje: fra Ante Kekez: „Biti svima sve“ (Sv. Pavao)

Mjesto održavanja: crkva Svete Marije u 16 sati.

Gospina krunica (ss. Benediktinke Svete Marije)

11. studenog 2020. Predavanje: fra Andrija Bilokapić: Božja riječ - Temelj „posvećenog života“

Mjesto održavanja: Samostan sv. Frane u 16 sati.

Molitva Večernje (Školske sestre franjevke)

16. prosinca 2020. Predbožićno pokorničko slavlje (fra Ante Kekez)

Mjesto održavanja: crkva Svete Marije u 16 sati.

Pjevanje animiranju ss. Benediktinke Svete Marije.

13. siječnja 2021. Predavanje: fra Bojan Rizvan: Blaženstva - stil „posvećenog života“

Mjesto održavanja: Samostan sv. Frane u 16 sati.

Molitva Večernje (ss. Karmeličanke BSI)

2. veljače 2021. Svićećica - Dan posvećenog života.

Sveta misa u crkvi sv. Šime u 18 sati.

17. ožujka 2021. Predavanje: mons. Želimir Puljić: Božje zapovijedi – putokaz autentičnog življenja „posvećenog života“

Mjesto održavanja: crkva Svete Marije u 16 sati.

Pobožnost Križnog put (ss. Kćeri Božje ljubavi)

21. travnja 2021. Predavanje: s. Marijana Mohorić: Autentičnost - zahtjev „posvećenog života“
Mjesto održavanja: Samostan sv. Frane u 16 sati.

Molitva Večernje (ss. Milosrdnice sv. Vinka Paulskog)

19. svibnja 2021. Predavanje: fra Petar Klarić: Marija - uzoru „posvećenog života“

Mjesto održavanja: crkva Svete Marije u 16 sati.

Gospina krunica (ss. Kćeri milosrđa)

22. lipnja 2021. 41. dan redovnica u Zadarskoj nadbiskupiji (izlet po dogовору)

Duhovni program animiraju ss. Klanjateljice Krvi Kristove.

Uz pozdrav i svako dobro,

fra Ante Kekez,

pročelnik Vijeća za posvećeni život

ODREDBE

Bogoslovi i sjemeništarci Zadarske nadbiskupije u akademskoj i školskoj godini 2020./2021.

U Bogoslovnom sjemeništu „Ivan Pavao II.“ u Rijeci, na Filozofsko-teološkom studiju na Teologiji u Rijeci, na Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu i na Pontificium Collegium Germanicum et Hungaricum u Rimu u novoj ak. godini 2020./2021. nastaviti će svoju pripravu za svećeništvo slijedeći naši svećenički kandidati:

Mario Mršić (Biograd-Kosa) Filozofsko-teološki institut D.I. u Zagrebu pauza

Frane Šindija (Bibinje) Bogoslovno sjemenište „Ivan Pavao II.“ u Rijeci V.

Mate Žilić (Briševi) Bogoslovno sjemenište „Ivan Pavao II.“ u Rijeci V.

Mario Karadakić (Kistanje) Pontificium Collegium Germanicum et H. u Rimu IV.

Antonio Oltran (Nin) Bogoslovno sjemenište „Ivan Pavao II.“ u Rijeci IV.

Mladen Protić (Sukošan) Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove u Zagrebu IV.

Tin Vidov (Kali) Bogoslovno sjemenište „Ivan Pavao II.“ u Rijeci III.

Rudi Juras (Kali) Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove u Zagrebu III.

U novoj školskoj godini 2020./2021. svoje školovanje u Nadbiskupskom sjemeništu „Zmajević“ u Zadru nastavljaju/započinju:

Ante Nimac (Mičevec, Jakuševac) III. razred Strukovne škole Vice Vlatkovića

Frane Petar Basa (Jasenice) II. razred Klasične gimnazije Ivana Pavla II.

Adrian Ukalović (Suhovare) I. razred Klasične gimnazije Ivana Pavla II.

Roko Grgas (Benkovac) I. razred Klasične gimnazije Ivana Pavla II.

RAZRJEŠENJA I IMENOVANJA

1. Don Marin mr. Batur razriješen je službe župnog vikara u župi Bl. Alojzija Stepinca u Zadru - Bili Brig i imenovan upraviteljem župe Kraljice mira u Zadru - Stanovi (dekret broj: 832/2020., od 18. rujna 2020.);
2. Gđa. Ana Uranija imenovana je biskupijskim povjerenikom za zaštitu maloljetnika i ranjivih osoba za područje Zadarske nadbiskupije (dekret broj: 840/2020., od 17. rujna 2020.);
3. Don Stipe Mustapić imenovan je članom Svećeničkog vijeća Zadarske nadbiskupije za Izbornu jedinicu: dekanati Pag i Ražanac, do konca mandata Svećeničkog vijeća kojega je naknadno postao članom (do 1. travnja 2021.) (dekret broj: 908/2020., od 12. listopada 2020.);
4. Don Tomislav Sikirić razriješen je službe župnika župe Kraljice mira u Zadru-Stanovi – šalje se na potrebno liječenje (dekret broj: 860/2020., od 22. listopada 2020.);
5. Don Božo Barišić imenovan je dekanom Paškog dekanata (dekret broj: 953/2020., od 27. listopada 2020.);
6. Don Jerko Vuleta imenovan je dekanom Ninskog dekanata (dekret broj: 954/2020., od 27. listopada 2020.);
7. Don Andelko Buljat imenovan je dekanom Benkovačkog dekanata (dekret broj: 955/2020., od 27. listopada 2020.);
8. Fra Pavle Ivić, OFM imenovan je pastoralnim suradnikom u župi Presvetog Srca Isusova u Zadru (dekret broj: 970/2020., od 3. studenoga 2020.)

Broj: 779/2020.

Zadar, 28. kolovoza 2020.

Predmet: Nadbiskupijski ured za katoličke škole

- osniva se -

Sukladno Odredbama Hrvatske biskupske konferencije o katoličkim osnovnim i srednjim školama, ovim osnivam „Nadbiskupijski ured za katoličke škole u Zadru“. U Zadarskoj nadbiskupiji već duže vremena djeluje „Klasična gimnazija Ivan Pavao II.“ (osnovana 2005.), koja nastavlja klasično obrazovanje koje se izvodilo u Nadbiskupijskom sjemeništu još od sedamnaestoga stoljeća, u vrijeme nadbiskupa Florija (1642.-1656.). Uz „Klasičnu gimnaziju Ivan Pavao II.“ Nadbiskupija je 2018. utemeljila i „Osnovnu školu Ivo Mašina“, a sestre Benediktinke osnovale su „Osnovnu glazbenu školu sv. Benedikta“.

U vidu boljeg usklađivanja rada i prakse postojećih i budućih katoličkih škola, a u skladu s Odredbama Hrvatske biskupske konferencije o katoličkim osnovnim i srednjim školama, ovim osnivam Nadbiskupijski ured za katoličke škole u Zadru, te imenujem č. s. Anu mr. Lipovac pročelnicom Nadbiskupijskog ureda za katoličke škole za Zadarsku nadbiskupiju.

Zadaća Ureda je prema Odredbama HBK-a o katoličkim osnovnim i srednjim školama (čl. 23). između ostalog „promicati, međusobno povezivati i razvijati katoličke škole unutar mjesne Crkve;... provoditi u djelu odgojno-obrazovne projekte;...te surađivati s Nacionalnim uredom i predstvincima mjerodavnih vlasti na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini u pitanjima koja se odnose na katoličke škole“.

Na rad Nadbiskupijskog ureda za katoličke škole zazivam obilje Božjeg blagoslova po zagovoru

IMENOVANJA

sv. Ivana Pavla II. i zadarskih svetaca zaštitnika.

Don Josip Lenkić, kancelar

mons. Želimir Puljić, nadbiskup

Broj: 840/2020.

Zadar, 17. rujna 2020.

Predmet:

OBITELJSKO SAVJETOVALIŠTE

Povjerenstvo za zaštitu maloljetnika i ranjivih osoba

- osniva se -

Temeljem odredbe pape Franje u Apostolskom pismu u obliku motu proprija Vos estis lux mundi, čl. 2, § 1, a u skladu sa Smjernicama Hrvatske biskupske konferencije, ovim imenujem gospodju Anu Uraniju Nadbiskupijskom povjerenicom za zaštitu maloljetnika i ranjivih osoba, te za suradnika povjerenstva voditelja Obiteljskog savjetovališta gospodina Mladenom Klančićem.

Nadbiskupijska povjerenica je ovlaštena za područje Zadarske nadbiskupije primati dojave o mogućim slučajevima povrede zaštite maloljetnika i ranjivih osoba, saslušati dojavitelje i žrtve, obraditi zaprimljene dojave u skladu s kanonskim zakonodavstvom i mjerodavnim Smjernicama Hrvatske biskupske konferencije, osobito pritom pazeći na zaštitu žrtve. Također je dužna o svemu obavijestiti dijecezanskog biskupa te pokrenuti zakonitu suradnju s nadležnim civilnim vlastima, u skladu s civilnim propisima, kanonskim zakonodavstvom i Smjernicama Hrvatske biskupske konferencije.

Sjedište Povjerenstva je u prostorijama Obiteljskog savjetovališta Zadarske nadbiskupije u ulici Dr. Franje Tuđmana 24/0 u Zadru. Telefonski broj je: 099/311 8134, a e-adresa je: ana.uranija@zd.t-com.hr.

Na rad Povjerenstva, kao i na sve korisnike zazivam Božji blagoslov i zagovor Blažene Djevice Marije i svih zadarskih svetaca zaštitnika.

don Josip Lenkić, kancelar

mons. Želimir Puljić, nadbiskup

KRONIKA

Rujan – Listopad 2020.

3. rujna - Nadbiskup je slavio Sv. Misu u prigodi početka djelovanja Družbe sestara Presvetog Srca Isusova u Zadarskoj nadbiskupiji u župi sv. Ante Padovanskog na Smiljevcu.

5. rujna - Nadbiskup je otvorio tradicionalni 44. katehetski dan Zadarske nadbiskupije u subotu u pastoralnom centru župe Uznesenja BDM na Belafuži u Zadru.

7. rujna - Obred blagoslova za početak nove školske godine sa zazivom Duha Svetoga prvog dana škole u ponedjeljak 7. rujna predvodio je zadarski nadbiskup Želimir Puljić u katedrali sv. Stošije u Zadru.

14. rujna - Nadbiskup je sudjelovao na preuzimanju biskupske službe mons. dr. Petra Palića u Mostaru gdje je kao predsjednik HBK izrekao pozdravni govor.

17. rujna - „Vrijeme, prostor i duhovnost: Benediktinsko monaštvo i njegovo nasljeđe“ naziv je međunarodnog znanstvenog skupa koji je održan u Svečanoj dvorani Sveučilišta u Zadru. Nadbiskup je uputio prigodnu riječ i pozdrav.

23. rujna - Nadbiskup je imenovao Povjerenstvo za zaštitu maloljetnika Zadarske nadbiskupije

15. rujna – U katedrali Srca Isusova u Sarajevu na obilježavanju 130. obljetnice njezine posvete, Nadbiskup je sudjelovao na svečanom Euharistijskom slavlju. Svetu misu predvodio je bivši dugogodišnji tajnik svetog pape Ivana Pavla II. kardinal Stanislaw Dziwisz iz poljskog grada Krakova.

28. rujna - Zadarski Nadbiskup je u razgovoru za IKA-u i HKR govorio o procesu gradnje Katoličke osnovne škole Ivo Mašina u Zadru.

2. listopada – Zadarski nadbiskup Želimir Puljić i Ksenija Abramović, direktorka Laudato televizije (LTV), potpisali su Ugovor o suradnji između Zadarske nadbiskupije i LTV-a, s ciljem otvaranja Laudato TV centra u Zadru

9. listopada – Nadbiskup je sudjelovao na proslavi obljetnice biskupske službe uzoritog kardinala Vinka Puljića u Sarajevu.

10. listopada – Nadbiskup je blagoslovio obnovljeni zvonik u Kolanu na Pagu.

14. listopada – Nadbiskup je sudjelovao na svećeničkoj rekolekciji na kojoj je bila „Vjernik pred izazovima COVID-a 19“ na kojoj je izlagao doc. dr. Rok Čiviljak, infektolog, predsjednik Hrvatskog katoličkog liječničkog društva.

21. listopada – Nadbiskup Puljić, predsjednik HBK-a, dao je intervju za Laudato TV gledom na odluku da se HBK odrekne dijela sredstava iz državnog proračuna.

23. listopada - Zadarski nadbiskup Želimir Puljić uputio je Pismo svećenicima i vjernicima Zadarske nadbiskupije s određenim poticajima u kontekstu pandemije koronavirusa, tijekom pastoralne 2020./21.

24. listopada – Susret zadarskog nadbiskupa Želimira Puljića i liječnika iz Hrvatskog katoličkog liječničkog društva – podružnice Zadar održan je u župi sv. Josipa na Plovaniji u Zadru.

22. listopada - Nadbiskup je pohodio Klasičnu gimnaziju Ivana Pavla II. u prigodi Dana škole i nebeskog zaštitnika Ivana Pavla II.

24. listopada – Nadbiskup je sudjelovao na Međunarodnom znanstvenom simpoziju o temi „Mudrost u Bibliji“ u organizaciji Katehetskog odjela Sveučilišta u Zadru.

25. listopada – U Crkvi sv. Frane u Zadru zadarski nadbiskup mons. Želimir Puljić zaredio je za đakona fra Pavla Ivića, franjevca Franjevačke provincije sv. Jeronima u Dalmaciji

IZ ŽIVOTA ZADARSKE NADBISKUPIJE

NIN: Blagdan sv. Anselma, prvog biskupa ranokršćanske ninske Crkve, naslovnika ninske župe

Blagdan sv. Anselma, naslovnika i zaštitnika župe sv. Anselma u Ninu koji je bio prvi biskup drevne ranokršćanske ninske Crkve, apostolski navjestitelj iz prvih kršćanskih vremena, svečano je proslavljen u srijedu 26. kolovoza misnim slavlјem koje je u župnoj crkvi sv. Anselma u Ninu predvodio fra Anselmo Stulić, gvardijan u franjevačkom samostanu sv. Ante na Poljudu u Splitu.

Prema crkvenoj predaji, Anselmo je iz kruga 72 Kristovih učenika koje spominje Evanelje koji je u Isusovo vrijeme, na počecima kršćanstva, došao u ninsko područje evangelizirati i širiti kršćanstvo.

Moći sv. Anselma nalaze se u raci za glavnim oltarom u ninskoj župnoj crkvi, nekadašnjoj katedrali (6.-18. st.) koja je bila sjedište drevne Ninske biskupije. U raci su još kosti – relikvije dvoje ninskih zaštitnika, sv. Marcele i đakona sv. Ambroza. Također, velika glavna oltarska slika iznad središnjeg oltara u prezbiteriju ninske župne crkve je prizor sv. Anselma, s mitrom i pastoralom, okruženog Marcelom i Ambrozom koji su bili Anselmovi suradnici u apostolskom navještaju Evanelja odakle se ono iz Nina širilo u druge hrvatske krajeve.

„Isus šalje svoje učenike da promijene ovaj svijet, da unesu u njega ono što mu uvijek nedostaje, a to je ono sveto. Božji pomazanik slijedi takve savjete. To je činio i sv. Anselmo. Po krštenju i krizmi postali smo Božji pomazanici, a svećenici i po svetom redu, da još više nasljeđuju Krista i kao Božji poslanici idu u svijet. Ne da svraćaju pozornost na sebe, nego da sve usmjeruju pravom cilju, a to je Krist“ rekao je fra Anselmo, istaknuvši: „Svaki svetac pripada cijeloj Crkvi jer je doprinio da Kraljevstvo Božje dopre u razne krajeve i danas dopire u mjesta koja su ugrožena u vjeri, dijelom su postala i poganska. O svećima je teško govoriti i razmišljati, ako ih nismo spremni naslijedovati. Ako o njima samo držimo velike govore i lijepo rijeći,

a mi istovremeno stojimo na mjestu, tapkamo, misleći, neka se netko drugi muči“ upozorio je fra Anselmo.

Potaknuo je da razmišljamo o svećima, „ali budimo spremni da nas sveci uznemire, da nas izazovu, da nas pokrenu. Da ne očekujemo samo da nam drugi kažu ‘Bravo’, nego da budemo spremni podnijeti svaku žrtvu da bismo mogli ostvariti zacrtano u Božjem planu za nas“.

Stulić je usporedio sveca s kapetanom koji vojnike pokušava nadahnuti da krenu u boj. „Kad je kapetan rekao ‘Idemo naprijed’, svi su ostali u pozadini i vikali ‘Bravo, kapetane!’. Tako su i mnogi sveci krenuli naprijed, a mnogi ostaju u pozadini. Sveci, prije svega, ni ne očekuju pljesak, kao što ga ni Krist nije doživio, više je bio progonjen i zlostavljan. Sveci nisu ljudi koje je Bog milovao, držao ih u svome naručju, nego ih je bespoštedno slao u ovaj svijet kao janjce među vukove, da budu hrabri i spremni na svaku žrtvu, ali znaju zbog čega i koga. Važniji su im Božji ideali“ poručio je propovjednik, istaknuvši da je „Bog uvijek jači. I kad ljudi misle da su ga nadjačali, Bog će pobijediti u slabima“.

„Zato Marija kaže – Pogleda na me, neznatnu službenicu svoju. Dakle, ona vidi u sebi neznatnost, a sve drugo je Božje. To treba biti u nama prisutno. Da ne razmišljamo što ćemo mi učiniti, nego što može Bog preko darova i milosti koje nam je dao, učiniti danas u Ninu, našoj Hrvatskoj i svijetu“ potaknuo je fra Anselmo, naglasivši: „Svetost je dar i plod mukotrpnog osvajanja“.

„Velike kreposti uvijek prate i velike kušnje. Ali u svim kušnjama ne izostaje pomoć Boga koji nas ne želi oslobođiti tih kušnja, već nam daje snagu da slijedimo ono gdje nas šalje i zašto nas šalje. Da slijedimo cilj, idemo prema cilju i da slijedimo korake koje je Isus sam napravio, hodeći ovim svijetom i čineći dobro. Dobro je dozvati svece u svijest, da vidimo njihovu hrabrost. Doći iz Palestine do Nina u ono vrijeme, kako je to učinio sv. Anselmo, značilo je ići u neizvjesnost, kao Abraham – uputiti se. Bog i

Anselma, kao Abrahama, šalje: 'Iziđi iz svoje zemlje, idi u zemlju koju ču ti pokazati'. Ne zna on gdje je ta zemlja, ne zna da li će tamo biti bolje ili gore, ali Bog ga šalje i Anselmo sluša. To je ta poslušna vjera koja je svima nama potrebna" naglasio je propovjednik.

Navješteno Lukino evanđelje koje se primjenjuje na sv. Anselma, govori kako Krist šalje kršćane u ovaj svijet. „Ne u neki imaginarni svijet u kojem će sve cvjetati, materijalno i duhovno. Nego, šalje nas u ovaj svijet kojega treba preokrenuti, u kojega treba unijeti radost Evanđelja, kojega treba pokrenuti iz mrtvila i beznađa u koje tako lako upadamo i u kojemu često živimo. Isus nas šalje da budemo janjci, makar su oko nas vukovi. Mi ne smijemo biti jednaki njima“ upozorio je fra Anselmo, savjetujući da se „ne oslanjamo na materijalnu sigurnost, da ljudima ne pokazujemo lažne sigurnosti, zemaljske vrijednosti, nego duhovne, nebeske, koje mnogi ne prepoznaju u životu jer ih možda nitko nije dovoljno usmjeravao. Sv. Anselmo je ljudi ispravno usmjeravao upravo Božjim, vječnim vrednotama“.

Istaknuo je važnost da uvijek budemo poveza-

ni s Isusom. „U svakom pouzdanju bitno je da najprije mi sebe predamo Kristu, da s njim dijelimo njegov život, njegovu skrb, njegovu ljubav za čovjeka. Potrebno je biti trudbenik oko čovjeka. Svaki apostolat treba biti apostolat ljubavi. Ako nas pokreće drugi interes, nećemo uspjeti u onome na što nas Gospodin šalje. Isus se u apostolatu trošio za ljude. Razumio je tko je u potrebi i svakome je davao sebe, svoj život. Isus je darovao svoj život za nas. I nema veće ljubavi, nego dati svoj život za vrednote kao što je Božje kraljevstvo, obitelj, ljubav koja treba među nama vladati“ poručio je fra Anselmo.

„Da bismo mogli nastaviti Kristovo djelo, moramo imati iskustvo Božje i Kristove ljubavi u sebi, biti sigurni – Mene Bog ljubi. Ali on želi i druge ljubiti. Trebamo drugima reći, Bog vas isto ljubi! Izaberimo što je korisno za vječnost, ne samo za vremenito. Bog je uvijek prvi u ljubavi“ poručio je fra Anselmo, dodavši da nije Petar izabrao Isusa, nego je Isus izabrao Petra.

„Nije Marija izabrala svoje poslanje po Božjem planu. Ona priznaje, ‘Velika mi djela učini Svesilni’. To je sve Božje. Sve što je dobro

u nama, od Boga je. Naše su ljudske slabosti na koje Krist računa. One mogu biti pokretač prema Božjoj snazi, da tražimo njegovu snagu, jer sami bez Boga ne možemo učiniti ništa. Mi smo uvijek dužnici Božje ljubavi. Njoj se zato moramo prepustiti i odgovoriti“ ohrabrio je fra Anselmo.

U svjetlu Isusove riječi ‘Bit ćete mi svjedoci’, propovjednik je rekao da svjedok ne može biti netko tko nešto nije video, doživio, čuo, osjetio i zato se zauzima.

„Biti Kristov svjedok znači živjeti kao Krist, neovisno kako drugi ljudi žive. Mi se često pravdamo, pa nisu ni drugi bolji. Nemojmo sebe uspoređivati s drugima, nego s Isusom koji nas poziva ‘Dođite k meni: umorni, optrećeni, obeshrabreni, bolesni’. Druge nećemo promijeniti ako budemo kao oni. Moramo pred njima biti svjetiljka koja njima osvjetljava put, da možemo stići do našeg cilja, a to je Gospodin“ potaknuo je fra Anselmo.

„Radost pripada onima koji daruju, još više onima koji se daruju. Božja riječ mora najprije nas zagrijati, da bismo toplinom Božje riječi mi mogli zagrijati drugoga. To je tajna svetosti sv. Anselma. Ljubav Božja, ljubav prema dušama koja ga je gonila da se odrekne svojih dragih krajeva, svih komoditeta i da krene u nepoznatom pravcu. Sv. Anselmo je živio i navještao evanđeoskim žarom. On je gorio, taj žar mu nije dao mira. Anselmo je želio da i drugi osjeće kako Božja ljubav doista želi biti u svakom srcu. Bit evanđeoske poruke je da je to govor kojega srce govori srcu. Pavao nas poziva, ‘Raširite svoja srca!’. Dajte nam mjesta u svojim srcima. To Isus govori i nama danas – da se više otvorimo njegovim mogućnostima koje može ostvariti preko nas, kršćana koji se dičimo i ponosimo sv. Anselmom, sv. Marcelom i sv. Ambrozom, koji su navještali u ninskim krajevima“ rekao je Stulić.

„Boraviti u drugome kao u vlastitoj kući – to je predivna definicija ljubavi koja nam svima treba. Svaki navještaj evanđelja mora imati pred sobom da kreće iz srca, da predstavlja srce i da govori srcu. Treba se javljati u dubokom uvjerenju, a često i u boli dubokog trpljenja radi

evanđelja. Nema autentične vjere koja nije nošena kroz moju muku i moj napor. To je taj napor – biti vjernik. Svi bi vjerovali kada bi to bilo nešto lagano. Ali treba biti vjernik u raznim životnim kušnjama, bolestima, nepravdama. Ostati vjernik znajući da će Božja pravda uviјek biti konačna, da svi idemo prema konačnom raspoznavanju sebe, kad se nađemo pred Božjim sudom“ rekao je fra Anselmo.

Istaknuo je važnost da kršćani konkretno djelima žive vjeru, ne apologetski, da samo pričaju o vjeri i tumače je. „Pravi, autentični život je najbolji govor. Ako drugi vide da živimo svoju vjeru, pokrenut ćemo ih. Ako budemo govorili, a ne živjeli, još je gore. Živimo vjeru da bismo poticali druge i mijenjali druge, a ne da budemo loša reklama za Krista. Neka nas sv. Anselmo potakne da uvijek budemo uz Krista, za Krista i s Kristom, za bolju budućnost nas i svijeta u kojem živimo“ zaključio je fra Anselmo Stulić. Misio je za oltarom na kojem je bila vidljiva raka u kojoj se nalaze moći Anselma, Marcele i Ambroza koji su bili autentični Isusovi nasljedovatelji i njegovi suvremenici i čija je karizma navještanja utkana u postojanje nekadašnje Ninske biskupije te je doprinijela snazi Nina kao važnog povijesnog sjedišta u pokrštavanju Hrvata.

Fra Anselmo je svećeničko zvanje rodom iz Nina i tradicionalno na blagdan svoga zaštitnika po kojemu je i dobio ime pohodi svoj rodni Nin te predvodi misno slavlje. Imendan mu je čestitao i suslavitelj domaćin, dosadašnji ninski župnik don Božo Barišić.

ZADAR, SMILJEVAC: Početak pastoralnog djelovanja Družbe sestara Presvetog Srca Isusova u Zadarskoj nadbiskupiji i blagoslov stana sestara na Smiljevcu

Družba sestara Presvetog Srca Isusova započinje pastoralno djelovati u Zadarskoj nadbiskupiji. Povodom dolaska dvije redovnice te Družbe u župu sv. Ante Padovanskog na Smiljevcu u Zadru, zadarski nadbiskup Želimir Puljić predvodio je u nedjelju 30. kolovoza svečano misno slavlje dobrodošlice za tu Družbu u smiljevačkoj župnoj crkvi sv. Ante. Nakon mise, mons. Puljić blagoslovio je novi stan sestara te

Družbe čija je utemeljiteljica Službenica Božja Marija Krucifiksa Kozulić, a nalazi se u sklopu župne kuće i pastoralnog centra sv. Ante na Smiljevcu.

Sestre Velimira Marinović i Marijana Mohorić, članice Družbe sestara Presvetog Srca Isusova sa sjedištem u Rijeci, postaju dio velike župne zajednice na Smiljevcu. Zadarska nadbiskupija njihovim dolaskom je sedma biskupija gdje ta Družba djeluje. Sestre je dopratila vrhovna predstojnica Družbe, č. m. Dobroslava Mlakić s nekoliko sestara i novakinja koje su sudjelovale u misnom slavlju i obredu blagoslova, kad je nadbiskup poželio da to bude mjesto blagoslavljenih susreta u radu za slavu Božju.

S. Marijana, dr. katehetike koja je doktorirala na papinskoj Salesiani, predaje tri godine na Teološko – katehetskom odjelu Sveučilišta u Zadru, ujedno je i orguljašica. S. Velimira je svo vrijeme službe bila katehistica, također je sviračica.

Dolazak te Družbe u Zadar rezultat je inicijative nadbiskupa Puljića. Poželio je njihov dola-

zak u Zadar potaknut i željom da s. Marijana za vrijeme svoga rada na Sveučilištu ne putuje svaki put na relaciju Zadar – Rijeka. „Došle smo u Zadar na poziv i poticaj nadbiskupa Puljića. Oni su ponudili stan i odlučile smo to učiniti, učinili smo iskorak u vjeri. Iako se osjeća manjak zvanja, ipak smo preuzele novu pastoralnu postaju sestara“ rekla je s. Dobroslava.

Predstojnica s. Dobroslava zahvalila je Bogu za dolazak sestara u župu na Smiljevcu i u Zadarsku nadbiskupiju. Uputila je molitvu Bogu da sestre prati blagoslovom da zauzeto svojim životom, molitvom i radom svjedoče Božju neizmjernu ljubav te je dao i svoje srce probosti za naše spasenje. Zahvalila je mons. Puljiću za poticaj, poziv i svesrdnu pomoć da sestre dođu u Zadarsku nadbiskupiju. „To je za nas odvažni iskorak u vjeri, zbog nedostatka zvanja, ali uzdamo se u Božju providnost da će se i iz župe na Smiljevcu i iz Zadarske nadbiskupije naći djevojaka koje će krenuti putem predanja i potpunog posvećenja Bogu“ poručila je s. Dobroslava.

Devedeset sestara te Družbe čija je apostol-

ska karizma općeljudski i vjerski odgoj djece i mlađeži, žive u deset samostana u Hrvatskoj. Uz sada Zadarsku, djeluju u još šest hrvatskih biskupija: Riječkoj i Zagrebačkoj nadbiskupiji, te Krčkoj, Gospičko – senjskoj i Požeškoj biskupiji. Sestre rade u dječjim vrтиćima i vode ih, u školama i pastoralu u župama, učeničkim domovima, predaju na fakultetima, djeluju u crkvenim ustanovama te skrbe za bolesne i umiruće.

Do Drugoga svjetskog rata, 50 godina svi samostani te Družbe bili su ujedno i Zavodi za djecu sirotišta u kojima su sestre radile s djecom. Dolaskom komunističke vlasti 1947. se strama je zabranjen odgojni rad s djecom, kuće su im oduzete i nacionalizirane, pa su se sestre raspršile i radile po župama. Djelovale su u župama Senjsko – modruške biskupije, u 45 župa Riječko – senjske nadbiskupije od 1969. g. i u 12 župa u Porečkoj i pulskoj biskupiji. Radi opstanka i školovanja sestara, sestre su morale poći i u inozemstvo. Dolaskom demokratskih promjena, Družba se vraća svojoj izvornoj karizmi rada s djecom i mladima u odgojno – obrazovnim ustanovama od najmlađe dobi do studenata.

„Župa sv. Ante na Smiljevcu dobiva pastoralnu pomoć iz Družbe Sestara Presvetog Srca Isusova iz Rijeke, s. Marijanu i s. Velimiru. Izričemo im iskrenu dobrodošlicu. S njima je stigao i duh njihove utemeljiteljice Marije Krucifikse (Raspete) Kozulić koju pamte kao „majku siromašnih i napuštenih koja je prošla zemljom blagoslivljajući i čineći dobra djela na slavu Božju“. Opisivali su je biblijskim izrazom „vr-sne žene“ koja se cijelog života posvetila djeci i djevojkama u Rijeci, pa tako postala utočište siromašnih i napuštenih djevojčica za koje je osjećala potrebu voditi brigu za njihove materijalne potrebe, za moralno i duhovno zdravlje, kako njihov životni brod ne bi potonuo. Zbog toga će je jedan pisac nazvati ‘pravom Božjom moreplovkom’“ poručio je mons. Puljić.

Tragom Isusove riječi ‘Tko hoće za mnom, neka uzme križ svoj’ u navještenom Evanđelju, nadbiskup je u propovijedi govorio o vrijednosti križa, što se podudara i s imenom Marije Kozulić, koja je za svoje redovničko ime uzela

Krucifksa – Raspeta.

U navještenom drugom čitanju apostol Pavao potiče kršćane neka se „ne suobličuju s ovim svjetom, nego neka obnavljaju svoje pameti da mognu razabrati što je volja Božja, što je dobro i Bogu milo“. „Ovaj svijet samo je most kojim se ide na drugu stranu. Ovdje se pripreamo. Na mostu nitko ne ostaje, nego po njemu samo prelazi. Zato Pavao moli, ‘Ne suobličujte se s ovim svjetom’, koji ne poznaje drugu stranu i živi samo za ovaj svijet“ upozorio je mons. Puljić.

Evanđelje opisuje susret Isusa i njegovog izabranog učenika Petra. „Isus tumači apostolima nešto što im ne sjeda, ne prihvaćaju i ne razumiju; kako Isus treba poći u Jeruzalem, da ga čeka patnja, puno će pretrpjjeti od starješina, glavara svećeničkih i pismoznanaca, biti ubijen i treći dan uskrsnuti. Ne čuju oni ovo, treći dan. Kako će trpjjeti i biti ubijen nije spojivo s Mesijom. Petar, vođen svojim duhom i ljudskom pamćeu, zove Isusa na stranu pa mu kaže: ‘Bože sačuvaj, Gospodine, to se tebi ne smije dogoditi’“ rekao je nadbiskup, istaknuvši da „Krist apostolima najavljuje odlučujuću bitku s đavлом koja će se odigrati na Golgoti u Jeruzalemu. A tu bitku i pobedu Isus će izvojevati kad ga razapnu na križ. Kad, ljudskim rječnikom rečeno, bude najnemoćniji, on je pobjednik. Njegovo je jedino i glavno oružje križ. S time se Petar ne može složiti, pa odvraća Isusa od toga i biva nazvan napasnikom, sotonom“ rekao je nadbiskup Puljić.

No, „Isus je odriješit i jasan: samo u znaku križa i s križem može se pobijediti zlo i Zloga. Stoga je prema Petru Isus vrlo odrješit: „Nosi se od mene, sotono! Sablazan si mi jer ti nije na pameti što je Božje, nego što je ljudsko“, rekao je mons. Puljić, u svjetlu oštrog Isusovog prijekora apostolu Petru kojega je prije bio i pohvalio, jer je u Isusu prepoznao Mesiju i izabrao ga za prvog papu.

„Neshvatljiv je i za mnoge neprihvatljiv poziv da uzmemo na sebe svoj križ ako želimo biti Isusovi učenici. Ljudima je općenito križ i trpljenje zaista veliki problem, ozbiljna zagometka i nepoznanica. A smrt pogotovo. Zato se o

smrti ne govori, na smrt se ne misli, nego se živi kao da ćemo vječno živjeti na zemlji, a mi smo prolaznici, putnici preko mosta. Tako je bilo od davnina i ostalo do naših dana. Zato donekle razumijemo Petra, jer je reagirao kako bi vjerojatno svatko od nas reagirao. Isus navljuje da se sprema nešto strašno, što Petar nikako ne može razumjeti, ni prihvati. Kako razumjeti da nedužni Isus mora trpjeti i čak biti ubijen? Nikakve krivice nema. Kako prihvati da Isus koji je sama pravednost, mora trpjeti i umrijeti? To nadilazi Petrove i naše mogućnosti ljudskog umovanja i shvaćanja. No, Petar će to s vremenom shvatiti, kada ga Duh Božji preobrazi, kad uđe u to otajstvo i ne počne samo ljudskim umom razmišljati, nego uz pomoć duha Božjega“ rekao je nadbiskup. Zato je Petar napisao da je „uistinu milost ako tko radi Boga podnosi nevolje trpeći nepravedno... Ako dobro čineći trpimo, pa strpljivo podnosimo, to je Bogu milo” (1 Pt 2,19-21).

„Stoga se u bolesti posvećuju oni koji bolest primaju kao dar iz Božje ruke i svoju bolest strpljivo nose“ istaknuo je nadbiskup i ispričao iskustvo kad je bio mladomisnik u Požegi. Podhodio je staricu dugo godina prikovani za krevet, koju je župnik išao pričestiti. „Bila je blijeđa kao mramor. Kao mladi svećenik, potresao sam se vidjevši osobu koja je živa, a izgleda kao da je umrla. Nakon molitve mi je rekla: ‘Velečasni, vidim da ste nešto potreseni’. Osjetila je da se sekiram nad njenim stanjem i rekla mi: ‘Nemojte se sekirati, meni ništa ne fali. Imam divnu djecu, svi su oko mene. Osim toga, imajte u vidu, Velečasni, da ja ovo prikazujem za Crkvu, za vas, Božje pastire u Crkvi’. Bio sam potresen ali i Bogu zahvalan za takvu osobu i takve osobe u Crkvi, od kojih Crkva živi. Snaga Crkve nije u mišićima, znanosti, znanju, nego baš u tome – u patnicima koji to svjesno podnose za Crkvu Božju. Blago nama ako imamo nekoga kome se možemo tako preporučiti“ poručio je nadbiskup Puljić.

Među takvima koji su svoje trpljenje strpljivo podnosi bila je i sveta Lidvina (1380.-1433.) koja je u vlastitom slučaju naučila tu tešku životnu lekciju, rekao je mons. Puljić. S 15 go-

dina pala je na klizalištu i ostala nepokretna. „Kroz 38 godina strpljivo je i Bogu odano podnosila bolest i bila uvjerena kako na taj način nadopunjava ono što nedostaje Kristovim mukama. Njezin isповједnik ju je poticao neka svoju volju podloži Božjoj i neka se suočiće s Kristom Patnikom. Stoga, Lidvini je križ i razmišljanje o Kristovoj Muci postalo svagdanje zanimanje i neiscrpivo vrelo osobne utjehe i snage“ istaknuo je mons. Puljić.

I Marija Krucifksa je „u dnevnoj patnji, u radu za siromašne, otkrivala smisao križa i života. Poput apostola Pavla i ona je bila sretna ako je mogla dopuniti „što nedostaje mukama Kristovim za Tijelo njegovo, za Crkvu“. Zato je svom imenu dodala Krucifksa – Raspeta za Krista. Još je jedna Hrvatica, utemeljiteljica družbe sestara Kćeri Milosrda, Marija iz Blata, koju je sv. Ivan Pavao proglašio blaženom 2003. u Dubrovniku, nosila sličan nadimak, ‘Raspeta za Krista’, Marija Propetog Isusa Petković“ rekao je mons. Puljić.

„Nošena snagom milosti, Krucifksa Kozulić željela je ‘utažiti žđ raspetom Kristu’. Isuse koji si rekao na križu ‘Žedan sam’, evo me da ti pomognem, da utažim tvoju žđ, svojim patnjama, mukom, svojim križem. Poput svoga Učitelja i ona je prošla zemljom čineći dobro, po križu i s križem. Zahvalni Bogu za dar njenih sestara u župi sv. Ante, koje prvi put stupaju na tlo Zadarske nadbiskupije, poželimo s pjesnikom Albinom Petrovićem da njeno „sveto stablo širi svoje grane i nastavi i ovdje cjeljivati bolne rane“. Njena karizma i ljubav sveta, neka i u Zadru, na Smiljevcu živi i cvjeta“ zaključio je nadbiskup Puljić.

Na kraju mise, prisutnima se obratila poglavica Družbe, časna majka Dobroslava Mlakić. Istaknula je da je Družba autohtona hrvatska redovnička zajednica koju je 6. srpnja 1899. u Rijeci osnovala Službenica Božja, Krucifksa Kozulić (1852.-1922.) za koju se vodi postupak za proglašenje blaženom i svetom.

„Družba je nastala iz pobožne udruge Kćeri Presvetog Srca Isusova koju je 1879. g. u Trstu osnovao kapucin fra Arkandeo iz Camerina (1821.-1900.), čija je svrha i karizma bila op-

ćeljudski i vjerski odgoj i obrazovanje, osobito siromašne djece i mlađeži, što je i karizma Družbe“ rekla je Mlakić.

Krucifksa Kozulić, poznata i po imenu Riječka Majka, potječe iz poznatog plemićkog roda Kozulić s otoka Lošinja gdje su sredinom 19. st. bili poznati brodovlasnici i kapetani. „Cijeli život posvetila je vjerskom i moralnom odgoju i obrazovanju djece i mlađeži, osobito siromašne, napuštene i siročadi. Gradila je za njih karitativno – socijalne ustanove. Bila je žena duboke molitve i kontemplacije do mistike, štovateljica Marije. Kao zaljubljena Presvetog Srca Isusova svakodnevno je nalazila vrijeme za klanjanje Isusu u Presvetom sakramantu. Riječka Majka je shvatila da je Bog ljubav, da Bog ima srce kojim nas neizmjerno ljubi i dao ga je probosti za naše spasenje“ rekla je poglavarica Mlakić.

Opisala je život Marije Krucifikse rođene 20. rujna 1852. u Rijeci, u bogatoj obitelji. Njen otac Ivan Matej bio je kapetan duge plovidbe, a majka Katarina rođ. Supranić brinula je o brojnoj djeci. „Marija je u obitelji primila dobar kršćanski odgoj u kojoj je molitva bila vez jedinstva i blagoslova. U kući su imali kapelu u kojoj je majka oko kućnog oltara okupljala djecu na molitvu i često je s njima odlazila Majci Božjoj Trsatskoj – Zvijezdi mornara, gdje su molili za očeva putovanja po dalekim morima“ rekla je s. Dobroslava

„Marija je bila učiteljica, odmalena se glazbeno obrazovala, učila je strane jezike i pet ih je dobro poznavala. Živjela je i djelovala u tri biskupije: u Tršćanskoj i Koparskoj biskupiji u Italiji, u Krčkoj biskupiji, a najveći dio života djelovala je u Rijeci gdje je preminula 29. rujna 1922. g. na glasu svetosti. Bila je ‘vrsna žena’ koja je nadvisila mnoge žene svoga vremena mudrošću od Boga darovanom. Njeno geslo je bilo ‘Utažiti žeđ raspetom Kristu’, a temelj njenog poslanja evanđeoske riječi: ‘Što god učiniste jednome od ove moje braće, meni učiniste’. U svom životu odjelotvorila je Evanelje: gladne je hranila, gole odjevala, neuke obrazovala. U mlađenstvu je donijela životne odluke: Služit ću Gospodinu uvijeke, služit ću mu u siromašnima’ i ‘Slijedit ću Isusa i na Kalvariji’“ pred-

stavila je s. Dobroslava njihovu utemeljiteljicu.

Kao franjevačka trećoredica i aktivna laikinja, članica udruge Kćeri Presvetog Srca Isusova, Krucifksa je izgradila Zavod Presvetog Srca Isusova u Rijeci 1895. g. „Ta je karitativna i odgojno – obrazovna ustanova među prvima otvorena u Rijeci u kojoj je Majka otvorila dječji vrtić, sirotište, osnovnu školu, knjižnicu i oratorij. Jedini uvjet za njen Zavod u Rijeci bilo je siromaštvo, bez obzira na vjeru i narodnost. U vrijeme Prvog svjetskog rata, Talijani su je proginali iz Rijeke na Krk, ali ona je to progonstvo prihvatala kao izraz Božje volje i tu je kušnju pretvorila u put života i svetosti te je i tamo otvorila sirotište i skrbila za siromašnu djecu. I u tim teškim iskušenjima rata i gladi ona je toliko stopila svoju volju s voljom Božjom da je rekla: ‘O voljo Božja, ti si moja ljubav’“ istaknula je Mlakić.

Uz karitativno djelovanje, Krucifksa je cijeli život posvetila katehizaciji djece i mlađeži u Trstu, na Krku i Rijeci. Željela je sve poučiti u vjeri i privesti Kristu. „Majka je išla ususret drugima, djeci i mladima, tražila ih i okupljala na vjersku pouku koju je držala u svom stanu, po obiteljima, u crkvi i na otvorenim poljima na periferiji grada. O svom apostolskom i misionarskom zanosu u pismu sestri je rekla: ‘Ti znaš na kakvu uzvišenu zadaću smo pozvane. Ništa manje nego da budemo apostole Isusa Krista’. Njene su riječi: ‘Nema uzvišenijeg posla od odgoja mlađeži’. Neprestano je skrbila i za bolesne i umiruće po obiteljima, bolnicama. Kao štovateljica Srca Isusova sve je činila da nitko ne umre bez sakramenata, nego da se preseli u vječnost izmiren s Bogom i bližnjima. I u tome nam ona može biti uzor, jer ono što se najviše može učiniti najbližima je pozvati svećenika“ istaknula je s. Dobroslava.

„Središte duhovnosti sestara Presvetog Srca Isusova je štovanje otajstva Kristova probodenog srca, osobno predanje i posveta Srcu Isusovom pod zaštitom Marije. Sestre trebaju težiti za jedinstvom s Kristom raspetim, živeći po svetim zavjetima u zajednici. Svoj život daruju za svetost Crkve i spasenje svih ljudi, jer Majka Krucifksa kaže: ‘Naše zvanje je spasenje duša’“ poručila je s. Dobroslava.

Zadnje riječi Majke Krucifikse na smrti bile su: „Rado ostavljam zemlju, jer sam izvršila svoje poslanje“. Trideseti dan nakon njene smrti, Riječani su joj podigli spomen ploču na kojoj su svjedočki napisali: „Bila je prava Majka siročadi, siromašnih i napuštenih, providajući im besplatno krov, zaklon, prehranu, odjeću, odgoj i obrazovanje. Prošla je blagoslovljajući sve i uvijek. Revnim djelima na slavu Božju i ljubavlju prema bližnjemu, posvetila je svu svoju dušu jednostavnu, čistu, poniznu, hrabru bez uzositosti i ozbiljnu bez strogosti. Zbrinute sirotice mole dobre ljude da mole za njihovu preljubljenu Majku da ubrzo primi na gradu neba, ona koja je za nebo živjela.“

Smiljevački župnik don Tomislav Dubinko zahvalio je Gospodinu za dolazak sestara, svima koji su sudjelovali u uređenju stana sestara i izvođačima radova. Dubinku je poglavica Mlakić zahvalila za „iznimnu velikodušnost i radosnu spremnost da sve učini i pripremi za dolazak sestara u župu“. Suslavili su i mons. Joso Kokić, dr. Zdenko Dundović, pročelnik Teološko – katehetskog odjela sveučilišta u Zadru, dr. Elvis Ražov i dr. Damir Šehić, obojica predavači na spomenutom Odjelu te je Mlakić zahvalila i zadarskom Teološko – katehetskom odjelu na podršci i suradnji.

S. Dobroslava je zahvalila vjernicima župe sv. Ante što su „radosno dočekali sestre i za sva dobročinstva kojima su sudjelovali za uređenje boravišta sestara. Povjeravamo ih vašoj dobroći i molitvama, da sve što budu radile, bude na duhovnu korist župe i Nadbiskupije“ rekla je s. Dobroslava, poželjevši da blagoslov Majke Krucifikse prati sestre i njihov rad na Smiljevcu. Sestre su župniku Dubinku darovale veliku sliku Riječke Majke Krucifikse za župu.

Na Smiljevcu su do prije tri i pol godine djelovale redovnice Školske sestre franjevke među kojima je osobito zapaženi trag u župi i radu s djecom ostavila s. Antonela Malenica. Smiljevac je među najvećim zadarskim župama kojeg nastanjuje 9000 vjernika te će dolazak sestara puno značiti za taj istočni gradski predio kojega nastanjuju i mnoge obitelji s djecom.

ZADAR: Molitva za blagoslovjeni početak nove školske godine u katedrali sv. Stošije

Obred blagoslova za početak nove školske godine sa zazivom Duha Svetoga prvog dana škole u ponedjeljak 7. rujna predvodio je zadarski nadbiskup Želimir Puljić u katedrali sv. Stošije u Zadru. Suslavili su mr. don Ante Sorić, ravnatelj Klasične gimnazije Ivana Pavla II. Zadar i don Roland Jelić, ravnatelj Katoličke osnovne škole Ivo Mašina u Zadru.

U obredu blagoslova sudjelovali su djelatnici i učenici 3. a i 3. b razreda Klasične gimnazije, predstavnici Katoličke OŠ Ivo Mašina i Osnovne glazbene škole sv. Benedikta s ravnateljem Igorom Cecićem te odgojitelji u sjemeništu Zmajević, don Zvonimir Mikulić i don Marko Vujasin. Nisu sudjelovali svi gimnazijalci kao prethodnih godina, zbog epidemioloških mjera, zbog čega i nije služena misa za početak nove školske godine, nego je održan kraći liturgijski obred.

Moleći pomoći i svjetlo Duha Svetoga da učini plodnim napore i rad svih članova odgojno – obrazovne zajednice, da učenici napreduju u školi i životu te doprinose izgradnji civilizacije ljubavi, nadbiskup Puljić zahvalio je svima koji su angažirani u odgoju i obrazovanju, za njihovu predanost u tom važnom i blagoslovijenom poslu i zadatku.

U svjetlu navještenog Evangelijskog po Mateju u kojem je Isus utišao oluju na moru od koje su se učenici bili prestrašili, nadbiskup je rekao da učenici viču zbog straha i tjeskobe, a Isus ih blago prekorava zbog malovjerja. „Malovjerni, što vam je? Pa ja sam tu kraj vas. Ući u lađu znači poći za Isusom, biti s njim na putu, biti u njegovoj školi, što je povezano s brojnim kušnjama, protivnostima, potresima, vanjskim i nutarnjima. Sve to nama je za pouku i utjehu kako treba imati čvrsto pouzdaje u Gospodina. Jer, uvijek smo u ugrozi, opasnosti. Nije riječ o tome hoće li se barka života prevrnuti ili napuniti vodom, nego vjerujemo li da je Gospodin s nama u svakoj prilici našeg života, pa i onda kad su valovi preveliki“ rekao je mons. Puljić, istaknuvši da nam samo Isus može pomoći i

vjetar ublažiti. „Oluja će se stišati kad dopustimo Isusu da podigne ruku, da kaže valovima, Smirite se, da bude s nama i da nas obdari mitem i pouzdanjem. On, spasitelj svijeta, stvoritelj naš, otkupitelj, brat, zrači onim što nam u životu treba. On rukom svojom tiša valove i vjetrove naših uzburkanih osjećaja. On nas nosi i donosi mir. Treba li nam išta više“ naglasio je mons. Puljić, rekavši da poput učenika iz lađe i mi molimo i vapijemo: „Spasi nas, Gospodine“.

Nadbiskup je u propovijedi predstavio misli iz svoga Pisma povodom početka nove školske godine upućenog župnicima i vjeroučiteljima Zadarske nadbiskupije, kao i djeci i roditeljima, a naslovio ga je „S mjerama predostrožnosti, rada, reda i molitve u novu školsku godinu“.

U kontekstu novih okolnosti zbog pandemije, rekao je da je koronavirus ugrozio svijet na globalnoj ravni i zahvatio sve pore društva, sve gradove, države i narode. No, istovremeno je to iskustvo pokazalo i „veliku stvarateljsku i kreativnu moć svećenika, ravnatelja, učitelja i kateheti. Kad se zbog opasnosti zaraze prestalo ići u škole, organizirana je nastava on-line, omogućena su predavanja iz svih školskih predmeta i prijenos vjerskih obreda. Vjernici ma je osobito bilo utješno pratiti putem raznih medija svete mise, molitve i navještaj Riječi Božje“ rekao je nadbiskup, istakнуvši da nam „iskustvo ‘virusne oluje’ pomaže shvatiti da ne možemo ići dalje svatko za sebe, već samo zajedno, u istoj lađi i na zajedničkom moru. Na istom smo zadatku. Važno nam je shvatiti tu dimenziju – ne možemo sami. Važno je shvatiti kako su učenici s roditeljima, učiteljima, odgojiteljima, svima koji im pomažu na istoj lađi. Svi smo upućeni jedni na druge. Potrebna nam je vjera koja se rađa sa sviješću da nam je potreban Krist i njegovo spasenje. Nismo sami sebi dostatni“ istaknuo je mons. Puljić, rekavši kako čovjek osjeća u sebi velike mogućnosti, ali i krhkost i slabost da ne može sam.

„Trebaju nam drugi. Bez drugih ne možemo. Treba nam učitelj, vjeroučitelj. Drugi nam pomaže da postanemo svoji, sa svojim opredjeljenjem i svojim sposobnostima. Svi smo potrebeni drugoga, na istoj lađi života. Dapače, ako

se izoliramo i ostanemo sami, opasnost je da potonemo. Valja se truditi da nam Gospodin bude blizu. On nam je potreban, jer on je naša busola i zvijezda Danica“ poručio je nadbiskup Puljić.

Naglasio je kako nam nije dovoljna samo medicinska prevencija, nego je potrebna i Božja pomoć, Isus u našoj lađi, obitelji i zajednice. Uz potrebu prevencije, međusobne distanciranosti i higijene tijela, „osjećamo potrebu njegovati i higijenu duše koja ne može živjeti bez Boga, bez molitve i duhovnosti. Čovjek osjeća u sebi nebesku čežnju koju je sv. Augustin izvrsno formulirao u rečenici „Nemirno je srce naše, dok se u tebi ne smiri“. U tom vidu potrebne su mjere predostrožnosti, dezinfekcije i socijalne distance, ali i sredstva molitve i duhovnosti“ poručio je nadbiskup. Citirao je britanskog matematičara Johna C. Lennoxa, autora knjige „Gdje je Bog u doba koronavirusa?“, kako, iako „ovo nije najgora pandemija u povijesti, nikada dosada nije bila zabilježena takva izolacija gradova i država, niti zabrana sportskih događanja i vjerskih obreda. Stoga smo gledali utihle gradove kojima je gromoglasno odjekivalo strah i samoizolacija“.

„Trajno je pitanje kako izbjegići i prevladati znakovе straha koji sve više hvata maha. Pozivam vas, dragi učenici, učitelji i roditelji, družite se s Isusom i u ovoj školskoj godini. On vas voli i nudi vam spasenje i smisao postojanja. Samo u njemu „u kojem živimo, mičemo i jesmo“ (sv. Pavao), moguće je postići puninu ostvarenja. Dok vaše roditelje i učitelje potičem neka vama, dragi učenici, pomažu tražiti smisao života, neka pažljivo i strpljivo osluškuju i odgovaraju na vaša pitanja, vas molim, ne zaboravite uzvratiti ljubav i pažnju vašim roditeljima i učiteljima, svećenicima i katehetama koji vode brigu o vama. Slušajte ih i surađujte s njima. Usvajajte što vas poučavaju i na što vas svojim dobrim primjerom potiču. Svladavajte školske obveze i njegujte duh zajedništva i solidarnosti“ potaknuo je nadbiskup Puljić.

Istaknuo je da su roditelji i odgojitelji primili djecu i učenike kao milosni dar. „Budite dostojni svoga poziva i zahvalni za povjerenje koje vam se ukazuje. Neka vas u odgovornom poslu

prati Božja pomoć i zagovor sv. Krševana, vrsnog odgojitelja i katehete sv. Stošije“ poželio je mons. Puljić.

Moleći Isusa neka uđe u lađu našeg života, potaknuo je da mu predamo svoje strahove. „Isus okreće sve na dobro i donosi spokoj našem nemiru u okruženju panike i oluje. Stoga, „svu svoju brigu povjerimo Njemu“, kako kaže apostol Petar. Neka početak školske godine s Božnjim blagoslovom započne i s njime neka se dovrši. A po zagovoru Blažene Djevice Marije koja pomaže svojoj djeci u nevolji, neka nas Gospodin osloboди od ove pandemije i svakog drugog moralnog nereda i zastranjenja“ zaključio je nadbiskup Puljić.

Mr. Sorić, ravnatelj Klasične gimnazije, u zahvalnosti svima koji su došli, na kraju susreta je rekao: „Veslajući zajedno, možemo stići do cilja, bez straha i usprkos valovima koji nas očekuju. Isus Krist i njegovo evanđelje stoje u temelju našeg poziva, rada i djelovanja. Neka nam Isus da snage i hrabrosti da možemo do лиčno i ispravno prenosi znanje i odgajati mla de naraštaje. Neka Isus smiri poteškoće i valove i pomogne učenicima da bez bojazni prime ponudu naših škola“.

ZADAR: Početak nove školske godine u Katoličkoj osnovnoj školi Ivo Mašina

Nova školska godina za učenike Katoličke osnovne škole Ivo Mašina u Zadru počela je u ponedjeljak 7. rujna prijemom učenika u pratnji roditelja iz tri razreda u dvorištu te škole koja djeluje u prostoru Nadbiskupskog sjeme ništa ‘Zmajević’ u Zadru. Učenike prvog razre da došao je pozdraviti zadarski nadbiskup Želi mir Puljić te je ujedno blagoslovio sve učenike, roditelje i djelatnike te škole.

„Drago mi je da ste odabrali ovu školu. Želimo da početak školske godine započne molitvom. Važan je početak, ali s Božnjim blagoslovom. Uz prevenciju, važna nam je i higijena duše, zato započinjemo s molitvom. S molitvom ćemo pratiti školsku godinu. Ako usvojimo mjere predostrožnosti, red, rad i molitvu, svi ćemo s odličnim završiti ovu školsku godinu. Neka vam bude sretno i blagoslovljeno“ poželio je nadbiskup učenicima i roditeljima, potaknuvši ih da budu povjerljivi prema učiteljicama u od goju i obrazovanju djece. Učiteljima je zahvalio za srdačni prijem i brigu o učenicima.

Škola Ivo Mašina 2018. g. počela je s radom sa svega 9 učenika, a sada je u trećoj godini po

hađa 61 učenik, u tri razreda. „To je pokazatelj koliko je veliki interes za ovu katoličku školu. Prva generacija učenika će biti dugo zapisana u spomenicu naše škole. Radosni smo jer je naša škola postala prepoznatljiva po kvalitetama koje su potrebne za odgoj djeteta, a to je nje- gov intelektualni i duhovni rast“ rekao je ravnatelj škole don Roland Jelić.

Prvi razred upisalo je 24 učenika, drugi razred pohađa 20 učenika, a 3. razred 18 učenika. „Roditelji i sada zovu i mole da ih stavimo na listu, žele djecu prebaciti u našu školu, ako je moguće. Trenutno, nažalost, nismo u mogućnosti otvarati još jedan razred, ali interes roditelja je jako velik. Mole da ih upišemo na listu čekanja, ako netko otkaže pohađanje, da se njihovo dijete može priključiti“ rekao je don Roland.

U školi se pridržavaju svih propisanih mjera. „Upoznali smo roditelje s uputama i zadovoljni su, prvenstveno jer je škola krenula normalno, da nastava više nije on line. Ipak, djeca su željna socijalizacije i druženja. Roditeljima je draga da je škola krenula kako je trebala krenuti. Olakotna okolnost kod najmlađih je da djeca od 1. do 4. raz. ne trebaju nositi maske, pa im i nije toliko čudno. Govorimo o mjerama i situacijama koje se mogu dogoditi. Naša škola ima dovoljno prostora, učionice su prostrane i velike da se možemo pridržavati svih mjera. Svaki razred ima svoju učionicu i svoj sanitarni čvor, učenici se neće miješati u nekim situacijama, po pitanju obroka i sl. Uspjeli smo se jako dobro organizirati. Roditelji su to prepoznali i pokazali zadovoljstvo“ rekao je don Roland, poručivši: „Zajedno s Isusom možemo učiniti puno toga. Da s njim sjednemo u lađu našeg života, našeg obrazovanja i da zajedno s njim, veslajući s njim, držeći Isusa čvrsto za ruku, možemo dospjeti daleko, bez straha i panike. S Isusom krenuti naprijed u bolju budućnost“.

Marija Maruna učiteljica je 1. a razreda. „Zadovoljni smo i počašćeni što imamo mogućnost odgajati djecu. Nova su pravila kojih se moramo držati, ali otvorenog srca i s velikom radošću primamo nove pravaše i sretni smo. Fali nam malo tog zagrljaja i neke slobode, ali mi ćemo to nadoknaditi na drugi način. Nadamo se da će sve ovo biti iza nas i da ćemo se vratiti

na stare položaje. Roditelji su u početku bili malo prestrašeni, ali sada su zadovoljni. Uspjeli smo ih na 15 minuta provesti kroz školu, vidjeli su svoju djecu i razred. Djeca su otvorena i vesela. Neki učenici se bune da žele duže ostati u školi i prvi dan, jedva čekaju sutra, da opet dođu. Zbog mjera smo ih prvi dan pustili ranije kući. Pred sobom ćemo imati vrijeme za druženje i igru. I mi jedva čekamo raditi s djecom i uzbudući smo kao i oni“ rekla je učiteljica Maruna, poručivši: „Samo hrabro, ne smijemo se ničega bojati, jer Gospodin od nas traži hrabrost i ustajnost. U Bogu se ne bojimo, Bog je hrabrost i dobrota. Tu smo da idemo dalje“.

Majka Meri koja je dopratila kćer, prvašicu Korinu, rekla je: „Bogu hvala, kreće tu u prvi razred. Presretni smo. Vjerujem da će biti sve dobro. Svaki početak je težak, ali uz Božji blagoslov sve ide lakše“.

ZADAR, BELAFUŽA: 44. katehetski dan Zadarske nadbiskupije

44. katehetski dan Zadarske nadbiskupije u subotu, 5. rujna u pastoralnom centru župe Uznesenja BDM na Belafuži u Zadru okupio je svećenike, vjeroučitelje i katehete u Zadarskoj nadbiskupiji.

Susret je počeo molitvom Srednjeg časa, tijekom kojega je nagovor o temi ‘Abeceda istinske komunikacije s Bogom i s ljudima’ održao zadarski nadbiskup Želimir Puljić, navodeći: „O komunikaciji netko je napisao: „Uočiti što je rečeno, razumjeti što je skriveno, prihvati što je ponuđeno te pritom ne iskriviljivati stvari i ne suditi, već s poštovanjem i voljom drugome izreći iskrenu dobrodošlicu, dobar je znak i početak korisne komunikacije“.

„Abeceda istinske komunikacije izriče se u dva temeljna ljudska stava: znati drugoga čuti i saslušati, a onda htjeti reći nešto i o sebi. Put zajedništva u poduzeću, školi, stranci, obitelji i župi odvija se na kolosijeku razumijevanja, shvaćanja i prihvatanja drugih“ rekao je mons. Puljić, istaknuvši kako je riječ ‘slušati’ sastavni dio razgovora u krugu roditelja, odgojitelja, profesora i nastavnika „koji se obično tuže kako ih učenici, djeca, studenti, ne slušaju“.

Riječ ‘slušati’ ima više inačica: saslušati, preslušati, uslišati, čuti i slušati. Čovjeka se može čuti ili prečuti, rekao je mons. Puljić, istaknuvši kako se svojim govorom ili vladanjem drugoj osobi može dati do znanja da je problem sugovornika bezvrijedan. A potrebno je da nas drugi sasluša, da pokaže razumijevanje, da nas prihvati i dopusti nam izreći teškoće. „I mi smo često ‘taj drugi’ koji je gluh, okovan, nema uha ni srca, osobito prema najbližima: ocu, majci, mužu, ženi, djeci, braći, sestrama. Slušanje drugoga, biti pokraj njega, razumjeti ga i dati mu priliku da se ispriča s povjerenjem i bez straha, važnije je i mudrije odgojno sredstvo od mnogoga govorenja. Budi onaj koji sluša i onaj koji govori. Jer, slušati znači udisati, a govoriti izdisati. Tko samo sluša, u opasnosti je da se prenapuni. Tko samo govori, u opasnosti je da se brzo isprazni“ poručio je nadbiskup, dodavši kako ispravno saslušati znači drugome dati prostora u svom srcu, biti snošljiv, prihvativi poziv da drugoga pohodiš i otkriješ kako mu je.

Nadbiskup je rekao da u razgovorima ljudi često pričaju o sporednom i nevažnom, a treba otvoreno reći što osoba misli i osjeća. „Kad bi se tako radilo, bilo bi manje krivih dojmova, predrasuda i zakulisnih ogovaranja, a više razumijevanja i povjerenja. Razgovori, međutim, mogu biti površni i otrcani ili trač-partija u kojima čovjek ne daje od sebe niti prima od drugoga“ upozorio je mons. Puljić, istaknuvši da je važno iznošenje osobnih nazora, mišljenja i osjećaja, da bi drugi stekao pravu sliku o osobi.

„Mnoge obiteljske svade, prepirke i nerazumijevanja nastaju jer nema iskrenosti, bojimo se reći što osjećamo. Ili kad nas nešto muči, to činimo povišenim tonom. Trebalo bi reći što se osjeća, uz pažnju i ljubav prema onome kome se govori. To nije vrlina koju dobivamo rađanjem, nego umijeće koje stječemo svakodnevnim trudom, vježbom i nastojanjem što boljeg shvaćanja sebe i razumijevanja drugih“ naglasio je mons. Puljić, poručivši: „Ne predstavljam se ni kao sveti Nikola, a ni kao krampus. Svi imamo svijetlih i tamnih strana, priznaj svoje i tuđe vrline i granice. Ne uzdiži druge u nebesa, ali ne otpisuj ljude i ne proklinji. Ne prepustaj drugome da čita tvoje misli, nego reci što stvar-

no osjećaš, što te nervira i muči. Priopćiti ne znači govoriti samo spontano i reći kako nam se trenutno sviđa, bez obzira prema drugome. Priopćiti znači reći što nam leži na srcu i što nam se čini važnim za odnos s drugima. Onda nači ton razgovora da nas drugi može pratiti i shvatiti“ preporučio je nadbiskup Puljić, potaknuvši da nam u kontekstu komunikacije s ljudima i s Bogom pomogne i sveti Pavao poticajem kojeg je uputio Filipljanima: „Ispunite me radošću: složni budite, istu ljubav njegujte, jednodušni i jedne misli; nikakvo suparništvo ni umišljenost, nego u poniznosti jedni druge smatrajte višima od sebe; ne starajte se samo svaki za svoje, nego i za ono što se tiče drugih! (Fil 2, 1-8).

Povodom početka školske godine, prikladna tema „Svećenik i kateheta u odgoju učenika, studenta i odraslih“ bio je naziv drugog predavanja koje je održao nadbiskup Puljić.

Biti odgojitelj znači imati priliku da pomogneš drugima da se ostvare ali i da se i ti s njima ostvariš, istaknuo je mons. Puljić, rekavši da odgojitelju nije dostatna samo visoka izobrazba, koja je preduvjet, nego razumijevanje umom, srcem i umijećem. Prema američkom psihoterapeutu Carl Rogersu, za uspjeh u terapiji važno je troje: pozitivno vrednovanje sebe i drugih (objektivnost i samokritičnost), empatično shvaćanje (upoznavanje drugih putem srca i intuicije) i autentičnost (unutarnja skladnost, iskrenost, naravnost).

Nadbiskup je predstavio dva stava odgojitelja prema njemačkom pedagogu R. Tauschu. Stav odbijanja u kombinaciji s maksimalnom kontrolom za rezultat ima autoritarizam (diktatuру). Stav odbijanja s minimalnom kontrolom daje kategoriju laissez-faire, nereda i anarhije. Ako je stav poštivanja u sredini, to je idealna pozicija zlatne sredine, umjerenosti i razboritosti, jedino polje na kojem je moguć pravi i potpuni odgoj, pojasnio je mons. Puljić.

Posljedice tih stavova su da u rigoroznom odgoju osoba doživi granice, biva zamlačen i plasliji, nepovjerljiv prema drugima. „Zabranjeno za njega dobiva dodatnu draž i čar, pa zlo čini potajno. Jer, samo takav način omogućuje mu

da iskusi slobodu. Kad ne doživi nikakve graniče, on neće nikada znati da postoji što je moguće i nemoguće. Neće imati socijalni osjećaj da i drugi imaju neka prava i potrebe. U zdravoj atmosferi zlatne sredine, osoba će na vrijeme doživjeti i nužne granice, potrebnu slobodu i razumski red. Odgojitelj će zato postupati prema starom pedagoškom pravilu: blago u postupanje, a jasno u načelima“ istaknuo je mons. Puljić.

Govoreći o legitimnom i nelegitimnom autoritetu svećenika, katehete, roditelja i odgojitelja, nadbiskup je rekao da „autoritet nije atribut položaja ni dio funkcije, nego svojstvo koje se može steći i izgubiti. Nelegitimni autoritet postiže se silom, sugestijom, fascinacijom, a legitimni se stvara povjerenjem koje proizlazi iz tropleta priznanje, pažnja i ljubav. Ako je svećenik, kateheta, odgojitelj prožet tim trodimenzionalnim odnosom, onda se neće pozivati na anonimni diktat, na način da kaže, ‘To se ne radi’, kako bi utemeljio svoj autoritet. To stvara labilne ličnosti koje se okreću kako vjetar puše. Temeljiti sve samo na zakonu i statutima nije dovoljno. Svaki zakon je skup tumačenja u obliku treba i mora. A među ljudskim zakonima nekad ima i loših propisa“ upozorio je nadbiskup, rekvaviši da je važno biti smiren i uživati što je osoba odgojitelj, svećenik, kateheta, roditelj. Nadbiskup je zaključio da je ‘pedagoški recept’ u odnosu na nas same – rasti u kreposti i mudrosti pred Bogom i ljudima, svjesni da su i odgojitelji u procesu rasta i dozrijevanja. Glede našeg odnosa s drugima, preporuka Krech – Chruchfilda glasi: „Bdjeli nad drugima, ali ne gnjaviti ih! Biti čvrst, ali bez oštine i grubosti“.

U izlaganju ‘I nas se to tiče’ mr. fra Žarko Relota govorio je o važnosti roditelja od kojih se očekuje aktivan i sudionički angažman u pripravi za primanje sakramenata djece uopće, konkretno, roditeljima krizmanika i potrebi njihove uključenosti u pripravu primanja sakramenta potvrde njihove djece.

„Taj aktivni i sudionički angažman ne odnosi se na stil odijevanja kojim će biti zaognuta njihova djeca ni na organizaciju postkrizmatičkog obiteljsko – prijateljskog slavlja, nego na vjerničko – svjedočko poslanje roditelja u

odgoju i formaciji njihove djece. Roditelje bi trebalo aktivno uključiti u pripravu njihove djece za sakramente. Njih valja uvjeriti da je svaki sakrament obiteljska stvarnost. Barem u onoj mjeri u kojoj sakramente doživljavaju pod vidom obiteljske proslave i ‘derneka’“ poručio je Relota, pozitivnim navodeći primjer kako je jedan roditelj o zajedničkoj pripravi roditelja za pristup sakramentu krizme njihove djece napisao: „Molili smo da naša djeca već sada upoznaju Duha Svetoga, a ne kao mi u 40-oj godini života. Zato smo imali zajedničku duhovnu obnovu, zajedničku pripravu za svetu isповijed. Na kraju smo znali zašto želimo da naša djeca prime taj sakrament“.

Relota je istaknuo da je najstariji oblik vjeronauka bio u obitelji. „Obitelj je i mjesto gdje se postavlja temelj pouke i navike koju dobiva ljudska osoba. Zato u kršćanskoj obitelji treba njegovati kršćansku obiteljsku kulturu, obiteljsku duhovnost i obiteljski vjeronauk“ istaknuo je predavač.

Govoreći o potrebi da se roditelje od nezainteresiranosti dovede do odgovornosti za sakramentalni život djece, fra Žarko je rekao da su roditelji prvi, glavni i povlašteni odgojitelji ali i vjeroučitelji svoje djece. „Nekada je bilo normalno da se u krugu vlastite obitelji ostvaruje obiteljska kateheza. Odgovornost za odgoj u vjeri bilo je samo po sebi razumljivo i nitko nije pomiclao osloboditi se te dužnosti i odgovornosti. Međutim, danas se želi reći kako je obitelj u krizi jer je zaokupljena mnogim drugim ‘važnijim’ egzistencijalnim problemima te i zbog toga nije više u stanju pružiti djeci zadovoljavajući vjerski odgoj“ upozorio je Relota, podsjetivši kako je „etatski pedagogija, svojstvena staljinističkoj prošlosti, htjela smanjiti utjecaj obitelji na odgoj djece i tako monopolizirati odgoj da bi se ostvarili ciljevi te pedagogije. Dosta obitelji je prihvatile postavke etatske pedagogije jer je za mnoge to značilo prepustiti drugima da odgajaju vlastitu djecu, čime i odgovornost za eventualni neuspjeh ti drugi preuzimaju na sebe. Neki roditelji su svoju roditeljsku funkciju smatrali čisto reproduktivnom i brigom oko stvaranja potrebnoga za rast njihove djece, a ostale funk-

cije su uglavnom prepustili školi“ upozorio je fra Žarko Relota.

„Roditelji kao da zaboravljaju da ih niti jedna druga odgojna institucija ne može zamijeniti u njihovom odgojnog poslanju, kao da zaboravljaju da su već kod crkvenog vjenčanja i krštenja djece obećali da će kršćanski odgajati djecu i brinuti se za njihov vjerski život. Roditelji žele da im djeca budu bliže Crkvi te ih upućuju na profesionalne prenositelje vjere, vjerujući da će i njihova odgojna uloga biti drugorazredne naravi, da će se oslobođiti nečega ne toliko važnoga da se oni moraju za to založiti. Unatoč tome, ne dozvoljavaju baš previše da profesionalni prenositelji vjere imaju utjecaja na djecu“ istaknuo je Relota.

U vremenu kada „globalno društvo, težeći svome ostvarenju, vješto manipulira ljudima te proglašava antiekumenskom i protudjaloškom ideju svih koji nastoje oko očuvanja katoličkog identiteta“, predavač je rekao da bi „katolički roditelji trebali imati dovoljno duha i pronicljivosti te otkriti da je odgojiti osobu koja je stvorenje Božje sasvim različito od odgoja koji sve osobe tretira kao građane svoga vremena bez povijesne, ontološke i nacionalne dimenzije“.

„Osnovno je svjedočenjem života odgajati djecu. Da bi se katehizanti suživjeli s onim što im je katehetskom poukom naviješteno, potrebno je da to u njima podržavaju i roditelji. Na roditeljima je najveća odgovornost u odgoju u vjeri vlastite djece. Kao što se ne zamaraju prevelikom antropologijom i pedagogijom da bi ih odgojili za život, tako se ne bi trebali zamarati komplikiranim katehetskim formulama da ih odgoje za vjeru. Ne isključujući potrebu doktrinarnog prenošenja vjere, ne zanemarujući važnost filozofsko-spekulativnih razgovora o vjeri, ipak je najvažnije šutljivo i nenametljivo življenje evanđeoske poruke u svakodnevnom životu što nikoga ne ostavlja ravnodušnim“ poručio je Relota, smatrajući da poticaj roditeljima na veći osobni angažman ilustrira i mudra izreka starih Kineza: „Što čujem zaboravim, što vidim zapamtim, što načinim spoznam“.

Istaknuvši da je „duhovna obnova obitelji nada

da stvari budu bolje“ te da „Crkva mora pokazati obiteljima da su upravo one blagoslov Božji i najveća vrijednost“, Relota je istaknuo misli koje potiču na buđenje, pape Franje, koje je zapisao u sedmom poglavlu apostolske pobudnice Amoris Laetitia. „Papa Franjo pita, žele li roditelji znati „gdje su djeca, gdje je njihova duša“ i nastavlja da se moralni odgoj djece nikada u potpunosti ne smije povjeriti drugima. Papa tvrdi da ‘fizička i emocionalna odsutnost’ roditelja u odgoju ‘više boli od moguće kazne koju dijete može dobiti’. „Odgoj djece mora biti obilježen urednim procesom prenošenja vjere. Obitelj mora biti mjesto gdje ćemo učiti cijeniti smisao i ljepotu vjere, moliti i služiti bližnjemu. Zbog toga trenuci zajedničke molitve u obitelji i izrazi pučke pobožnosti mogu imati veću evangelizacijsku snagu od svih kateheza i prodiča“ prenio je zaključno Papine misli fra Žarko Relota.

Predavanje ‘Nastanak i konstitutivni elementi priručnika za rad s krizmanicima’ održala je dr. Marijana Mohorić, SCJ. U radu vjeroučitelja u četiri skupine sudionici su se upoznali s temama priručnika ‘Potvrđeni za život u punini’.

ZADAR: Predstavljeni istraživanje među adolescentima i katehetski priručnik za pripremu krizmanika u Zadarskoj nadbiskupiji

Rezultate velikog znanstvenog istraživanja provedenog među adolescentima koji većinom pohađaju vjeroučitelje i temeljem toga istraživanja novonastali katehetski priručnik za katehete ‘Potvrđeni za život u punini – prva godina priprave kandidata za slavlje svete Potvrde’ predstavila je dr. s. Marijana Mohorić, SCJ, urednica toga izdanja Zadarske nadbiskupije, na 44. katehetskom danu Zadarske nadbiskupije u subotu 5. rujna u župnoj crkvi Uznesenja BDM na Belafuži u Zadru.

Dr. Mohorić, članica Družbe sestara Presvetog Srca Isusova, predavačica na Teološko – katehetskom odjelu Sveučilišta u Zadru, predstavila je metodologiju i sadržaj istraživanja te Priručnik tijekom izlaganja „Nastanak i konstitutivni elementi priručnika za rad s krizmanicima“, a vjeroučitelji, voditelji četiri skupine

na Katehetskom danu, oglednu katehezu iz Priručnika dodatno su predstavili kolegama u grupama, razmijenivši iskustva iz prakse.

Istraživanje je provedeno on line među 750 vjeroučenika (14 do 19 godina starosti) od 15. travnja do 6. svibnja 2020., posredstvom 13 vjeroučitelja Zadarske nadbiskupije, predvođenih voditeljicom istraživanja, s. Marijanom. Upitnik od 34 pitanja putem google obrasca došao je i do srednjoškolaca izvan Zadarske nadbiskupije te ga je ispunilo njih 346 koji žive izvan Zadarske nadbiskupije.

„Od ukupnog broja ispitanika (750), 512 odgovora (68%) je od osoba ženskog spola, a 238 (32%) od muškoga. Njih 89,5% deklariralo se katolicima. Više od polovice odgovora (411) pristiglo je od ispitanika koji pohađaju 1. i 2. razred srednje škole, a do njih se i htjelo doći jer su u Zadarskoj nadbiskupiji krizmanici srednjoškolci 1. i 2. razreda. Većina ispitanika pohađa katolički vjeronauf u školi (96%). Rezultate možemo smatrati relevantnim za Zadarsku nadbiskupiju, jer od ukupnog broja od 750 ispitanika, njih 404 živi na području Zadarske nadbiskupije“ rekla je s. Marijana.

Katehetski priručnik od 172 stranice priređen je izvorno na temelju rezultata toga istraživanja. Zadarski nadbiskup Želimir Puljić inicijator je toga projekta realiziranog na njegov poziv od sredine travnja ove godine. Mons. Puljić želio je i predložio da se izradi priručnik koji bi pomogao katehetama i župnicima u ostvarivanju katehetskog programa te je podržao da podloga izradi Priručnika bude relevantno istraživanje.

Uz njegovu obuhvatnost po broju sudionika i pitanja, vrijednost tog istraživanja je što pruža autentičnu sliku stanja na terenu među srednjoškolcima u pripravi za krizmu. To je mladost s kojom rade vjeroučitelji u školama. Iskrenost njihovih odgovora i otvorenost pokazuje kako većina ispitanih, iako pohađaju vjeronauf u školi, o nizu životnih pitanja imaju stavove koji su u suprotnosti od Evandela, katoličkog i crkvenog nauka. Naime, rezultati pokazuju da većina vjeroučenika koji su se odazvali tom istraživanju, podržava spolne odnose prije

braka, kontracepcijska sredstva, tzv. probu za brak, pobačaj, legalizaciju istospolnih brakova, homoseksualna iskustva, rad nedjeljom, eutanaziju, upotrebu lakih droga itd.

„To je naša realnost, to je naša stvarnost. To nije samo stanje djece, to je stanje njihovih roditelja, njihovih kumova, to je stanje naših župnih zajednica koje žive u svijetu kakav jest. Mi smo tu da ponudimo nešto alternativno. Crkva i vjeroučitelji trebaju nuditi odgovore. Da se trudimo navještati Isusovu Radosnu vijest u ovom svijetu i pred ljudima koji traga-ju za istinom i srećom, ali je nekad nalaze na krivom putu i na krivi način. Zato Crkva jest tu, da ponudi preko Isusa Krista i preko svojih uvjerenih vjernika, koji znaju i u ovom vreme-nu pružiti razloge nade. Smisao i cilj kateheze nije samo naukovanje, prenošenje znanja, nego prenošenje iskustva u traženju Onoga koji je došao da nam ponudi istinu, put i život, a to je Isus“ rekao je nadbiskup Puljić, istaknuvši da je istraživanje provedeno prije izrade Pri-ručnika „najbolji način kako doći do toga kako mlade približiti, saznati što ih muči, što ih pro-goni, interesira. Priručnik je ponuda odgovora na njihove upite i traženja“ naglasio je mons. Puljić, čestitajući i zahvaljujući sudionicima projekta: mladima na suradnji i otvorenosti te vjeroučiteljima realizatorima predvođenima voditeljicom istraživanja, dr. Mohorić.

„S. Marijana je zaista umješno, znalački odgo-vorila na ono što sam priželjkivao. Da se izradi udžbenik koji će egzistencijalno odgovoriti na potrebe mladosti koja prima sakrament sve-te potvrde. Na temelju odgovora dobivenih u istraživanju, s. Marijana je pokušala naći odgo-vor za lekcije koje su vjeroučitelji ponudili u 20 kateheza koje su objelodanjene kao udžbenik. Već sam 30 godina biskup i smatram da je, ot-kad je počeo vjeronauf u školama, zanemarena župna kateheza. U tom pogledu, glede udžbe-nika, čini mi se da je najviše zanemaren sakra-ment svete potvrde koji je jedan od glavnih žu-pnih događaja na planu kateheze“ upozorio je nadbiskup Puljić.

Zato je na sastanku Svećeničkog vijeća Zadarske nadbiskupije, mons. Puljić pitao sugovor-nike kojim se materijalima i pomoćnim sred-stvima služe u pripremi za krizmu. „Naišao

sam na veliko šarenilo ponude, snalaze se na razne načine. Poželio sam ujednačeni pedagoški udžbenik kao pomoć i sredstvo u radu kateheteta u župi. Vrijednost Priručnika je i da je nastao temeljem opsežnog istraživanja na reprezentativnom uzorku, izrađen je temeljem stanja u praksi. S. Marijana, voditeljica tog programa i projekta uspjela je naći izvrsne suradnike među 13 vjeroučitelja Zadarske nadbiskupije. Oni su tom projektu u rekordnom vremenskom razmaku dali doprinos, formulirali su lekcije sa svim bogatstvom koje se unutarnalazi. Ne katehizira se samo krizmanike, nego se angažiraju i roditelji, kumovi, župna zajednica. Sve je umreženo u projekt pripreme budućih krizmanika. Roditelji i mi katehete izazvani smo i puno značimo mladima. Ne samo riječju, nego nadasve primjerom i životom. Jer mladoga čovjeka se ne motivira onim što mu se govori ili ne govori, nego onim što im pokazuјemo. Ako smo ih uvjerili u otajstvo kojem služimo i ako u tom uvjerenju živimo, to je najbolje vodstvo, najjača motivacija. Odgajanje je divan i sveti posao“ poručio je mons. Puljić, potaknuvši vjeroučitelje da i sami rastu u procesu odgajanja mladih.

„Priručnik smo htjeli utemeljiti u praksi. Plan kateheza postavljen je da polazi od situacije krizmanika, uključuje teme koje su se u istraživanju pokazale aktualnima, kako bi se u konkretnom katehetskom činu, na njima prilagođen način, njihova saznanja i iskustva osvijetlilo vjerskim sadržajima. Upitnik je bio dosta opsežan, bila sam suočena i s komentarima, ‘tko će na to odgovoriti, nećeš dobiti relevantne rezultate’. A dobili smo toliko dragocjene rezultate. Već je i broj odgovora bio iznenadenje, odgovori su autentični. Zahvalila sam tim mladima putem vjeroučitelja. To su nam vrlo važni podaci koje smo obradili uz pomoć kontrolnih pitanja (npr. godina rođenja, razred koji se pohađa), da izbjegnemo pogreške u obradi rezultata“ rekla je s. Marijana.

Na koji način pristupiti izradi Priručnika, s. Marijana savjetovala se sa stručnjacima s papinskog sveučilišta Salesiana gdje je doktorirala katehetiku. „Istraživanje se činio najbolji put: da krenemo od konkretne situacije, da ču-

jemo naše kandidate, da se suočimo s tim što su njihova pitanja, problemi, nezadovoljstva, koje su njihove skale vrijednosti, stavovi, dominantne vrijednosti. Kako provode slobodno vrijeme, što misle o Crkvi, kako poimaju Boga, crkvenu zajednicu, što očekuju od crkvenih službenika. Smatram daje to najbolji put, iako nije najlakši“ rekla je s. Marijana.

Razlog što odgovori vjeroučenika nisu u skladu s naukom Crkve s. Marijana vidi i u tome što je izbor vjeronauka kod 58 % vjeroučenika njihova osobna odluka, a ostali su upisali vjeronauk jer je to bila odluka roditelja ili su drugačije uvjetovani.

„Izneseni podaci govore nam o velikom izazovu s kojim bi se trebali suočiti svi koji su uključeni u procese njihova odrastanja, a to smo svi mi. Većini smeta kad nam nedostaje kršćanska autentičnost. Uvijek sam sklona braniti mlade. Prvo, mislim da je izražavanje njihovih stavova koji nisu kršćanski, kako su pokazali rezultati o nizu životnih pitanja, odraz društva u kojem oni odrastaju. Drugo, ti su mladi ispitanici u razdoblju kad nemaju još jasno definiran identitet. Više od polovice ispitanika su bili srednjoškolci koji pohađaju 1. i 2. raz., to su adolescenti od 15 i 16 godina. Dakle, ne možemo govoriti o definitivno izgrađenim stavovima. To je pomodarstvo i tendencije, mladi vole reći, ‘To je in’. In si ako to odobravaš. Ja ih uopće ne osuđujem. Vidim u tome veliki izazov za preoblikovanje rada s njima, za otvorenu komunikaciju o tome što stav Crkve jest, što nije. Za neuzmicanje o životno važnim temama kao što su zamjensko majčinstvo koje oni odobravaju, promjena spola, legalizacija homoseksualnih brakova, eksperimenti na embrijima. To su teme za koje se trebamo pripremiti, njih uvesti u katehetske susrete, kad trebamo pozvati i druge ljude da o tome svjedoče, progovore – da onda ti mladi postepeno, ne kažem da će se sve jednim programom obuhvatiti, ali inzistirati da i iza Potvrde slijedi kršćanska formacija kad se produbljuju te teme i elaboriraju stavovi koji nisu kršćanski i preoblikuju se u one koji su kršćanski“ istaknula je s. Marijana.

Uostalom, kršćanski stavovi su i općeljudski. „Na tome smo posebno radili, u Priručniku se

obrađuju više životne, antropološke teme. Cilj nam je da ih tijekom prve godine još više motiviramo za prelazak u drugu godinu. Dinamiku koju bi tom hodu trebali dati neki elementi su obredna slavlja koja su predviđena za momente nakon određenih provjera katehetskog hoda, a ne odnose se samo na usvojenost sadržaja na kognitivnoj razini, nego na postupno mijenjanje stavova koji nisu usklađeni s evanđeljem i kršćanskim naukom“ istaknula je s. Marijana.

Istraživanje pokazuje i da mladi žele više znati o mentalnom zdravlju, što pokazuje da se suočavaju i s anksioznošću i depresijom u okruženju i žele znati na to odgovoriti. „Mlade muče životno važna pitanja. Prvi put tijekom ovog istraživanja suočila sam se s izraženom potrebom mladih da se u školi uopće i na vjerouaku više govori o mentalnom zdravlju. S tim se još nisam susrela. Zaista me dojmilo i pogodila ta naglašenost razgovora o potrebi suočavanja s mentalnim problemima, psihičkim problemima. Mladi su navodili da žele znati kako to prepoznati, kako se suočiti, kako pomoći. Mislim da Crkva tu treba pronaći načina. Nemamo za sve rješenje, ali imamo vjerske odgovore i upućivati dalje. I mi sami trebamo uočavati mlade ukoliko imaju teškoća, ne prolaziti mimo njih, nego doista se zauzeti i pomoći oko tih problema koje imaju oni sami i u obiteljima“ potaknula je s. Marijana.

Slijedeći katehetske kriterije, didaktičkom analizom priređen je dvogodišnji plan i program za kandidate koji se pripremaju slaviti Potvr-

du. Svrha je cijelovita kršćanska formacija krizmanika (inicijacija, odgoj i poučavanje), dobro uvažavanje subjekta pred katehetom (induktivni pristup), kako bi ti mladi, „po izljevu Duha Svetoga bili utvrđeni u krsnoj milosti kao djeca Božja, čvršće sjedinjeni s Isusom, dovedeni do veće prisnosti i suradnje s Duhom Svetim, povezani s Crkvom, zajednicom Kristovih vjernika, osposobljeni svjedočiti i braniti vjeru u zahtjevima svakodnevnog života“ rekla je s. Marijana.

Cilj je u formacijski proces uključiti i obitelj, kumove i župnu zajednicu. „Nujnost uključenja roditelja u proces kršćanske formacije djece potvrđio je i podatak o dominantnim osobama koje su utjecale na njihovo vjersko opredjeljenje. Prema istraživanju, u najvećem broju slučajeva to je bila majka, zatim otac, baka, svećenik, vjeroučitelj, djed, rodbina, prijatelj, grupa, udruga, pokret, učiteljica, redovnik“ rekla je s. Marijana.

Dvogodišnji katehetski plan i program razrađen je u šest tematskih cjelina, a sedma je slavljenička kao uža priprava za sakrament Potvrde. Plan i program odobrio je nadbiskup Puljić ad experimentum da krene u praksu od ove pastoralne godine.

„Slijedeći temeljno načelo katehetske metodologije dvostrukе vjernosti – Bogu i osobi, u programu se nastoji povezivati situaciju kandidata u cilju unaprjeđenja njihovog ljudskog i vjerničkog sazrijevanja. Budući da se sazrijevanje događa unutar niza odnosa – prema sebi, Bogu, bližnjima i svemu stvorenom, u programu se ta činjenica uzima u obzir u slijedu šest tematskih ciklusa i jednom slavljeničkom“ rekla je s. Marijana.

U prvoj godini pripreme krizmanika tematske cjeline su: Pozvani u život, Pozvani na zajedništvo, Pozvani živjeti kršćanski, a u drugoj godini: Pozvani u zajedništvo Crkve, Pozvani slaviti i živjeti svete tajne, Pozvani živjeti u snazi Duha Svetoga, Pozvani slaviti Svetu potvrdu.

Za katehetsku pripravu krizmanika u dvije godine, od rujna prve godine do slavlja sakramenta Potvrde, predviđeno je održavanje 40 susreta. U Priručniku za prvu godinu nalazi se 20 katehetskih predložaka. Svaki predložak sadrži tematsku fotografiju i misao, ciljeve, ključne pojmove, prijedlog mjesta održavanja susreta, popis potrebnih sredstava, opis tijeka katehetskog susreta s uputama za katehetu, sadržajnim predloškom i metodičkim uputama, sažetke o temi – Trebali bi znati te opis izvora i priloga za rad (tekstovi, radni listovi, poveznice). Uz dvije razine provjere, usvojenosti sadržaja i mijenjanja životnih stavova, uz razne dodatne aktivnosti, u tri katehetska ciklusa prve godine predviđena su i tri obreda: predstavljanje kandidata, predaja Očenaša i uručivanje Evandjelja.

„Predviđeno je i nekoliko susreta s roditeljima i kumovima krizmanika te nekoliko susreta koji nisu usko katehetske naravi, a pripadaju programu kršćanske formacije: duhovne obnove, dobrotvorne akcije. U prvoj godini su više iskustvene, životne, antropološke teme, u dru-

goj godini su teme eklezijalnog, liturgijskog i sakramentalnog karaktera. Time je cjelovito pokrivena katehetska priprema za krizmu. Želimo krenuti od životnih tema mladih, da bi završetkom trećeg ciklusa s njima došli do uvjerenja da ne možemo sami, nego nam je potrebna crkvena zajednica i aktivno uključenje u Crkvu” rekla je s. Marijana.

„Istraživanje je pokazalo plodnu suradnju između vjeroučitelja i mladih koji su bili otvoreni, iskreni. Mladi žele komunicirati. Mladi vole visoko postavljene ciljeve. Oni od nas imaju konkretna očekivanja, od pripadnika Crkve, a mi bismo im trebali pomoći da nađu odgovore i povesti ih i dalje od toga, punini Života na koju su pozvani, a do koje se ne može ići neko kroz uska vrata. Svi koji započnu proces katehetske pripreme ne znači da moraju u potpunosti ‘apsorbirati’ sadržaj programa“ poručila je s. Marijana, potakнуvši vjeroučitelje da budu zahtjevni i „inzistiraju na usvajanju kršćanskog mentaliteta, tj. promjeni stavova koji nisu kršćanski. Kandidati za krizmu nisu samo slušatelji, oni su subjekti vlastitog rasta u vjeri

koji žele biti prepoznati i uvaženi sugovornici“ rekla je s. Marijana.

Dr. Mohorić pohvalila je i zahvalila za suradnju 13 vjeroučitelja koji su se odazvali posredstvom Katehetskog ureda Zadarske nadbiskupije s predstojnikom mr. don Gašparom Dodićem i tajnicom s. Viktorijom Gadža. Ti su vjeroučitelji „dragovoljno davali svoje vrijeme, iskustvo i znanje“ rekla je s. Marijana, potaknuvši svećenike i sve katehete na davanje komentara i prijedloga iz crkvene baze, kako bi i Priručnik za drugu godinu priprave krizmanika bio korisno sredstvo za rad vjeroučitelja u praksi.

Od 16. lipnja do 12. kolovoza izrađen je Priručnik u kojem su s dr. Mohorić autori kateheza sljedeći vjeroučitelji: Ljiljana Elek, Ivan Kapović, Iva Žižić, Anica Galešić, s. Viktorija Gadža, Ivana Viduka, Ružica Anušić, Ana Rücker, s. Rita Maržić, Marijana Dellavia, Anita Žunić Rogić, Blaženka Marčina i Marta Torić.

ZADAR: „Vrijeme, prostor i duhovnost: Benediktinsko monaštvo i njegovo nasljeđe“ – skup povodom 11 stoljeća prisutnosti zadarskih benediktinki sv. Marije

„Vrijeme, prostor i duhovnost: Benediktinsko monaštvo i njegovo nasljeđe“ naziv je međunarodnog znanstvenog skupa koji je u četvrtak 17. rujna održan u Svečanoj dvorani Sveučilišta u Zadru. Skup je održan povodom 11 stoljeća prisutnosti benediktinki sv. Marije u Zadru koji su po svom tisućljetnom trajanju najstarija redovnička zajednica u Hrvatskoj (920.-2020.) i druga su najstarija ženska benediktinska zajednica u svijetu (nakon jedne zajednice u Francuskoj).

Ssimpozij je počeo održavanjem prigodnih govorova predstavnika institucija. Zadarski nadbiskup mons. dr. Želimir Puljić rekao je da simpozij govori o vremenu, prostoru i duhovnosti, a „taj troplet daje naslutiti neke od osnovnih kategorija u proučavanju povijesnih zbivanja i događaja. Vrijeme označava temeljnu fizikalnu veličinu koja je intonirana zemljinom vrtnjom oko svoje osi, koja određuje vrijeme od jednoga dana. Njeno gibanje oko sunca određuje vrijeme od godinu dana. Matematički pojma-

prostora opisuje trodimenzionalnu realnost koju prepoznajemo u svoj širini, dubini i visini. Duhovnost, pak, unosi novu kategoriju, četvrtu dimenziju, gdje za razliku od materijalnog i prolaznog, uočavamo i spoznajno, dimenzije vječnoga i metafizičkoga, a ta se dimenzija stječe molitvom, meditacijom i moralnim življnjem“ rekao je nadbiskup Puljić, dodavši da su znanstvena izlaganja predavača „bogata i sadržajna, imaju poruku te kroz minula stoljeća prebiru bogato nasljeđe pamćenja i događaja“ vezanih uz Zadar, hrvatski narod, Zadarsku nadbiskupiju i benediktinske samostane diljem Jadranske obale, „koji su postali živim spomenikom vjere i kulture kao i oaza molitve, tišine i sabranosti“.

„Nezamisliva je naša baština bez bogatog obola duhovnosti koju je obilježilo moto Ora et labora sv. Benedikta, u kojem čovjek traži zaklonište smiraja i povjerenja. Regule molitve i rada s visokim zidinama odvajali su samostan od svijeta i bile trajna pomoć onima koji su bili kontemplativni stil života. Svetišta, crkve i samostani koji su se gradili i Bogu posvećivali, gradili su ih naši stari, oduvijek su podizali ljude i davale snagu za nova pregnuća. Neka i taj skup pomogne spoznati, otkriti i vrednovati takve oaze kao nepresušna vrela inspiracije, molitve i duhovnosti“ potaknuo je mons. Puljić.

Č. M. Anastazija Čizmin, opatica samostana sv. Marije u Zadru, zahvalila je prisutnima što su se odazvali pozivu za sudjelovanje na tom vrijednom skupu. „Život pod svodovima sv. Marije započeo je prije 1100 godina. Bez obzira na sva burna vremena kroz koja je samostan prolazio, samostan živi i danas. Duhovne vrijednosti evanđelja i Pravila sv. Benedikta osigurale su samostanu sv. Marije čvrste i postojane temelje koji su u njemu omogućili neprekinuti život kroz stoljeća u molitvi i radu – Ora et labora, da se u svemu slavi Bog. Brojne opatice i koludrice koje su kroz stoljeća stjecale i čuvale baštinu samostana, neprekidno uzdižući molitve Bogu, nadahnuće su benediktinkama u svim vremenima“ poručila je opatica Čizmin.

Dr. Dijana Vican, rektorica Sveučilišta u Zadru, rekla je da se na skupu „razmatra koliko

je benediktinsko nasljeđe, koje pod znamenitim gesлом Ora et labora Europu zapljuškuje valovima molitve i rada još od 6. st., predanošću i vrhunskim ostvarenjima u različitim poljima, kulture, gospodarstva i znanosti. Benediktinke i benediktinci jedna su od najvažnijih duhovnih snaga zapadnog kršćanstva koja je duboko utkana u kulturni identitet Europe. Hrvatska u tom pogledu zauzima značajno mjesto, osobito ako se uzme u obzir kakvu su ulogu imali benediktinski samostani u širenju kršćanstva, unaprjeđenju pismenosti, integraciji srednjovjekovne hrvatske države u zapadni i mediteranski kulturni svijet“ istaknula je dr. Vican, rekavši da se u Zadru i zadarskoj regiji „s pravom ponosimo na tri benediktinske zajednice: Zadar, Pag i Čokovac na Pašmanu. S tim benediktinskim jezgrama imamo lijepu suradnju, a skup ukazuje na sinergiju koja rezultira vrijednim znanstvenim i kulturnim postignućima. Neka ideja sv. Benedikta s različitih motrišta raspravi o nadolazećim vremenima te bude nadahnuće i izazov duhovnoj i materijalnoj izgradnji Europe i Hrvatske“ potaknula je dr. Vican. Pohvalivši organizaciju tog „predivnog i posebnog međunarodnog skupa“, izrazila je zadovoljstvo da „rujan počinje s tako velikim temama“, odajući „priznanje za 11 stoljeća prisutnosti časnog benediktinskog reda na hrvatskom tlu“.

Dogradonačelnica Jagoda Surać, izaslanica gradonačelnika Grada Zadra Branka Dukića, rekla je kako Grad Zadar i Zadarska županija podupiru benediktinke, a one podupiru njih svih ovih godina. „Znamo što znače benediktinke za Zadar. One su naša prošlost, sadašnjost i budućnost. Vezani smo i kroz Stalnu izložbu crkvene umjetnosti koja je velika vrijednost za Zadar. Benediktinski samostan predstavlja našu povijest i kulturu, a njegova baština dragocjena je građa kao polazište za znanstvena istraživanja. Skup dočekujemo s posebnim zanimanjem jer izlaganja stručnjaka donose vrijedne činjenice svima nama koji baštinimo nasljeđe zadarskih benediktinki kroz 11 stoljeća njihove prisutnosti u Zadru“ rekla je Surać. Izaslanik župana Zadarske županije Božidara Longina bio je dožupan Šime Mršić.

Idejni pokretač održavanja i „spiritus movens“ toga skupa je dr. don Ivan Bodrožić. Sudionici ma je zahvalio za dolazak. „Drago mi je da ste se odazvali na veliki događaj, da se znanstvenim skupom obilježi 11 stoljeća prisutnosti stara benediktinki u Zadru, a to znači na našim prostorima u Hrvatskoj. Već od prvih stoljeća Hrvatska je bila natopljena krvlju mučenika, progona, znojem i molitvama svetaca, pri čemu su upravo monasi i monahinje dali svoj veliki obol. Bogu posvećene osobe zauzimaju nezaobilazno mjesto u povijesti ovih prostora, a onda i našeg naroda koji dolazi na ove prostore. Monasi su zemlju otimali neplodnosti i činili je plodnom za Boga i ljude“ rekao je dr. Bodrožić.

„Povijest kršćanstva svjedoči o bogatim vezama koje postoje. Već od dolaska Hrvata, monasi benediktinci bili su u posredničkoj misiji prema našem narodu. Ta se veza utvrđuje i kasnije, tako da mi već u 9. st. imamo svjedočanstvo kako i naši knezovi potpomažu razvoj benediktinskog reda na našim prostorima, uspostavljaju odnose i grade samostane. Sudeći prema povjesnim izvorima, već u 10. st. u Zadru je bio ženski samostan. Monahinje se razvijaju nešto malo kasnije u odnosu na muški samostan. To je doista hvale vrijedno i već od 10. st. u Zadru je prisutnost monahinja benediktinki“ rekao je dr. Bodrožić.

Organizatori simpozija su: Samostan benediktinki sv. Marije u Zadru, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu, Teološko-katehetiski odjel Sveučilišta u Zadru, Katoličko sveučilište Sveti srce – Odjel za srednjovjekovne i humanističke znanosti i renesansni studiji u Miljanu, Sveučilište u Firenzi – Odjel klasičnih znanosti te Studi Longobardi – Istraživački institut u Miljanu.

„Benediktinke sv. Marije, Sveučilište u Zadru i KBF u Splitu htjeli su obilježiti tu veliku obljetnicu. Potom smo proširili suradnju, naišli smo na veliko zanimanje kolega iz Italije pa su nam se rado pridružili profesori s talijanskih sveučilišta“ rekao je dr. Bodrožić. Sedam predavača iz Italije ipak nisu uspjeli doći zbog pandemije, ali su izlaganja održali putem Skypea.

IZ ŽIVOTA ZADARSKЕ CRKVE

„Zaista su se bili veselili da bi došli, skup je bio planiran za ožujak, kad je spomen Transitus sancti Benedicti, Prijelaz Svetog Benedikta. Zbog pandemije je skup odgođen i održan sada u rujnu. Žao im je i nadaju se da je to početak suradnje i istraživanja. Postoji volja da se zajedno radi i surađuje. Imamo radost i milost da je sadašnje održavanje skupa palo na blagdan sv. Hildegarde, koja je istaknuta benediktinka u svijetu. I s time nam je Gospodin dao znak da nas prati. Te su podudarnosti među nama znak Gospodnje prisutnosti i poticaja“ rekao je dr. Bodrožić, čestitajući benediktinkama veliki jubilej. Poželio je da budu kulturne i duhovne čuvarice, kao i „promicateljice, svjedokinje baštine Evanđelja koja se utkala u naše prostore i ne samo u nekadašnje vrijeme, nego i u ovo naše vrijeme“. Potaknuo je kolege da pomognu sestrama benediktinkama da i danas nastave svoje djelo te promiču kulturu i benediktinsku duhovnost na našim prostorima.

Skup je okupio 27 predavača iz Hrvatske i Italije. Održana su sljedeća izlaganja: Milenij za nama – osobe i zbivanja u prošlosti Samostana i crkve benediktinki Svetе Marije u Zadru (M. Anastazija Čizmin – M. Klara Begić), Benediktinski samostani kao uporište kulturne obnove tijekom srednjega vijeka na širem zadarskom području (Ana Jordan Knežević), Posjedi zadarskih benediktinki u 18. st. (Zdenko Dundožić), Regula mostirska / Pravilo sv. Benedikta i organizacija rogovske opatije u srednjem i ranom novom vijeku (Tomislav Galović), Crkva sv. Petra u Selu sv. Marije (Bibinje): rezultati arheoloških istraživanja (Radomir Jurić), Staro i novo: prikazanje stanja istraživanja Kalendara-godovnjaka zadarskog samostana Sv. Marije (OszK Cod. Lat. 48) (Zrinka Nikolić Jakus – Trpimir Vedriš).

U drugom dijelu skupa bila su izlaganja: Kapela i kult sv. Krševana u istoimenoj crkvi u Zadru (Ana Mišković), Kulturna baština benediktinskog samostana sv. Marije od Kaštela u Dubrovniku (Vinicije Lupis), Benediktinci i predromanička skulptura sjeverne i srednje Dalmacije (Ivan Josipović), Utjecaj sv. Hildegarde iz Bingena na Crkvu i društvo svoga vremena (s. Katarina Zrno), Sveta Hildegar-

da iz Bingena – književnost i teologija u viziji (Marija-Ana Dürrigl), Pariški zbornik Slave 73 (1375) u kontekstu hrvatsko-glagoljske benediktinske baštine (Vesna Badurina Stipčević) i Benediktinska prisutnost u Rijeci i okruženju (Marko Medved).

Treća sesija bila je talijanska. Putem skypea predavači iz Italije izlagali su o temama: Prehrana (namirnice) i askeza, umjerena prehrana (Gabrielle Archetti, Katoličko sveučilište Sveti srce), Moliti s knjigama (Simona Gavinelli, Katoličko sveučilište Sveti srce), Ikonografija klužure i liturgijski prostori (Francesca Stroppa, Katoličko sveučilište Sveti srce), Dobročinstvo i prihvat u samostanu (Laura Del Bono, Sveučilište u Salernu), Monaški život kao obraćenje i služenje Bogu kod Bonifacija Maria Kruga (1838.-1909.) (Fabrizio Messina Cicchetti, OSB), Bonifacije Maria Krug i evandeoske zabilješke (Silvia Vaglica), Susret Benedikta i Skolastike: između molitve, ljubavi i mistične vizije (Roberta Franchi).

U četvrtom dijelu skupa bila su predavanja: Lik monaha u benediktinskom Pravilu prema Matejevom evanđelju (Arkadiusz Krasicki), Traženje Boga u Benediktovoј Školi službe Gospodnje (Jozo Milanović), Krepost poslušnosti u zapadnoj monaškoj tradiciji do Pravila sv. Benedikta (Ivan Bodrožić), Papa Pavao VI. i sveti Benedikt (Mladen Parlov), Dva Benedikta: Sveti Benedikt i Benedikt XVI. (Elvis Ražov).

Pokrovitelj skupa je Zadarska nadbiskupija. Održavanje skupa pomogli su Ministarstvo znanosti i obrazovanja RH, Sveučilište u Zadru, Zadarska nadbiskupija i Samostan benediktinki sv. Marije u Zadru.

ZADAR: Dr. Arkadiusz Krasicki: Lik monaha u benediktinskom Pravilu prema Matejevom evanđelju

O temi „Lik monaha u benediktinskom Pravilu prema Matejevom evanđelju“ izlagao je dr. Arkadiusz Krasicki na simpoziju „Vrijeme, prostor i duhovnost: Benediktinsko monaštvo i njegovo nasljeđe“ održanom 17. rujna u Svečanoj dvorani na Sveučilištu u Zadru.

„Drago mi je kad sam u susretu s benediktin-

kama čuo vrlo značajnu rečenicu koju su one izrekle. Naime, kada smo razgovarali, koludriće nikada nisu spominjale sv. Benedikta, nego su rekле, „... Kao što u Pravilu kaže Isus“. A ne sv. Benedikt. Kao što kaže Isus! Dakle, sv. Benedikt kao da ukazuje na Isusa, na njegovu Riječ. Skoro svaka rečenica u Pravilu temelji se na Svetom Pismu“ istaknuo je dr. Krasicki, tumačeći biblijske korijene Pravila sv. Benedikta.

Potrebno je poznavati biblijski kontekst i kontekst Pravila, po kome je Pravilo napisano i što je okosnica Pravila benediktinskog reda, rekao je dr. Krasicki. „Monasi su bili zagledani u biblijske likove, osobito u proroka Iliju, Ivana Krstitelja. Ti su likovi postali uzor za monahe. Monah, odnosno učenik, znači isto. Monah jednako učenik, u Novom zavjetu“ istaknuo je dr. Krasicki, rekavši da su monasi osluškivali Božju riječ, bili su poslušni Božjoj riječi te su slušali riječ izrečenu u Pravilu.

„Tako nastaje cijela kultura, poznавање benediktinske Regule. Pravilo je napisano na latin-

skom jeziku. Biblijski direktni i indirektni citati također su preuzeti iz latinskih prijevoda. Činjenica je i da su monasi napamet znali Svetu Pismo i citirali su retke iz glave. U Pravilu ima više od sto različitih svetopisamskih citata i više od 170 neizravnih citata, ili povezanih sa Svetim Pismom. Pravilo najčešće citira Psalme, Izreke, Siraha, a od novozavjetnih knjiga Matejevo evanđelje i Pavlove poslanice. Na 66 redaka iz Evanđelja, 35 pripada Mateju, uz to, još 46 mjesta u Pravilu aludira na Matejevo evanđelje“ istaknuo je dr. Krasicki.

Predavač je pojasnio koliki je značaj Matejevo evanđelje imalo za Sv. Benedikta, zašto je Matejevo evanđelje poslužilo kao okosnica u svakodnevnom životu monaha te kakav je lik monaha u Matejevom evanđelju.

„Tekstovi iz Evanđelja po Mateju vrlo često se spominju u benediktinskom Pravilu. Pojedini citati su navedeni u cjelini ili djelomično, ili autor koristi parafraze. Najviše citata i parafraza autor Pravila preuzima iz petog i sedmog poglavlja Matejevog evanđelja. Autor uzima i šesto poglavlje u tekst Pravila. Na 85 mjesta

direktnih ili parafraziranih redaka, 15 njih, bez ponavljanja, odnosi se na retke od petog do sedmog poglavlja. Najviše redaka ima iz tih poglavlja. Svi tekstovi preuzeti su iz Isusova Govora na Gori“ rekao je dr. Krasicki.

Na više mesta u Pravilu pojavljuju se i retci iz 25. poglavlja u kojemu je riječ o суду: „Ono što ste učinili mom najmanjem bratu, meni ste učinili“. „U tome se vidi nit koja povezuje sve te retke i sva ta poglavlja – a to je odnos prema drugom čovjeku. Odnos prema bratu, sestri. Isusov govor na gori sačinjava okosnicu Pravila. Isusov govor ne obuhvaća samo 11 redaka iz petog poglavlja, nego to su tri poglavlja, od Mt 5,1 do Mt 7,29“ ukazao je dr. Krasicki, rekavši da su inače ljudima iz Govora na Gori najpoznatija Blaženstva.

„Blago vama... To znači, Isus već u tom trenutku vidi sreću svih koji trpe, siromašnih. Kaže im, Ljudi, ako trpite, bit ćete blaženi. Već sada ste blaženi. Tako Isus organizira Crkvu. Ona je dozvana iz pustinje. Ecclesia znači zajednica ljudi, ali ne samo zajednica, nego i hijerarhija. Novi zakon sazdan je na ljubavi prema Bogu i bližnjemu i prekoračuje farizejsku kazuistiku. Isus je dovršio Mojsijev zakon postavljajući nova pravila svojim učenicima. I Benedikt postavlja korak dalje, novi zahtjev za svoje učenike. Dok su Blaženstva svojevrsna veza prema Božjoj Providnosti, Isusove upute sadržane pri kraju petog, šestog i sedmog poglavlja tiču se upravo odnosa prema drugim ljudima“ istaknuo je dr. Krasicki.

Predavač je rekao kako je živjeti prema Isusovim načinima slobodna odluka svakoga tko se opredijelio poći za Isusom. Svaki benediktinac svojevoljno je odlučio poći za Isusom. Redovnici su krenuli za Isusom u redovništvo. „Braća i sestre svaki dan potvrđuju svoj rast kroz nošenje križa. Vjeruju u poziv Isusa koji im je darovan. Suživot u zajedništvu uvijek je izazovan. Život u zajednici možda je čak i teži nego vanjska iskušenja“ naglasio je dr. Krasicki.

Govoreći o Isusovoj otvorenoj antropologiji, predavač je istaknuo da to „nije antropologija u nekom psihološkom smislu, nego je to biblijska antropologija, znači, sagledavanje čovjeka

u svjetlu Biblije. Kako Biblija vidi Isusa, kako se Isus ponaša prema svakom čovjeku – to je otvorena antropologija o kojoj najviše na hrvatskom govornom području govori prof. Božo Lujić. Bez vike, galame, ogovaranja, osuđivanja, uvijek strpljivo, radosno, otvorenih ruku, sve do smrti, do kraja. Svakodnevna spremnost umiranja za brata i za sestruru. Sve to u ljubavi. To je i poruka otvorene Isusove antropologije“ poručio je dr. Krasicki.

Pojasnio je i kakav je lik monaha u Pravilu, u usporedbi s Matejevim evanđeljem. „Kada se u Pravilu govoriti kakav bi trebao biti monah, odnosno učenik, to je potkrijepljeno Matejevim citatima, jer o tome najviše govori Matejevo evanđelje. Lik monaha kojeg je kristaliziralo Pravilo postao je svojevrsnim zrcaljenjem Matejeva evanđelja. Lik monaha benediktinska zajednica određuje kroz sintezu povijesnih učenaka Pravila u odnosu na Matejevo evanđelje. Ti tekstovi određuju međuljudski, međubratalski odnos unutar benediktinskih zajednica“ rekao je dr. Krasicki, poručivši da „benediktinsko Pravilo nije samo za ono doba, nego ono prekoračuje sva vremena“.

Pokazavši kako svaki zaključak o osobinama monaha donosi na temelju egzegeziranog teksta, dr. Krasicki je rekao: „Monah, odnosno učenik, dakle, svatko od nas, trebao bi biti ponajprije mudar. Ne smije biti sudac bratu ni sestri, pozvan je ljubiti brata i sestruru, odbacivati gnjev i uznositost. Treba biti ustrajan, jak, jak u prihvaćanju tereta, izdržljiv i strpljiv u samostanu. Spreman je oprostiti uvredu, molitelj, skrbi za bolesnu braću i sestre“. To vodi i prema zaključku u Matejevom evanđelju koje je Isusovo zlatno pravilo: „Sve, dakle, što želite da ljudi vama čine, činite i vi njima“ (Mt 7,12).

„Pravilo se u većini temelji na Bibliji. Sveti Benedikt nije imao na umu stvoriti novo ili posve originalno djelo. Određuje asketski, isposnički nauk za monahe i običaje u samostanu. Pravilo se potpuno temelji na biblijskim citatima i parafrazama. Monasi poput apostola slušaju Isusove riječi, riječi slijede nauk Krista. Zajednica koja se okuplja slična je značajkama nastajanja i Matejeve zajednice, odnosno Crkve. Autor Pravila slijedi dosljednost i radikalnost

te zajednice prema Božjoj riječi. Prema analizi i sintezi Pravila, najviše direktnih i indirektnih citata pripada Matejevom evanđelju. Time se potvrđuje teza da se lik monaha, odnosno učenika u benediktinskom Pravilu, potpuno podudara s Isusovim nacrtom Crkve kojeg opisuje Matej u evanđelju. Dakle, svatko od nas je učenik Isusa Krista“ zaključio je dr. Krasicki.

Napomenuo je kako je i teško pripisati autorstvo Pravila Sv. Benedikta isključivo jednoj osobi, kao što se ne može pripisati ili reći da je jedna osoba napisala četvrtu, Ivanovo evanđelje. „Tako ne možemo reći ni za Pravilo sv. Benedikta. Kad govorim o autorstvu, to Pravilo jest napisao sv. Benedikt, ali je sigurno koristio materijale koji su bili dostupni tijekom 5./6. stoljeća. I na temelju tih materijala je pisao Pravilo“ rekao je dr. Krasicki, uviđajući paralele nastajanja Pravila s nastajanjem biblijskih spisa, npr. Petoknjižja, koji je nastajao kroz stoljeća.

ZADAR: O. Jozo Milanović: Traženje Boga u Benediktovoj Školi službe Gospodnje

O temi „Traženje Boga u Benediktovoj Školi službe Gospodnje“ izlagao je o. Jozo Milanović, OSB, benediktinac iz samostana na Čokovcu, na simpoziju „Vrijeme, prostor i duhovnost: Benediktinsko monaštvo i njegovo nasljeđe“ održanom 17. rujna u Svečanoj dvorani na Sveučilištu u Zadru.

Citirajući KKC: „Čežnja za Bogom upisana je čovjeku u srce. Jer je od Boga i za Boga stvoren. Bog nikad ne prestaje čovjeka privlačiti sebi, a čovjek će samo u Bogu pronaći istinu i blaženstvo za kojim neprekidno traga“, o. Jozo je rekao da je tu naglasak na našem traženju Boga. „Ali neki put je zahvalnije koristiti izraz traženje Boga, jer može značiti i njegovo traženje nas, što je uvijek prvo, i naše traženje Boga. Kršćani traže Boga po Kristu. Monaški kršćanin trudi se tražiti Boga što dosljednije, stvarno. Monah benediktinac traži Boga u školi službe Gospodnje. Tako sv. Benedikt u Prosloru svoga Pravila naziva samostan“ rekao je o. Jozo.

Škola je u Benediktovo vrijeme imala bogato značenje. „Bila je odvojeno i mirno mjesto gdje

se radilo nešto plemenito i važno. To je mogla biti škola gdje se učilo, vojarna gdje se vježbalo, radionica gdje se radilo. Da bi se razumjelo o kakvoj školi se radi, treba se vratiti monaškom pravilu koje se zove Učiteljevo pravilo, nepoznatog autora, iz kojega je sv. Benedikt jako puno prepisao“ rekao je predavač, u tom kontekstu pojasnivši i značenje pridjeva ‘originalan’ u ono vrijeme.

„U Benediktovo vrijeme nisu bili originalni oni koji bi pisali nešto iz svoje glave, nego su se posnili time da što više prepišu, ili barem slijede nadahnuće, najprije Svetoga Pisma, onda i onih koji su živjeli prije njih, za koje su držali da su bili sveti, duhovni. Kad je tako svetački živio, zašto ne prepisati. Tako da su se i preko otaca čija su djela navodili, ne navodeći njihova imena, vraćali uvijek na izvor, na Svetu Pismo“ pojasnio je o. Jozo.

U Učiteljevom Pravilu protumačeno je da je Škola službe Gospodnje odgovor na Isusov poziv iz Matejevog evanđelja: „Dodite k meni svi vi koji ste izmoreni i opterećeni, i ja ću vas odmoriti. Uzmite jaram moj na sebe i učite se od mene jer sam krotka i ponizna srca i naći ćete spokoj dušama svojim“ (Mt 11,28-29).

„Isusove riječi ‘Učite se od mene’ ključne su za razumijevanje Škole službe Gospodnje. Dakle, škola je osnovana da se odgovori na Isusov poziv. U Svetom Pismu nećemo naći izraz monasterio, monasterium, pa je škola zapravo zamjenjivala ustaljeni naziv za monaški samostan. Sv. Benedikt ne voli izraz škola. Ona mu je samo bila potrebna da naglasi naše učenje od Krista učitelja, da od njega naučimo, da njegovim putem tražimo Boga“ istaknuo je o. Jozo, naglasivši da je biblijski, pravi naziv za monaška – učenik.

„Prvo i temeljno je da je na početku Božje traženje nas. Bog traži nas. Naše traženje Boga je naš odgovor na njegovo traženje. U poglavljima o poniznosti u Pravilu sv. Benedikta piše stih iz psalma: ‘Gospodin s nebesa gleda na sinove ljudske, da vidi ima li tko razuman Boga da traži’. U Prosloru piše: ‘Gospodin u mnoštvu ljudi dovikujući, traži svoga radnika’. Bog traži svoga radnika. Pomislili bismo, nešto mu treba

uraditi, radnik će mu biti koristan. Što bismo mi to mogli Bogu uraditi, pa da mi njemu budemo korisni“ potaknuo je o. Jozo na promišljanje.

„Dok Gospodin u mnoštvu ljudi dovikujući traži svoga radnika, iznova kaže: tko je čovjek koji ljubi život i želi se dana naužiti dobrih. Ne treba Gospodin nas da on nas iskoristi, nego on treba nama, da nas velikim darovima nagradi. Sv. Benedikt, kad govori o primanju novih, u 58. poglavljtu kaže da treba dobro paziti da li kandidat za monaški život traži Boga stvarno“ rekao je o. Jozo.

Naime, u doba sv. Benedikta bila su nemirna vremena, nestašica, siromaštvo, provala barbarских naroda, ratovanja. „Mnogi su prepoznali samostan kao mirno mjesto gdje će mirnije živjeti, čovjek neće biti gladan, žedan, bit će zaštićen. Pa su morali bolje paziti da ne bi netko ušao u samostan s nekim krivim razlogom, da mu nije promašena nakana“ upozorio je o. Jozo, istakнуvši da sv. Grgur veliki, koji je jedini napisao život sv. Benedikta, ističe da je za svakog monaha, bio on pustinjak ili cenobit, glavno da li traži Boga.

„Dakle, ne neko posebno zanimanje ili djelovanje. Tako i danas. Monasi nemaju nekog svog polja djelovanja. Ako uzmemo geslo Moli i radi, na prvom mjestu je moli. A rad, može bilo koji, samo da ne naruši sklad molitve i rada. Benedikt kaže da su tri pokazatelja istinskog traženja Boga. Prvo, je li onaj koji dolazi, revan za djelo Božje. Taj iskaz ‘djelo Božje’ odnosio se uglavnom najviše na liturgijsku molitvu, na Časoslov. Međutim, uključivao je i sve druge liturgijske molitve, pogotovo euharistijsku molitvu koja je uvijek bila na vrhuncu“ istaknuo je Milanović.

Smatra razumljivim da su u Pravilu sv. Benedikta među najcitanijima Psalmi, kad su ih svaki dan toliko puta molili, svih 150 psalama u jednom tjednu. „Riječi psalma su same dolazile na pamet pa su ih rado navodili i molili. Djelo Božje označuje liturgiju, tj. ono za što Crkva kaže da je vrhunac i vrelo svega života Crkve. Do toga vrhunca trebalo se penjati, pa uz izraz Opus Dei treba spomenuti i latinski izraz

koji je ušao u sve jezike, Lectio Divina.

„Prije i poslije liturgijskih slavlja treba biti Lectio Divina. Tj. pripremiti se i pomalo penjati do toga vrhunca. A osobito je važno ono što se na vrhuncu slavilo, polako nositi tamo gdje jesi, gdje živiš. Kad je Pavao VI. proglašio 1964. g. svetog Benedikta zaštitnikom Europe, onda je u tom proglašenju naveo da je sv. Benedikt donio Europi kršćansku kulturu križem, knjigom i plugom“ rekao je o. Jozo, dodavši da bismo se mogli upitati otkud u tome spomen pluga.

„To je vlastito traženju benediktinskog monaha. Kad daje upute samostanskom opskrbniku, sv. Benedikt kaže neka čuva sve samostanske predmete kao posvećeno oltarsko posuđe. Dakle, i motika, čekić, klješta, kakvu vezu oni imaju s oltarom? S toga vrhunca koji je oltar, svetost toga posvećenog oltara išla je dalje. Onima koji su bili pričesnici po tom oltaru, izlazila je svetost, posvećenost izvana, u dvorište, na njivu. Monah benediktinac nastavlja tražiti Boga, kad iz svetišta izade u dvorište, na zemljište, s pjesmom o svetištu nastavilo se živjeti. Pa se za benediktinsku duhovnost zna reći da je opipna. Mistika je ručna. Mistika i motika idu zajedno“ rekao je o. Jozo.

Monasi su tijekom dana ponavljali kratke molitve, strelovite molitve. „Bog se traži u povorci zajedničkog života, u liturgijskoj zajednici koja slavi Boga. Ali kad prestane slavlje u crkvi, nastavljaju tražeći Boga ispred samostana, dalje od samostana, na putu“ rekao je o. Jozo.

Suprotnost tome je sekularizacija. „Kod sv. Benedikta, svetost oltara došla je do njive, pluga, molitve. Suprotno se događa danas, što često možemo prepoznati u današnjem svijetu, da svjetovnost, sekularizacija ulazi i u samostan i u crkvu. I na oltaru se nađe što s oltarom nema veze“ upozorio je o. Jozo, poručivši: „Potreban je sklad“.

Umirovljeni papa Benedikt XVI. u Parizu 2008. g. u svom poznatom govoru svijetu kulture, naveo je kako su benediktinski monasi toliko toga doprinijeli, kulturi i Europi. „A onda kaže: Nije njihova glavna nakana bila ni čuvati staru kulturu ni stvarati novu. Oni su tražili Boga.

A tražeći Boga, naravno da su našli čovjeka i njegove potrebe za knjigom i za plugom. Sve se lijepo posložilo. Dolazilo se do sklada“ poručio je o. Jozo, istaknuvši kako su inicijali gesla Moli i radi na hrvatskome – Mir.

ZADAR: Dr. don Ivan Bodrožić: Krepost poslušnosti u zapadnoj monaškoj tradiciji do Pravila sv. Benedikta

„Krepost poslušnosti u zapadnoj monaškoj tradiciji do Pravila sv. Benedikta“ tema je izlaganja dr. don Ivana Bodrožića na simpoziju „Vrijeme, prostor i duhovnost: Benediktinsko monaštvo i njegovo nasljeđe“ održanom 17. rujna na Sveučilištu u Zadru.

Dr. Bodrožić je razlagao kako o kreposti poslušnosti govore Jeronim, Augustin i sv. Benedikt, na koji način je poslušnost ušla u Pravilo i što se novoga dogodilo u njenom razvoju između 4. st. i 6. st.

Naime, monaški pokret intenzivno se razvija na Istoku od početka 4. st. Kao treća uporišna točka za askete, uz život u djevičanstvu i siromaštvo razvija se i potreba poslušnosti poglavaru zajednice ili duhovnom vođi. S iskustvom monaha na Istoku bili su upoznati pioniri i oci monaške duhovnosti na Zapadu u drugoj polovici 4. st., Jeronim, Augustin, Kasijan, te su to nastojali usaditi i u temelje duhovnosti na Zapadu. Krepost poslušnosti postupno se razvija i postaje sve značajnija za monaški život. „Od jednostavnog isticanja važnosti zajedničkog života (Jeronim) do oblikovanja odredbe o poslušnosti unutar monaškog pravila (Augustin). Cijeli taj proces završit će s Benediktovim Pravilom koje će cijelo biti prožeto isticanjem poslušnosti kao jedne od najvažnijih kreposti za monaha, jer se na njoj temelji odnos prema Bogu i prema zajednici“ poručuje dr. Bodrožić.

Ističući važnost zajedničkog života, Jeronim ne govori o poslušnosti na način koji se kasnije susreće u Benediktovom pravilu. Imajući već iskustvo

monaštva s Istoka, Jeronim u pouci u pismu Eustohiji djevici, oduševljen za monaški život, kaže da u Egiptu postoje tri vrste monaha: cenobiti, anahorete ili pustinjaci i sarabiti. Za tu treću vrstu monaha kaže da je najlošija, prezrena, najniža. Oko 380. godine na prostoru Italije i Rima nema cenobita ni anahoreta, nego sarabita koje smatra najlošijom vrstom monaha, jer, kaže Jeronim, stanuju zajedno po dva i tri i žive po svojoj volji. Samovolja, samovlast. „Od onoga što skupe daju dio u zajednicu da imaju hranu. Najviše žive u gradovima i varošima i sve je skuplje što od svoga rada prodaju svijetu, jer njima je do zarade, a ne da od toga prežive. Jeronim kaže da se među sobom i inate, nekad znaju postiti, ali u tome se natječu, kako bi stekli slavu među ljudima. Tako da ustvari nisu živjeli pravu duhovnost“ rekao je dr. Bodrožić.

Pišući Eustohiji o cenobitim, Jeronim kaže da je prva pogodba savezu da se slušaju stariji. Kaže da cenobiti imaju svoje desetnike, stotnike, starješine. Jeronim hvali zajednički život, da je važan, ali zajedničkom životu nedostajalo je pravilo.

Sa sv. Augustinom poslušnost ulazi u monaško pravilo života. Augustin je napisao svoje pravilo za monahe koje naziva servus Dei. Pravilo – Regulu Servus Dei Augustin piše deset godina nakon što je Jeronim pisao pismo Eustohiji. Peti odlomak toga pravila govori o posluhu. „Augustin je shvatio da posluh treba biti dio

pravila. Ako nije, može se dogoditi da dvojica, troje ljudi živi zajedno, ali žive po samovolji. Starješini treba biti poslušan kao ocu, poštujуći ga, da se ne uvrijedi Boga u njemu. Još više svećeniku koji vodi brigu o svima nama. Augustin živi u monaškoj zajednici svećenika, vezanoj uz kler, biskupa, mjesnu Crkvu, pa je prepustio nadležnost nad tom zajednicom i svećeniku“ rekao je dr. Bodrožić, istaknuvši da je za Augustina poslušnost vrlo važna.

„Potiče monahe da čuvaju sve što treba opsluživati. Starješina vodi brigu da se ne bi nešto propušтало. On vodi brigu da se pročišćava, popravlja i da tako svećeniku prenese u zadaću ono što on sam ne može riješiti. Onaj koji nam je pretpostavljen neka sebe ne smatra da vlada moću, već da sve posluži u ljubavi, kaže Augustin. Očekuje se da oni koji žive u zajednici, žive po posluhu. Kaže, kad se sluša starješinu, sluša se Boga, ali ne ulazi previše u detalje. Za starješinu kaže da mora biti primjer dobrih djela, strpljiv i treba ga što više slušati. Jer među vama, tko je na višem mjestu, nalazi se u većoj opasnosti. Augustin ne razrađuje kakav i u čemu mora biti posluh. Ne ide u teološku dubinu osim što je rekao, posluh starješini posluh je Bogu“ istaknuo je dr. Bodrožić.

Prema Sv. Benediktu, poslušnost je okosnica duhovnog života, istaknuo je dr. Bodrožić. Poslušnost prema Benediktu nije samo tehnička forma, u smislu, hajdemo nešto slušati. „To se odmah vidi iz početka prologa, prvi redak Benediktovog Proslova glasi: ‘Poslušaj, o sinko, pouke učitelja i prikloni uho svoga srca. Rado primi savjet dobrotvornog oca i uspješno ga provedi u djelo. Tako ćeš se naporom posluha vratiti onome od koga si se udaljio neposluhom’. Naglašava da posluh treba biti srcem, u svetoj poslušnosti vojevati za Božje zapovijedi. Posluh Kristu, dakle, vojuje se za Kristovo kraljevstvo“ rekao je dr. Bodrožić, istaknuvši da taj redak pokazuje veliku antropologiju i duhovnost.

U tom retku je „aluzija na grešnost, kad kaže da se oni koji su se udaljili u neposluhu, trebaju vratiti u posluhu. Aluzija je na istočni grijeh koji dominira čovjekom. Posluhom se treba suprotstaviti tom grijehu. Benediktova antro-

pologija računa s grijehom u čovjeku i treba ga pobijediti posluhom. Benedikt ne gaji iluzije da ima pravednika kojima ne treba posluh. Poznajući sebe i svijet oko sebe, Benedikt jasno zna da nema pravednika, već po istočnom grijehu svi lutaju od Gospodina i potreban je napor da se vrate njemu. Zato je kod njega posluh – posluh Bogu“ istaknuo je dr. Bodrožić, rekavši da je poslušnost kod Benedikta više razrađena.

„Kod Benedikta se isprepliće i dotiče posluh opatu s posluhom Bogu. Opat mora preuzeći rizik i breme i biti učitelj, dobrohotni otac, vojskovođa, ali će biti sudac koji će nas jednom presuditi i uvesti nas u Kristovo kraljevstvo. Pravu učiteljsku, očinsku službu, službu biti vojskovođa i službu biti sudac je Božji atribut i Božja povlastica. Ispreplićući svoju pouku s biblijskim tekstovima i završavajući pozivom da se vojuje za Krista Gospodina, sasvim je jasno da je posluh opatu, poglavaru zajednice, posluh samome Bogu koji je jedini pravi učitelj, otac, vojskovođa, Gospodin, Gospodar. Benedikt stoga ne stavlja posluh u red tehničkih krepести, sukladno poimanju klasike da postoje ljudi koji sobom mogu gospodariti, pa i drugoga slušati. I robovi mogu biti tehnički poslušni. Ali monah ne. To nije tehnička krepost, ona ulazi u red skoro teoloških kreposti. Ona ima snažnu teološku vrijednost“ istaknuo je dr. Bodrožić, naglasivši da je posluh o kojem govori sv. Benedikt „prvotno posluh glasu Božjem koji se za monaha artikulira na više razina: od slušanja Riječi Božje do slušanja onih koji su mu pretpostavljeni i vode ga duhovno autoritetom povjerenim im od samoga Boga“.

Glede učiteljskog posluha, „Benedikt se zalaže za školu službe Gospodnje, jer se u školi znanje svladava polazeći od slušanja i posluha učitelja. U toj školi sluša se pouka učitelja, to je ‘Poslušaj, o sinko...’. To je parafraza iz Sira ha, biblijska aluzija. Učitelj je Bog koji poučava ali i opat koji poučava. Monah je dijete, sin, on uči. Učenik je u toj školi, a učitelj je dobrohotni otac“ rekao je dr. Bodrožić.

Predavač je naglasio da je za Benedikta posluh ono što je Gospodin već izvršio, što Bog vrši u povijesti spasenja i priprema u konačnoj povijesti svakog monaha. „Bog priprema šator

stanovanja te poziva svakog da se nastani u njemu. Preduvjet je da treba ispunjavati dužnosti stanara. Monah mora zaslužiti dužnost stanara u samostanu svojim posluhom. U protivnom ne može biti tu. Kao što kralj priprema za nas kraljevstvo, tako Bog otac priprema stanove. Treba se potruditi posluhom imati udjela u tome. Zato i Benedikt to zahtjeva od svojih monaha, pretpostavlja posluh Bogu, jer tim posluhom mi vojujemo za Božje zapovijedi“ rekao je dr. Bodrožić, citirajući zaključak iz Proslova Benedikta: „Tako se nikada nećemo udaljiti od njegovog učiteljstva, nego čemo u samostanu u njegovu nauku do smrti ustrajati, u Kristovoj muci i trpljenju sudjelovati, da u njegovom kraljevstvu zaslužimo udjela“.

„Tako je posluh doista teološka kategorija koja je vrlo važna. Zato je prvi korak poniznost koja jest posluh. Benedikt daje upute kakav treba biti taj posluh. Bez otezanja i radi Krista ga čine oni koji slušaju. Oni to čine jer ništa ne traže od Krista. Kod Benedikta upravo posluh razlikuje autentične monahe od onih koji se služe monaškim imenom za proizvoljne želje. Oni ne žive po vlastitoj zamisli, ne slijede ono što požele i što im godi, nego hode prema odluci i zapovijedi drugoga“ istaknuo je dr. Bodrožić.

Za cenobite Benedikt kaže da žive u samostanu i žele imati opata nad sobom. „Tako krepot poslušnosti nije neka mehanika ni tehnika, ne smije biti s otporom, nego svjesna, dragovoljna, prožeta ljubavlju. Kao što zahtjeva istinski čin bogoštovљa, jer jedino to može biti ispravan stav pred Bogom. Poziv na evangelje, ‘Tko vas sluša, mene sluša’. Dakle, tko sluša opata kojega je Krist postavio, sluša samoga Krista“ rekao je dr. Bodrožić.

U pogledu na povijesni razvoj monaštva, uz tri kategorije monaha koje spominje Jeronim, cenobite, anahorete i sarabite, Benedikt spominje i četvrtu kategoriju monaha, girovage (lutajuće monahe). „Jeronim je detektirao loše stanje u svom vremenu, da su prevladali sarabiti. I Benedikt u svoje vrijeme, 150 godina nakon Jeronima, navodi da postoji kategorija lutajući monasi. U 150 godina nije se dogodio veliki pomak, nego se nastavilo istim ritmom; puno monaha žive po dvojica, trojica u samo-

stanu, sarabiti. Zato je veliko i značajno to što Benedikt čini, kada daje svoje Pravilo i kada okuplja monahe koji žive u posluhu. Jer, reći će Benedikt za sarabite, da nisu kao zlato u vatri prokušani nijednim pravilom niti iskustvom poučeni. Kao što će, drukčije od Jeronima, poхvaliti cenobite koji žive u samostanu i vojuju pod Pravilom i opatom“ rekao je dr. Bodrožić.

„Benedikt je shvatio da pravi posluh jest pravi posluh Pravilu i opatu, ne samo čovjeku. Nego i Pravilu koje se postavlja kao objektivni kriterij kojega je on dao monasima i time izvršio revoluciju. Ubuduće, nakon njega, nitko više ne mora proizvoljno tražiti ni imati svoje vlastito iskustvo duhovnoga života, koliko ono može biti ispravno ili ne. Postoji Pravilo koje je mjeđu svega i onaj tko živi posluh, ne živi posluh samo opatu, nego živi posluh opatu i Pravilu. To je veliki doprinos Benedikta. Zato se kasnije, tek iza Benedikta, dogodio razvoj gdje su se nezdravi pokušaji monaškog života i duhovnosti eliminirali, a prevladao je taj konkretni – Pravilo koje je dao Benedikt i prevladao je način zajedničkog života pod Pravilom i opatom“ zaključio je dr. Bodrožić.

ZADAR: Dr. Mladen Parlov: Papa Pavao VI. i sveti Benedikt: “Ako želimo znati što je Europa, moramo ići u njene duhovne temelje”

Temu „Papa Pavao VI. i sveti Benedikt“ dr. Mladen Parlov, dekan KBF-a u Splitu, aktualizirao je razmatrajući povijesni kontekst te sadašnje društvene i duhovne prilike u Europi, pojašnjavajući u čemu su korijeni i koji su uzroci (ne) jedinstva Europe, čega smo i u našem vremenu svjedoci. Izlaganje je održao na simpoziju „Vrijeme, prostor i duhovnost: Benediktinsko monaštvo i njegovo nasljeđe“ 17. rujna na Sveučilištu u Zadru.

Definirati Europu zemljopisno nije lako, okvir njenih granica. Prestaje li ona na Uralu ili iza Urala, koje države i narodi je čine, rekao je dr. Parlov. Papa Ivan Pavao II. kaže da je Europa prije svega kulturni pojam, ne toliko zemljopisni i povijesni. „Za razumijevanje Europe više pozornosti treba posvetiti proučavanju vjerskog razvijatka jer je upravo u vjeri Europa

pronašla svoj izvorni temelj jedinstva. Ako želimo znati što je Europa, moramo ići u njene duhovne temelje. A to je kršćanstvo koje je bilo integrativni čimbenik onoga što smo donedavno poznavali kao Europa. Rimsko carstvo se raspalo najezdom barbarских naroda, a Crkva je bila snaga koja je nove narode prihvaćala u svoje krilo, polako ih integrirala. Veliku zaslugu u tome imalo je i jedinstvo jezika u Katoličkoj Crkvi te jedinstvo vjere“ istaknuo je dr. Parlov.

Predavač je rekao da je pontifikat Pavla VI., koji postaje papa u kolovozu 1963. u tijeku zasjedanja Drugog vatikanskog sabora, „obilježen teškim razdobljem u kojem tankočutni papa Pavao VI. nastoji uz Božju pomoć voditi Crkvu naprijed. Petnaest godina obavljao je pontifikat u teškim okolnostima u kojima se našla Crkvaiza Drugog vatikanskog sabora“. Bilo je to i vrijeme seksualne revolucije 1968.

Dr. Parlov je pojasnio što je prethodilo Papinom proglašu sv. Benedikta zaštitnikom Europe. Naime, Pavao VI. je na blagdan Preobraženja Gospodinova u kolovozu 1964. g. objavio svoju prvu encikliku Ecclesiam Suam. „Ne bez razloga. U tijeku je rasprava Lumen Gentium, a Pavao VI. je na tragu enciklike Pija XII. htio dati usmjerenje koncilskim ocima u doradi enciklike Lumen Gentium. Njegove sugestije nisu bile baš uvažene i prevladala je druga koncepcija. Crkva sebe više nije predstavila kao Kristovo mistično tijelo nego kao Božji narod u hodu. To valja imati na umu, jer niti 20 dana poslije, 24. listopada 1964., papa Pavao VI. svojim apostolskim pismom Pacis Nuntius proglašava sv. Benedikta zaštitnikom Europe“ istaknuo je dr. Parlov.

„Neposredni povjesni kontekst toga Pisma bila je obnova benediktinskog samostana Monte Cassino koji je bio potpuno razoren 1944. g. u bombardiranju saveznika, jer je bio okupiran od nacista. Nakon 20 godina obnove, papa Pavao VI. došao je na Monte Cassino te je u prigodi otvaranja obnovljenog samostana predstavio svoje apostolsko pismo Pacis Nuntius“ rekao je dr. Parlov. Predstavio je glavne naglaske iz toga papinog Pisma.

Pavao VI. na početku pisma Pacis Nuntius „Benedikta naziva glasnikom mira, tvorcem sjedinjenja, učiteljem, nadasev vjesnikom Kristove vjere i utemeljiteljem monaškog života na Zapadu. Poslije velikih razaranja Drugog svjetskog rata te početnog ekonomskog pomirenja i povezivanja zaraćenih naroda (Europska zajednica za čelik i ugljen, 1952.) te Ugovora o osnivanju EEZ-a 1957., Pavao VI. svojim apostolskim pismom želi podsjetiti na duhovne temelje Europe, odnosno europskih naroda“ rekao je dr. Parlov, istaknuvši da se zajedništvo ne može graditi isključivo na ekonomskim temeljima, ako se zaborave duhovni temelji.

„Papa kaže kako je Benedikt križem, knjigom i plugom postavio temelje buduće europske kulture. Križem, odnosno Kristovim zakonom donio je postojanost i razvoj uređenju javnog i privatnog života. Križem je osigurano duhovno

jedinstvo Europe, što je omogućilo različitim europskim narodima da postanu jedan Božji narod. Knjigom, odnosno kulturom, Benedikt je sačuvao klasičnu antičku kulturu prenoseći je budućim naraštajima. Ujedno je obnovio kult i kulturu znanja. Upravo su oko monaških benediktinskih samostana nastajali gradovi, prve škole, centri kulture i opismenjivanje cijele Europe. Ralom, odnosno poljodjelstvom, Benedikt je zapuštene i opustjеле zemlje pretvorio u plodna polja i vrtove. Sjedinjujući rad i molitvu, Benedikt je oplemenio ljudski trud i rad. Europi je donio red i pravdu kao temelje istinske civilizacije“ naveo je dr. Parlov.

„Pavao VI. podsjeća kako je već Pio XII. u svom govoru iz 1947. pozdravio sv. Benedikta kao oca Europe, jer je europskim narodima prenio ideju reda i pravde koja se nalazi u temelju istinske civilizacije. Podsjetio je i kako je Pio XII. izrazio želju da europski narodi po zagovoru sv. Benedikta uspostave odnose bratstva, što je bila želja i Ivana Pavla II. Jedinstvo europskih naroda na srcu je i papi Pavli VI. Zato i proglašava sv. Benedikta zaštitnikom Europe, izražavajući na kraju apostolskog pisma želju da mu sv. Benedikt usliši molbe i zavjete – kao što je u starini svjetлом kršćanske civilizacije raspršio tmine, donio dar mira, neka i sada bdije nad europskim životom i još ga više razvije“ rekao je dr. Parlov.

Pavao VI. proglašava Benedikta zaštitnikom Europe u vremenu „kada Europa lijeći teške ratne rane i pokušava skupiti krhotine europske civilizacije koja je dala nemjerljiv doprinos cijelom čovječanstvu“ rekao je predavač. „Procesi dezintegracije Europe kulminirali su u Drugom svjetskom ratu, no počeli su puno ranije, istodobno kad je Europa dosegla svoje najveće jedinstvo, a to je krajem Srednjeg vijeka“ upozorio je dr. Parlov. Podsjetio je kako je u integraciji Europe veliki doprinos dalo Karolinško carstvo, jer je obnovilo Rimsko carstvo za koje nije bilo potvrđeno da je nestalo. Tako je u Srednjem vijeku nastala sintagma Sveti Rimsko carstvo. „Ono je bilo poimano kao carstvo u kojem je Crkva integrativni čimbenik i proces integracije od Karolinškog carstva, preko slanja benediktinskih monaha i u naše

krajeve. Benediktinci su donijeli svjetlo vjere u mlade europske narode. Baš kad se Europa integrirala kao jedna civilizacija, kršćansko društvo, tada su ujedno počeli i procesi dezintegracije. Pojavila se renesansa, humanizam, skupina pametnih ljudi kojima Crkva više nije trebala kao učiteljica koja će ih učiti misliti i davati doprinos. Htjeli su vrednovati povijest bez Crkve, Kristovog zakona. Odatle je bio vrlo mali korak do reformacije koja je razorila ono što se nazivalo Europa, odnosno jedinstvo Europe“ istaknuo je dr. Parlov.

Podsjetio je da se početkom 16. st. veliki dio germanskog svijeta odvaja od Rima. „Teokratsko jedinstvo srednjovjekovnog kršćanstva raspalo se, a Europa uskoro postaje zajednica suverenih država u kojima je svjetovna kneževska vlast ukinula ili oštro ograničila duhovnu vlast univerzalne Crkve. Na sjeveru je vladalo geslo, ‘Čiji je kralj, njegova je religija’. Nastanak nacionalnih država nije bilo prijetnja jedinstvu Europe, jer je Europa po sebi zajednica različitih naroda od kojih je svaki bio svjestan svoje osobitosti, a svi su bili ujedinjeni zajedničkom duhovnom tradicijom. Kad je došla u pitanje ta tradicija, Europa se počela urušavati“ rekao je dr. Parlov.

U 20. st. događa se „najsnažnije rastakanje europske kulture koje se očitovalo u dva velika svjetska rata i pojavi velikih totalitarizama koji su srušili europsku zajednicu naroda te Europi oduzeli vodeću ulogu u svijetu. Od subjekta, Europa postaje objekt međunarodne politike. Totalitarni sustavi su poraženi u Europi, ali ostale su njihove brojne posljedice. Često se kaže kako je komunizam propao zbog svog lažnog gospodarskog dogmatizma, a zaboravlja se reći da je najprije propao zbog preziranja ljudskih prava, zbog podlaganja morala zahtjevima sustava. Istinska propast koja je ostala na ruševinama komunizma nije gospodarske naravi, nego se sastoji u otvrdnuci duša, uništenju moralne svijesti“ upozorio je dr. Parlov, rekavši kako se „danas Europi ne osporava gospodarski slom komunizma, zbog kojeg su stari komunisti vrlo brzo postali najveći pobornici liberalnog gospodarstva. No, moralnu i religioznu dimenziju problema svjesno se zaboravlja

tako da se posljedice toga zaborava osjećaju do danas“.

Dr. Parlov je citirao papu emeritusa Josepha Ratzingera koji je u knjizi ‘Kršćanstvo i kriza kultura’ napisao da je „rastakanje najsigurnijih spoznaja o Bogu, o sebi i svemiru, rastakanje svijesti o nedodirljivim moralnim vrijednostima, još uvijek i sada iznova i naš problem i može dovesti do samouništenja europske svijesti, što moramo promatrati kao stvarnu opasnost za europske narode“.

„Donedavno se činilo kako je Europa preko nadnacionalne tvorevine Europske unije postigla željeno jedinstvo s velikim planovima za zajedničku budućnost i daljnje širenje prema Istoku. No, pojava pandemije iznova je pokazala kako se integracija ne može temeljiti isključivo na ekonomskim temeljima. U situaciji s koronavirusom opet su podignute međunarodne granice koje su bile oborene. U ovoj krizi svaka država bori se za sebe, najprije misli na sebe i opet se podižu granice u zaštitu vlastitih interesa“ rekao je dr. Parlov.

Sumirajući aktualnost poruke apostolskog pisma Pacis Nuntius Pavla VI., dr. Parlov rekao je da „Europa svoj jedinstveni značaj duguje činjenici što je uvijek bila zajednica naroda od kojih je svaki svjestan svoje osobnosti, s tim da su svi ti europski narodi bili ujedinjeni zajedničkom duhovnom tradicijom, duhovnom kulturom i zajedničkim moralnim vrijednostima. U vrijeme kad osnažuje i proširuje svoje ekonomsko i političko jedinstvo, suvremena Europa pati od duboke krize vrednota“ upozorio je dr. Parlov, rekavši kako Ivan Pavao II. u pobudnici ‘Ecclesia in Europa’ opisuje duhovo stanje Europe: „U Europi se brojne osobe doimaju zbumjenima, nesigurnima, beznadnima, a to stanje dijeli i veliki broj kršćana. Papa ističe gubitak kršćanskog pamćenja nasljeđa što prati indiferentizam. Zbog toga mnogi Europljani ostavljaju dojam kao da žive bez duhovnih korijena, kao nasljednici koji su spiskali svoju baštinu koju im je povijest namrla. Gubitak pamćenja prati i strah od budućnosti koje se mnogi boje. Nutarnja praznina razdire mnoge, gubitak vjere u smisao života, drastično smanjenje nataliteta, opadanje zanimanja

za svećenika zvanja i posvećeni život“.

„I sada je primjetno, kako se u politici prema migrantima i drugim zakonima koji se donose, poput Istanbulske konvencije i Marakeškog sporazuma, očituje ono što je Ratzinger konstatirao u svojoj knjizi: da ‘u Europi postoji čudna mržnja prema sebi samima, mržnja koja vodi Europljane da sebe uništavaju’. Mislim da tu treba tražiti aktualnost apostolskog pisma Pacis Nuntius. Odnosno, ponovno podsjetiti na sv. Benedikta koji je u temelju onoga što nazivamo kršćanska Europa, pozivati na otkrivanje vlastite duhovne baštine i na njoj iznova graditi zajednicu europskih naroda. Nije to samo zaključak papa Pavla VI., Ivana Pavla II. i Bendikta XVI., nego i velikih europskih misilaca, koji, makar i agnosti, kažu: ‘Mi se još uvijek moramo zvati kršćanima i jedino nas kršćanstvo može spasiti od nas samih’“ zaključio je dr. Mladen Parlov.

ZADAR: S. Katarina Zrno: Utjecaj sv. Hildegarde iz Bingena na Crkvu i društvo svoga vremena

„Utjecaj sv. Hildegarde iz Bingena na Crkvu i društvo svoga vremena“ tema je izlaganja benediktinke s. Katarine Zrno na simpoziju „Vrijeme, prostor i duhovnost: Benediktinsko monaštvo i njegovo nasljeđe“ 17. rujna na Sveučilištu u Zadru.

Taj međunarodni skup održao se providorno baš na blagdan sv. Hildegarde, benediktinke čiji je život „eklatantan primjer sveg bogatstva monaškog života, njegove širine, dubine i mogućnosti koje pruža“ rekla je s. Katarina. Predstavila je javno djelovanje sv. Hildegarde koje obuhvaća tri djelatnosti: prorokovanje, propovijedanje i spisateljstvo. „U svakom od njih Hildegarda je bila vrlo aktivna i zauzeta. Ona je izgovorenom i pisanim riječi služila utjelovljenoj Riječi kojoj je posvetila cijeli svoj život“ poručila je s. Katarina.

„Fascinantno je čime se sve bavila, i to još u 12. st. Hildegarda je bila monahinja, ali i znanstvenica. Teologinja, filozofkinja, pjesnikinja, skladateljica i liječnica. Barbara Newman o njoj piše: Hildegarda je bila jedina žena svog vremena koja je prihvaćena kao tumač kr-

šćanskih istina. Prva žena koja je dobila službeno papino dopuštenje da se bavi teologijom i da piše teološka djela. Mogli bismo reći, prva teologinja. Ona je bila jedina žena koja je održala nekoliko javnih propovijedi uz potporu crkvenih vlasti. Hildegarda je jedina poznata dramaturginja 12. st., jedina skladateljica toga doba čije ime i opus poznajemo. Hildegarda je prva pisala i o ginekološkim problemima. Bila je prva u mnogim stvarima“ istaknula je s. Katarina. U vrijeme kada većina ljudi nije znala čitati ni pisati, a osobito žene, Hildegarda je stvorila vlastito pismo koje je nazvala Lingua Ignota.

Božanske objave i vizije imala je tijekom cijelog života

„Opus sv. Hildegarde obuhvaća 10 knjiga. Prva je bila Scivias – Upoznaj putove. To je teološko djelo u kojem piše i o svojim vizijama koje su uvelike pridonijele njenom ugledu i slavi. Kada je tadašnji papa Eugen III. pročitao tu knjigu, udijelio je Hildegardi svoj blagoslov i potaknuo je da nastavi zapisivati svoja nadahnuća i spoznaje. To je bio početak njene duge, bogate i plodne spisateljske djelatnosti“ rekla je s. Katarina.

Upravo je spisateljstvo važna djelatnost Hildegarde po kojoj je ona poznata i danas, 800 godina nakon smrti: po svojim brojnim književnim, glazbenim i dramaturškim djelima. „Ona je bila izuzetno plodna spisateljica i zbog toga je aktualna. Izvor njenih spoznaja su božanske objave i vizije koje je imala tijekom cijelog života. Čitavo njeno djelo, Corpus Hildegardicum, jedinstveno je u svakom pogledu. Od izvora na kojem crpi spoznaje, opsežnosti tematike kojom se bavi, načina na koji joj pristupa do jezičnog izričaja“ rekla je s. Katarina.

Svoje duhovno i mistično iskustvo Hildegarda je opisala u tri djela: Scivias – Upoznaj putove (govori o Božjem stvaranju čovjeka, o otkupljenju i načinima na koje se čovjek može približiti Bogu), Liber vitae meditorum – Knjiga životnih zasluga (u obliku dijaloga 35 vrlina, odnosno krepsti, nasuprot 35 poroka, manat će pomoći tog kontrasta pomaže u donošenju ispravne odluke, odnosno potiče na nju) i Liber divinorum operum – Knjiga Božjih djela, u kojoj opisuje odnos Boga prema svijetu i čovjeku.

Njeni himni, antifone i pjesme sakupljeni su u spisu „Simfonija sklada nebeskih objava“. Napisala je i glazbenu dramu Ordo virtutum – Red krepsti te zbirku od 77 pjesama za koje je napisala glazbu i stihove. U područje medicine, prirode i filozofije spadaju spisi Fizika o prirodi, Cause et cure – Uzroci i liječenje koje je pisala dvije godine. Hildegarda je napisala i životopise sv. Ruperta (apostola Austrije i Bavarske) i sv. Izidora te komentar Pravila sv. Benedikta.

Dopisivanje Hildegarde s biskupima i papama

Pisanu i duhovnu ostavštinu sv. Hildegarde čini oko 400 pisama koje je razmjenjivala s brojnim suvremenicima: s najznačajnijima i najutjecajnijima kao što su pape, carevi, plemići i crkveni poglavari, do običnog puka. „Najveći broj pisama bio je upućen svećenicima, redovnicima i redovnicama, osobito opatima i opaticama s

IZ ŽIVOTA ZADARSKE CRKVE

kojima je dijelila opatsku službu, pa su i njihovi upiti išli najčešće u tom smjeru. Kao opće pravilo iz njenih odgovora vidi se ravnoteža između odgovorne strogosti s jedne strane te blagosti i milosrđa s druge strane, što pokazuje na koji je način ona shvaćala tu službu“ rekla je s. Katarina. Hildegarda se dopisivala i s brojnim biskupima, koji su živjeli i izvan područja srednje Njemačke u kojem je Hildegarda živjela. Hildegarda je pisala trojici papa: Eugenu III., Anastaziju IV. i Aleksandru III.

„Hildegarda čak otvoreno kritizira i opominje papu Anastazija IV. Ime koje se ističe među adresatima Hildegardinih pisama je car Friedrich I. Barbarossa. Njihov je odnos bio turbulentan. Od početnog međusobnog oduševljenja i uvažavanja do razilaženja i konačnog udaljavanja. Nije se ustručavala podsjetiti ga da će i on, car, biti podvrgnut Božjem суду. Kroz tu prepisku evidentno je da je Hildegarda budno pratila događaje u Crkvi i svijetu ali je u njima i aktivno sudjelovala“ istaknula je Zrno.

Hildegarda (1098.-1179.) rođena je 1. studenoga 1098. g. u Bermesheimu kod Alzeya u Porajnu u Njemačkoj. Bila je deseto dijete u obitelji. Postaje učenica Jute von Sponheim 1. studenog 1106., koja je bila isposnica, živjela je u klauzuri u blizini samostana benediktinaca na Disibodenbergu.

„Hildegarda je od najranijeg djetinjstva bila obdarena vizionarskom sposobnošću izuzetnog intenziteta i dometa koji ju je pratio cijeli život, čime se suvereno služila do kraja svog života. Između 1112. i 1115. g. polaže redovničke zavjete i postaje benediktinka. Trideset godina živi u skrovitosti i pod Jutinim vodstvom, kada je, nakon njene smrti, nasljeđuje u njenoj opatskoj službi. U dobi od 42 godine Hildegarda je pozvana javno istupiti te svoja saznanja stečena putem vizija obznaniti drugima“ rekla je s. Katarina. Benediktinac Volmar iz susjednog samostana bio je njen isповједnik, duhovnik i vjerni suradnik.

Papa Eugen III. potvrđuje proročki dar Hildegarde

„Od 1141. do 1151. g. piše svoje prvo veliko djelo, *Scivias – Upoznaj putove*. Prate je nesi-

gurnost i sumnje i zato se obraća Bernardu iz Clairvoux. Traži njegovo mišljenje i dobiva njegovu podršku. God. 1147. na Sinodi u Trieru papa Eugen III. upoznat je s vizionarskom sposobnošću Hildegarde i njenom spisateljskom djelatnošću. Papa šalje svoje izaslanike da propitaju autentičnost tih božanskih vizija. Nakon pozitivnog odgovora izaslanstva na sinodi u Trieru, čitaju se Hildegardini spisi. Stotine domaćih i stranih sudionika među kojima su brojni kardinali i biskupi, opat Bernard i drugi crkveni uglednici, bili su oduševljeni njenom nadarenošću. Hildegardinu vizionarsku sposobnost i njene spise Bernard smatra nadahnucem i darom Duha Svetoga i cijeloj Crkvi te potiče Papu da prizna njihovu autentičnost, što on i čini. Papa Eugen III. šalje tada Hildegardi Pismo u kojem je ohrabruje i potiče da i dalje zapisuje sve što u duhu spozna te joj izričito daje odobrenje objavljivanja. Tom potvrdom proročkog dara kojim je obdarena s najviše crkvene instance, Hildegarda ja zadobila mir, sigurnost i čvrstinu za kojima je oduvijek čeznula“ rekla je s. Katarina, istaknuvši da je Sinoda u Trieru predstavila Hildegardu široj javnosti.

Glas o njoj sve više se širio i postajala je poznata diljem Europe. „Zbog toga su mnoge mlade djevojke, plemkinje, sve više pristupale u zajednicu te se ona tako brojčano jačala. Stoga se pojavila potreba osnivanja novog samostana jer je ovaj uskoro postao malen za sve koji su se htjeli pridružiti Hildegardi, pod njenim vodstvom u monaškom životu. Tada se Hildegarda odvaja s 20 sestara i odlazi u njihov još nedovršeni samostan na Rupertsbergu u blizini Singena. Nakon 15 godina i taj samostan postaje malen te osniva još jedan.

Kada je Hildegarda ušla u treću dob, njen život je dosegao vrhunac te je, opet potaknuta božanskom vizijom, čula glas koji je poziva ‘Izađi i propovijedaj ljudima Božju riječ’“ rekla je s. Katarina, istaknuvši da su u to vrijeme putovanja bila teška i dugotrajna, nesigurna te je „bilo nečuveno da jedna žena drži javne govore. No, ništa od toga nije je sprječilo da poduzme četiri velika propovjednička putovanja tijekom kojih je posjetila mnoge gradove i u njima pro-

povijedala na trgovima i drugim istaknutim mjestima“ istaknula je Zrno.

Podsjećala redovničke zajednice i kler da žive u skladu s pozivom

Propovijedanje dolazi na kraju njenog života u trećoj životnoj dobi, kad je imala 70 godina. „U razdoblju od 1158. do 1173. Hildegarda je posjetila brojne gradove i mjesta te je propovijedala u njihovim katedralama i na trgovima. Hildegarda je vjeru koju je živjela, svjedočila i širila djelima, a isto je učinila i živim obraćanjem puku po brojnim gradovima. Poznate su njene javne propovijedi u Mainzu, Trieru, Kölnu i drugim mjestima. Njeno propovijedanje išlo je prema unutra i prema vani. Zbog duhovnog autoriteta koji ju je krasio svi su je rado slušali, pa i kada je govorila oštrim i strogim glasom. Smatrali su je glasnicom koju je Bog poslao“ rekla je s. Katarina, istaknuvši da je, „prije svega, podsjećala redovničke zajednice i kler da žive u skladu s vlastitim pozivom. U to su se vrijeme pojavili određeni vjerski pokreti i zajednice koji su zastupali radikalnu i rigoroznu vjersku obnovu Crkve te su se sve većim odstupanjem od crkvenog nauka prometnuli u prave sekte. To su bili Katari i Valdenzi. Propovijedali su apostolsko siromaštvo i askezu, zahtijevали odvraćanje od bogatstva i užitaka, jer su svijet smatrali kao vražje djelo. Držali su da je samo dušu Bog stvorio te je ona dobra, a sve zemaljsko, osobito ljudsko tijelo, je loše i nevrijedno. Provodili su strogi asketski život, nastupali nemetljivo i skromno. Time su još više prokazivali slabosti i nedosljednost ondašnjeg svećenstva koje je živjelo prilično svjetovno“ opisala je Zrno.

„Hildegarda je u svojim javnim govorima nastupala kao prava proročica i kao takva je bila prepoznata i prihvaćena. Naziv ‘njemačka proročica’ bio je sinonim za njeno ime tijekom cijelog Srednjeg vijeka. Ne samo da je poznavala stvarno stanje stvari i o tome otvoreno govorila, nego je oštro opominjala i kritizirala i najviše crkvene službenike. Uvijek iz ljubavi i revnosti za Božju čast i spas duša, pozivajući ih na promjenu načina života, tj. na obraćenje“ rekla je s. Katarina.

Jedna od njenih poznatih propovijedi bila je u Trieru 1160. g., tijekom njenog drugog putovanja na blagdan Duhova. „Tisuće ljudi skupilo se ispred katedrale da bi čuli što im ima reći. I propovijed u Kölnu bila je najviše upućena svećenicima. Hildegarda je smatrala da je najbolji lijek protiv krivovjerja uzoran kršćanski život i cjelovit nauk o Božjem stvarateljskom djelu od kojega potječe sve što je na zemlji, pa i ljudsko tijelo“ rekla je s. Katarina.

Benedikt XVI. progglasio sv. Hildegardu crkvenom naučiteljicom

Proces Hildegardine kanonizacije bio je počeo, no ostao je nedovršen punih 800 godina, „iako se u njemačkom narodu ona tijekom cijelog Srednjeg vijeka častila kao svetica“. Proces je dovršio tek papa Benedikt XVI. koji je pomno proučavao *Corpus Hildegardicum*.

Benedikt XVI. progglasio je Hildegardu svetom 10. svibnja 2012. g. i odobrio njeno štovanje na razini opće Crkve. God. 2012., 7. listopada, Papa je progglasio Hildegardu i crkvenom naučiteljicom.

„Benedikt XVI. smatra da njen lik treba i može biti uzor i model za žene u Crkvi koje mogu, po uzoru na nju, dati veliki doprinos tumačenju, učenju i proučavanju teologije. Hildegarda je najznačajnija žena koja se bavila proučavanjem Svetog Pisma prije 16. st., u potpunosti ravnopravna teološkim piscima svoga vremena. U svojim djelima najviše se bavi tumačenjem tekstova iz Biblije želeći usmjeriti ljude na put spasenja. Najviše je zaokuplja odnos između Boga, čovjeka i svijeta. Benedikt XVI. ističe kako je sv. Hildegarda cijeli život posvetila obnovi Crkve iznutra koja se ostvaruje ne toliko promjenom struktura, koliko iskrenim duhom pokore i zauzetim hodom obraćenja. U apostolskom pismu u kojem Hildegardu proglašava crkvenom naučiteljicom, Benedikt XVI. ističe njene tri najvažnije uloge: poglavarice samostana, braniteljice Crkve te mističarke i pisca“ rekla je Zrno.

„Govoreći o velikom utjecaju kojeg je imala na svoje suvremenike, vjernike ili istaknute ličnosti svoga vremena, Benedikt XVI. spominje i njen evangelizacijski zanos i žar te zalaganje za

reformu Crkve koju je vršila pisanjem i propovijedanjem. Kao žena Crkve, Hildegarda uvijek upućuje na Krista do kojega se dolazi putem krepasnog života i primanja sakramenata, na čijem se vrhu nalazi euharistija. Benedikt XVI. ističe i Hildegardinu mnogostruku aktualnost za naše vrijeme. Nadahnjujući se na njenom životu, ona pruža poticaje za vlastiti“ rekla je s. Katarina.

Benedikt XVI. ukazuje na Hildegardino „promišljanje o Kristovom otajstvu promatrano u njegovoj ljepoti, dijalog Crkve i teologije sa suvremenom kulturom, znanošću i umjetnošću, ideal posvećenog života kao mogućnosti ljudskog ostvarenja, vrednovanje liturgije kao slavlje života. Njene ideje o reformi Crkve, ne kao stalne promjene struktura, nego kao obraćenje srca i njene osjetljivosti za prirodu čije zakone treba štititi, a ne kršiti. Benedikt XVI. ističe iznimnu važnost lika Hildegarde za žene općenito, s naglaskom na one unutar Crkve. Kaže, njezin lik rasvjetljuje prisutnost žene u Crkvi i društvu pod vidom znanstvenog istraživanja i pastoralnog djelovanja. Njeno umijeće govora onima koji su daleko od vjere i Crkve čine Hildegardu vjerodostojnjim svjedokom nove evangelizacije te i nas na to potiče“ zaključila je s. Katarina Zrno.

ZADAR: Dr. Elvis Ražov: „Dva Benedikta: Sveti Benedikt i Benedikt XVI.“ – „U tom imenu očituje se i papin program: bitka za dušu Zapada“

Temu „Dva Benedikta: Sveti Benedikt i Benedikt XVI.“ čiji je sadržaj „Sveti Benedikt – odgovor na krizu vjere i kulture u Europi prema papi Benediktu XVI.“, dr. Elvis Ražov stručno je predstavio na simpoziju „Vrijeme, prostor i duhovnost: Benediktinsko monaštvo i njegovo nasljeđe“ 17. rujna na Sveučilištu u Zadru.

„Sv. Benedikt i njegovo Pravilo postaju u pontifikatu pape Benedikta XVI. matrica plana za obnovu u vjeri posrnule kršćanske europske civilizacije“ poručuje dr. Ražov i pojašnjava zašto je Ratzinger pri izboru za papu uzeo ime Benedikt. Prvi razlog papa emeritus izriče na svojoj audijenciji 27. travnja 2005. g., kada je rekao da se izborom imena Benedikt „htio u

duhu povezati sa svojim prethodnikom, papom Benediktom XV., koji je Crkvu vodio u teškim vremenima Prvog svjetskog rata te nastojao biti hrabri i autentični svjedok mira prije rata i u poraću. Želi naslijedovati svoga prethodnika kao slugu mira i pomirenja među ljudima i narodima, s dubokom sviješću da je mir nadasve Božji dar za kojega treba moliti, kojeg treba čuvati i izgrađivati“ istaknuo je dr. Ražov. Čitajući tu misao Ratzingera, dr. Ražov izražava dojam da je time „upućena kritika pouzdavanja Crkve u novije vrijeme u dijalog, u diplomatske vještine, dijalog među religijama, zajedničke molitve među religijama. Mir nije djelo ljudsko nego je dar Božji koji se postiže molitvom jedinom pravom Bogu“ istaknuo je dr. Ražov.

Kao drugi razlog za odabir svoga imena, „Benedikt XVI. podsjeća na veličanstveni lik velikog oca zapadnog monaštva, sv. Benedikta, koji je preko svoga reda imao veliki utjecaj na širenje kršćanstva na cijelom europskom kontinentu, pa se zbog toga puno časti u Njemačkoj, a posebno u njegovoj rodnoj Bavarskoj“ rekao je dr. Ražov, ističući da je za Ratzingera sv. Benedikt, otac zapadnog monaštva, suzaštitnik Europe, „temeljno uporište jedinstva Europe i dokaz, snažno podsjećanje na neporecive kršćanske korijene europske kulture i civilizacije“.

„Papa se prisjeća snažne poruke sv. Benedikta monasima u svom Pravilu: „Neka im ništa ne bude važnije od Krista“. Na početku svoje papinske službe, papa zaziva zagовор sv. Benedikta da pomogne da nam Krist uvijek bude u središtu života, na prvom mjestu u mislima i u svakom djelovanju“ rekao je predavač. U tumačenju papinog odabira imena Benedikt, dr. Ražov se pozvao i na papinog brata Georga Ratzingera koji je rekao: iako papa kao prvi razlog za odabir imena navodi svoga prethodnika, Benedikta XV., Georg kaže da je u njihovim razgovorima kao braće, Joseph Ratzinger uvijek spominjao sv. Benedikta. „Možemo reći da on to čini iz poštovanja prema papi, ali zapravo naglasak je na sv. Benediktu iz Nursije. Osim estetike imena i etimoloških razloga, sv. Benedikt je glavni motiv za izbor imena pape, Benedikta XVI., prema mišljenju brata Georga“

rekao je dr. Ražov, poručivši: „U imenu Benedikt očituje se i program papinog pontifikata – a to je bitka za dušu Zapada!“.

„Također, time se signalizira nastavak poslanja i vizije pape Ivana Pavla II. kroz osobnu pobožnost sv. Benediktu i duhovne prioritete očuvanja najboljega što je sv. Benedikt ostavio u baštini starom kontinentu“ rekao je dr. Ražov.

Predavač je predstavio i zanimljive životne vezanosti Benedikta XI. sa sv. Benediktom, po ocu i majci Josepha Ratzingera. „Papa priopćila Seewaldu o majci koja je bila toplog srca, svestrana, vrijedna žena koja je uvijek skrbila za obitelj i nikad nije trošila više nego što je imala. Otac je bio strog, racionalan, pravedan čovjek. Na taj način se i u obitelji Josepha Ratzingera uskladijuje Pravilo sv. Benedikta. Duh odricanja stvorio je unutarnju solidarnost u njegovoj obitelji te su djeca naučila biti zadovoljna i u najmanjim stvarima. Tu se povezuje Pravilo Benedikta, da treba kombinirati, povezivati strogost i blagost“ rekao je dr. Ražov.

Istaknuo je i da „Ratzinger pokazuje manje

poznatu mističnu svijest koja je često skrivenaiza racionalnog aspekta njegovog uma“. Kod svoga duhovnika, Frumentiusa Römera iz bavarske opatije sv. Ottilien na Ammerseeu, Ratzinger se ispovijedao i kao prefekt Kongregacije za nauk vjere. I u tome je poveznica papinog životnog hoda sa sv. Benediktom.

Razlozi Ratzingerovog približavanja benediktinskom monasticizmu

„U svojoj kasnijoj dobi Ratzinger se približavao benediktinskom monasticizmu, što je vidljivo i iz njegovih sve češćih posjeta samostanima. Smrt pape Ivana Pavla II. zatekla ga je u Subici gdje je primio nagradu sv. Benedikta za promicanje života i obitelji u Europi“ rekao je dr. Ražov. Pritom je naveo koja četiri razloga za približavanje Ratzingera monasticizmu navodi teolog Elio Guerriero.

Prvo, harmonično slavlje liturgije u životu monaha i kršćana. Drugo, dostojanstvo čovjeka razvijeno u sjeni samostana, monaški humanizam (moli i radi); monaška demokracija u čijoj je osnovi pogled prema Bogu iz kojeg proizlazi

IZ ŽIVOTA ZADARSKE CRKVE

istinski humanitet te hitnost vraćanja Krista u središte kršćanskog života, kao što je središnjost Krista u Pravilu Sv. Benedikta.

„Liturgija je središte monaškog života oko koje je organiziran i oblikovan dan prema Pravilu koje kaže neka se ništa ne prepostavi djelu Božjem – liturgiji. Papa je realna osoba i ne misli da se život vjernika može doslovno slijediti u ritmu monaškog života. Ali u svom iskustvu liturgijskog pokreta doživio je da sudjelovanje u liturgiji može dati skladni ekvilibrij životu. Spontanost može dominirati u životu i pobožnosti pojedinca, ali ne i u liturgiji. Stoga je potrebno pratiti liturgijski red“ rekao je dr. Ražov, istaknuvši kako „ljubav za razgovor s Bogom u molitvi srca otvara put gregorijanskom koralu“.

„Za Ratzingera liturgijsko pjevanje nije samo ukras ili ustupak dekadentnoj estetici, nego pokušaj suobličavanja vlastitog života redu svemira i nebeskoj harmoniji, zbog čega monaški život predlaže kao izvor sklada i mira za život kršćana i cijele Crkve. U radu prepoznaće manualni rad koji je potaknuo susret naroda na Zapadu s kojim zapravo započinje poimanje Europe, prema Ratzingeru. Dakle, Europu ne određuje toliko geografija, koliko zajednička kultura. Europa je oblikovana ljevaonicama, uljarama, obradom stakla, pivovarama te s njima povezanom administracijom koja se razvila u samostanima i proširila na prepisivački, minijaturistički i arhivistički rad. To su bile prepostavke za razvoj monastičkog humanizma koji je pripravio put za Universitas Studiorum, središte istraživanja i dubljeg studiranja koje je odlučno doprinijelo fizionomiji Europe“ opisao je dr. Ražov.

Sv. Benedikt smatra se ocem zapadne demokracije

Istaknuo je da se sv. Benedikt sa svojim Pravilom smatra i ocem zapadne demokracije. „Monah je obavezan na poslušnost, ali u isto vrijeme, njegov je život vođen Pravilom koje je u domeni zakona, ne u domeni samovolje poglavara. Pozvan je i sudjelovati u najvažnijim odlukama koje se tiču njegovog života u samostanu i pozvan je birati opata“ rekao je preda-

vač, istaknuvši kako povjesničar Leo Moulin smatra da je „riječ parlament izvedena iz riječi parliamentum – ona je u 11. st. označavala vijeće monaha koje je pomagalo generalnom opatu cistercita u upravljanju redom. Može se, stoga, reći, da monasi stoje na početku demokracije. Ratzinger tu činjenicu stavљa pred sve koji su pozvani glasati o najnevažnijim stvarima, sve do važnih izbora biskupa ili samoga pape“ istaknuo je dr. Ražov. Još važnije od mišljenja većine i uvažavanja manjine u demokraciji, kako ona ne bi prešla u aroganciju, je „činjenica da se legislativa i život monaha odvija, tako reći, dok gledaju Boga, što je kao sustav sačuvano u Europi do Francuske revolucije – do demokracije bez Boga“.

„Priznavanje nepovredivosti ljudskog dostažanstva kojem je jamac Bog, omogućavalo je Europskim da svladaju velike poteškoće u vremenu krize. Onda je sve to zaboravljeni. Ratzinger se pita je li prikladno na početku trećeg tisućljeća, kad Europi prijeti terorizam koji cilja razaranje demokracije i same Europe, vratiti se na te misli. Odgovor na to pitanje Ratzinger daje u zaključku svoga govora o Europi u krizi kultura u Subiacu.

„Ratzinger smatra da je hitno potrebno vratiti Krista u središte kršćanskog života, u skladu s preporukom sv. Benedikta. Prije nego je postao Papa, neki su nagovarali Ratzingera da završi svoj životopis. On je rekao ‘Ne, nikako’. Inače vrlo otvoren, u prihvatanju sugestija, u tome je bio odlučan: ‘Ne, moram raditi na mom Isusu’. Guerriero kaže da je Ratzinger htio knjizi o svom Isusu posvetiti svoje napore kao znanstvenik i kao čovjek Crkve. To je kasnije završeno u njegovom papinskom mandatu, knjigom u tri dijela, Isus iz Nazareta“ rekao je dr. Ražov.

Snaga moralnosti ne drži korak s rastom znanosti

Dr. Ražov je istaknuo poruke iz Papinog govora o Europi u krizi kultura u Subiacu kojega smatra vrlo važnim i u javnosti je nedovoljno predstavljen, a u Hrvatskoj i nedostatno preveden.

„U prvom dijelu govora Ratzinger razmatra sve probleme čovjeka koji proizlazi iz njegova ovladavanja svijetom i čovjekom uslijed tehnoškog razvoja. Ali i svih prijetnji koje iz toga proizlaze kao neželjene posljedice, poput nejednakosti u raspodjeli dobara, rastuće siromaštvo, eksploatacija zemlje i njenih resursa, glad bolesnih, sukob kultura. To pokazuje da rast naših tehničkih mogućnosti nije praćen jednakim razvojem naših moralnih snaga“ naveo je papino upozorenje dr. Ražov, istaknuvši kako „snaga moralnosti ne drži korak s rastom znanosti. Štoviše, opada jer tehnološki misaoani sklop ograničava moralnost na subjektivna područja. Potrebna je upravo javna moralnost, jer će bez njene snage ljudska moć sve više prerasti u razaračku silu. To nije ni politička moralnost, koja ne samo da ne otvara put obnovi, nego je blokira. Isto vrijedi za kršćanstvo i teologiju koja reducira bit Isusove poruke o Kraljevstvu Božjem na vrijednosti kraljevstva, identificirajući te vrijednosti glavnim parolama političkog moralizma koje proklamira kao sintezu svih religija, zaboravljajući Boga koji je subjekt i uzrok Kraljevstva Božjega. Na njegoovo mjesto dolaze velike riječi i vrijednosti otvorene svakoj vrsti zloupotrebe. Dakle, umjesto pravog morala, javnog morala, dolazi politički moralizam“ tumačio je Ratzingerove stavove dr. Ražov.

Europa, jednom kršćanska, razvila je kulturu koja je najradikalnija u suprotnosti s religijskim i moralnim tradicijama čovječanstva

„Ratzinger stavlja u korelaciju situaciju kršćanstva danas i temelje Europe koja je jednom bila kršćanski kontinent, a koja je od renesanse preko prosvjetiteljstva razvila znanstvenu racionalnost, koja je vrsta redukcije svijeta na uniformnost. Papa kaže: „Kao posljedica te vrste racionalnosti, Europa je razvila kulturu koja je dosad nepoznata čovječanstvu, isključuje Boga iz javne svijesti. Bilo da je potpuno zanijekan, bilo da se njegovo postojanje smatra nedokazivim, nesigurnim te tako svede na područje subjektivnog izbora kao nešto što je u svakom slučaju irelevantno za javni život““ rekao je dr. Ražov, istaknuvši da „Ratzinger takvu vrstu racionalnosti naziva funkcionalnom

racionalnošću koja je posve nova u odnosu na postojeće kulture, jer tvrdi da je racionalno samo ono što je eksperimentalno dokazivo. Budući da moralnost pripada potpuno drugačijoj sferi, ona nestaje kao samosvojna kategorija i pojavljuje se samo kao konzervativski moral. Europa, jednom kršćanska, razvila je kulturu koja je najradikalnija u suprotnosti, ne samo s kršćanstvom, nego s religijskim i moralnim tradicijama čovječanstva“ upozorio je dr. Ražov citirajući papina primjećivanja.

„Ratzinger smatra da se u raspravi o definiranju Europe ne radi o pitanju njene nove političke forme ili nostalgijskog odlaska u prošlost. Nego ta rasprava tiče se odgovornosti za cijelo čovječanstvo današnjice. Kontrast između kulture koja je u korijenu Europe i sadašnje kulture koja dominira Europom ocrtava se u pitanju nespominjanja Boga ili kršćanskih korijena u europskom ustavu. Djelovanje Crkve u europskom životu smješta se samo u prostor političkog kompromisa, ali ne igra nikakvu formativnu ulogu u temeljnog samorazumijevanju Europe“ pojasnio je Ratzingerove stavove dr. Ražov.

Zahtjevi da se kršćanska kultura i religija moraju uskladiti sa sekularnom

„Površni razlog tobožnje tolerancije prema drugim religijama samo prekriva pravi razlog kojim se želi izbjegći moralno usmjerjenje koje donosi spominjanje kršćanskih korijena, identiteta Europe. Što u konačnici znači pokušaj građenja ljudske zajednice bez ikakvog odnosa prema Bogu. To je prosvjetiteljska Europa. Dublji razlozi dvostrukog ‘ne’ Bogu i kršćanskim korijenima u Ustavu Europske unije skrivaju se u ideji da samo radikalna, prosvjetiteljska kultura, može definirati što je europska kultura. A različite religije, religijske kulture, mogu samo supostojati s kulturom prosvjetiteljstva, tako dugo dok je poštuju i podređuju se njenim kriterijima“ rekao je dr. Ražov, upozorivši kako će „sada biti nešto što ni u komunizmu nije bilo. Jer, u komunizmu Boga nema, no njihov je stav bio, što vi propovijedate u crkvama, to nas ne zanima. Sada se kršćanska kultura i religija moraju uskladiti sa sekularnom, prosvjetiteljskom religijom. Ono što nije u skladu s time,

treba biti odbačeno. To je ono što je Hillary Clinton rekla: 'Religijska uvjerenja trebaju biti promijenjena'. U skladu sa sekularnom religijom prosvjetiteljstva" upozorio je dr. Ražov.

„Kultura prosvjetiteljstva je bitno određena pravom na slobodu koja je pogrešno definirana ili uopće nije definirana te neizbjegno sadrži unutarnje kontradikcije. Korištenje takvog pojma radikalne slobode donosi sa sobom ograničenja slobode koja su bila nezamisliva prije samo jedne generacije te tako konfuzna ideologija slobode vodi dogmatizmu, koji je u konačnici sve više i više neprijateljski raspoložen prema slobodi“ upozorio je dr. Ražov, istaknuvši da je „to kultura u kojoj je razum navodno konačno postigao punu samosvijest, polaze pravo na univerzalnost i zamišlja da je potpun u samom sebi, bez potrebe da bude dopunjena bilo kojim drugim čimbenikom kulture. Norme i sadržaji te kulture prosvjetiteljstva su jedini što je potrebno za definiranje europskog identiteta, što znači da bilo koja država, koja usvoji te kriterije, može pripadati Evropi. Bog ne smije imati ništa s javnim životom i temeljima države. To je ono pitanje Turske, može li Turska biti dio Europe ili ne. Ako to prihvati, može“ rekao je dr. Ražov.

Po principu da je čovjek mjera svih stvari, sloboda postaje razaralačka snaga

„Razumske spoznaje koje imaju univerzalnu vrijednost, kao što je uvid da država ne može nametati religiju, nego je se može samo slobodno prihvati, poštivanje temeljnih ljudskih prava za sve, dioba vlasti i njena kontrola, ne mogu biti realizirane na isti način u svakom povijesnom kontekstu. Nema svako društvo sociološke pretpostavke za takvu vrstu stranačke demokracije koja postoji na Zapadu. Iluzija je misliti da je moguća potpuna religijska neutralnost države, u većini povijesnih konteksta. Prosvjetiteljski pozitivizam sa svojim antimetafizičkim stavom ne ostavlja mesta za Boga, nego samo ograničava pozitivni razum, što je adekvatno tehničkom području. Ali, kad ga se generalizira, dovodi do osakačeњa čovjeka“ upozorio je dr. Ražov, dodavši da je „prosvjetiteljska filozofija sa svojom odgovarajućom kulturom nepotpuna. Ona svjesno

presijeca vlastite kulturne korijene, lišavajući se time izvornih snaga iz kojih je i sama proizašla. A to je temeljna memorija čovječanstva bez koje razum gubi svoj kompas. Kako vrijedi princip da je čovjek mjera svih stvari te onda ono što on zna i može, to i smije učiniti, a zabrana bi bila negacija slobode koja je vrhovna i apsolutna vrijednost – ta sloboda postaje razaralačka snaga. Čovjek u konačnici, prema glasnogovornicima prirodnih znanosti, nema slobodu, što je u potpunoj suprotnosti s početnom pozicijom prosvjetiteljstva. Čovjek, štoviše, nije ništa posebno u odnosu na druga bića te treba biti tretiran kao i ona“ rekao je dr. Ražov, ilustrirajući to primjerom da „svi ispuštamo ugljik dioksid, pa treba imati manje djece, jer uništavamo okoliš, zemlju, klimatske promjene“.

„Time se dogodilo potpuno odsijecanje od korijena povijesnog pamćenja čovječanstva. Ratzinger stoga zaključuje da takva filozofija ne izražava ljudski razum u njegovoj punini, već ga osakaćeće te je ne možemo smatrati racionalnom. Istovremeno, ona je nepotpuna te se može izlječiti samo ponovnim povezivanjem s njenim korijenima, jer stablo bez korijena vene, pritom ne negirajući sve njene pozitivne strane, koje navodi. Europsko negiranje kršćanskih korijena nije odraz visoke tolerancije koja poštuje sve kulture jednakom, bez da jednu privilegira, nego je to apsolutiziranje jednog načina mišljenja i življena koje stoji u radicalnoj suprotnosti s povijesnim kulturama čovječanstva. Dakle, prava antiteza nije između različitih religijskih kultura, nego između radicalne emancipacije čovjeka od Boga, od korijena života s jedne strane i velikih religijskih kultura s druge strane. U tome se sastoji pravi sukob kultura, prema Ratzingeru“ istaknuo je dr. Ražov.

Potrebni su nam (kršćanski) korijeni kako bismo preživjeli – Stablo bez korijena vene

„Relativizam kao polazna točka svega rečenoga postaje tako dogmatizam (otud diktatura relativizma), koji vjeruje u posjedovanje definitivne spoznaje razuma i prava – smatrati sve drugo samo jednim stadijem razvoja čovječanstva koji je temeljno nadvladan te ga je najbolje

tretirati kao čistu relativnost. Ratzinger stoga drži da su nam potrebni korijeni kako bismo preživjeli te da ne smijemo izgubiti Boga iz vida, kako ne bismo izgubili ljudsko dostoјanstvo“ rekao je predavač.

Dr. Ražov je rekao kako „Ratzinger predlaže sekularistima, jer njihov projekt je propao, da pokušaju živjeti kao da Boga ima. Premda osobno ne vjeruju, neka to pokušaju, jer njihov je pokušaj propao. Jer dolazimo u diktaturu, u neslobodu, dolazimo u totalni dogmatizam i to je negacija memorije čovječanstva u smislu religije, dakle, društvo bez Boga“.

„Ratzinger se vraća i na Grgura Velikog koji spominje iskustvo sv. Benedikta u kuli gdje je imao mistično iskustvo Boga, kad je jedna zraka rastjerala svu tamu, a on je spoznao svu ukupnost svijeta. Onda kaže, ‘Nije se svijet suzio, nego se ljudska duša raširila’, u smislu da ljudski razum treba ponovno raširiti svoju dušu za svu stvarnost, a ne redukciju, amputirani razum koji se bavi samo onim što je pozitivizam, onim što je zemaljsko, a ne uključuje Boga kao temelj sve stvarnosti“ zaključio je dr. Elvis Ražov.

ZADAR: PRIOPĆENJE ZADARSKE NADBISKUPIJE: Megamedia i Zadar News izmislili i plasirali lažne vijesti

Od petka, 18. rujna do ponedjeljka 21. rujna 2020., portal Megamedia i portal Zadar News u nekoliko članaka objavljivali su insinuaciju kako su dvojica svećenika Zadarske nadbiskupije policijskim uvidom identificirani kao konzumenti kokaina.

Takvom vrstom lažnog, “fake novinarstva”, pokušali su anonimno diskreditirati zadarske svećenike te objavom slike Nadbiskupa ispred katedrale svete Stošije, s „vrećicama kokaina“, izložiti javnom linču zadarskoga nadbiskupa.

Novinar Zadar Newsa, Hrvoje Bajlo, zatražio je preko Tiskovnog ureda Nadbiskupije da se nadbiskup Puljić zbog „velikog interesa javnosti“ očituje o tom slučaju. Odgovoren mu je da Nadbiskupija nema komentara glede toga slu-

čaja te mu je sugerirano neka se obrati Policijskoj upravi zadarskoj u čijoj je domeni provođenje policijske istrage u takvim postupcima.

Portal Megamedia i portal Zadar News nastavili su s konstrukcijom „serijala o dvojici svećenika na kokainu u Nadbiskupiji“, koje su povezali sa zadarskim Sjemeništem te najavili da će se „otkriti i drugi svećenici među konzumentima“.

U ponedjeljak, 21. rujna, Policijska uprava zadarska izdala je Priopćenje sljedećeg sadržaja: „Nakon što je jedan zadarski portal, pozivajući se na neslužbene informacije, objavio da je policiju prilikom nedavnog uhićenja dilera, trag doveo do vrata Zadarske nadbiskupije te su “među uživateljima kokaina čiji popis nije mali, našli i dva svećenika Zadarske nadbiskupije s kojima je policija već obavila razgovor“. U vezi medijskih natpisa i zaprimljenih upita o provođenju kriminalističkih istraživanja nad svećenicima Zadarske nadbiskupije, obavještavamo Vas kako Policijska uprava zadarska nikada nije imala postupanja iz domene kriminaliteta droga prema istima“, priopćila je Ivana Grbin, glasnogovornica PU zadarske.

Zadarska nadbiskupija izražava nevjericu zbog tolike medijske diskreditacije ljudi bez materijalno utvrđenih dokaza, u ovom slučaju anonymnih dvojice svećenika.

Uz činjenicu kako ovaj slučaj, koji su izmislili portali Megamedia i Zadar News, ima i elemente pravne utuživosti, nameće se pitanje dokud seže poražavajuća profesionalnost u pojedinim medijima.

Nije li ovaj primjer tužno omalovažavanje časnog zanimanja i zvanja djelatnika obavijesnih sredstava?! Izmišljanjem afera i stvaranjem lažnih vijesti (fake news) narušava se ugled tolikim vrijednim novinarima i medijima koji rade svoj posao profesionalno, argumentirano, vođeni načelima istinoljubivosti, općega dobra i javnoga morala.

Zadarska nadbiskupija izražava žaljenje zbog stanja koje protagonisti tako neprofesionalnog i neetičnog postupanja, protkanog lažima i manipulacijama, stvaraju u medijskom prostoru.

Ovim putem pozivamo i Hrvatsko novinarsko društvo (HND) da izrazi svoj stav u vezi neistinljih konstrukcija kojima su spomenuta dva portala proteklih dana pokušali impresionirati javni medijski prostor.

Novinarstvo je pozvano istraživati, provjeravati i nuditi istinite i točne podatke kojima javnost može vjerovati. A ne konstrukcijama rušiti integritet pojedinaca i ustanova, pa tako doprinositi neredu, anarhiji i potkopavanju povjerenja javnosti u medije, kao i u pojedine institucije.

Mediji nisu sredstvo za klevete, zablude i iznosa prenude bez suda, a novinarstvo je plemenita djelatnost koja obogaćuje i potiče na izgradnju osobne i javne odgovornosti u riječi i djelu za dobro čovjeka i društva.

ZADAR: Č. m. Anastazija Čizmin: Milenij za nama – osobe i zbivanja u prošlosti Samostana i crkve benediktinki Svetе Marije u Zadru

„Milenij za nama – osobe i zbivanja u prošlosti Samostana i crkve benediktinki Svetе Marije u Zadru“ tema je izlaganja kojega su Č. M. Anastazija Čizmin, opatica zadarskog samostana sv. Marije i zadarska koludrica s. Klara Begić predstavile na simpoziju „Vrijeme, prostor i duhovnost: Benediktinsko monaštvo i njegovo nasljeđe“ 17. rujna na Sveučilištu u Zadru.

Skup je održan povodom 11 stoljeća prisutnosti benediktinki sv. Marije u Zadru koji su po svom tisućnjetnom trajanju najstarija redovnička zajednica u Hrvatskoj (920.-2020.) i druga su najstarija ženska benediktinska zajednica u svijetu (nakon jedne zajednice u Francuskoj).

Opatica Čizmin predstavila je pregled 11 stoljeća samostana sv. Marije kroz djelovanje jedanaest opatica. „To su vjerne, hrabre i Bogu odane mudre, samozatajne žene, koje su tijekom milenijske svetomarijanske povijesti, snagu i dostojanstvo svog života nalazile u Božjoj Rijeći. Prošlost samostana sv. Marije od samih početaka obilježena je jakim, samozatajnim ženama koje su snagu crpile iz Božje rijeći, mudro razlučujući u teškim situacijama i štiteci samostan i benediktinski način života“ rekla

je opatica Čizmin.

Jedanaest stoljeća povijesti samostana s tisućama koludrica kroz povijest podizalo je ovih jedanaest opatica: Lampredia, Čika, Vekenega, Nikolota, Marija Begna, Laura Nassi, Donata Nassi, Glorija Calcina, Lucija Fanfogna, Antonija Seismit i Benedikta Braun. „Te vjerne, hrabre i Bogu odane žene tijekom tisućljetne povijesti bile su graditeljice na svetomarijanskom prostoru u radosti, iz dana u dan. Kao što je zapisano za Čiku, tako se može reći i za svaku pojedinu, da je bila ‘abbatissa ingenuitatem precipue nomen’ -opatica neizmjerne plemenitosti imenom. Zajedničko im je da su nakon određenih teških političkih i ekonomskih situacija u stabilnijem razdoblju života samostana, pristupale značajnjim građevinskim zahvatima“ rekla je opatica Čizmin, istaknuvši da se upravo ove, 2020. godine, pa i tim simpozijem, obilježava 1100. obljetnica spomena opatice Lampredije (920. god.).

„Opatica Lampredija spominje se čak 146 godina prije Čike koja je 1066. g. obnovila samostan te on od tada kontinuirano postoji. Opatica Vekenega u 12. st. donacijom kralja Kolomana gradi kapitularnu dvoranu i zvonik. U 15. st. opatica Marija Begna i laura nassi uređuju obnovu zvonika, a nakon požara krajem stoljeća gradi se gotičko – renesansni trijem. U 16. st. opatica Donata Nassi pristupa obnovi crkve koja je produžena i povиšena te dobiva renesansna obilježja. U 18. st., za vrijeme opatice Glorije Calcina, temeljito je obnovljena unutrašnjost crkve. Nepunih sto godina kasnije, opatica Antonija Seismit pristupa klasičiškom uređenju crkve i kapitula. Posljednju obnovu samostana srušenog i spaljenoga u Drugom svjetskom ratu vodi Benedikta Braun“ to je sažeti pregled arhitektonske povijesti samostana sv. Marije, koje je promjene doživljavao u vremenu pojedinih opatica koje su njime upravljale u teškim vremenima kroz stoljeća.

Početak samostana sv. Marije veže se uz pretpostavku da je postojala ženska cela uz samostan sv. Krševana oko Eclesiole koju Čika dobiva kako bi uredila samostanski život u duhu tadašnjih crkvenih reformi. Ime opatice Lampredije spominje se i u samostanskim kronikama. Na južnom zidu starog samostana nalazi-

la se duguljasta ploča koju je otkrio i prepisao 1652. g. Šime Ljubavac. Natpis u hrvatskom prijevodu glasi: Opatica Lampredija, Majka, učiteljica djevica, udovica i loše udatih, Draginim novcem povećala je sveti dom na čast Boga Oca, Sina i Duha Svetoga i Svetе Djelvice Marije i svetog Oca Benedikta po čijem pravilu žive, prve godine priora Nicefora“.

„U oporuci priora Andrije iz 918. g. spominju se poznati samostani Sv. Krševana i Sv. Marije. Prior Madije 986. g. spominje samostan sv. Krševana koji je iz nemara zapušten. Naša je pretpostavka da je i prvotni, Lampredijin samostan Sv. Marije doživio istu sudbinu“ rekla je opatica Čizmin, napomenuvši da ostaje otvoreno pitanje je li Čika (1066.-1095.) ute-meljiteljica ili obnoviteljica i reformatorica postojeće ženske cele pod upravom samostana sv. Krševana. „Obje su teze podjednako zastupljene među povjesničarima. Čika pristupa uređenju samostana. Obnavlja kupljene kuće i one koje donose kao miraz prve koludrice, kupuje i zemlju. Nabavlja sve potrebno za liturgiju. Za sigurnost materijalnih dobara na području hr-

vatskog kraljevstva dobiva kraljevsku slobodu i zaštitu od hrvatskog kralja Petra Krešimira IV. Nakon uređenja života u samostanu, pristupa izgradnji samostanske crkve sv. Marije. Crkva je jednostavna trobrodna bazilika s tri polukružne apside. Prilikom posvete crkve 28. listopada 1091. g., gradske vlasti daju Čiki gradske slobode. Te slobode potvrđuje splitski nadbiskup Lovro i Crkveni sabor održan u Zadru 1095. S tim Čika zaokružuje svoje životno djelo, brižno vodeći zajednicu tijekom tri desetljeća“ rekla je opatica Čizmin.

Govoreći o Čikinoj kćeri, opatici Vekenegi (1095.-1111.), Čizmin je rekla kako je Čika po ulasku u samostan udala svoju mlađu kćer Vekenegu. No ubrzo i Vekenega ostaje udovica pa kreće stopama majke i starije sestre Domnane. „Nakon majčine smrt preuzima vodstvo Zajednice u nestabilnom političkom vremenu. Budući da je u srodstvu s hrvatskom kraljevskom obitelji, prilikom krunjenja kralja Kolomana 1102. g. traži i dobiva potvrdu dotadašnjih privilegija. Nakon ulaska u Zadar 1105. g., kralj Koloman i novčano pomaže samostanu.

IZ ŽIVOTA ZADARSKЕ CRKVE

Tim novcem izgrađen je zvonik i kapitularna dvorana koji vremenski, stilski i prostorno čine cjelinu, a prigradeni su uz sjeveroistočni zid crkve“ rekla je č.m. Čizmin, istaknuvši da je Vekenegina mramorna grobnica jedinstvena na našem području. „Sarkofag je položen u zid. Cijela je grobnica obložena mramornim pločama od kojih su neke ploče fragmenti predromaničkog ciborija. Epitaf veliča život i zasluge Vekenegi, donosi datum njene smrti, spominje i neke važne povijesne osobe tog doba. Kapitularna dvorana, kao i prvi kat zvonika bili su ukrašeni fresko slikama. Ostaci oslikanog prizora Navještenja nad grobnicom vidljivi su i danas“ rekla je Čizmin.

Kod osnivanja samostana Čika navodi i sve liturgijske knjige koje je nabavila. „Do danas je sačuvan samo osobni molitvenik kojim se ona služila još prije ulaska u samostan. Sadrži liturgijske dijelove časoslova i mnogo pučkih privatnih pobožnosti. Zanimljive su molitve pisane u jednini ženskog roda. Posebne pobožnosti štovanja Presvetog Trojstva, Bogorodice i klanjanja Svetom Križu odraz su liturgije tog doba. Časoslov je nastao u svetokrševanskom skriptoriju sredinom 11. st. U tom skriptoriju kasnije je nastao i Vekenegin časoslov i Vekenegin Evandelistar koji se datira devedesetih godina 11. st. Ostaci notnog zapisa u Čikinom časoslovu prepostavljaju zajedničku kornu molitvu, gdje se himni i psalmi pjevaju. Kasnije su se u časoslov upisivale i note te pratimo razvoj zadarskog pisanja nota od 11. do 13. st. i činjenicu da je časoslov i nakon Čikine smrti bio u upotrebi“ opisala je opatica Čizmin.

„Slavna obitelj Madijevaca, iz koje potječu Čika i Vekenega i koja je obilježila povijest Zadra 11. st., nestaje s političke pozornice. Rađa se novo plemstvo čije bogate kćeri ulaze u samostan. U to vrijeme samostan proširuje svoje posjede mirazom novih sestara, kupnjom i donacija-ma. Opatica Nikolota (1277.-1300.) te posjede daje u zakup. Time osigurava prihode i materijalnu sigurnost samostana, kao i bolnice za siromašne žene o kojoj koludrice brinu. Oporukom magistar Filip svoj skriptorij ostavlja samostanu sv. Marije. U samostanskom Kartularu, koji je inače bogat povijesnom građom,

nalazi se i višeglasni napjev Sanctus iz 13./14. st.“ navela je č.n. Čizmin.

„U vrijeme opatica Marije Begna (1440.-1472.) i Laure Nassi (1447.-1459.) sklopljen je ugovor o obnovi zvonika, kojeg je pronašao i objavio Cvito Fisković 1959. g. Zadivljuje pijetet koludrice prema njihovim časnim predšasnicima koje do u tančine određuju način obnove kako bi se sačuvalo izvorni izgled. Nisu te opatice zaslužne samo za gradnje i obnove. Bjedje su i nad životom i duhovnim napretkom Zajednice“ istaknula je Čizmin, podsjetivši da se u samostanskoj kronici Memorije spominje požar oko 1480. g. U prilično osiromašenom Zadru ima još donatora koji pomažu obnovi. Od samostanskih zgrada, jedino se istočni dio samostana može povezati s gradnjom iz 15. st. U to vrijeme sagrađen je i trijem kasnogotičkih osobina. Stilski trijem se povezuje s utjecajem Jurja Dalmatinca i njegovih učenika.

Opatica Donata Nassi (1520.-1557.) potječe iz obitelji Nassi čiji je prvi spomen u Zadru 1240. g. „Djevojke iz te obitelji dolaze u samostan Sv. Marije, a neke od njih su značajne i uspješne opatice. Laura Nassi odvažno se bori za očuvanje samostanske samostalnosti. Hrabra i odlučna žena, nazvana „meritissima abatissa“ je Donata Nassi. Ona uspješno završava renesansnu dogradnju samostanske crkve koja se odužila gotovo 30 godina. Izgrađen je južni renesansni zid s portalom renesansnih osobina. Nad portalom u luneti se nalazi natpis s imenom opatice Donate Nassi. Natpis govori o opatici Donati koja je popravila trošnu Marijinu crkvu“ rekla je Čizmin.

Teške prilike koje su zadesile Zadar u 16. i 17. st. pogodile su i samostan. Ipak, i u tom razdoblju koludrice školju mlade plemkinje koje borave u samostanu. U donekle smirenijoj situaciji tijekom 18. st., opatica Glorija Calcina (1734.-1758.) kreće s opsežnom obnovom crkve i samostana. Preuređuje se parlatorij. Kod obnove crkve ruše se stare polukružne apside, gradi se prostrano barokno svetište s kupolom, zrcalni strop s rokoko štuko ukrasom, izgrađena je sakristija, a iznad bočnih lađa galerija. Podignut je oltar od kararskog mramora s dva mramorna andela.

Lucija Fanfonja (1795.-1817.) je opatica čija se vlastoručno pisana formula zavjeta čuva u samostanskom arhivu. Potječe iz utjecajne obitelji Fanfonja koja je u Zadru od druge polovice 12. st. U drugoj polovici 18. st. u samostan Sv. Marije ulaze sestre Carolina i Lucia Fanfogna. Nakon smrti opatice Caroline 1795. g., Lucija ostaje jedina koludrica i upraviteljica samostana.

„Za vrijeme prve Austrijske uprave dolazi papa na ovlast zadarskom nadbiskupu o zatvaranju samostana. Samostan sv. Marije ne doživljava tu sudbinu jer se uz jedinu redovnicu nalaze i mnoge djevojke za školu. Ukidanjem preostalih samostana u gradu, broj koludrica se povećava. Naime, nakon zatvaranja samostana klarisa sv. Nikole, osim njih u samostan sv. Marije dolaze i benediktinke iz Sv. Katarine pa ih je 1804. g. bilo devet s Lucijom Fanfognom kao opaticom. Samostan sv. Marije primio je pod svoj krov i klarise Samostana sv. Marcele te benediktinke iz Samostana sv. Rajnerija iz Splita“ rekla je č.m. Čizmin.

Antonia Seismit (1822.-1858.) u samostanu Sv. Marije obnosa odgovornu službu učiteljice novakinja. Marija Antonija (Laura) polaze zavjete u samostanu Sv. Benedikta i Arnira u Splitu koji je bio zatvoren, pa M. Antonija dolazi u samostan Sv. Marije u Zadar između 1811. i 1816. g. „Sa sobom donosi vrlo vrijedne dokumente, relikvijar sv. Eufemije, crkveni tekstil i dio materijalnih dobara. Nedugo po dolasku u Zadar birana je za opaticu. Birana je još šest puta, a u međuvremenu je bila priora i ravnateljica djevojačke škole. Prozor između crkve i kapitularne dvorane klasicističkih osobina ima pet natpisa koji spominju Čiku, kralja Krešimira, Vekenegu, austrijskog cara Franju I., njegova namjesnika u Zadru te opaticu Antoniju Seismit“ rekla je Čizmin, istaknuvši da je Antonija Seismit opatica energične aktivnosti.

Seismit započinje radikalne promjene na crkvi, kapitularnoj dvorani. Otučeni su stupovi, prozori su dobili četvrtasti izgled, otvorena su nova vrata a romanička su zazidana, zidovi su obloženi štuko ukrasom.

„U teškim prilikama Drugog svjetskog rata,

koludrice su se još jednom odlučno oduprle odlukama da se sakralno blago iz riznice samostana, zadarske katedrale, Nina i crkve sv. Šime, koje je bilo pohranjeno u podnožje zvonika, pred talijanskim vlastima i odnese u Italiju. Dana 16. prosinca 1943. padaju bombe na samostan te su koludrice prisiljene napustiti samostan. Kraj rata dočekale su u benediktinskim samostanima na Pagu, Rabu i Cresu. U kolovozu 1945. g. prve koludrice se vraćaju te privremeno boravište nalaze u prostoru nadbiskupskog sjemeništa Zmajević. Među njima je i M. Benedikta Braun (1947.-1972.)“ rekla je Čizmin.

„Opatica Braun je obilježila 20. st. kao duhovna i materijalna obnoviteljica Samostana svete Marije. Braun je rođena u Šibeniku 27. rujna 1895. g. Nakon monaškog posvećenja u Samostanu sv. Marije u Zadru, radi kao učiteljica u samostanskoj školi. Rat ju je zatekao i kao odgojiteljicu djevojaka koje su pohađale licej Sv. Dimitrija, a boravile su u samostanu“ navela je Čizmin, upitavši, koliko se puta samostan sv. Marije ‘umirući rađao’, koliko se puta iz pepela dizao.

„Iz Čikinog starog panja nicale su nove mladice. Koludrice su provele gotovo 27 godina u nastojanjima da se samostan obnovi i njima omogući povratak. Započinje dramatična borba s novim civilnim vlastima za obnovu samostana i povratak koludrica. U restauratorskim planovima i urbanističkoj poslijeratnoj obnovi Zadra vlast nije željela obnovu kompleksa Samostana sv. Marije u svrhu nastavka samostanskog života. Mnoga pisma i dokumenti govore o borbi koju je Benedikta Braun imala da bi vratila koludrice u njihov dom. Zalaganjem istaknutih hrvatskih intelektualaca, naročito Miroslava Krleže, 1967. g. potpisuje se ugovor koji omogućuje obnovu samostana i crkve sv. Marije te osnivanje Stalne izložbe crkvene umjetnosti u kojoj će biti izloženo sakralno blago“ podsjetila je opatica Čizmin.

Svečani povratak u obnovljeni samostan bio je 27. rujna 1970. g., prije 50 godina. „Bilo je to na 75. rođendan M. Benedikte i na dan premiruća opatice Vekenegе. Procesija kakvu Zadar nije video svih tih godina! Svi biskupi tadašnje

države, brojni svećenici, redovnici i vjerni puk dopratili su koludrice u njihov Samostan. Svečani dan ulaska u obnovljeni samostan Majka Benedikta dočekala je u bolnici. Tu žrtvu pri-nosnicu kao mirisni kâd prinijela je i na dan posvete obnovljene samostanske crkve 11. srpnja 1980. g.. kada je svečanu liturgiju prati-la iz svoje samostanske ćelije“ rekla je opatica Čizmin, poručivši:

„Milenijsko postojanje našeg samostana odraz je neizmjerne ljubavi naših predčasnica koje su svakodnevno izlijevale ulje vjernosti u svjetiljku života. Živjele su u svom vremenu, prateći zbivanja u Crkvi, oblikujući samostanski život. Ono što piše na Vekeneginu epitafu, moglo bi se primijeniti i za sve opatice: Životom su pa-zile na čestito vladanje sestara, čuvale ovčinjak od neprijateljskih zasjeda i za njihovog uprav-ljanja napredovao je samostan i ovo mjesto“.

**ZADAR: Nadbiskup Želimir Puljić imeno-vao Povjerenstvo za zaštitu maloljetnika
Zadarske nadbiskupije**

Temeljem odredbe pape Franje u Apostolskom pismu u obliku motu proprija *Vos estis lux mundi*, čl. 2, § 1, a u skladu sa Smjernicama Hrvatske biskupske konferencije, zadarski nadbiskup Želimir Puljić imenovao je psihologinju Anu Uraniju nadbiskupijskom povjerenicom za zaštitu maloljetnika i ranjivih osoba, te za suradnika Povjerenstva Mladena Klanca, vodi-telja Obiteljskog savjetovališta.

Nadbiskupijska povjerenica je ovlaštena za po-dručje Zadarske nadbiskupije primati dojave o mogućim slučajevima povrede zaštite malo-ljetnika i ranjivih osoba, saslušati dojavitelje i žrtve, obraditi zaprimljene dojave u skladu s kanonskim zakonodavstvom i mjerodavnim Smjernicama Hrvatske biskupske konferenci-je, osobito pritom pazeći na zaštitu žrtve. Ta-koder je dužna o svemu obavijestiti dijecezan-skog biskupa te pokrenuti zakonitu suradnju s nadležnim civilnim vlastima, u skladu s civil-nim propisima, kanonskim zakonodavstvom i Smjernicama HBK.

Sjedište Povjerenstva je u prostorijama Obi-teljskog savjetovališta Zadarske nadbiskupije u ulici Dr. Franje Tuđmana 24/0 u Zadru. Tele-

fonski broj je: 099 3118 134, a e-adresa je: ana.uranija@zd.t-com.hr.

GORICA – RAŠTANE: Blagoslov učenika i roditelja na početku nove školske godine

Župa sv. Ivana Krstitelja Gorica – Raštane u za-darskom zaledju ohrabrujući je primjer sredine s pozitivnim prirastom stanovništva, što je bilo vidljivo i na misnom slavlju u nedjelju 27. rujna, kada je župnik don Tomislav Končurat blagoslovio djecu i roditelje povodom početka nove školske godine. Don Tomislav je predvo-dio misu sa zazivom Duha Svetoga u župnoj crkvi Rođenja sv. Ivana Krstitelja u Gorici i u filijalnoj crkvi Glavosjeka sv. Ivana Krstitelja u Raštanima Donjim.

Obje crkve bile su ispunjene djecom u pratnji roditelja koji su donijeli i svoje školske torbe, u želji da s Božjim blagoslovom započnu novu školsku godinu. U župi živi oko 130 osmoško-laca i pozitivan su primjer nataliteta u svojoj sredini, svjedočanstvo otvorenosti životu broj-nih mladih roditelja koji ne napuštaju tu pi-tomu ravnokotarsku župu marljivih ljudi koji ostaju graditi i podizati obitelji u mjestu zele-nih brda i plodnih dolina.

Poželjevši im „punu torbu petica“, don To-mislav je u molitvi blagoslova zazvao da Bog mudrošću svoga Duha podupre sve članove školske zajednice, da razvijaju duh solidarno-sti i podrške te prenose radost bližnjima. Isus Krist je uzor novog čovjeka te je poželio da djeca na njegovom primjeru rastu u mudro-sti, dobi i milosti. „Neka Bog blagoslovi i pra-ti učenike, učitelje i sve djelatnike u školama. Neka jača i štiti sve članove odgojne zajednice i učini plodnim njihove napore, da novi nara-štaji napreduju u stjecanju znanja i kreposti“ rekao je don Tomislav, ohrabrivši roditelje na odgovornost za ljudski i vjernički rast njihove djece. Djecu je potaknuo da prepoznažu žrtvu njihovih roditelja i svih koji se za njih brinu. Odgojiteljima je poželio „strpljivost i brižnost u služenju mладимa koji traže uzore i u usmje-ravanju njihovog života prema dobru. Neka škole budu ozračje ljepote i zajedništva u ko-jemu će se učenici i učitelji upućivati u istinu. Neka Duh prožima sve da se nesebično zalažu

za izgradnju nebeskog kraljevstva u zajedništvu civilizacije ljubavi" rekao je don Tomislav. Dragana i Vesna Galac, Ivana i Antonia Števanja su među majkama koje su izrazile zadovoljstvo zbog takvog zajedništva djece i okupljanja na blagoslov za uspjeh u školovanju. Podržale su i upis svoje djece na župni vjeroučiteljica Irena Sučić koja živi u Zadru, želeći biti dijelom zajedništva u zazivu Duha Svetoga za blagoslovljeno odgojno – obrazovno poslanje i posredstvom nastave vjeroučiteljica u školi.

U vremenu kada u Hrvatskoj demografski nestaju cijeli razredi u mjestima izvan gradskih sredina, pune crkve djece u Gorici – Raštanama u odnosu na prevladavajuće trendove izumiranja našeg naroda, iznenađujući je i prekrasan prizor koji ohrabruje i pokazuje da u nekim ruralnim sredinama još postoji iskre života koje nisu podlegle trendu napuštanja mjesta svojih

korijena. U Gorici se nalazi škola koju pohađaju učenici od 1. do 8. razreda, i ona je područna škola Galovca. U Raštanima Donjim djeca idu u školu do 4. razreda, a od 5. do 8. razreda djeца iz Raštana Donjih idu u susjedni Sv. Filip i Jakov. I u Raštanima Gornjim djeca idu u školu od 1. do 4. razreda, a od 5. do 8. idu u školu u Biograd n/m.

Obitelji iz Gorica – Raštana uistinu opravdavaju značenje imena svojih mesta. Vitalni su, zeleni poput zelenoga gorja koje ih okružuje i snažni poput hrastova svojih Raštana, koje su opjevali rijećima: „Selu u kojem svaku večer viđiš zvizde, čuješ čuka i rebca kako piva. Selu u kojem ljudi žive lipo i sritno. Ne zato što puno imaju, nego zato što im malo triba“.

Zadarski nadbiskup Želimir Puljić o katoličkoj školi: "U svijetu se shvatilo – Odgoj je važan za društvo, Crkva će to odgovorno i savjesno obaviti!"

Zadarski nadbiskup Želimir Puljić u razgovoru za IKA-u i HKR govori o procesu gradnje Ka-

toličke osnovne škole Ivo Mašina u Zadru. Na koji se način u tom projektu ostvaruje suradnja između Zadarske nadbiskupije i Grada Zadra u radu za opće dobro, kao odgovor na potrebe i želje brojnih građana za postojanjem katoličke osnovne škole u Zadru. U izgradnju te škole Zadarska nadbiskupija dosad je uložila šest milijuna kuna.

Da je bilo mogućnosti za prijem, Katolička osnovna škola Ivo Mašina u Zadru ove bi jeseni krenula s nova dva prva razredna odjeljenja upisa.

Raduje nas interes koji postoji u javnosti za katoličku školu u našem gradu Zadru. Zadarska nadbiskupija otvorila je tu školu prije tri godine. Počeli smo skromno, ali hvala Bogu, sve je više interesa za nju i to me raduje. Pogotovo u vidu izgradnje nove katoličke škole koja se gradi u predjelu Bokanjac u Zadru. Iznenadio nas je toliki interes, da me ravnatelj pitao hoćemo li otvoriti i drugi razred prvaša ove godine. Rekao sam, ne, idemo jedan po jedan razred, kako smo započeli, tako ćemo privesti kraju. Ali raduje nas taj interes za osmogodišnju katoličku školu Ivo Mašina koja se zasad nalazi u zgradi sjemeništa Zmajević u Zadru.

Zanimljivo je i to također pokazuje koliko je porastao interes za tu školu. Naime, iako se ta škola nalazi u centru Zadra, na poluotoku, neki su govorili da to roditeljima nije na ruku, zgodno, zbog prilaza centru. No, vidimo da više ni ta lokacija nije prepreka, kolika je ta želja među ljudima – da su se uvjerili koja se kvaliteta nudi u Katoličkoj osnovnoj školi Ivo Mašina.

Pa to nas raduje. To nas raduje i daje mogućnost da Crkva pruži ono što može. Možda i radi javnosti, radi roditelja i onih koji razmišljaju o katoličkoj školi kao o nečemu osobitom, treba reći. Program u njoj je isti kao što je u drugim školama. Ministarstvo određuje, mi usvajamo. Samo ima nešto u sebi što je možda simpatično u našem Sjemeništu, da je to jedna oaza – mirnoće, odvojenosti, ima i produženi boravak poslijepodne. To sve roditeljima daje određenu sigurnost i jednu toplinu. U tom kontekstu je Sjemenište izazovno, makar je za dolazak djece, za dovesti i odvesti, u gradu su neke ulice

samo za pješake. Ali evo, dosada funkcioniра. Nadam se da će isto takav interes biti i dalje.

Zbog nekih u javnosti, moramo istaknuti: iako je u nazivu pridjev 'katolička' škola, interes za pohađati tu školu pokazuju i ljudi koji nisu katolički vjernici, čak su i druge denominacije. I to je veliko priznanje obrazovanju koje pruža baš Katolička Crkva. I za OŠ Ivo Mašina bilo je takvog interesa.

Tako je. Možda neki misle da je to škola samo za katolike. Nekad su mislili da se tu uči samo za ići u svećenike i časne sestre. Vidi se da se pomalo razbija ta predrasuda. Katolička škola nije zatvorena. Ona je zaista otvorena svima. Sjećam se u Dubrovniku, u našoj ondašnjoj katoličkoj školi Ruđer Bošković, išla su i djeca pravoslavaca. Išla su dvojica sinova tadašnjeg paroha koji je živio u gradu. Dakle, katolička škola je otvorena. Ona nije zatvorena. A ravna se programom koje izdaje naše Ministarstvo znanosti i obrazovanja RH. S vremenom, kako već postoje razgovori i na tom planu, kurikulum će se u nekim predmetima moći korigirati. Npr., budući da je katolička škola, moći ćemo vjeronauku dodati malo više sati. Budući da su povijest i hrvatski jezik jako važni u toj školi, i tu ćemo moći učiniti neku korekciju. U tom kontekstu, ne samo katoličke, nego i sve druge škole, privatne, mogu sudjelovati u korekciji kurikuluma, ali je sve ostalo jednako kao u drugim školama.

To je bitno reći za ljude koji ne znaju, koji možda imaju neku predrasudu – da je nastavni program u katoličkoj školi odobrilo Ministarstvo znanosti i obrazovanja, kao i za sve druge škole u Hrvatskoj. Nema nikakvih razlikovanja i izdvajanja. Osim što netko zna upitati, hoće li biti molitve u toj školi. Molitva je sastavni dio katoličke škole. Treba istaknuti – u katoličku školu dolazi se po želji. Nitko tu ne ide po prili. Znači, roditelj, ako i nije katolik, a želi da mu dijete pohađati katoličku školu, slaže se s tim da se u toj školi radi kako se radi, pa i moli.

Tako je. Nešto slično kao i s vjeronaukom, možda mala usporedba. Nije baš adekvatna, ali... Vjeronauk u školi biraju najprije roditelji, onda u odrasloj dobi i djeca i roditelji. U tom

kontekstu, društvo i Crkva moraju izaći ususret. Društvo s programom sati, s prostorom gdje će se nastava održati, a Crkva s pripremom kadra. U tom kontekstu postoj taj dogovor, između društva i Crkve – ako roditelji žele vjerouauk, onda Crkva mora pripremiti kadar koji će ga predavati, a društvo mora osigurati program i prostor gdje će se to održavati. Tako i ovdje. Katolička škola jest nešto posebno. Ali nije toliko posebno da je zatvoreno. Održava se prema programu nadležnog Ministarstva, a izlazi se ususret roditeljima koji žele u tu školu slati svoju djecu.

Bogu hvala da je toliki interes i da se katolička škola Ivo Mašina u Zadru već tako puno profilirala. I u tome, Oče nadbiskupe, odgovarate želji mnogih sugrađana diljem Zadarske nadbiskupije. Naime, prije nepune dvije godine, u studenom 2018. g., Ugovor o izgradnji nove katoličke škole kao partneri potpisali su Zadar-ska nadbiskupija i Grad Zadar. Dakle, gradi se velika školska zgrada u naselju Novi Bokanjac u Zadru, koja će, između ostalog, odgovoriti i lakšoj dostupnosti roditeljima, s obzirom na njenu lokaciju. Kako je to krenulo, kako je došlo do te ideje?

Pa više je godina trajala ta ideja, taj razgovor i taj dogovor između Grada Zadra i Zadarske nadbiskupije. Ja sam u više navrata u susretu s gradskim predstavnicima, npr., čestitajući Božić ili susrećući se u nekim drugim prigodama, očitovao želju da bih volio imati i katoličku školu u našem gradu Zadru. Grad Zadar je već planirao nekoliko lokacija i također osjetio potrebu da bi trebalo graditi nekoliko škola. Tako je u ono vrijeme, kad smo razgovarali, bilo u planu izgraditi dvije škole. Ja sam podržao tu ideju Grada da se grade škole. Ali sam im rekao: ‘Ako biste u tom planu mogli jednu školu dati za cilj kojemu bi Nadbiskupija mogla odgovoriti na potrebe obitelji, želje roditelja’ i ono što Crkva ima pravo, graditi i školovati učenike. Najprije je bilo planirano da će se te dvije škole moći financirati iz europskih fondova. Nakraju je ispalo da se to ne može financirati iz europskih fondova. Grad se našao u određenoj brizi kako graditi dvije škole. Onda su odlučili graditi samo jednu. Ali onda su isto tako

u pregovoru s nama, Zadarskom nadbiskupijom, pitali bismo li mogli zajednički to finansijski iznijeti. Ja sam rekao: ‘Dapače, ja sam zainteresiran’. Ali odmah u početku rekao sam da će to biti katolička škola. A katolička škola i u gradnji i u funkcioniranju treba biti autonomna. To je bitno naglasiti. Mi smo se složili da finansijski idemo graditi školu zajednički, s time da ćemo kao osnivač i vlasnik te buduće zgrade, sav novac koji će Grad Zadar uložiti, vratiti u razdoblju od 10 godina. To je dogovor. Već tako gradimo zajednički, da svaku situaciju koja dođe na naplatu, već popola plaćamo. A kad bude završena gradnja škole, onda ćemo, prema dogovoru, odrediti kada će početi otplata duga kojega Crkva (Zadarska nadbiskupija) ima prema Gradu Zadru.

Budući da je riječ o investiciji od 50 milijuna kuna, Grad Zadar i Zadarska nadbiskupija imaju obvezu plaćanja od 25 milijuna kuna za gradnju škole. Oče nadbiskupe, Vi ste se u Ugovoru između Grada Zadra i Zadarske nadbiskupije obvezali naknadno vratiti, platiti i kamatu. Dakle, Grad nikako ne može biti na gubitku.

Tako je. Tu smo zaista korektno nastupili u sporazumu između Grada i Nadbiskupije. Kao što sam na početku, kad je počeo plan oko gradnje škole na Bokanjcu... Tadašnji grada-ničelnik Zadra Zvonimir Vrančić mi je u jednom razgovoru rekao: ‘Bit’ će nekih problema, jer zemlja na kojoj se buduća škola treba graditi, ona još nije vlasnički jasno utvrđena’. To je zapravo oduzeta zemlja Crkvi. Ona je bila vlasništvo župe. Ne samo taj dio na kojemu se gradi škola, nego je više od milijun četvornih metara veličina zemlje koja je bila vlasništvo župe na Bokanjcu (parcela nacionalizirane, oduzete zemlje). Ta parcela koja je određena za školu, jasno da mora biti pravno riješena. Ja sam odmah rekao: „Gospodine Gradonačelnice, s moje strane, unaprijed se odričem toga prava na taj komad zemlje, samo neka se gradi škola“. I mi smo napisali ‘deklaraciju’, ne znajući kako će proces završiti. Mi smo sad pomalo, rekao bih, žalosni, jer je u pravnom procesu Crkva izgubila tu zemlju koju je imala već stoljećima kao vlasništvo župe. Ali dobro, to je sudski proces, u njega ne ulazimo. Ali ovaj dio,

koji je predviđen za školu, već u samom startu s moje, s naše crkvene strane, bio je u smislu: „Odričemo se toga, neka se škola gradi“. Nažalost, Grad je morao odustati od gradnje druge škole, ali izgleda da će ipak ovim, rekli bismo, kreditom kojega će oni uložiti, a konačno će im se vratiti, mogu planirati graditi i drugu školu. Čuo sam da već planiraju i traže mogućnosti na lokaciji Crvene kuće, da će se tamo graditi druga škola. Bogu hvala. Stvar ide dobro.

Važno je istaknuti, Oče nadbiskupe, da je Zadarska nadbiskupija u startu dala i veliku protuvrijednost u zemljištu, koja je danas u novčanoj protuvrijednosti iznimna. To niste niti dovodili u pitanje.

Čemu uopće razgovor o tome, kad je bio tako jasan razgovor. Ja sam rekao: ‘Ne smije taj vlasnički dio biti smetnja gradnji škole’. To je bio moj cilj. I neka se škola gradi. A mi smo se onda na kraju, tijekom vremena dogovorili da će to biti katolička škola, s tim da će Zadarska nadbiskupija zaista podnijeti sve troškove. Ali u ovom kontekstu gradnje određena je pomoć od strane Grada Zadra koji je sufinancijer, što će se poslije Gradu Zadru sve vratiti.

Nedavno je bilo nekih nezadovoljstava u Vijećnici Grada Zadra od strane gradske oporbe glede činjenice da će škola u potpunosti pripasti Zadarskoj nadbiskupiji kao osnivaču i vlasniku. Sve je ugovorom predviđeno i što je najvažnije, škola neće koštati građane kao porezne obveznike.

Tako je. Zaista su sve čisti računi, što kaže narod, čist račun, duga ljubav. Mi smo u tom kontekstu s institucijom... Može biti oporba i netko biti nezadovoljan. Ali mi smo išli na taj način: ako je Gradsko vijeće, ako je Grad Zadar kao službena institucija za to, mi potpisujemo. Ako ne, neka sami grade. Ali meni je bilo jako stalo da se sve izpoštuje što smo dogovorili. A dogovorili smo s institucijom Grada Zadra. Sad, ako netko iz oporbe nije zadovoljan, meni je žao. Ali ovo je takav projekt, tako nešto pozitivno, da bih se čudio da netko ima nešto protiv, jer Crkva stavљa školu na raspolaganje ljudima, građanima, vjernicima koji zaista žele imati katoličku školu. Prema tome, tu nitko

nije hendikepiran ni oštećen. A mi ćemo, ako Bog da, nadam se, izaći, isplivati iz materijalnog snošenja tih troškova. Tu nitko neće biti na gubitku, to što ste rekli, porezni obveznici. Jasno, treba biti transparentan i svi oni koji snose troškove, trebaju znati kuda se novac troši. U ovom kontekstu, ni porezni obveznici ni Grad Zadar neće biti na šteti, nego na dobitku.

Realno razmišljajući, tko može biti protiv ulaganja, protiv investicije, kamoli još u jedan tako skupi projekt, školu? Gradsku oporbu čine pripadnici lijevoga SDP-a i drugi. Možda je među nekim u oporbi i otpor jer je ta škola katolička. Kako drugačije protumačiti protivljenje nekih u izgradnji odgojno – obrazovne ustanove? Možda smo još u mentalitetu koji bi Crkvi osporavao javno djelovanje, a njeno je poslanje, ne samo liturgijski obredno i katehetski navještaj, nego i odgojno – obrazovni.

Moram reći da me to pomalo čudi, iznenadjuje, ali mi smo u demokraciji. Svatko ima pravo reći, tužiti se i buniti se. Prema tome, ne vidim previše zla u tome. Vi ste rekli, stranka koja je u oporbi. Istu stvar koju smo dogovorili sa sadašnjom vlašću koja je u Zadru, učinili bismo i s drugom vlašću, ako bismo se mogli dogovoriti. Dakle, kad se radi o općem dobru, ja ne dijelim ljude na ovu i na onu stranku. Svaki onaj koji je zauzet za opće dobro, a želi sa Crkvom nešto zajednički planirati, ne bih zatvarao vrata. U tom kontekstu, malo ste Vi previše naglasili da je to lijeva (opcija)... U Crkvi nema lijeva, desna. Ima ljudi koji se bore za opće dobro, postoje oni koji nose vlast, a stalo im je da surađuju. Prema tome, ne bih rekao da je to dogovoren samo sa sadašnjom vlašću, nego bih se tako sa svakom vlašću dogovorio, ako bismo se mogli sporazumjeti o nekom zajedničkom općem dobru. A gradnja osmogodišnje škole na Bokanjcu je ne samo potreba mještana, nego potreba grada Zadra. U tom kontekstu, mi kao Crkva zaista vidimo veliku mogućnost da zajednički nešto učinimo za dobro ovoga grada i ovoga naroda.

To je važna poruka, Oče nadbiskupe – da je Crkva otvorena svakome za suradnju tko pokazuje interes za suradnju, zanimanje. Nema neke

predrasude po bilo kojoj osnovi, da se ne ulazi u neki projekt suradnje.

Dodao bih nešto što nije tema ovog razgovora. Ali, gledajući objekt kao takav, imajući u vidu ono što se želi tom osmogodišnjom školom darovati gradu i ljudima, čini mi se irelevantno osvrtati se na neke kritike, na neke probleme, na neke nejasnoće, a sve je jasno. Radije bih išao prema pozitivnome. Dijelio bih radost s građanima, radost ljudi, vjernika, župe Zadra, koji se raduju takvom objektu. Kad gledamo opće dobro, čini mi se da se nije potrebno osvrtati se previše na neke nepotrebne kritike i dvoumljenja nekih.

Bitno da je sve pravno verificirano i da se odgovorilo potrebama ljudi. Narod je to toliko želio, štoviše, mnogi kažu, trebalo je to biti već odavno. I Vi ste, Oče nadbiskupe, puno puta javno izricali da je Crkva trebala još puno ranije, odmah pri startu demokratskih promjena u Hrvatskoj, početi s uključivanjem u odgojno – obrazovni sustav, jer to je jednostavno želja roditelja.

Tako je. I mi malo kasnimo u tom pogledu. I imamo premalo katoličkih škola. Škole su i opterećenje, ali su i potreba. Pogotovo u Zadru, Crkva je pokretač školstva, počevši od Sveučilišta do drugih institucija koje su se bavile odgojem. U tom kontekstu, Crkva stoji na raspolaganju. Volio bih da se ne mora previše boriti. Radije bih da mi institucije kažu: 'Biskupe, želite li nešto učiniti?'. Radije bih tako, nego da se ja moram boriti za nešto što nam po prirodi pripada.

Budući da se mnogi u Hrvatskoj pozivaju na Europu, Zapad, na svijet, na tamošnje trendove, zaključimo ovaj razgovor s prozorom prema svijetu. I to prema velikoj zemlji demokracije, Velikoj Britaniji. Baš prilikom predstavljanja ugovora suradnje između Grada i Nadbiskupije u gradnji škole, 2018. g., rekli ste kako katoličke škole i fakultete u Velikoj Britaniji završavaju istaknuti članovi društva, ministri britanskih vlada, koji i nisu katoličke vjeroispovijesti. U Londonskoj nadbiskupiji koja ima oko 400 000 katolika, djeluje 230 katoličkih škola i većinom ih pohađaju anglikanci. Ali, mi

smo bili 50 godina u sustavu gdje su katoličke škole bile izvan mogućnosti javnog djelovanja i možda treba vremena da se stvori klima koja će prihvatići da su katoličke škole stvarnost svijeta. I da to u svijetu nigdje nije problem.

Dobro ste spomenuli baš Veliku Britaniju. Ja sam se isto osobno iznenadio kad mi je nadbiskup Londona rekao koliko katoličkih škola on ima u svojoj nadbiskupiji. Pitao sam ga: 'Pa kako izađeš na kraj s time? Jer treba to i finansirati'. Rekao mi je: 'Sve država plaća. Samo kad gradimo nove škole, moramo sudjelovati s prilogom 15 %'. A znamo da Engleska nije katolička zemlja. Dapače. Tamo je Katolička Crkva bila baš u katakombama, ako smijem tako reći. Ali evo. Društvo je shvatilo: odgoj je nešto vrlo važno za društvo, Crkva će to odgovorno i savjesno obaviti. Što smeta meni kao protestantu, evangeliku, ateistu, poslati svoju djecu da ide u tu školu. I onda mi je nadbiskup Londona rekao to što ste Vi sada parafrazirali: da je mnogo, mnogo sadašnjih ministara, javnih djelatnika u gradu, u ministarstvima, u društvu prošlo njihove katoličke škole. I društvo to cijeni. U tom kontekstu, ja bih isto volio da se ne stvara neka klima kao da je Crkva neprijatelj društву. Ili da goni neki svoj interes. Volio bih zaista da idemo zajedničkim snagama. Nažalost, Crkva nije tako jaka, ali je uvijek moćna nešto učiniti u pogledu odgoja i obrazovanja, kulture. Stojimo na raspolaganju. Previše se možda troši energije na pitanja – što će to Crkvi? Što Crkva ima tamo raditi? Baš kao da smo se ponovno vratili u ono vrijeme kad se Crkvu progonilo.

Ali znakovi nade su tu. Bitno je ostati nepokolebljiv. Crkva u Hrvatskoj diže se u području podizanja katoličkih škola. Vaša poruka, Oče nadbiskupe, svima koji za tim čeznu, koji se raduju. Najljepše je da su roditelji najveća promidžba tih škola koju tako snažno ne može iznijeti nikoja druga reklama, nego pohvale i poticaji jednog roditelja drugom roditelju, za upis djeteta u katoličku školu.

Pozdrav svima koji se raduju katoličkoj školi. Pozdrav djeci koja u njih idu. Pozdrav učiteljima, profesorima koji se angažiraju u našim katoličkim školama i sa srcem i dušom to čine.

Radujmo se novoj prilici, novom događaju. Nadam se da bi Katolička osnovna škola Ivo Mašina u Zadru mogla biti dovršena za dvije godine, možda i prije. Dobro ide, Bogu hvala. Radujmo se tom novom projektu u Gradu Zadru i u Zadarskoj nadbiskupiji.

ZADAR: Nadbiskup Puljić i Ksenija Abramović potpisali ugovor o otvaranju Laudato TV centra u Zadru

Zadarski nadbiskup Želimir Puljić i Ksenija Abramović, direktorka Laudato televizije (LTV), potpisali su Ugovor o suradnji između Zadarske nadbiskupije i LTV-a, s ciljem otvaranja Laudato TV centra u Zadru koji će se nalaziti u prostoru Nadbiskupskog sjemeništa ‘Zmajević’ u Zadru. Ugovor je potpisana u petak, 2. listopada u Salonu Nadbiskupskog doma u Zadru.

„Potpisali smo ugovor da ćemo raditi. To nas raduje. Već nekoliko godina o tome govorimo. Drago mi je da se Laudato TV širi diljem Hrvatske, a osobito će mi biti drago ako dobije nacionalnu koncesiju“ rekao je nadbiskup Puljić nakon potpisivanja ugovora. Mons. Puljić, kao

nadbiskup koji je otvoren medijima, svjestan važnosti njihovog poslanja u društvu i prema javnosti, svojom pastirskom odlukom za otvaranje studija LTV-a u Zadru, ostavlja vrijedni trag iz svoga biskupstva u baštinu Zadarskoj nadbiskupiji. „Drago mi je da ćemo taj projekt ostvariti, uz ostale projekte koji su pred nama. Vidim da programa kojega emitira LTV zaista nema u programima drugih televizija. Tu se osjeća duh Evangelijsa, duh vrednote koje danas nedostaju jer društvo je previše sekularizirano i ne vidi vrednote za kojima ljudsko srce čezne. Laudato TV pokušava tome udovoljiti i dati ljudima duhovnu pomoć koja je potrebna“ rekao je mons. Puljić.

Mons. Puljić je i među rijetkim biskupima koji je odredio da Zadarska nadbiskupija redovito mjesečno izdvaja novčani prilog za podršku djelovanju LTV-a. „Ne mora znati ljevica što čini desnica. Svakako sam to smatrao potrebnim, jer je direktorka Abramović isto tako u velikoj potrebi i živi od donacija, a čini dobra djela. Čini službu evangelizacije putem televizije koja je danas jako važna. U tom kontekstu, smatrao sam potrebnim da i Zadarska nad-

biskupija sudjeluje u tom projektu“ rekao je mons. Puljić i poželio blagoslovjeni rad LTV-u.

Širenje djelovanja LTV-a u još jednu nadbiskupiju u redovitosti televizijskoga rada, Abramović je komentirala riječima: „Jako smo sretni što, uz zagrebački i splitski, otvaramo LTV centar i u Zadru. Bogu hvala na svemu, i posebno ocu nadbiskupu Puljiću što nam je tako širom otvorio vrata u zadarskom sjemeništu. Povijesni je dan, vjerujem da će televizijski centar u Zadru biti na blagodat mnogih. Pripremamo se za nacionalnu koncesiju, kako bi svi žitelji Zadarske nadbiskupije ali i cijela Hrvatska, mogli pratiti Laudato televiziju. Naša konačna želja je ući u svaki hrvatski dom“ rekla je Abramović.

Djelovanje Laudato televizije uvelike omogućuju prilozi dobročinitelja i Providnost, a otvaranje studija u Zadru također je znak koliko LTV prati Božja providnost, jer to predstavlja dodatno veliko ulaganje. „Idemo s Božjom pomoću dalje. Oslanjajući se upravo na Božju providnost, Majka Angelica, utemeljiteljica najveće katoličke televizijske mreže u svijetu, EWTN-a, koja dopire do milijardu ljudi, često je znala reći: ‘Nije bitno što smo i koliko napravili, nego je važno kako smo to učinili’. Tako i naša mala televizija velikog srca, oslanja se na Božju providnost, vjerujući, tako je od samih početaka, da će Bog providjeti i da ćemo mi polako putem malih koraka, doći do cilja“ poručila je direktorica Abramović.

Voditelj LTV-a centra u Zadru će biti Luka Kotlar, glazbeni urednik LTV-a. Predviđeno je da studio u Zadru bude uređen i opremljen za godinu i pol dana. „To je pitanje vezano uz Božju providnost. Nas će u jednom dijelu financirati Američka biskupska konferencija, ali ta sredstva nisu dostatna. Ovisit će o donatorima, sponzorima i sveukupnoj priči oko Laudato televizije. Mi se nadamo da će centar biti spremna za godinu i pol dana. U tom vremenu, prije nego se počne djelovati iz studija, u Zadru je oformljena ENG ekipa koja će terenski izvještavati iz Zadarske nadbiskupije. Tako da ćemo mi već sada barem jednu vijest tjedno imati iz Zadra, odnosno Zadarske nadbiskupije. Moja velika sreća i radost je što će se prva vijest dogoditi upravo na blagdan sv. Šime, zaštitnika

grada Zadra kojega posebno štujem i volim. Uz sv. Šimu se veže uopće i cijeli početak našeg djelovanja u Zadarskoj nadbiskupiji, najprije po otvaranju sakralne galerije Laudato“ rekla je Abramović.

Baš u Zadru, prije dvije godine u američko – hrvatskoj koprodukciji snimana je emisija ‘Recepti oca Lea’, kad je u Hrvatskoj gostovao otac Leo iz SAD-a. „Tada je otac Leo posjetio sjemenište Zmajević u Zadru, tu je i kuhalo, susreo je nadbiskupa Puljića i zadarske benediktinke, pokazali smo mu našu Jadransku obalu. Ta emisija će se emitirati u nedjelju, 4. listopada u 14,30, na LTV-u. Pozivam sve da gledaju LTV, tamo gdje dobro mijenja sve“ potaknula je Ksenija Abramović, direktorica LTV-a.

**ZADAR: Predstavljena volonterska akcija
'72 sata bez kompromisa' za Zadarsku
nadbiskupiju**

Provedbu volonterske akcije '72 sata bez kompromisa' u Zadarskoj nadbiskupiji predstavile su članice nadbiskupijskog Organizacijskog odbora te akcije na Narodnom trgu u Zadru u četvrtak 1. listopada. Pokrovitelj projekta je Ured za pastoral mlađih Zadarske nadbiskupije čiji je voditelj don Zvonimir Mikulić.

Pod motom 'Budi promjena', akcija se od 15. do 18. listopada održava u deset europskih zemalja, a u Hrvatskoj u 14 gradova i jednoj općini. Četiri nova grada u kojima će se akcija provesti su Rijeka, Krk, Križevci i Šibenik.

„U Zadru se akcija '72 sata bez kompromisa' održava petu godinu, radi toga smo izuzetno sretni i zadovoljni. Nakon prošlogodišnjeg mota akcije 'Zakačite se za volontiranje', ovo-godišnji moto 'Budi promjena' odgovara situaciji koja nas je zadesila 2020. g. Nas korona neće zaustaviti da imamo ovaj projekt. Želimo poručiti mladima da budu promjena u društvu.

Da ne zaborave biti ta promjena u društvu. Iako nas je zadesila epidemiološka situacija, i dalje postoje ljudi kojima treba pomoći. I dalje postoje stariji ljudi koje treba posjetiti, prostori koje treba očistiti. Tako da ćemo i ove godine imati socijalnih, radnih i ekoloških akcija. No, zbog epidemioloških mjera socijalne akcije će biti reducirane“ istaknula je Marijana Mašić, koordinatorica projekta za Zadarsku nadbiskupiju.

Stoga su se mladi potrudili organizirati više radnih i ekoloških akcija. Nadbiskupijska koordinatorica projekta Ana Albin predstavila je akcije. Volonteri će čistiti gradsku površinu, najvjerojatnije Uvalu Bregdetti u Zadru. Tvrtka Nasadi će donirati cvijeće koje će posaditi kod Doma za stare na Boriku i dva dječja vrtića, Grigor Vitez i na Voštarnici. Pomoći će u posudionici medicinskih pomagala, u posudionici Doma sv. Frane te će posjetiti obitelji u Škabrnji, Ninu i dvije obitelji u Zadru. S udrugama Porat i Nada mladi će čistiti infektivni otpad i pomoći Udrugu slijepih. U azilu za pse će čistiti 37 kućica koje su prošle godine zamjenili.

Projekt je prijavljen Županijskom civilnom stožeru i održat će se u skladu s epidemiološkim mjerama. Svaki volonter će imati masku, dezinficirati ruke i izmjeriti temperaturu prije početka volontiranja. U jednoj akciji može sudjelovati maksimalno 5 volontera.

Novost je da su uspjeli ostvariti suradnje i podrške. Ove godine podržao ih je Volonterski centar Zadar gdje je održana dodatna edukacija za volontere, koordinatori trebaju uvijek dodatna znanja. Studentski zbor Sveučilišta u Zadru će podržati akciju darujući majice i assortiman potreban za izvršavanje toga volonterskog projekta. Predsjednik Zbora Renato Nović je rekao: „Zahvaljujem kolegicama iz organizacije što su omogućili Zboru da ih podržimo u tom hvalevrijednom projektu. Pozivam što više studenata da se uključe u volonterske akcije, kako bi se projekt uspješno održao“. Projekt podržava i Teološko – katehetski odjel Sveučilišta u Zadru s pročelnikom dr. don Zdenkom Dundovićem. Posredstvom tih podrška organizatori žele doprijeti do više studenata. Tvrta Čistoća Zadar će donirati hvataljke i potrebno za čišćenje javnih površina. Donaciju od 150 maski mladima je donirala osoba koja želi ostati anonimna, a dezinfekcijska sredstva donirala je tvrtka Link chemie Zadar.

Ena Klepić promovira akciju 72 sata i volontersvo putem društvenih mreža jer su tu prisutni mladi. U animaciji za volontiranje objavljuje slike i videa s prošlogodišnje akcije, da mladi vide što se radi i što taj projekt predstavlja. „Želimo da mladi budu promjena, da nešto vrijedno naprave za svoju zajednicu, za svoj grad i cijelu Hrvatsku“ rekla je Klepić.

Andreja Jerković i Ana Albin sudjelovali su na nacionalnom susretu koordinatora '72 sata' u Hrvatskom Leskovcu od 4. do 6. rujna. Koliko ozbiljno pristupaju tome pokazuje i da će tijekom 3. listopada Organizacijski odbor imati usavršavanje u Petrčanima. „Budimo promjena, akcija je prilika da izademo iz sebe i da se darujemo drugima“ potaknula je Jerković.

Očekuje se sudjelovanje stotinjak volontera. Zainteresirani između 15 i 35 godina starosti mogu se prijaviti putem stranice 72 sata bez

kompromisa na poveznici Prijava volontera.

ZADAR, Crkva sv. Frane: Blagdan sv. Frane – Fra Andrija Bilokapić: "Sv. Frane je uosobljena crkvenost"

Blagdan sv. Frane svečano je proslavljen u crkvi sv. Frane u Zadru u nedjelju 4. listopada svečanim večernjim misnim slavlјem koje je predvodio fra Andrija Bilokapić, provincijal Franjevačke provincije sv. Jeronima čije je središte u zadarskom samostanu sv. Frane. To je prvi franjevački samostan u Hrvatskoj osnovan za života sv. Franje, oko 1221. g. i među najstarijim je franjevačkim samostanima izvan Italije.

„Sv. Frani pripisuje se da je popravio dom, da je popravio Crkvu, da je Bog po njemu obnovio Crkvu. U duhovnosti sv. Frane uvijek staje Sveta Trojica na prvom mjestu. Duhovnost sv. Frane je trojstvena“ rekao je fra Andrija, istaknuvši da svaki kršćanin treba čeznuti za duhom Božjim i njegovim svetim djelovanjem: „Kako nema života bez vode, tako nema kršćanskog života bez Duha Svetoga“.

„Sv. Frane stoji pred križem, u križu čita Božju bol, Božju patnju, Božji silazak k nama, u križu čita svoju ljubljenost. Sv. Frane hrani se plodom križa jer su mu grijesi oprošteni, jer mu je predan Duh. Sv. Frane sebe naziva neznalicom, ali on je izvrstan poznavatelj Svetog Pisma. Najbolji tumači Svetog Pisma nisu teolozi koji pišu knjige, ljudi koji znaju točno citirati, koji se bave književnim vrstama. Tumači Biblike su sveci. Tumači Evandelja su sveci. Zato su sveci, pa i sv. Frane, najizvrsniji teolozi. On ima svetačko znanje koje mu je sam Gospodin ulio“ istaknuo je fra Andrija, govoreći i o odnosu sv. Frane i Crkve.

„Sv. Frane prihvata Crkvu u svojoj običnoj dnevnoj pobožnosti. U središtu mu je Crkva. Za njega je Crkva isto što i Evandelje. Crkva je oživljeno Evandelje. Crkva je Evandelje koje je iz slova, iz Riječi prešlo u način postojanja, koje oblikuje, živi, gleda, govori, žrtvuje se, ljubi, prašta. To je Crkva sv. Frani. On s Crkvom vjeruje, s Crkvom djeluje, osjeća. Za njega je osnovno načelo da se u svemu ravna po Evandelju, odnosno po nauku rimske Crkve. Može-

mo reći da je sv. Frane uosobljena crkvenost“ poručio je fra Andrija.

Upozorivši da je „Crkva danas u krizi“, propovjednik je potaknuo: „Što tebi znači Crkva katolička? Što tebi znači nedjeljna zajednica vjernika koja se okuplja, crkva u kojoj si kršten, pričešćen, krizman? Je li to privatna pobožnost, što ti znači zajednica?“.

„Crkva je trajanje Isusa Krista po nama. To je utjelovljenje Isusa Krista. To je četvrti članak našeg Vjerovanja. Crkva je majčina utroba, zajednica vjernika koja svakog od nas, papu, biskupe, svećenike, nosi u svojoj utrobi i preporoda za Kraljevstvo nebesko. Zato čovjek ne može nego biti duboko ožalošćen kad vidi kako se postupa prema Crkvi“ rekao je fra Andrija, upitavši što mislimo o Crkvi, na koji način se u Crkvi klanjam.

„Raspeti sv. Frani tri puta govoril: ‘Frane, idi popravi moju kuću koja se ruši’. I on se radošno odaziva. Zanimljivo je primijetiti kako nije papa taj koji donosi novi duh u Crkvi, nego jedan siromah, neuki čovjek. Tako je često puta bilo u Crkvi. U Crkvi postoje dva krila, dvije strane, dva krila pluća: hijerarhijski, to je papa i proročki, to su sveci. Pape prepoznaju svece, onda usmjere njihovu karizmu i tako se Crkva uvijek obnavlja“ naglasio je provincijal Bilokapić.

Podsjetio je kako je sv. Frane ispočetka mislio da treba graditi, popravljati kamene crkve, no došao je do toga da je Crkva kuća Božja, zajednica vjernika. „Gdje su dvojica ili trojica sabrani u Isusovo ime, u ime Crkve, to je kuća Božja. Sv. Frane ne želi sam popravljati Crkvu, nego je želi popravljati s papom. Papa je ustanova Isusa Krista. Biskupi su ustanova Isusa Krista. S njima želi popravljati Crkvu. Poštuje biskupe, poštaje papu. Može mu se ne sviđati nešto kod njih, ali on je za njega papa, biskup. I sv. Frane ne gleda grijeha te osobe, nego gleda da ga je Krist tu postavio i da je on onaj koji kanalizira, usmjerava život Crkve i nauk. Tako Evandelje po sv. Frani biva živo“ rekao je fra Andrija.

Sv. Frane otkriva Boga koji postaje vidljiv u njegovom tijelu, oblikovan je Riječi, povezan je s Kristom, ali ne apstraktno, nego u konkret-

noj zajednici, u Crkvi, u bratstvu. „U konkretnom življenju je povezan s Kristom, tu je jedno s Kristom. Tako možemo reći da se po njemu na novi način utjelovljuje Krist, odnosno utjelovljuje se Crkva. Bio je uvjeren da treba čuvati, štovati, slijediti vjeru svete Rimske Crkve. Jer samo je u njoj spasenje. Na umoru sv. Frane kaže: ‘Budite vjerni Crkvi. Slušajte što Crkva govoril’. Primitate taj poklad koji je pošao od Isusa Krista, preko apostola, došao do danas i to predajte dalje. Za sv. Franu Krist nije neki moj Krist, nego naš Krist, Krist Crkve. Krista ne mogu imati ja. Ne mogu obnoviti sebe izvan Crkve, protiv Crkve. To sv. Frane kaže: Bog me obnavlja u Crkvi, u zajedništvu sa svetom Crkvom. Tako se uz njega rađa Crkva braće po modelu Isusa Krista“ istaknuo je fra Andrija, rekavši da je Crkva nadnaravnna zajednica, božansko – ljudska zajednica koju je ustanovio Isus Krist, a mi smo njeni živi udovi. Sv. Pavao Crkvu naziva kućom Božjom. To je Crkva živoga Boga, otajstvena zbiljnost. Zaključno je provincial Bilokapić potaknuo da franjevački treći svjetovni red, najbrojniji red u Crkvi, pronese Crkvu da bude prisutna u kući, na ulici, na radnom mjestu.

Crkva sv. Frane u Zadru posvećena je 1282. g. Prema predaji, na putu prema Svetoj Zemlji, oko 1212. g., sv. Franjo Asiški zbog protivnih vjetrova zaustavio se u Zadru, u hospiciju sv. Antuna Opata iz kojega je nastao samostan sv. Frane.

PETRČANE: Team building za Organizacijski tim projekta '72 sata bez kompromisa' Zadarske nadbiskupije

Team building i duhovna obnova za članove Organizacijskog tima volonterskog projekta '72 sata bez kompromisa' Zadarske nadbiskupije održan je u subotu, 3. i nedjelju, 4. listopada u Petrčanima, pod vodstvom don Zvonimira Mikulića, povjerenika za mlade Zadarske nadbiskupije.

Radionica je počela molitvom i razmjrenom iskustva volontiranja. Marijana Mašić, koordinatorica '72 sata' za Zadarsku nadbiskupiju, podsjetila je na svoje početke volontiranja i rekla zašto volontira; s čime se bori, kako rješava

teškoće te je ohrabrla sudionike na putu organizacije. „U srcu sam snažno osjetila poziv za davanje sebe drugima, da želim biti ta promjena u društvu i odlučila sam tom Božjem pozivu reći Da“ rekla je Mašić. I ostali sudionici rekli su zašto volontiraju, kako i zašto su se priključili projektu '72 sata'. „U tom projektu sam od početaka. Raduje me kako projekt svake godine sve više raste. Zadar se po pitanju uključivanja mlađih u društvene strukture i crkvenu zajednicu mijenja, ruše se pojedini zidovi zatvorenosti“ rekla je Andrea. Svim sudionicima susreta zajedničko je da vole i žele podržati solidarnost, zajedništvo i radost za kojom ljudi čeznu. Smatraju kako je taj projekt prigoda da se volonteri osjećaju vrijednima i potrebnima društvu te imaju iskustvo da, kada se daruju drugome, svijet postaje bolje mjesto za život.

Nakon razmjene iskustava u volontiranju, sudionici su proučavali Zakon o volontiranju, Etički kodeks volontera te Temeljni dokument projekta. Pritom su razmatrali tko je volonter, što je volontiranje te prava i obveze volontera i organizatora volontiranja. Dodijeljen im je i praktičan zadatak: osmisliti najavni događaj koji će privući učenike, studente i radničku mladež da se prijave. Najavni događaj je vrlo bitan dio promocije projekta koji uvodi u realizaciju samog projekta volontiranja.

U duhovnom dijelu susreta subotnjeg poslijepodneva, mlađi su se okupili u petrčanskoj župnoj crkvi sv. Ivana i Pavla gdje su u sklopu Ignacijske metode 'Magis krug' razmijenili doživljaje od toga dana. Potom su razmatrali dio Svetog Pisma u tišini, svatko za sebe. Slijedilo je misno slavlje za kojega su volonteri rekli: „Predivno je imati privilegiju da sa svojim timom slaviš misu kao zajednica, kao obitelj“.

U propovijedi je don Zvonimir tumačio navještaj evanđelja u kojem je spomen na Trojednog Boga. „Bog je jedan, ali ih je troje. Ljubav između Oca i Sina toliko je velika da je to osoba, Duh Sveti“ rekao je don Zvonimir naglasivši njihovo jedinstvo u zajedništvu. Govoreći o projektu '72 sata', don Zvonimir je rekao: „Prije nego si počeo volontirati, neko je za tebe već volontirao. To su tvoji roditelji, tvoja obitelj i to je Gospodin Isus Krist. Volontirati znači sta-

viti sebe na raspolaganje, svoje vještine i talente, čitavog sebe, drugima, kojima je to najviše potrebno. Baš poput Isusa koji je volontirao – darovao se nama u otajstvu Euharistije, koja je stvarna prisutnost Njega samoga“ rekao je don Zvonimir.

Nedjelja je počela zajedničkom jutarnjom molitvom Časoslova. Misno slavlje predvodio je don Roland Jelić, ravnatelj Osnovne škole Ivo Mašina u Zadru, a organizacijski tim volontera animirao je pjevanje. „Živimo u užurbanom svijetu, stalno nekud jurimo, stavljamo obaveze ispred roditelja i starih“, rekao je don Roland, istakнуvši da pogled treba usmjeriti na ono što je uistinu važno, što se pamti: ne kakav auto i koliko veliku kuću imam, niti koliko sam uspješan, nego na prave vrednote, ljubav prema bližnjima, mir i nadu koju kršćani trebaju pronositi i darivati radost.

U nedjeljnoj radionici mlađi su po grupama osmišljavali promotivna videa i pozvali mlađe da se prijave na projekt '72 sata'. Nakon ručka krenuli su na hodočašće Gospi od Zečeva na otok Zečevu gdje su proveli nedjeljno poslijepodne. Molili su krunicu, bili u šutnji i dijelili doživljaje sa susreta. „Gledajući sve njih i svjesna zajednice u kojoj jesam, cijelo vrijeme bila sam obuzeta neopisivom radošću, krhkošću i spokoјjem. Karla sa svojim slavonskim stilom da poseban stih grupi, Josipa sa svojim kaštelanskim naglaskom obraduje, Marijana sa svojim objašnjavanjem i pričom ohrabri i potiče, Ena, sitna ali dinamitna sa svojim naizgled nemogućim idejama izvuče kreativnost iz nas, Andrea i njen prekrasan osmijeh, njena empatičnost i osjećaj za druge i drugačije daju nadu u bolje sutra. Marin sa svojom gitarom i glasom osvaja, njegov karakter ga potiče da daje bolje i više, a to potiče i nas da se još više darujemo. Pera, krhkla i nježna, introvert, postala je ekstrovert u Božjoj blizini i to oduševljava. Ivana s predivnim plavim očima i zagrljajem koji liječi, njena zauzetost za bolji svijet potakne na promjenu srca i don Zvonimir, njegova poniznost i briga za mlađe, njegova neiskvarenost i dobrohotnost, daje uvid u zahvalnost; zahvalnost za život, za obitelj, za prijatelje“ sabrala je dojmive Ana Albin, koordinatorica

projekta '72 sata bez kompromisa' za Zadarsku nadbiskupiju, poručivši: „Ovaj team building i duhovna obnova zaista su bili plodonosni. Napunili su nas novom snagom, motivirali nas i dali polet za uspješnu realizaciju volonterskog maratona. Pozivamo sve zainteresirane da se prijave putem stranice '72 sata', da se odvaže i učine dobro djelo. Jer više će primiti nego dati, upoznat će dodatno sebe, možda i ljubav svog života. Prijave traju još kratko, zato požurite. Posebno pozivamo kršne muškarce koji nam nedostaju kao sudionici volonterskih akcija. Budi promjena!“.

Dvodnevni susret prožimali su druženje, razgovori, opuštenost, jednostavnost, pomoć u kuhanju, postavljanju stolova i spremanju potrebnoga, bilo je igre i pjesme uz gitaru. Mladi su bili smješteni po petrčanskim obiteljima koji su im velikodušno otvorili svoje domove. Petrčanski župnik don Marko Vujasin primio je mlade u prostor župne kuće gdje su održane radionice i druženje. Zajednički obrok za sudionike susreta pripremila je Pučka kuhinja Caritasa Zadarske nadbiskupije. Na tome su zahvalni sudionici susreta, kao i za gostoprимstvo koje im je pružio don Ivica Bašić, župnik župe sv. Mihovila u Vrsima, kojega su posjetili pri povratku u Zadar.

ZADAR: Biskup Mile Bogović predvodio slavlje na svetkovinu sv. Šimuna, zaštitnika Grada Zadra

Na svetkovinu sv. Šimuna, zaštitnika Grada Zadra, svečano koncelebrirano slavlje u svetištu sv. Šimuna u Zadru u četvrtak 8. listopada predvodio je umirovljeni gospicko-senjski biskup Mile Bogović.

Proroka Šimuna spominje evanđelist Luka opisujući prikazanje Isusa u jeruzalemskom hramu četrdeseti dan od njegovog rođenja. Spasenje koje se događa samo u Isusu Kristu i moguće ovisnosti koje nastaju od ponuda ovoga svijeta bila je tema propovijedi mons. Bogovića.

„Preko Isusa, u svijet ulazi spasitelj svijeta. Držeći Isusa u svojim rukama, Šimun je u njemu

vidio spasenje svijeta i svjetlo na prosvjetljenje naroda. Kakav osjećaj, kakva čast – u mojojem naručju nalazi se spasenje svijeta! Šimun je tim susretom bio privilegiran, ali i mi smo privilegirani jer se u Zadru, u Hrvatskoj nalazi tijelo sv. Šimuna, i jer i mi primamo Isusa svaki puta u euharistiji“ naglasio je mons. Bogović, rekavši kako je Šimunu bilo drago da je cijelom narodu došlo spasenje po djetetu koje je on držao u rukama.

„Šimun vidi spasenje, ali on je već tada video da taj koji spašava, treba puno trpjeti. I apostol Pavao u navještenom čitanju poručuje da će Mesija morati trpjeti i da će, uskrstnuvši od mrtvih, navijestiti svjetlo Židovskom narodu i poganim. Istu riječ – svjetlo – upotrebljava i Pavao, kao i sv. Sime“ rekao je biskup Bogović, poručivši: „Mnogi nude svoje spasenje, ali spasenje je samo u onome koga je Šimun uzeo u svoje naručje, u Isusu Kristu. Isus liječi ljudsko stablo u korijenu, a ne samo listove, da u dnu ostaje bolesno“.

Susret Šimuna i Isusa u jeruzalemskom hramu zbio se četrdeseti dan od njegovog rođenja, kada su ga došli prikazati Marija i Josip. „Šimun tada još kaže prisutnoj Mariji: 'A tebi će mač boli probosti dušu'. Spasenje se ne ostvaruje bez patnje. Ljubav se najviše svjedoči prihvatanjem patnje za onoga koga voliš. Mrtvo tijelo u majčinu krilu, ta bol, taj mač, znak je snage laži i mržnje u ovome svijetu. Jer nevinoga može osuditi, pravednoga može proglašiti zločincem. Ali uskrstli Krist je siguran znak pobjede istine i ljubavi“ ohrabrio je biskup Bogović.

Koliko je važno izdržati trpljenje pokazuje i da je Isus rekao Petru 'Odlazi, Sotono', kad je Petar htio odgovoriti Isusa da ne ide u Jeruzalem, jer će tamo morati trpjeti. „Sotonski je da ne trebaš trpjeti, da ne trebaš pokazati ljudima da ti je stalo do njih. Krist će svoju ljubav svjedočiti na najuvjerljiviji način i iskreno, a to je patnja. Tu se pokaže koliko nekoga voliš. Sotona je doživio poraz onda kada je mislio da je konačni pobjednik. Isus je na dan svoga uskrstnoca promovirao novu valutu koja se mjeri po tome koliko si dobro učinio za spasenje brata čovjeka. Isus se apostolima nije pokazao u

sjaju i bogatstvu, nego s ranama na rukama i boku. U Božjem monetarnom sustavu vrijednost valute mjeri se po tome što si učinio za dobro braće i koliko si za njih pretrpio. Jesi li mu nanosio rane ili si dobio rane pomažući drugome“ rekao je mons. Bogović.

Biskup je istaknuo da spasenje svakoga čovjeka dolazi od Isusa, podsjetivši kako je sam Isus rekao da će se mnogi govoriti, ovdje je vaš otкупitelj, spasitelj, ondje je. Nemojte vjerovati. „I danas cijeli svijet iščekuje spasenje. Svi se trebamo zapitati tko nudi spasenje, a tko je spasitelj. Nema spasenja ljudima mimo Isusa Krista. Trebamo se sabrati i vidjeti otkuda treba doći spasenje“ potaknuo je propovjednik, upozorivši kako se u promidžbenim reklama često želi umjetno stvoriti potreba, kako bi na kraju onaj koji je stvorio potrebe, za te potrebe ponudio i rješenje, to izlječio.

„Na taj način ovaj svijet donosi spasenje. U tome se natječe i mnogi trgovачki lanci koji stvaraju umjetne potrebe i nude spasenje, izlazak. Više puta pritom traže načina kako bi čovjeka iskoristili za svoju korist“ upozorio je

biskup, podsjetivši kako se ovih dana piše da Europski parlament razmišlja kako bi zabranio ugradnju kvara u razne proizvode. Tako se npr. u automobil, televiziju, ugraditi kvar, da čovjek brzo mora kupiti drugi. „To je duh svijeta. Trebamo paziti da ne nas jednemo takvom spasenju. Ponude svijeta često su u tome da čovjeka učine ovisnim kako bi mu se onda ponudilo spasenje, no zapravo to bude još veća ovisnost. Zar ne primijetimo i danas elemente ratne taktike ovoga svijeta, samo drukčije naravi? Danas se cijeli svijet želi prikazati potlačenim, u očekivanju spasenja, u ovisnosti o nečemu. Treba paziti da spasenje ne tražimo na krivim mjestima. Duhu ovoga svijeta je vlastito umnažanje ovisnika, a duhu Božjemu je vlastito spašavanje svakoga čovjeka. Crkva uvijek treba skretati ljudima pozornost od lažnih spasitelja i upirati pogled u onoga koji je bio na Šimunovim rukama“ poručio je biskup Bogović.

„Spasitelju je doista žao naroda. A onome koji izaziva umjetne potrebe, nije žao naroda. Isus želi za narod trpjeti i to je dokaz koliko nas doista voli. Nikada neće ići za tim da se na narodu

zarađuje. Neće ići za tim kako poraziti nekoga, nego da mu doneše pobjedu života“ istaknuo je propovjednik.

U Isusu pred očima sv. Šimuna je „sažetak ljudske drame u kojoj je trajna borba između snaga istine i ljubavi te laži i mržnje. To će uvijek dje-lovati, od početka, kad je napasnik stao pred Adama i rekao da čovjek Bogu nije važan. Napasnik uvijek laže i može puno obećati. U svakom pojedincu, društvu, u svakom vremenu i prostoru vodi se borba između istine i ljubavi te laži i mržnje. Tu borbu osjeća svatko u sebi. Opasno je da čovjek povjeruje laži“ upozorio je mons. Bogović.

Dramu borbe između dobra i zla moguće je predstaviti u tri čina, opisao je biskup. „Prvi čin govori da je Bog, koji je istina i ljubav, sve stvorio iz ljubavi. Nije ugrađivao kvarove. Na vrhu svega stvorenoga postavio je čovjeka kojega je stvorio na svoju sliku. To je ta uzvišenost. Time mu je predvidio konačno mjesto u vječnoj sreći, u Bogu, ali čovjek se treba za to slobodno opredijeliti. Računajući s tom slobodom, Sotona, utjelovljenje laži, nabacuje čovjeku da se okrene od Boga. Pritom Đavao Bogu pripisuje svoje osobine. I laže da Bogu nije stalo do čovjeka, da Bog ne želi da čovjek bude velik, da Bog želi prevariti čovjeka. Tako otac laži obećava čovjeku da će ga izvući iz podložnosti Bogu i otvoriti mu put prema veličini. Dakle, da će to učiniti Sotona, a ne Bog. Laž je uvijek bogata obećanjima pa čovjek povjeruje laži. To je značilo pad čovjeka od Boga i pad u grijeħ“ rekao je mons. Bogović. No, u čovjeku nije uništena slika Božja na koju je stvoren, ona se može usavršiti.

„Drugi čin je da Bog ne želi pustiti čovjeka da propadne, jer ga ljubi. Stvorio ga je na svoju sliku i predodedio za zajedništvo sa sobom u vječnosti. Sin Božji uzima ljudsko tijelo u krilu Marije. Marija dobiva važnu ulogu u projektu ljudskoga spasenja jer je rodila spasitelja. Već ta blizina Božja, da se Sin Božji utjelovio u krilu jedne žene, znak je da Bog čovjeka ljubi, da nije odustao od njega. Da bi još bolje posvjedočio tu ljubav, Krist neće umrijeti običnom smrću. Prihvatio je najokrutniju smrt da pokaže koliko nas Bog ljubi, koliko je Bogu stalo do čovjeka. A

nema veće ljubavi nego kad netko svoj život žrtvuje za spasenje drugoga. Taj teški put prihvata Isus kako bi se Božja stalna i vjerna ljubav prema čovjeku što jasnije očitovala i postala što uvjerljivija svakom čovjeku. Premda nevin i čista ljubav, Isus biva osuđen kao zločinac na sramotnu smrt na križu. Mrtvo tijelo Isusovo u Marijinom krilu pokazuje kako je moćna snaga zloče u svijetu“ upozorio je biskup Bogović.

„Treći čin sastoji se u tome da i nakon Kristove pobjede nad smrću nije prestala borba između istine i laži. Apostoli su poslani po svijetu da navijeste pobjedu koju je svojim uskrsnućem Krist izvojevaо za svakoga čovjeka. Ali, Sotona, laž i mržnja nisu se povukli s bojišnice. Njihova je poruka da se proširi glas da Isus nije uskrsnuo. Opet laž na djelu. U njenom konačnom porazu očitovat će se da su laž i mržnja, i onda kad su se borile protiv istine i ljubavi, zapravo pomagale istini i ljubavi da je ojačaju. Kao što se događa da gnojivo pomaže pšenici da raste. Onda ona donosi plod. Gdje su snage zloče bile jače, tu je bila uvjerljivija nadmoć istine i ljubavi. Što su farizeji, Herod i Pilat Isusu postavljadi veće prepreke, to je veća Isusova pobjeda“ rekao je mons. Bogović, istaknuvši da su i Stepincu njegovi progonitelji pomogli da izraste u ljudskog i kršćanskog gorostasa.

Biskup je podsjetio i na Zadranina Šimuna Kožičića Benju koji je na prijelazu iz Srednjega u Novi vijek bio modruški biskup. „Gledao je svoju Hrvatsku u plamenu, već se dogodila Krbavska bitka 1493. g. i Hrvatska je spala na ostatke ostataka. Benja nije bio slobodan ni u jednom dijelu svoje Modruške biskupije pa se sklonio u Rijeku. No, nije se predao. U Rijeci osniva tiskaru kako bi u njoj zapisao i čuvao sve lijepo, veliko i važno što je njegov kršćanski narod stvorio, da se to prenese na druge nastaje. Na svoju prvu knjigu koju je tiskao stavio je sliku upravo sv. Šimuna koji u ruci drži spasitelja svijeta, pokazujući time u kome je naše pravo spasenje“ rekao je mons. Bogović.

Predvoditelj slavlja je istaknuo da se proslave nebeskih zaštitnika u Zadru, nadbiskupijske zaštitnice sv. Stošije i sv. Šime, zaštitnika grada Zadra, podudaraju s velikim državnim praznicima. „Na blagdan sv. Šime 8. listopada slavi

se dan kada je Hrvatski sabor raskinuo pravne odnose s bivšom državom. Svetkovina sv. Stosije 15. siječnja je dan kada je međunarodna zajednica priznala neovisnu Republiku Hrvatsku. Dakle, uvijek je u životu pojedinca i naroda da se oslobođa štetne ovisnosti. Ali, čovjek ne ostaje sam, odijeljen od svih. Nije dobro da čovjek bude sam. I mi smo ušli u novo zajedništvo, na novi način. To se ne odnosi samo na narode i države, nego i na svakoga čovjeka koji treba raskinuti s onim što mu smeta u rastu. Ali čovjek nikad ne treba raskidati vezu s ljudima, sa zajednicom oko sebe, jer bez toga ne može normalno rasti“ rekao je biskup Bogović.

Nakon mise, svećenici i puk počastili su neraspadnuto tijelo sv. Šimuna kojega Zadrani časte osam stoljeća, a nalazi se u škrinji iznad glavnog oltara u crkvi sv. Šime.

ZADAR: Najavni događaj volonterskog projekta '72 sata bez kompromisa' među građanima

U sklopu promocije volonterskog projekta '72 sata bez kompromisa' u široj javnosti, organizacijski tim '72 sata' za Zadarsku nadbiskupiju održao je najavni događaj te akcije (15.-18. listopada) među građanima u petak, 9. listopada u ulici Stjepana Radića u Zadru, u blizini zadarskoga mosta.

Zadarski volonteri iz organizacije ove godine dodatno se trude u promociji toga projekta u javnosti, među građanima na ulici. „Projekt je još mlad, svake godine rastemo, svake godine nešto novo osmislimo. Smatramo da u Zadru još uvijek mnogi mlađi ne poznaju projekt '72 sata'. Sve ovisi o Bogu koji to sve koordinira, ali i o mlađim generacijama na kojima Zadar i svijet ostaju“ rekla je Marijana Mašić, koordinatorica projekta '72 sata' za Zadarsku nadbiskupiju.

Mlađi su animirali za taj projekt u večernjim satima početkom vikenda jer je tada osobito frekventno ljudima. Od papira su izradili okvir '72 sata' da se ljudi mogu s njim slikati za uspomenu, a na njemu je bilo ispisano: Budi promjena, Sad je vrijeme da daješ najbolje od

svog srca drugome, Volontiranje je in, ne pravi se fin, Zajedništvo, Prijateljstvo, Umrežavanje mlađih, Solidarnost, Proaktivnost, Ljubav, Druženje, Beskompromisnost, Volontiranje nas uči životu.

Mnogi prolaznici su zastali u razgovoru s volonterima, pitali su što je to, o čemu se radi, neki su odgovarali na pitanja koja su mlađi pripremili u sklopu malog kviza. S idejom kviza u susretu s prolaznicima željeli su im pokloniti nešto. Kad su odgovorili na pitanja tematski povezana sa Zadrom, prolaznici su dobili majicu 72 sata, slatkiš, čokoladice, bombon, besplatnu kavu u kafiću Timbar, sponzor koji je mlađe podržao u tom projektu. „Željeli smo zainteresirati ljude za to što se događa, da vide o čemu se radi u projektu '72 sata'. Kad smo stajali kod zadarskog mosta i dijelili letke, ljudi bi uglavnom mislili da nešto tražimo od njih. Papirnatim strelicama s natpisima Još malo, Samo pravo, Ajmo, Još 200 metara, kod mosta, usmjeravali smo ljude da dođu do mura gdje su se dijelile majice i ostalo. Sve smo zajedno osmislili, svatko je dao ideju, akcija je plod našeg zajedničkog promišljanja. Htjeli smo još više približiti ljudima '72 sata'. Imali smo i kolo sreće, svatko je izvlačio broj i dobio neku nagradu. Na papiru kao pergameni bilo je zapisano iskustvo svakoga od nas sudionika volontera, možda nekoga potakne da se priključi. Prilazili smo ljudima, trebalo je i nama da se oslobođimo potaknuti mlađe da zastanu. Svi smo u nekakvoj žurbi, treba nekad zastati i poslušati što ti onaj drugi, i s ulice, ima za poručiti, jer možda ti to promijeni život“ rekla je Mašić, istakнуvši kako je na mnoge volontere projekt '72 sata' pozitivno djelovao. „Netko je malo otvoreniji, netko zatvoreniji. Ali smo doživjeli da su mnogi introverti među nama postali ekstroverti, u Božjoj blizini i preko projekta '72 sata'. I u našim privatnim životima, kako radimo, vidimo koliko organiziranje ovega svega i rad u timu pomažu razvijanju naših talenata, vještina, našeg samopouzdanja. Definitivno možemo reći da preko ovog projekta rastemo kao osobe“ istaknula je Mašić.

Ivana Kruhoberec je studentica iz okolice Varaždina. Četvrtu godinu volontira, a drugu go-

dinu je u organizacijskom timu. „Bilo je jako lijepo vidjeti mlade kako se zaustavljaju, pokažuju interes. Kada im kažemo o čemu se radi, zanima ih, hoće raditi nešto dobro, nešto više, pomoći drugima, dati sebe za druge. U volontiranju je lijep osjećaj kad dobijete osmijeh na nečijem licu, kad vidite koliko nekome znači samo da dodete, popričate. Kad nekim ljudima dođete u stan, pomognete im, toplina koju osjetite u njima i koju dobijete od njih. To je neopisiv i predivan osjećaj. Za to stvarno vrijedi davati se svake godine opet i opet“ rekla je Kruhoberec.

Volonterka Josipa Romić animaciju za taj projekt doživljava kao širenje pozitivne atmosfere. „Mladi i stari su se zaustavljali tijekom javnog događaja. Uključivali su se, raspitivali, igrali kviz. Ljudi su pitati što se događa, mogu li se i oni priključiti. I mural kojega radimo želimo da ostane budućim naraštajima, može biti i mjesto okupljanja budućih volontera. Mjesto je super za privlačenje ljudi jer mnogi prolaze tom relacijom“ rekla je Romić. Petra Cigić, studentica iz Hercegovine, volontira u '72 sata' treću godinu. „Volontiranje je stvarno super, inače na razne načine volontiram od 3. srednjeg razreda. Prije nego sam krenula na fakultet u Zadar, jedino sam tražila mjesto gdje mogu volontirati. Kad je došla obavijest za '72 sata', to je za mene bio pun pogodak. Bude nam divno. Na svom prvom volontiranju čula sam pjesmu Kalelarga, upoznala prijatelje. Imam super iskustva, puno se smijem, puno ljudi upoznajem. Teško mi je to i opisati riječima. Tko se priključi, sigurno neće pogriješiti“ poručila je Petra.

Marin Modrić tijekom animacije svirao je s gitaram. Volontira treću godinu, drugu godinu je u organizacijskom timu, ove godine i vodi akcije. „Glazbeni talent je potreban, našla se prilika da ga iskoristim. Moram pomoći. Pomognem i smišljanjem pjesama za '72 sata', imamo akcije gdje možemo uveseljavati ljude. Kad mogu iskoristiti talent, naravno da će pomoći. Svatko ima neki svoj doprinos, moj je i glazbeni. Želimo projekt dobro promovirati, da se što više ljudi prijavi, da bude što ljepše svima nama, da lakše odradimo akcije, da se proču-

je za '72 sata'. Da to postane akcija za koju se stvarno zna, za koju mladi znaju da preko nje mogu kvalitetno iskoristiti svoje vrijeme, ujedno i jedan od simbola, dio identiteta Zadra. Da se može reći da je i Zadar grad volontera, grad koji ima mlade koji žele pomoći drugima, ljudima kojima je teško. Volim pomoći ljudima i biti među ljudima, nešto doprinijeti. Mural koji radimo je veliko djelo i još više će pomoći učvrstiti projekt '72 sata', kao dio identiteta iz Zadra“ kaže Marin koji je vodio akcije u Domu za stare u Crnom i u Rehabilitacijskom centru u sv. Filip i Jakovu.

Volonter Julijan Zrnić je rekao: „Ovo je odlična prilika za sve koji se još nisu okušali u volontiranju, a ne žele dati previše svoga slobodnog vremena. Jer u projektu '72 sata' mogu volontirati samo jedan dan, samo jedno jutro ili samo jedno poslijepodne. Pozivam mlade da dođu, upoznat će nove ljudе i napraviti nešto dobro za zajednicu. Uvijek imam osjećaj empatije koji sam htio izraziti, '72 sata' je prilika da to učinim“ kaže Julijan, inače volontira od 2. srednje razreda. U početku animacije za projekt nije se htio previše eksponirati, „ali čovjek se oslobođi. Bila je lijepa atmosfera. Bitno je da mi mislimo kako treba“.

Andrea Jerković iz Metkovića volontira pet godina, ove godine je i u organizacijskom timu. „Svi smo se povezali, otvorili smo se jedni drugima. Imali smo edukaciju, molitvu, vidi se entuzijazam i volja da dalje nastavimo raditi. Ja sam po prirodi zatvorena osoba tako da se treba oslobođiti, pristupiti ljudima. Ali bili su jako pozitivni, zanimalo ih je o čemu se radi. Vjerujem da ćemo imati još volontera. Neki su čuli za '72 sata', neki nisu. Upoznali smo volonterke iz Splita koji su na studiju u Zadru pa su rekle: 'Ajme, nismo znale da je to i u Zadru, prijavit ćemo se'. Neki će reći djeci, unucima, prenijet će glas o nama. Mislim da je volontiranje jako bitno. Mislim da kad nešto radiš za sebe, to je kratkotrajno zadovoljstvo. Ali kad nekome pomogneš i kad je netko radostan zbog tebe, to je dugotrajno zadovoljstvo. Mislim da je to ono što moramo činiti: misliti više na bližnje i darovati se drugima, ne samo misliti o sebi i svojim potrebama. Pozvala bih sve

mlade, odvažite se. Iskustvo volontiranja u '72 sata' vam stvarno može promijeniti pogled na svijet i da shvatite koliko je malo potrebno za dobro" poručila je Andrea Jerković.

ZADAR: Misno slavlje u katedrali sv. Stošije povodom početka akcije '72 sata bez kompromisa'

Misno slavlje povodom početka volonterskog projekta „72 sata bez kompromisa“ u četvrtak, 15. listopada u katedrali sv. Stošije u Zadru predvodio je dr. don Zdenko Dundović, pročelnik Teološko-katehetskog odjela Sveučilišta u Zadru, u zajedništvu s don Josipom Radojicom Pinčićem, katedralnim župnikom.

Don Zdenko je u propovijedi naveo prigodne misli sv. Terezije Avilske, djevice i prve crkvene naučiteljice, čiji je spomandan na dan kada započinje '72 sata' koji se ove godine održava u 14 hrvatskih gradova i jednoj općini. Terezijine misli povezane su i s poslanjem brojnih mladih volontera koji će ovoga vikenda svjedočiti Kristovu ljubav na način kako je Isus to oporučno potaknuo da činimo, služeći jedni drugima, prepoznajući slabije, nemoćne i druge potrebe. Istaknuo je vrijednost poziva da se darujemo drugima i izdvojimo vrijeme za potrebe bližnjih koje volontiranje ljudima pruža. Ohrabrio je mlade da se ne boje oduprijeti hedonističkom društvu današnjeg vremena, da ne posustanu pred mogućim osporavanjima, izrugivanjima i progostvima na koji mogu naići u svojoj odlici za dobro, nego da hrabro krenu stopama Isusa Krista. Don Zdenko je potaknuo prisutne da svatko u svom srcu odgovori na pitanje iz Lukina evanđelja koje Gospodin postavlja: „Ali kad Sin Čovječji dođe, hoće li naći vjere na zemlji?“ (usp. Lk 18, 9) te podsjetio da je konačan cilj svakog čovjeka – Kraljevstvo nebesko.

Misno slavlje pjesmom su animirali mladi iz Organizacijskog tima '72 sata bez kompromisa'.

Nakon mise, volonterima koji su sudjelovali u slavlju obratila se Marijana Mašić, jedna od koordinatorica projekta '72 sata' u Zadru. Zahvalila je don Zdenku Dundoviću što je podržao mlade volontere i predvođenjem mise te don Zvonimiru Mikuliću, povjereniku za mlade

Zadarske nadbiskupije koji je zbog bolesti bio spriječen sudjelovati na misi. Koordinatorica Mašić zahvalila je volonterima na prijavi te spremnosti na sudjelovanje u projektu. Upoznila ih je s podjelom majica i važnošću poštovanja epidemioloških mjere u radnim, eko-loškim i socijalnim akcijama koje će se održati tijekom petka i subote.

Voditelji akcija okupljene volontere dočekali su ispred katedrale, s označenim brojevima akcija u kojima će sudjelovati. Uputili su volontere na kojim će mjestima volontirati i što će raditi. Unatoč laganoj kiši, sve je proteklo u najboljem redu te su se volonteri, okrijepljeni duhovnom hranom, primjereno pripremili i međusobno podržali za volonterske akcije koje ih čekaju 16. i 17. listopada.

ZADAR: „Vjernik pred izazovima COVID-a 19“ – dr. Rok Čivljak na rekolekciji svećenika u sjemeništu ‘Zmajević’

„Vjernik pred izazovima COVID-a 19“ bila je tema svećeničke rekolekcije zadarskog prezbiteriјa na kojoj je izlagao doc. dr. Rok Čivljak, infektolog, predsjednik Hrvatskog katoličkog liječničkog društva, u srijedu 14. listopada u dvorani sjemeništa ‘Zmajević’ u Zadru.

Opisujući kako je epidemija djelovala na život vjernika i podjelu sakramenata, dr. Čivljak je rekao da ga je osobito pogodila nemogućnost podjele bolesničkog pomazanja, posljednja pomast ljudima na bolesničkoj postelji. „Jer mi smo u tim danima i mjesecima viđali bolesnike koji su umirali bez sakramenata. To mi je bilo teško vidjeti jer su ti ljudi molili članove obitelji da se organizira neka skrb, ali vlasti nisu dozvoljavale da svećenici ulaze u zdravstvene ustanove niti su se svećenici ugodno osjećali ući. Svi smo se bojali Covid-a. Nije bilo jednostavno organizirati podjelu sakramenata u zdravstvenim ustanovama, pogotovo u prvih nekoliko mjeseci“ rekao je dr. Čivljak, istaknuvši kako je sada, kada se više zna o korona virusu, to moguće organizirati. „S vremenom smo naučili da je taj virus manje opasan u načinu prijenosa nego smo to mislili u siječnju i veljači. Mi smo se bojali da će se zaraziti svatko tko udahne jednu česticu virusa u istoj prostoru.“

riji. No pokazalo se da nije tako opasan“ rekao je dr. Čiviljak, poželjevši da „pošast epidemije proživimo sa što manje trauma, iako je i dosad nažalost bilo prilično trauma“.

Tijekom rasprave na rekolekciji, svećenik je postavio pitanje zašto tijekom epidemije svećenici nisu mogli ići u bolnicu dijeliti sakramente bolesnima i umirućima, pridržavajući se propisanih mjera. Naime, ljudi su htjeli dolazak svećenika u bolnicu, ali mjerodavne vlasti ili odgovorni u bolnici u nekim slučajevima to nisu dopustili, ni uz poštovanje epidemioloških mjera od strane svećenika.

Jedan zadarski svećenik je istaknuo: „Nije bilo javne odredbe ni načelne zabrane da svećenik ne smije doći u bolnicu. Najgora je stvar da umirući traži svećenika, traži ispovijed, traži pričest, a da mi to ne možemo osigurati. Ako gledamo stvari pod vidikom vječnosti, svećenik se doista treba izložiti riziku, jer je spasenje duše prvi zakon Crkve, a i zemaljski život je manje vrijedan od vječnoga života, pa i taj rizik treba prihvatići. Istom riziku izlažu se svećenik i zdravstveno osoblje koje radi u bolnici“.

Dr. Čiviljak na to je rekao kako je u početku epidemije vladao strah i u bolnici nitko nije želio preuzeti odgovornost za eventualno širenje zaraze vani. No, sada kada se više zna o tom virusu, dr. Čiviljak smatra da je dolazak svećenika u bolnicu moguće osigurati. Predavač je istaknuo potrebu suradnje između zdravstvene ustanove i biskupije kao nadležne ustanove za svećenika. S obzirom da je dosta bolničkih kapelana starije životne dobi koji su u većem riziku od loših posljedica infekcije, moguće je da ih tijekom epidemije zamijeni mlađi svećenik kao bolnički kapelan u podjeli sakramenta u bolnici, koji nema neku akutnu bolest. Dr. Čiviljak je rekao da u tom slučaju svećenik treba biti odjeven u propisanu zaštitnu opremu kao liječnici i zdravstveno osoblje, da ne dođe do ugroze.

„Liječnik u tom slučaju treba cijelo vrijeme biti uz svećenika i štititi svećenika dok je uz pacijenta u bolnici, jer svećenik nije zdravstveni radnik i ne može znati što u nekom trenutku mora učiniti. Ako su zadovoljeni preuvjeti, da

jedna i druga strana to hoće, pacijent, bolnica i biskupija, uz maksimalne mjere zaštite, vjerujem da možemo biti zaštićeni“ istaknuo je dr. Čiviljak, rekavši da ne mora biti na desetke svećenika koji će dijeliti sakramente u bolnici tijekom epidemije, ali barem jedan u svakoj biskupiji. Smatraju da svećeniku treba dopustiti da može ići u bolnicu dijeliti sakramente, poštujući sve potrebne mjere zaštite, jer je u pitanju spasenje duša. Jedan zadarski svećenik imao je iskustvo da je dva puta išao podijeliti sakramente bolesnima u bolnicu tijekom epidemije, od toga jedanput i na poziv liječnika. Bio je odjeven u cijelosti u zaštitnoj opremi, kao i liječnici, sukladno mjerama.

Također, mnogi znanstvenici prigovaraju da smrtnosti od korone ne treba pripisivati svaku smrt, ako je osoba koja je umrla od nekog drugog uzroka, toga trena bilo i korona pozitivna.

U razgovoru s predavačem jedan svećenik je podsjetio na riječi splitskog onkologa da je u određenom istom vremenskom razdoblju nedavno, u Hrvatskoj bilo oko 300 preminulih od korone, a u tom istom razdoblju od 5 000 do 7 000 oboljelih od karcinoma umrli su od te zločudne bolesti. Svećenik je rekao da je u većoj gradskoj župi gdje je on župnik došlo do smrti mlađih ljudi kojima je zbog korona virusa bilo odgođeno liječenje pa nisu mogli primiti kemoterapiju te su umrli. „U tim trenucima nije se moglo svim bolesnicima omogućiti sigurno liječenje u bolnicama. Ti ljudi imali su smrtonosnu bolest, ali bili su uskraćeni za idealnu zdravstvenu skrb“ rekao je dr. Čiviljak.

Predavač smatra da je pozitivno što se dogodilo u epidemiji intenzivnija osobna molitva i molitva u krugu obitelji. Dr. Čiviljak je otac tri kćeri i posvjedočio je i osobna iskustva kako se epidemija odrazila na školovanje njihovih kćeri. Dr. Čiviljak danima nije izlazio iz bolnice kao zdravstveni djelatnik. Ukazao je i na moguću stigmatizaciju s kojima se netko susreće u javnosti. Rekao je kako je njegovoj kćeri, po povratku na posao u poduzeće nakon rada od kuće tijekom lockdowna, bila izmjerena temperatura 37.3, uz riječi: „Tvoj tata je doktor, imaš toliku temperaturu, ti imaš koronu“.

Dr. Čivljak je istaknuo važnost i potrebu da se u javnosti „barem progovori o teškim posljedicama epidemije na život ljudi, jer će nam već i to pomoći, ako to podijelimo jedni s drugima, što se u hrvatskim zdravstvenim ustanovama vrlo malo radi. Mi još uvijek zabijamo glavu u pjesak. Moramo biti svjesni negativnih implikacija epidemije zbog izolacije, jer čovjek samo u zajednici može djelovati prema drugima i u zajedništvu produktivno stvarati“ istaknuo je dr. Čivljak.

Promišljajući što će nam korona učiniti u budućnosti, dr. Čivljak smatra da je to neizvjesno. „Ukoliko epidemija nestane i kada nestane, u smislu povratka na staro koje mi mislimo da će se dogoditi, pitanje je hoće li biti povratak tamo gdje smo stali prije godinu dana. Ili ćemo se u dvije godine, ako epidemija još potraje, naučiti na neko novo i prihvati novi način života, za koji nisam siguran koliko je opravдан i dobar“ upozorio je dr. Čivljak, potaknuvši na potrebu javnog govora o negativnim posljedicama načina života kada ljudi žive u izolaciji i međusobno udaljeni.

Citirao je jednog teologa, koji o posljedicama vremena korone na život Crkve kaže da bi se Crkvi moglo dogoditi dvoje: tzv. ‘participativna Crkva’ u kojoj će sudjelovati samo određeni i odabrani, najdosljedniji, i Crkva usluge, kao d.o.o. društvo koja će nuditi narodu sve što treba, ako treba i internetom, telefonski, putem weba, ali da su i jedan i drugi način pogubni za Crkvu, smatra taj teolog. „Trebamo tražiti utjehu i nadu, u molitvi, ne pokleknuti nego raditi što smo pozvani, davati soje ruke i svoje sposobnosti kao pomoći jedni drugima. Velika je neizvjesnost, osjećamo nemoć da u svakom trenutku pružimo ispravno i najbolje, ali uzdajući se u Gospodina, budimo dostojni poslanja koje nam je dao“ potaknuo je dr. Čivljak.

Predavač je govorio i o značajkama korona virusa kao uzročnika pandemije Covid 19 i pretvodne dvije epidemije čiji je uzročnik korona virus. „Korona virusi nisu nepoznati čovječanstvu. Poznajemo ih 60 godina. Od 1960.-ih godina pokazali su se kao uzročnici bolesti u ljudi i u životinja, ali nisu bili osobito zanimljivi do 21. st., jer bili su odgovorni za veliki broj infek-

cija, ali za vrlo blage infekcije dišnog sustava. Oni su bili najčešći uzročnik onoga što u narodu najčešće nazivamo prehladom. Kada se prehladimo, curi nos, uz blagu, povišenu temperaturu ili bez nje. To što se nama događa par puta godišnje, najčešće su za takve simptome odgovorni korona virusi. Kako su to bezazlene bolesti koje ne ostavljaju neke trajne posljedice, korona virusi nisu baš pobudivali veliki interes među znanstvenicima i liječnicima, jer su se smatrali bezazlenim virusima sve do početka trećeg tisućljeća kad se dogodila epidemija SARS-a 2002. g. u Kini, gdje je izbila epidemija nove respiratorne bolesti koja je izazivala veliki broj smrtnih slučajeva, teških upala pluća. Ljudi su završili na respiratorima, umirali. Kada se ona prvih par mjeseci počela širiti slično kao i ovaj korona virus 2019. g., izazvala je veliki strah u cijelom svijetu“ rekao je dr. Čivljak.

Slučajevi SARS-a dogodili su se i u nekim zemljama gdje su bili transportirani putovanjima, najčešće avionom u neke udaljene zemlje. „Nakon šest mjeseci ta se SARS epidemija spontano ugасila. Mi smo iz toga naučili da korona virusi nisu tako bezazleni, da novi korona virus koji je otkriven 2002. g., SARS korona virus, može izazivati i teške kliničke slike i teške oblike bolesti. Ali većina smo ga ubrzo zaboravili jer je on na ljeto 2003. g., u lipnju, nestao, mislili smo da je sve prošlo. Deset godina iza toga, 2012. g., na Arapskom poluotoku pojavila se nova epidemija, novog korona virusa koji je bio još smrtonosniji od prethodnika iz 2002. g. Pokazalo se da je on vrlo srođan uzročniku SARS-a iz 2002. g. u Kini. Ta epidemija se proširila po cijelom svijetu s manjim brojem slučajeva u europskim zemljama, bili su transportirani iz Azije neki slučajevi. Zanimljivost toga virusa, za razliku od prvoga iz 2002. g. je da se on nije ugasio. Najveći broj slučajeva dogodio se na Arapskom poluotoku, u Saudijskoj Arabiji, Kataru, Jemenu. Ta je epidemija nastavila tinjati iduće godine. Nazvan je MERS – Middle East (srednjoazijski, blisko istočni korona virus), pa je zadnje manje grupiranje slučajeva MERS-a opisano u prosincu 2019. g. u Kataru. Taj virus nije veliki eksplozivni epidemijski potencijal, bio je ograničen na područje Arapskog poluotoka, ali su povremeno izbijali neki slu-

čajevi, izvezeni u neke druge zemlje u svijetu“ pojasnio je dr. Čivljak.

„Nakon SARS-a i MERS-a, kada smo naučili da korona virusi mogu biti i opasniji nego što se prije mislilo, pojavila se ova treća epidemija COVID 19 koji je izbio u Kini krajem 2019. g. Proširio se po svijetu s preko 30 milijuna slučajeva korona virusne infekcije, u manje od godinu dana, i preko milijun smrtnih ishoda diljem svijeta. To je najveća epidemija korona virusa dosada, od ove tri. Ona još uvijek traje. Poučeni iskustvom od prve epidemije koja je brzo nestala, mi smo se nadali da će i ova na ljetu spontano nestati. Međutim, to se nije dogodilo. Ta se epidemija proširila po svijetu, zahvatila je i Hrvatsku“ rekao je predavač.

Pojašnjavajući kao djeluje korona virus, dr. Čivljak je rekao da se taj virus širi kapljičnim putem. „Kad čovjek govori i diše, onda se govorom, disanjem, kašljanjem i kihanjem širi oblak čestica iz dišnog sustava u kojem je gustoća tih čestica najveća na pola metra od mesta gdje čovjek govori. Zato je u prevenciji te bolesti vrlo važna međusobna udaljenost osoba koje potencijalno mogu nositi virus. To je prvi čimbenik koji utječe na prenosivost toga virusa. Ukoliko se nalazite na dva metra udaljeni od osobe koja ima virus i izlučuje ga u okolinu, na udaljenosti većoj od dva metra virus ne može dosegnuti, jer te čestice govorom i kihanjem sedimentiraju, padaju na podlogu. Kad osoba govori, gustoća čestica je na pola metra, pa na metar. Nakon metra, gustoća čestica pada i te čestice sedimentiraju na tlo. To govori da je fizičko udaljavanje u kontaktu s osobama jedna od osnovnih mjera prevencije, prva mjeru zaštite. Ukoliko se nalazite metar i pol do dva metra od osobe koja potencijalno izlučuje virus, to onemogućava prijenos toga virusa“ rekao je dr. Čivljak.

Čestice koje osoba izlučuje padaju na površinu pa i te površine mogu biti kontaminirane virusom koji osoba izlučuje u okolinu. Zato je higijena ruku druga važna mjeru u prevenciji, jer dezinfekcijom ruku osoba dezinficira sve što je pokupila dirajući površine u okolini. Time bi trebala spriječiti da virus kojeg eventualno ima na rukama, ne unese u svoj organizam dirajući

oči, nos, sluznice. Treći moment su maske koje smanjuju šansu da osoba koja ima virus širi ga u okolinu. Primarna zadaća maski je da zaražena osoba ne izlučuje virus u okolinu. Sekundarna je da osoba koja je zdrava, ne aktivira taj virus. Kako se virus prenosi govorom, kašljanjem i kihanjem, najčešće se prenosi kapljicama iz dišnog sustava, pa se, ukoliko osoba koja je zaražena nosi masku, znatno, iako ne apsolutno, smanjuje prijenos virusa u okolinu“ rekao je dr. Čivljak.

Prepostavlja se da jedna osoba može prosječno zaraziti dvije i pol osobe u svom okolišu. Domino efektom, za mjesec dana od jednog slučaja nastane 400 slučajeva. To je eksponencijalni način širenja epidemije. Ukoliko se nekim mjerama smanji taj prijenos za 50 %, za 30 dana neće biti 400, nego 30, 15 zaraženih osoba. Ukoliko se za 75 % postigne smanjenje prijenosa s prve osobe na drugu i sljedeće, za 30 dana bit će svega 2,5 osobe zaražene COVIDOM, rekao je dr. Čivljak, istaknuvši da je to osnova prevencije širenja COVID-a: da se mjerama koje smanjuju prijenos prve zaražene osobe na svaku iduću, pokuša za 30, 60 dana, smanjiti bazen ljudi koji će biti zaraženi. „Jer u velikim brojkama, od sto zaraženih, deset će ih imati veliki oblik zaraze i završiti u bolnici. Pet će ih završiti na respiratoru, jedan će možda umrijeti. Ako je 100 000 ili 30 milijuna zaraženih, iz toga će proizaći nekoliko milijuna osoba koje će umrijeti. To je osnova prevencije te bolesti“ rekao je predavač.

Zdravstveni sustav u Hrvatskoj krajem siječnja, početkom veljače 2020. g., počeo se pripremati za epidemiju, „dok još nismo bili uvjereni da će nas epidemija zahvatiti, jer smo se oslanjali na dva prethodna iskustva, iz 2002. i 2012. g., kada nas SARS i MERS nisu zahvatili i tada nismo zabilježili nijedan slučaj korona virusne infekcije u Hrvatskoj“ rekao je dr. Čivljak.

Istaknuo je da je zdravstvene djelatnike osobito bilo pogodilo iskustvo potresa u Zagrebu, mjesec dana nakon prvog slučaja zaraze u Hrvatskoj. „Jer u svim dosadašnjim epidemijama zaražnih bolesti, ukoliko su bile udružene s nekom prirodnom katastrofom, ta epidemija i

broj slučajeva te zarazne bolesti bi eksponencijalno buknuli. Dosad se nikad nije dogodila neka katastrofa, potres, poplava ili prirodna nepogoda, da je u tijeku i epidemija koje nije bilo prije te nepogode, a da postojeća epidemija tijekom te prirodne nepogode nije buknula. Mislili smo da će epidemija buknuti tijekom potresa, da ćemo brojiti tisuće oboljelih i umrlih. Međutim, to se nije dogodilo. Nakon potresa u ožujku, krivulja zaraženosti kroz travanj postepeno se smanjivala. Nismo osjetili eksploziju epidemije nakon potresa u Zagrebu ni u Hrvatskoj. Hrvatska je bila među zadnjim zemljama po broju oboljelih i umrlih na miliun stanovnika u Europi“ rekao je dr. Čivljak.

Zadarski nadbiskup Želimir Puljić zahvalio je dr. Čivljaku „na jasnom i svjedočkom izvješću. To nam je trebalo radi naše uloge koju imamo kao svećenici, jer mi smo po zvanju i poslanju ne samo tješitelji i djelitelji svetih tajna, nego i odgojitelji“ rekao je mons. Puljić, napomenuvši da je u javnosti prisutno „raslojavanje u pogledu prema toj bolesti i u pogledu stava Crkve, biskupa, svećenika. Svima nam treba razboritosti, jasnoće, a nadasve vjere s kojom možemo u ovom neizvjesnom vremenu biti u miru sa sobom ali i drugima pružiti određeni mir“ rekao je mons. Puljić, dodavši kako nikada u svijetu globalno nije bila takva izolacija, a u povijesti je bilo i drugih epidemija. Istaknuo je da se u nadolazećem razdoblju ništa od pastoralnih aktivnosti ne dokida, ali se obavlja uz poštivanje propisanih mjera.

U kontekstu intenzivne digitalizacije društva koja osobito dolazi do izražaja u vrijeme epidemije, nadbiskup je citirao novinara koji je nedavno, potaknut provođenjem on line nastave u Italiji, rekao da „to vodi prema tehnološkom barbarstvu i virtualizaciji sveučilišta. Svoj je novinarski rad naslovio: ‘Zbogom Sveučilište, slijedi digitalna diktatura’. Bojazan od digitalizacije i virtualizacije prije par godina izrazio je i njemački psihijatar Manfred Spitzer u knjizi ‘Digitalna demencija’. Autor se kritički osvrće na toliko korištenje elektroničkih medija, pametnih telefona, računala i naše stalne navezanosti na Internet. Govorimo o ovisnostima o alkoholu, drogi, ali ne i o ovisnosti o Interne-

tu, korištenju mobitela. Postajemo ovisnici o digitalnim medijima. Stavio je podnaslov kako mi i naša djeca ‘Silazimo s uma’. Njegova kritička razmišljanja mogu pomoći svima nama da budemo kadri oduprijeti se medijskoj manipulaciji“ potaknuo je mons. Puljić, zaključivši: „Nalazimo se pred ozbiljnom kušnjom pred kojom nam je očitovati zauzetost za povjerene duše i solidarnost s ljudima u nevolji, sa svješću da plovimo u istoj lađi i na zajedničkom moru, kako je rekao papa Franjo. Pretvorimo ovu kušnju i trenutnu krizu u šansu da u nevolji budemo strpljivi, a u molitvi postojani. Molitvom i prevencijom u borbi protiv Covid-a 19“ zaključio je nadbiskup Puljić.

Nakon predavanja, svećenici su u sjemenišnoj kapeli bl. Miroslava Bulešića molili krunicu koju je predvodio don Tihomir Vulin, župnik Posedarja.

ZADAR: Volonterske akcije '72 sata bez kompromisa'

Nakon što je projekt '72 sata bez kompromisa' počeo u četvrtak, 15. listopada na nacionalnoj razini, u gradu Zadru večernjom misom u katedrali Sv. Stosije u Zadru, mladi su tijekom petka i subote, 16. i 17. listopada, sudjelovali u desetak volonterskih akcija. Jedna od prvih akcija bila je dogovorena u suradnji s Čistoćom na dvije lokacije: oko groblja na Belafuži i iznad deponije u Diklu. Volontere su na obje lokacije dočekali vrijedni radnici iz Čistoće koji su im providjeli vreće u kojima su mogli skupljati i razdvajati otpad. Oko belafuškog groblja, volonteri su skupili jako puno smeća, među kojima je bilo najviše staklenih i plastičnih boca, plastičnih vrećica i materijala od plastike koji su tamo bili toliko dugo da su se počeli raspatati i stapati sa zemljom, kao i krupni otpad. Nakon što su počistili taj dio, prebrojili su desetak punih vreća skupljenog smeća.

Također, još jedna od akcija koja se odvijala 16. listopada bila je u suradnji s Udrugom Porat, kad su volonterke beskompromisno, kako i je moto projekta, skupljale infektivni otpad na području Kapetanskog parka. Iako je čišćeno 15 dana prije volonterske akcije, skupili su oko 100 komada šprica, igala, bočica i čepova.

IZ ŽIVOTA ZADARSKЕ CRKVE

Od drugih akcija, volonteri su pomogli u Udrži slijepih, u posudionici medicinskih pomagala, posudionici Doma sv. Frane te su posjetili obitelji u Škabrnji, Ninu i dvije obitelji u Zadru. Tvrta Nasadi donirala je cvijeće koje su mlađi posadili kod Doma za stare na Boriku i kod dva dječja vrtića, Grigor Vitez i na Voštarici. U azilu za pse volonteri su očistili 37 kućica za pse.

ZADAR: Susret nadbiskupa Puljića i liječnika iz Hrvatskog katoličkog liječničkog društva – podružnice Zadar

Susret zadarskog nadbiskupa Želimira Puljića i liječnika iz Hrvatskog katoličkog liječničkog društva – podružnice Zadar održan je u četvrtak, 22. listopada u župi sv. Josipa na Plovaniji u Zadru.

Susret je počeo misnim slavljem u kojem su sudjelovali i liječnici, a u župnoj crkvi sv. Josipa predvodio ga je nadbiskup Puljić. Susret je održan u duhu zagovora dvojice svetaca koji su štitili život, na blagdan sv. Ivana Pavla II. i u spomenu sv. Luke, zaštitnika liječnika uz čiji se blagdan liječnici godišnje okupljaju.

Nakon mise nadbiskup se upoznao s djelovanjem zadarskog HKLD-a koji sljedeće godine slavi 25. godišnjicu svoga utemeljenja (27. lipnja 1996. – 2021.). Mons. Puljić je htio podržati liječnike i ohrabriti ih s obzirom na njihovu dodatnu izloženost u radu tijekom pandemije.

„Želio bih izraziti veliku zahvalnost liječnicima u Zadru i diljem Hrvatske koji su u ovom teškom vremenu pandemije zaista podnijeli veliki teret odgovornosti i vode brigu o ljudima, kako se sačuvati od zaraze i izlječiti oboljele, vratiti ih što prije u stanje normalnosti. To što liječnici čine zaista je dobro djelo, to je djelo milosrđa. To nije samo njihov posao, nego zvanje. Liječnički posao je i zvanje, više od posla, jer radi se o čovjeku, o brizi, o ljubavi koja se pokazuje prema onima koji su ugroženi, koji su potrebni pomoći“ rekao je mons. Puljić, poručivši liječnicima: „Ohrabrio bih liječnike, neka vam ne dojadi voditi brigu o ljudima koji su zbog slabosti i bolesti upućeni u vaše ruke, u vašu zauzetost i specijalnost. Neka vas Gospodin blagoslov, a liječnik Luka koji je vaš zaštitnik,

neka vas krijepi i nadahnjuje u vašem plemenitom poslu“.

Mons. Puljić izražava razumijevanje za prestrašenost ljudi u trenutnoj situaciji, no potiče i na smanjivanje panike. „Rekao bih da se i medijski previše širi panika. Uz ozbiljnost trenutka, potrebu opreznosti i zaštite sredstvima koje Stožer propisuje, uz to bih očekivao i ohrabrenja. Ne bojte se. Bilo je i težih trenutaka. Mi smo i rat preživjeli. Imajući u vidu starije, slabije, uplašene, trebalo bi manje širiti panike, a više ovoga poticati. U tom kontekstu i ja nastojim reći ne bojte se, ohrabrite se, prevencijom i molitvom. Jedno i drugo ide zajedno. Ovo je prigoda da se vratimo sebi, da razmišljamo o važnosti života ali i vječnoga života koji nas čeka nakon ovoga života“ rekao je mons. Puljić. Istaknuo je da učvršćenju mira duše pomažu molitva, otvorenost prema nebu, altruizam. Nadbiskup i liječnici smatraju da je ovo vrijeme i prilika da čovjek više osvještava svoja postupanja te je i prigoda za čišćenje.

Dr. Vlatko Grković je predsjednik zadarskog HKLD-a, zamjenik ravnatelja Zavoda za hitnu medicinu Zadarske županije. „Svaki dan su novi izazovi, nove situacije kojima se prilagođavamo na dnevnoj bazi. Vidimo veliku požrtvovnost naših kolega koji svaki dan iznova pronalaze rješenja i uspješno odolijevaju. Nadam se da ćemo i do kraja pandemije izdržati, jer svaki dan je sve zahtjevnije, s obzirom na povećani broj zaraženih. Borimo se, vjerujemo da ćemo uspjeti. Zadar uspijeva izbalansirati. Iako i Zadar sve više zahvaća broj zaraženih, još uvijek dobro stojimo i dobri su rezultati. Nadamo se da ćemo uz apele koje šaljemo uspjeti zaustaviti pandemiju. Dajemo svu podršku kolegama u Zagrebu, želimo da izdrže. Apeliram na sve ljudе da pomognu zdravstvenim radnicima da ovo možemo zajedno prebroditi, jer bez ozbiljnosti svih nas nećemo dobiti rezultate kake svi priželjkujemo“ rekao je dr. Grković.

Testiranja u Zadru rade se u Domu zdravlja na Ravnicama, u Općoj bolnici Zadar i u Zavodu za javno zdravstvo gdje radi Ana Petrić, liječnica javnog zdravstva, tajnica zadarskog HKLD-a. Petrić je rekla da najveći teret nose epidemiolozi koji odraduju dio kontakta i mi-

krobiolozi koji rade testiranja. „Od početka smo im pomagali mi iz javnog zdravstva i kolege iz školske medicine. Općenito u mom životu je bitna vjera. Prihvaćamo što nam život donosi, u nadi u Boga da ćemo to proći sa što manje posljedica“ rekla je Petrić.

Na području Zadarske županije djeluje više od 400 liječnika, tri su bolnice, Dom zdravlja, Zavod za javno zdravstvo, uz privatne ordinacije.

Don Martin Jadreško, duhovnik zadarskog HKLD-a, rekao je da je susret s nadbiskupom ohrabrenje za liječnike. „Drago nam je da je nadbiskup s nama, uputio je podršku i zazvao Božji blagoslov po zagovoru svetog Luke i sv. Ivana Pavla II., na naše liječnike koji se ovih mjeseci žrtvuju na poseban način. Imaju previše posla jer ih je i manji broj, još kad se dogodi situacija kao sada. Liječnici su ovih mjeseci posebno izloženi, jako se žrtvuju za dobrobit pacijenata i potrebna im je naša podrška, molitvena podrška svih nas. Prisustvo nadbiskupa pokazuje da Crkva na njih misli, računa, nismo ih zaboravili. Podržavamo liječnike molitvom“ rekao je don Martin, istaknuvši da su mnogi liječnici vjernici.

„Mnogi liječnici su i praktični vjernici koji žive vjeru u obitelji i župi. Zato su se i organizirali u HKLD. Podružnica Zadar ima oko 80 članova, od toga su 60 aktivni članovi koji redovno plaćaju članarinu i odazivaju se na susrete“ rekao je don Martin. Pandemija je spriječila događaje koje su namjeravali organizirati, između ostalog i proljetni seminar o palijativnoj skrbi ljudi u zadnjem stadiju života.

„Naši liječnici imaju puno toga dati, mogu puno pružiti društvu u kojem žive. Kad prestane pandemija, mi ćemo nastaviti s aktivnostima u želji da se više vidi prisutnost katoličkih liječnika u društvu. Mnogi ljudi su u strahu, neki i opravdano, posebno kronični bolesnici. Liječnici su pritisnuti tim bremenom“ rekao je don Martin, istaknuvši da čovjek nije samo tijelo, nego je i duh i duša. „Zato je važno da se brinemo i o duhovnim potrebama bolesnika, a ne samo o tjelesnim. Mnogi liječnici su bili ljudi sveta života, neke je Crkve i kanonizirala. Sv. Luka je zaštitnik HKLD-a, sv. Kuzma i Da-

mjan, koji su shvatili da čovjeku treba pristupiti kao kompletnoj osobi. Čovjek ima tjelesnost i duhovnu komponentu. Moja poruka je da se ljudi ne boje, neka usmijere pogled u Gospodina a liječnici neka hrabro, kao i dosada, služe bratu čovjeku koji je u potrebi“ ohrabrio je don Martin.

Dr. Grković je zahvalio nadbiskupu na susretu s liječnicima. „Čast nam je što ste izdvojili vrijeme za nas. U ime zadarske podružnice moram reći, jesmo mali, ali smo žilavi. Ne damo se, tu smo. Hvala Vama i našem duhovniku don Martinu da nas prati, uistinu nam je osvježenje na našim susretima. I u pandemiji smo se nalazili jedanput mjesečno i to je zaista plodonosno. Taman smo se bili zahuktali, trebali smo organizirati simpozij, htjeli smo biti vidljiviji, da izademo vani, u javnost, i izvan zdravstvenih ustanova. Ostao je polet, čekamo da se ponovo stvore uvjeti da možemo nastaviti s radom“ rekao je dr. Grković, istaknuvši da ih je u radu podržao, pohodio i ohrabrio dr. Rok Čivljak, predsjednik HKLD-a na nacionalnoj razini.

Uz mjesečne susrete, članovi zadarskog HKLD-a barem jedanput godišnje imaju hodočašće, duhovnu obnovu u Krasnom. Hodočastili su u Rim, Vukovar i drugdje. „Aktivni smo, prisutni smo, ali želimo da nas se još više prepozna i pita, jer mislim da imamo što reći. U našem društvu ima puno stručnih ljudi koji itekako dobro promišljaju. Mislim da nas liječnike treba više valorizirati, ali moramo se i sami zato izboriti“ rekao je dr. Grković.

Na susretu je bio i dr. Joško Pinjatela, prvi predsjednik zadarske podružnice HKLD-a koji ju je osnovao s dr. Milom Gverićem, uz podršku zadarskog nadbiskupa Marijana Oblaka. Dr. Pinjatela je naglasio: „Najvažnije je da se liječnici nalaze, da su podrška jedno drugome, što posreduju i susreti HKLD-a“.

U poraću je veliki prilog djelovanju kao predsjednica zadarskog HKLD-a dala dr. Jasmina Jurišić Šango koju je na toj dužnosti zamijenio dr. Nediljko Jović, abdominalni kirurg u Općoj bolnici Zadar i voditelj Hitnog prijema u Općoj bolnici. Uz stručnu pomoć, dr. Jović je istaknuo i važnost predanja pacijentu.

Ana Petrić, tajnica HKLD-a, rekla je da im je kao društvu bitno prepoznavanje u javnosti, kao i da je važno poticati izostajanje osjećaja srama kod kolega ako bi se javno deklarirali kao katolici, kao članovi Društva. Naime, neki su skloni stigmatizaciji na toj osnovi. „Duh Sveti nas vodi. Ima puno liječnika koji su i praktični vjernici. Većina ih je u molitvenim zajednicama. Nema srama da smo mi katoličko liječničko društvo. Moramo biti vidljiviji u javnosti, da što više ljudi vidi što radimo. Kao Društvo smo povlašteni da mjesечно možemo dobiti svećenika. Hvala Vam što ste nam dali duhovnika. Hvala i za don Damira Šehića koji nam je puno pomogao u organizaciji simpozija kojega ćemo održati“ rekla je Petrić u obraćanju nadbiskupu Puljiću.

U želji da se poštuje časno zvanje liječnika, jedna liječnica je istaknula: „Moramo biti glasniji i govoriti o primjerima koji pokazuju suprotno od onoga da liječnici primaju mito ili neke druge struke koje se u javnosti diskreditiraju. Negativna informacija ima najviše prodora. Malo je onih koji rade loše, ali za takve se čuje.

Želimo pokazati da iza liječnika stoji častan čovjek, a ne da prevladavaju loše informacije, pa su pacijenti frustrirani, povjeruju tome i čekaju na kome će se iskaliti“.

Nadbiskup Puljić liječnike je potaknuo na daljnja okupljanja u HKLD-u: „Jako je važno što ste ustrajali u druženju, što imate ritam koji vas okuplja. Ustrajte, to je satisfakcija nakon mogućih frustracija. Na susretima razmijenite mišljenja i iskustva pa je lakše. Pogotovo mi je draga da ne obavljate svoju funkciju samo kao liječnici struke, nego kao čovjek, pokazujete humanost, ljudskost. Da pacijent osjeti: Ovdje je ne samo stručnjak, nego čovjek koji ima srce. Liječnička struka je poziv, zvanje. Uspoređujem ga sa svećeničkim zvanjem i drugima koji se bave baš čovjekom. Ako čovjek ima vrhunsku struku, ali mu nedostaje ljudskosti, nedostaje nešto, osoba to osjeti. Druženja, duhovne obnove i hodočašća pomažu vam da rastete u humanosti. Zato ću vas podržati“.

ZADAR: Počeo međunarodni znanstveni simpozij „Mudrost u Bibliji“ na Sveučilištu u Zadru

Međunarodni znanstveni simpozij o temi „Mudrost u Bibliji“ počeo je s dvodnevnim održavanjem u petak 23. listopada u Svečanoj dvorani na Sveučilištu u Zadru. Organizatori toga skupa koji okuplja 16 izlagača iz Hrvatske i BiH su Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Katolički bogoslovni fakultet u Sarajevu i Teološko – katehetski odjel Sveučilišta u Zadru.

Prisutne je na početku pozdravio prof. dr. Mario Cifrak, dekan KBF-a u Zagrebu. Dr. Cifrak je istaknuo da Biblijski institut zagrebačkog KBF-a nastoji svake dvije godine organizirati biblijski simpozij „o određenoj temi koja je aktualna za biblijske znanosti, ali i za život Crkve u cjelini. Drago mi je da smo ove godine u Zadru. Nismo odustali unatoč specifičnim okolnostima. Od srca pozdravljam Sarajevo, koji je ove godine također naš suorganizator, osobito dekana Darka Tomaševića. Hvala Zadru na gostoprimstvu“ rekao je dr. Cifrak. Nadbiskupu Puljiću je darovao Monografiju o 350. obljetnici KBF-a Sveučilišta u Zagrebu.

Sudionike je pozdravio i zadarski nadbiskup Želimir Puljić. U prigodnom obraćanju nadbiskup Puljić je rekao da je mudrost kao tema skupa izazovna. „Traženje mudrosti zajedničko je svim kulturama Staroga Istoka, a zbirke mudrosne književnosti nalazimo u Egiptu i u Mezopotamiji, kao i u staroj Grčkoj između 7. i 6. st. prije Krista. U Izraelu je začetnik mudrosti bio kralj Salomon za koga se kaže da mu je mudrost „bila veća od mudrosti svih sinova Istoka i mudrosti egipatske“, kako stoji u knjizi Kraljeva (1 Kr 5, 10). Biblija, naime, tumači da je Salomon tražio i dobio „pronicavo srce da može razlikovati dobro od zla“ (1 Kr 3, 6-14). Čini mi se da je tu poanta i težina svega ovoga, kad se govori mudrost u Bibliji. Zato se i kaže da je mudar čovjek „zNALAC u umijeću pro-suđivanja“ koji razmišlja o ljudskom životu, o njegovo veličini i jadu, o tjeskobi i boli, o prolaznosti i smrti“ rekao je mons. Puljić, potaknuvši da „čovjek mora moliti i tražiti dar mudrosti koju Bog dariva onima koji je žele. Ona

je Božji dar i najveće blago koje čovjek primiti može“.

Prigodno uz Simpozij, razmatranje o mudrosti nadbiskupa Puljića glasi: „Nije nikakva novost reći kako je u ovo naše doba sve manje pobožnosti, a sve više ravnodušnosti i bezbožnosti, pa nije ni malo lako vjernicima. Jer vladaju neki „novi parametri“ i „drugačija je skala vrednota“. Neki tvrde da Boga nema i hvale se kako su se „oslobodili religije i njezinih propisa“. Uz to, nema ni jasnih kriterija što je dobro, a što zlo, što je „dopustivo, a što zabranjeno“. Sloboda se pretvara u „opći moralni nered, demokracija graniči s anarhijom, a korupcija uzima sve više maha. Proročki glas Crkve biva marginaliziran, ušutkivan i proglašavan „govorom iz Srednjeg vijeka“ koji nije moderan i suvremen za 21. stoljeće.

Ivan Pavao II., čiji smo spomendan proslavili, bunio se što je „grijeh stekao pravo građanstva“ te s pravom upozoravao i opominjao na posljedice takvog stava. Nešto slično pisao je prije šezdesetak godina i uvaženi znanstvenik Erich Fromm kad je tvrdio kako se „suvremeni čovjek nalazi pred tri velike praznine: gubeći osobnu vrijednost i cijenu, izložen je manipulacijama svake vrste“. Budući da je „ostao bez uporišne skale vrednota, relativizam je zavladao u njegovoj psihi i u društvu“. A kao posljedica svega toga, kaže Fromm, „pojavio se ateizam koji je oslobođio čovjeka zagrobnog života i lišio ga smisla postojanja“. Zato je Beckett napisao da „prijestolje Božje zjapi prazninom, pa svuda puše ledeni vjetar“.

Blago čovjeku, obitelji i narodu u kojem nije nestalo mudrosti koja se „u Bogu časti i sred puka svoga hvali“ (Sir 24, 1). Blago narodu koga ideologije nisu uspjеле „osloboditi od Božje mudrosti“, pa ne puše ledeni vjetar. Blago čovjeku koji traži, a Bog mu daruje svoje svjetlo mudrosti da razlikuje dobro od zla, te ima čvrstu skalu vrednota koju nikakve „bure, nevere i kiše poljuljati ne mogu. Jer, mudar čovjek ne samo da razmišlja i pita se što je to mudrost, nego vjeruje Isusu učitelju koji je govorio o mudrosti u svojim prispopobama. Sjetimo se samo one o „mudrim i ludim djevcicama“ (Mt 25, 1-13) kojom nas poučava i opominje kako se u ži-

votu može okasniti i naći se pred zaključanim vratima. Kasno je, naime, u devetom mjesecu lozu polijevati, ili o svetom Iliju pšenicu sijati. Kasno je o Svi Svetima duhan saditi, kao što je kasno prije ispita tražiti što je to profesor predavao. Kasno je na misu dolaziti kad ljudi iz crkve izlaze... I što sve nije kasno. Mudar čovjek je budan da ne zakasni, jer zna da s darovanim životom nema popravnoga. Stoga, poput Salomona, moli Boga neka mu dadne „pronicavo srce da može razlikovati dobro od zla“ i postići istinsku sreću i vječno spasenje“.

Mons. Puljić je istaknuo da je znakovito što se simpozij o mudrosti u Bibliji održava uz veliku obljetnicu osobitog ljubitelja Božje Riječi, svetog Jeronima. „Pohvalno je što su ga organizirale tri visoko školske institucije, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, KBF u Sarajevu i Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru. Pozdravljam i zahvaljujem rektoriči Zadarskog sveučilišta, prof. dr. Dijani Vican što nam je ustupila prostor, dekanu KBF-a u Zagrebu, prof. dr. Mariju Cifraku, pročelniku Katehetsko-teološkog odjela prof. dr. Zdenku Dundoviću kao i profesorima koji sudjeluju na znanstvenom skupu. Uz pozdrav i zahvalu, želim uspješno i plodno zborovanje o mudrosti koja nas čini Božjim priateljima kako bismo „bili sveti i neporočni pred njim“ te upoznali „koje li nade u pozivu njegovu i bogate slave u baštini njegovoj među svetima“ (Ef 1, 18)“ potaknuo je nadbiskup Puljić.

Prvoga dana održana su izlaganja: Mudrost: od bliskoistočnog poimanja do biblijskog uosobljenja (Dubravko Turalija), Mudrost i stvaranje (Đurica Pardon), Mudrost i spoznaja dobra i zla (Božidar Mrakovčić), Uloga brojčanih izreka u strukturi i poruci teksta Am 1,3-2,16 (Božo Lujić, online), „Nauči nas dane naše brojiti da ste knemo mudro srce“, Ps 90,12 (Silvana Fužinato), Mudrost kao „zaručnica“ i „žena“. Egzegetsko-teološka analiza Pj 4,1-7 i Izr 31,10-31 (Andjelo Maly, Ivan Zrno) te Mudre žene u Bibliji (Karlo Višaticki, online).

ZADAR, SIMPOZIJ: Dr. Dubravko Turalija: „Mudrost: od bliskoistočnog poimanja do biblijskog uosobljenja“

O temi „Mudrost: od bliskoistočnog poimanja do biblijskog uosobljenja“ izlagao je prof. dr. Dubravko Turalija sa sarajevskog KBF-a, na znanstvenom simpoziju ‘Mudrost u Bibliji’ u petak 23. listopada na Sveučilištu u Zadru.

„Vrijeme pisane mudrosti započinje s Mojsijem, ne sa Salomonom. S Mojsijem mudrost biva personificirana i ne više inkluzivni dar koji se daruje svime, nego ekskluzivna moć pojedinaca. Zbog toga se hebrejska riječ hòkmâ (mudrost) pojavljuje tek u Izlasku i isključivo se veže uz Arona i Aronovo svećenstvo koje izravno, najduže opslužuju mudrost koja je uosobljena i skrivena u Tori“ istaknuo je dr. Turalija, rekavši da je „gilgameški preokret s usmene, svima dostupne mudrosti na pismenu, skrivenu mudrost, Biblija svjesno premjestila s opće poznatog bliskoistočnog potopa na isključivo sebi svojstven biblijski Izlazak“.

„Tako Mojsije postaje prvi prenositelj sve prepotopne mudrosti koju je primio od Jave. Mojsije je i prvi koji je uopće zajedničku mudrost skrio od malenih, neukih i objavio mudrima i umnima, tj. svećenicima i učiteljima svoga naroda. Tu se vjerojatno krije kontrapunkt novozavjetne teologije kada Isus u Mt 11,25 kaže: „Slavim te, Oče, jer si ovo skrio od mudrih i umnih, a objavio malenima“. S takvom postavkom lakše razumijemo biblijsku mudrosnu literaturu. Mudrost koja se može primijeniti na sve i ticati se svih spadala bi u pred-mojsijevsko vrijeme, a ona koja je skrivena, tajna i ticala bi se samo nekih, spadala bi u poslije-mojsijevsko vrijeme“ istaknuo je dr. Turalija.

U tom kontekstu, najstarija narodna opća mudrost je iz biblijske knjige Izreka. Prema istraživanju dr. Turalije, najstariji mudrosni tekstovi nalaze su osmom poglavju knjige Izreka, naslovljeno Drugo poosobljenje mudrosti, „gdje je mudrost na način klasične mezopotamske književnosti predstavljena u mikrokozmosu kao graditeljica kuće. To je mezopotamska aluzija na mudrost: mudrost gradi kuću, u kući

ima svega“. Zatim u Izrekama 24, 23-34 uključena je i antička, egipatska teologiska ili poхvalna mudrost te velika zbirka raznih pouka, tzv. Salomonova zbirka i Molitva siromaha u Izrekama“.

I Jobova mudrost je uosobljena mudrost. No, u toj mudrosti „službeni mudraci koji čuvaju i prenose mudrost zakona, zapravo ništa ne znaju o mudrosti. Ali službeni su mudraci. I dok pravednik trpi i umire, oni – iscjelitelji i egzorcisti u narodu, koji drže i čuvaju tajne, ne samo da ne nalaze lijeka, nego daju krivu dijagnozu“ upozorio je dr. Turalija. I Sirah se predstavio kao učitelj i prenositelj mudrosti, ali ne na bilo koga, nego na svoga sina i svoga unuka. Dakle, opet personificirana mudrost, rekao je predavač.

„Najmlađa knjiga mudrost Salomona evocira ekskluzivno pravo pojedinca na mudrost. U vremenu Izraelske monarhije, kraljevi su se smatrali ekskluzivnim nositeljima mudrosti. Kritika i parodija na to zapisana je u Izrekama 30 gdje netko od pisara ili učitelja obescjenjuje

formalnu kraljevsku mudrost i kaže da ona ne postoji. Taj je pisar bio podložan kralju, vjerojatno kralju Manašeu koji je 55 godina vladao Izraelom i doveo ga je do njegove najniže točke i rasula. Taj pisar smatra da je licemjerno držati se nekim i nečim, što u stvarnosti nisi. Pita što to mudrac posebno zna, je li bio na nebu i sišao s neba. Istiće kraljeve grijehе, kralj koji ne mari za sirotinju, koji poput pijavice iscrpljuje narod, zar je to kralj? Pisac smatra da mudrost nije skrivena u zlatnim odajama ili na glavama zlatonosaca, nego je mudrost u narodu, naciji, u običnim ljudima koji rade i stječu“ istaknuo je dr. Turalija.

Mudrost u Bibliji poslije Izlaska bila je skup pisanih tajni, vezanih uz svećenike i učitelje, što se vidi u Izrekama i kod Joba. „Poslijemojsijevska mudrost doista je vezana uz kralja, hram, svećenstvo, učiteljstvo. Taj nametnuti privilegij najviše je smetao pravednicima, a najviše je škodio narodu. Zbog toga proroci, Izaija, Jeremija, Ezekiel drže da mudrost može biti zatrovana, uniшtena ljudskom ohološću i da izvrтанje Riječi Božje izokreće mudrost u ludost,

tako kaže prorok Izajia. Kako bi se stalo na kraj uzoholjenoj kraljevskoj, elitnoj i svećeničkoj, ponekad i učiteljskoj mudrosti, sveti pisci unijeli su novi termin u Bibliju koji redovito stoji uz riječ ili temu mudrosti, a redakcijski je izraz – to je strah Gospodnji. Ma koliko pojedini bibličari nastojali dokazati da se tu ne radi o strahu, ipak, posrijedi je strah. I to pravi strah, jer božanska mudrost i ljudska oholost ne idu zajedno! Strah Gospodnji, kako kaže Job, potiče mudrace na poniznost, jednostavnost, skrušenost, krotkost. Kroz te se kvalitete božanska mudrost filtrira i tek pročišćena, postaje djelotvorna i trajna, bez težih smetnji i dužih prekida sa svojim božanskim izvorištem. Tek takva mudrost postaje nesebična, opća, pučka, narodna, zajednička i koristi svima“ poručio je dr. Turalija.

Tumačeći poimanje mudrosti kroz povijest, predavač je rekao da je naglasak značenja antičke mudrosti bio „načiniti i razviti vještine i usavršiti izume koji olakšavaju ljudsku svakodnevnicu. Tenor biblijske mudrosti je verificirati, provjeriti već postojeće vještine i uskladiti ih s božanskom voljom. Naime, biblijski mudraci ne prepričavaju povijest spasenja, ne promoviraju zakon niti prorokuju ili poučavaju striktno u ime Božje. Temelj njihove poruke nije teologija saveza, nego teologija stvaranja. A to je proces u kojem se životni smisao uskladjuje s postojećim dobrima koja su djelo Božje providnosti, praktični rad vezuje s inteligencijom koja je Bogom dana čovjeku, a govor i razgovor sinkronizira s vjerom kako bi se izbjegla hula, kletva, zle riječi i nakane koje bi mogle rasrditi božanstvo“ rekao je dr. Turalija.

Opisao je i etimologiju bliskoistočnih pojmoveva za mudrost. „Najstarija poznata riječ za mudrost je sumerski izraz nám – kù – zū, s početka drugog stoljeća prije Krista, a znači čista, prava, sveta sposobnost. Odnosi se na izvrsnost, teorijsku, koja u obliku priče usredotočuje na praktičnu pouku i rješenje. Izraz nám – kù – zū označava primjenjeno znanje. Njoj ekvivalentna, ali znatno mlađa ahadska riječ je nè – mé – qu, s kraja drugog stoljeća prije Krista. Taj se izraz prije svega odnosio na jedno lokalno božanstvo u sumerskoj kulturi. I sumerski izraz

nám – kù – zū i ahadski nè – mé – qu odnose se na vještine i znanja koja su ključna za stvoreni svijet. Neoasirski jezik poznaje i korijen mù – dū, a značio je vrlinu primjenjenog znanja“ pojasnio je dr. Turalija, rekavši da se „istočnjački korijeni reflektiraju i u hrvatskoj riječi mudrost, jer u hrvatskom jeziku mudrac nije netko tko bistro govori, nego tko primjenjuje svoje znanje, iskustvo i sposobnost“.

„Ako bismo antičku, bliskoistočnu mudrost definirali kao spregu uma i prakse po kojoj svijet napreduje i razvija se, nameće se pitanje otkuda dolazi ljudska izvrsnost i izumiteljstvo. Najstariji dokument za taj odgovor daje mezopotamska literatura. Jedan od najočuvаниjih sumerskih mudrovnih dokumenata je iz Nippura iz sredine dvije tisućite godine prije Krista, a zove se Šurúppakova pouka. Antička mudrost veže se uz kontinuitet civilizacije ljudskog napretka. Prema sumerskom kraljevskom popisu, na dva mjesta stoji da je mudrost dar božanstva u kojoj su skrivene božanske moći i tajne, a nužna je za ljudski napredak i razvoj. Mudrost je djelo kontinuiteta civilizacije koju su besmrtna božanstva podarila smrtnom čovjeku, ali ne da bi čovjek postao besmrtan – nego da mudrost obogaćena njegovim djelima, zastupana iz generacije u generaciju, vječito živi i napreduje“ rekao je dr. Turalija, naglasivši da se u antičkoj povijesti Bliskoga istoka i u antičko vrijeme dogodio diskontinuitet, prekid kontinuiteta mudrosti i napretka čovječanstva.

„Tako mudrost prije i poslije potopa nije viša ista. Do potopa mudrost je bila usmeni, božanski trag, ponuđena svim ljudima. Poslije potopa, mudrost se i dalje prenosi, ali ne više usmenim, nego isključivo pismenim putem. Od potopa, mudrost se zapisuje i samo je rijetki mogu čitati. U postpotopnom vremenu otkriva se i biblijska mudrost. Hebrejska riječ ḥòkmâ uopće se ne pojavljuje u Knjizi Postanka, jer je u prepotopnom vremenu ponuđena svima. To je klasična misao o mudrosti, da je ponuđena svima i ticala se svih. Poslije potopa mudrost se daje, ali ne svima, nego izabranima, onima koji su otvorili svoje srce. Pojedinci bivaju nagrađeni mudrošću i vodstvom, počev-

ši od Noe, preko Abrahama, Izaka, Jakova do Mojsija“ rekao je prof. dr. Dubravko Turalija.

**ZADAR, SIMPOZIJ: Dr. Đurica Pardon:
„Mudrost i stvaranje“**

O temi „Mudrost i stvaranje“ izlagao je dr. Đurica Pardon na znanstvenom simpoziju “Mudrost u Bibliji” u petak 23. listopada na Sveučilištu u Zadru.

„Biblija govori o mudrosti na način da mudrost nije samo znanje, pa čak ni shvaćanje. Nego, mudrost je prije svega iskustvo življenja u odnosima. Zanimljiva je biblijska slika da je mudrost graditeljica svijeta. Svjet, kozmos je zgrada, dom u kojem ima svega i svi su prisutni. Sve je to dano čovjeku kao slici Božjoj, da s tim primljenim darom mudro raspolaže, poštuje ga i izgrađuje zdravi stav prema Bogu, svijetu i subraći ljudima“ potaknuo je dr. Pardon, istaknuvši da ta slika Božjeg domaćinstva, kuće u kojoj vlada mudri red, mudrost, aludira na naše domove u kojima smo znali slušati starije „koji su svojim iskustvom govorili i upravljali cijelim domaćinstvom, pazeći da svatko dobije svoje – pravednost, da dobije i više nego zaslужuje – milosrđe te da može i druge darivati i ospasobiti, a to je ljubav“.

Govoreći o mudrosti kao spoznavanju vječnoga reda u prirodi i prepoznavanju vrijednosti stvorenja, predavač je upozorio kako su zemlja kao planet i svemir ugroženi nemudrim, ludim i pogrešnim ponašanjem čovjeka. „Mudrosna teologija je teologija stvaranja. Mudrost je prisutna od samoga stvaranja i Božji je dar ljudima. Mudrosni spisi u Bibliji govore da je mudrost povezana sa samim stvaranjem. Od početka svijeta, kozmosa kojega je Bog stvorio, prisutna je među stvorenjima, u stvorenjima i zajedno s njima opстоje i postoji. Zato je važno shvatiti kako sve što Mudrost čini, čini u odnosu. I to u odnosu povezanosti sa svim stvorenjima koje Bog stvara. Zato se mudrost predstavlja na tri razine: u odnosu između Boga i ljudi međusobno, u odnosu između ljudi i stvorenoga svijeta i u biblijskom međuodnosu između Boga, čovjeka i stvorenoga svijeta“ rekao je dr. Pardon, istaknuvši: „Mudrost je oznaka Božja“.

Mudrost je očitovanje Boga u redu stvorenja te uočavanje Boga u stvorenjima. „Mudrost se očituje u stvaranju, no kroz mudrost se očituje i sam Bog u redu koji je on stvorio. Mudrost se sastoji u postavljanju reda i pravilnih odnosa između Boga, ljudi, stvorenja u svim područjima njihovog postojanja“ rekao je predavač, govoreći i o strahu Gospodnjem kao početku spoznaje. „Strah nije samo strahovanje od Boga, nego strah da ne bismo nešto poremetili u lijepo uređenom svijetu. Uspješan život je čuvanje reda. Uređenost prisutna u odnosima među stvorenjima je potvrda postojanja mudrosti. Ako su mudri, ljudi mogu shvatiti uređenost, stvaralački red. Mudrost se u mudrosnim spisima očituje kao uočavanje Boga i Božje prisutnosti u stvorenjima i u odnosima sa stvorenjima. Ljudska mudrost očituje se kao odjek božanske mudrosti unutar okvira i granica koje su čovjeku postavljene stvaranjem“ poručio je dr. Pardon.

Mudrost čovjeka koji oblikuje svijet vidi se i u djelima poput uređivanja svetišta, obrtničkim umijećima, gradnji kuće, zemljoradnji kao obliku mudrog dara Božjega, da čovjek zna obrađivati zemlju. „Da bi čovjek mogao rasti, treba biti svjestan onoga što se događa, veza u kojima se nalazi pa mudro hoditi stazama života. Povezanost življenja u odnosima prema zemlji je mudrost očitovana u životu čovjeka. Sva stvorenja svjedoče o mudrosti i slavi Boga“ rekao je predavač, navodeći važne poticajne: prepoznati u redu stvaranja Božju blizinu, prepoznati Boga koji se ostvaruje i pokazuje u stvorenjima, poučava skladu sa svim stvorenjima, daje čovjeku razumijevanje svijeta i njegovog mesta unutar svih stvorenja.

„Kada ulaziš u dom Božji koji je mudrost sagradila, pazi na korake svoje, da to ne bude čizma koja gazi nego ruka koja umiva i miluje“ potaknuo je dr. Pardon, pojašnjavajući kako je spoznavanje vječnoga reda u prirodi povezano sa spoznavanjem i shvaćanjem Boga u njegovom stvaralačkom redu i u stvorenjima. „Mudrost omogućava spoznaju i samo-shvaćanje čovjeka unutar stvorenoga svijeta. To je jako važno nglasiti, jer često smo skloni biti u stavu oholosti, da smo iznad ili izvan stvorenoga svijeta.

Mudrost predstavlja vještina življenja prema konkretnim zakonima i pravilima, očitovanima u življenju i postojanju svega što je Bog pozvao u život“ rekao je dr. Pardon.

Podsjetio je na Propovjednika koji kaže da mudrost traje i usko je vezana uz zemlju i cikluse koji se u zemlji događaju. To su ciklusi plodnosti, vremena, prostora, godišnjih doba, života, smrti. „Sve su to ciklusi koji kažu da jedan naraštaj dolazi, drugi odlazi, a zemlja uvek ostaje. To nam zemlja može poručiti svojim postojanjem. Prepoznati vrijednost stvorenja s kojima živimo je mudrost, otkrivati da nismo samo mi kao ljudi vrijedni postojanja. Nego sve što postoji, u svemu je dah ili duh Božji. Propovjednik predlaže da je mudro razumjeti i prihvatićti mijene zemlje, jer one su stalne: sjetva, žetva, studeni, vrućine, ljeta, zime, dani, noći“ rekao je predavač, citirajući: „Tvoj je besmrtni duh u svemu“ (Mudr 12,1).

Govoreći o prirodnim ciklusima zemlje kao kontekstu stjecanja mudrosti, dr. Pardon je rekao da su oni pozitivna konstanta, ne stalna mijena koje se trebamo bojati. „Nego u toj stalnoj mijeni vidjeti našu dobrobit i dobrobit svega. Ako se ne događa stalno mijenjanje sjetve, žetve, studeni, vrućine, ljeta, zime, pa i života i smrti, nema života. U nedostatku toga, život se ne prenosi. Zato su kontekst shvaćanja mudroga života u okvirima i granicama onoga što

na zemlji postoji“ rekao je dr. Pardon.

Mudrost ne polazi samo od osobnog mudrog života, nego ide prema kozmičkoj mudrosti, shvaćanju svijeta u cjelini. „Ludost je i grijeh ponašati se prema stvorenjima nemudro: ne upotrebljavati ih ispravno, počitavati stvorena. Ovozemaljska bića poučavaju kozmičkoj mudrosti, kako govori Job. Mudrost je imati uvid u pravila i zakone stvorenja,

ali ispravno upravljati i svojim vremenom, od početka do kraja našeg vremena. Božanska mudrost je djelatna u svemu, u svim stvorenjima, kaže Pavao u Rimljanima. Pojavljuje se Krist kao izvor i kao Mudrost. Sve je po njemu i za njega stvoreno“ rekao je dr. Pardon, poručivši da u domu Božjem treba mudro živjeti.

„Jer svijet je zagađen zlom, grijehom koji se očituje ne samo na nama, nego u svim segmentima života. Kao da se cijeli svijet poremetio, pa i korona virusom, napravivši toliko pomutnje u ljudskoj organizaciji i svijetu ljudi. Strađavaju ekonomija, zemljoradnja, ribarstvo, jer je učinjeno nešto nemudro i ciklusi su poremećeni. Sve zbog lude, nezasitne pohlepe za stjecanjem i za nekim sebičnim ponašanjem“ upozorio je dr. Pardon, poručivši: „Mudrost nije pitanje samo znanja, nego prakse“.

„Možemo puno toga znati. Znanost nam danas puno toga objašnjava. Ali ako nemamo praktične provedbe, teško da ćemo uopće shvatiti i u svoj život provesti mudrost koja nam se nudi otvorena u redu stvaranja i stvorenja. Stvoriti svjetonazor mudrosti – pri tome se misli na skup osnovnih uvjerenja koje se prenose u praksi života i na buduće generacije. Poštovati unutarnju vrijednost dobrote svih bića kao stvorova Božjih, shvaćanje povezanosti i

prepletenosti života te prihvaćanje obveze da budemo brižni u održavanja vlastitog života i svih stvorenja“ potaknuo je dr. Đurica Pardon, rekavši da su navedene misli i među porukama pape Franje u njegovim enciklikama ‘Laudato si’ i ‘Fratelli tutti’, u kojoj Papa poziva na bratsko razmišljanje o svim ljudima.

ZADAR, SIMPOZIJ: Dr. Božidar Mrakovčić – „Mudrost i spoznaja dobra i zla“

O temi „Mudrost i spoznaja dobra i zla“ izlagao je prof. dr. Božidar Mrakovčić na znanstvenom simpoziju ‘Mudrost u Bibliji’ u petak 23. listopada na Sveučilištu u Zadru.

Dr. Mrakovčić razlagao je temu spoznaje dobra i zla temeljem objave u drugom i trećem poglavlju Knjige Postanka gdje je opisan prvi čovjekov grijeh. Opisao je kako je spoznaja dobra i zla predstavljena i na drugim starozavjetnim mjestima u Bibliji te je zaključno sabrao bít te egzistencijalne čovjekove potrebe – razlikovati dobro od zla.

„Stablo spoznaje dobra i zla o kojemu se govori u Postanku 2 Bog je zasadio u Edenu zajedno sa stablom života te je čovjeku zabranio da jede s toga stabla, da ne bi umro. Ali, zmija je uspjela nagovoriti Evu, zavesti je i prevariti, da Eva pomisli kako je to stablo drukčije. Zmija je rekla: ‘Nećete umrijeti ako budete jeli s toga stabla, nego bit’ čete kao bogovi koji razlučuju dobro i зло’. Koji poznaju dobro i зло“ rekao je dr. Mrakovčić. U kontekstu stvaranja i prvoga grijeha, o tom stablu govorи se i kad Bog izganja ljude iz Edena, budуći da su jeli sa stabla spoznaje dobra i zla. Predavač je istaknuo kako je ironično da su Adam i Eva postali kao bogovi koji poznaju dobro i зло, a da ne bi posegnuli za stablom života i živjeli dovjeka.

„Kakve veze ima stablo spoznaje dobra i zla, poznavanje dobra i zla s mudrošću? Dobro i зло u ovom kontekstu znači ne ono što je u sebi dobro i зло, nego što je za čovjeka dobro ili зло. Pa i ono što je za čovjeka korisno ili štetno. Propovjednik počinje svoju knjigu govoreći da ide u potragu za onim što je korisno za čovjeka. Čitava mudrost je u potrazi za tim što je to korisno, što je to dobro za čovjeka. Ako je mudrost umijeće življenja, da bi se moglo imati

pravo umijeće života, treba znati koja su pravila, zakonitosti po kojima treba živjeti“ rekao je dr. Mrakovčić.

Opisujući „mudrosni tonalitet“ iz Postanka, dr. Mrakovčić je pojasnio kako kontekst Postanka u drugom i trećem poglavlju, gdje se nalazi govor o spoznaji dobra i zla, sadrži više mudrosnih motiva. „Jedan od tih motiva je stablo života koje nalazimo ponovno u Knjizi Mudrih izreka, gdje se kaže da sa stabla života mogu jesti (onda i živjeti) oni koji žive mudro i pravedno. Sljedeći mudrosni motiv u Postanku 2 je rijeka koja izvire iz Edena, račva se u četiri rijeke i navode im se imena: Pišon, Gihon, Tigris, Eufrat. Poznavati imena nečega značilo je biti mudar. Ali, ta rijeka natapa čitav svijet. A mudrost je nešto što je univerzalno. Mudrost nije samo biblijska ili karakteristika Izraela, nego i drugih naroda. Zmija koja zavodi prve ljude zapravo je simbol mudrosti. Isus kaže da trebamo biti bezazleni kao golubovi, a mudri kao zmije. Za tu zmiju se kaže da je bila najlukavija od svih životinja. Hebrejski izraz koji se tu upotrebljava je dvoznačan: može značiti negativno, lukavstvo, a može značiti i pozitivno, pamet, razboritost. Zmija je tu predstavnik svih životinja, kao što je i žena predstavnik cijelog čovječanstva“ tumačio je dr. Mrakovčić.

Predavač je citirao poznatog španjolskog bibličara Alonso Schöckela koji je autora Postanka 2 i 3 nazvao modelom mudraca. „Kada Sirah opisuje mudraca, kaže da je to onaj koji putuje kako bi spoznao ili iskušao dobro i зло ljudi. U Postanku 2 i 3 nigdje se ne spominje riječ za mudrost – hokma. Jedno tumačenje kaže da sveti pisac namjerno nije htio upotrijebiti tu riječ jer se prvi ljudi nisu pokazali mudrima, nego nerazumnima kada su prekršili Božju zapovijed“ rekao je dr. Mrakovčić.

Schökel smatra da se i Adama može također smatrati mudracem na temelju nekih biblijskih tekstova kod proroka Ezekiela i kod Joba. „Schökel zaključuje da bi to bilo u redu i u kontekstu Postanka 2 gdje Adam, odnosno čovjek, daje imena životinjama. U ono vrijeme, netko tko je poznavao životinje i biljke, smatralo ga se mudracem. Alonso je izazvao i polemiku kad kaže da lukavost zmije stiže samo do neiskusne

žene. Eva se ponaša kao jedna od neiskusnih ljudi koji vjeruju bilo kojoj riječi, jer se dala zavesti od zmije. Ispada da je Eva lošija od Adama. Jedna Španjolka odgovorila je Schökelu da takva interpretacija nije u skladu s pasivnošću muškarca tijekom cijele priče i negativnim ishodima. Adam se pokorava ženi i još je krivi za njene pogrešne postupke. Adam je pasivan i još poslije ženu krivi da je ona kriva za njega. Znači, nije sposoban preuzeti odgovornost za svoju pogrešku“ razložio je dr. Mrakovčić.

Govor o spoznaji dobra i zla u Starom Zavjetu ne nalazimo samo u Knjizi Postanka nego i na drugim mjestima. U Prvoj Kraljevima 3,9, kralj Salomon moli: „Podaj svome sluzi pronicavo srce, da može suditi tvom narodu, razlikovati dobro od zla, jer tko bi mogao upravljati tvojim narodom, koji je tako velik“. „U Postanku 2 Bog zabranjuje ljudima da jedu sa stabla spoznaje dobra i zla. A ovdje Salomon moli da ga Bog obdarí spoznajom dobra i zla da bi mogao donositi ispravne, moralne odluke i Bog ga uslišava. Bog tu njegovu molbu shvaća kao jako pozitivnu. U Ponovljenom Zakonu 1,39 piše: „A i vaši mališani, o kojima rekoste da će postati roblje, sinovi vaši koji još ne znaju razlikovati dobro i zlo, oni će u nju (Obječanu zemlju) ući, njima ču je u posjed dati“. Malu djecu koja još nisu došla do nekih spoznaja, za njih se kaže da ne znaju razlikovati dobro i zlo. Dakle, nisu još došli do dobi kada su odgovorni za vlastita djela, moralno i legalno. Prorok Izaija za Emanuela kaže da će se hraniti vrhnjem i medom dok ne nauči odbacivati zlo i birati dobro. Dakle, poznavati dobro i zlo je karakteristika odraslog čovjeka koji je i odgovoran za svoja djela. Nije nešto loše, nego dobro“ istaknuo je dr. Mrakovčić.

„U Drugoj knjizi o Samuelu 14,17 na sposobnost razlikovanja dobra i zla gleda se kao na gotovo božanski atribut. Kralju Davidu dolazi žena i kaže mu: „Jer moj je Gospodar i kralj kao Božji andeo koji sluša dobro i зло“. Dakle, sposobnost razlikovanja dobra i zla Davidu dolazi od Boga. Može se zaključiti: gdje god se dobro i зло nađu zajedno, koriste se za moralne, etičke i kvalitativne izbore. Taj zaključak pomalo je u kontrastu s uobičajenim tumačenjem izraza spoznaja dobra i zla, da su dobro i

zlo dva suprotna pola koja uključuju sve što se nalazi između njih. No, pitanje je mora li uključivati spoznaju cjelokupne te stvarnosti ili nešto specifično od te cjelokupne stvarnosti, što se odnosi na moralnu, kvalitativnu dimenziju“ naglasio je dr. Mrakovčić.

Predavač je pojasnio i glagol ‘spoznati’ koji na hebrejskom znači poznavati i imati iskustvo nečega. Koristi se i za spolni odnos. „Kaže se da je Adam upoznao svoju ženu i ona je začela i rodila. Koristi se i za odnose općenito. Kada se kaže da netko nekoga poznaje, misli se i da ima odnos s tom osobom u smislu egzistencijalnog, osobnog odnosa. Tako je i kad se radi o upoznavanju Boga. Imajući u vidu zlokobnost stabla, spoznaje dobra i zla, odnosno njegovog ploda, nameće se pitanje zašto je Bog dao da ono iznikne nasred vrta? Nije li na taj način, unatoč upozorenju, sam doveo čovjeka u smrtnu opasnost? Ne bi li Eden bio sigurnije i ljepše mjesto bez problematičnog stabla? Da bi se odgovorilo na to pitanje, treba najprije razjasniti njegovo simbolično značenje“ rekao je predavač, navodeći koje sve različite odgovore autori pritom nude.

„Prema jednima, blagovanje sa stabla spoznaje dobra i zla omogućivalo bi postizanje sposobnosti moralnog razlučivanja i s time povezanu moralnu zrelost i odgovornost. Blagovanje sa stabla spoznaje dobra i zla činilo bi čovjeka zrelim i odgovornim. Taj odgovor je problematičan jer ga sugerira zmija: „Vi ćete biti kao bogovi koji razlučuju dobro i зло“. Uz to, ne odgovara ni kontekstu: zar Bog želi da čovjek ne zna što je dobro, a što зло? Da ostane nezreo kao dijete, pa mu brani da jede s navedenog stabla? Nije li upravo suprotno istina? Bog želi da čovjek zna što je dobro, a što je зло, pa mu zato otkriva negativne posljedice posezanja za plodom problematičnog stabla. Da čovjek prije prekršaja Božje zabrane nije bio u stanju razlučivati dobro od zla, onda ne bi bio ni odgovoran za počinjeni prekršaj, pa ga Bog ne bi mogao pozvati na odgovornost. Budući da Bog to čini, ponuđeni odgovor nije prihvatljiv“ istaknuo je dr. Mrakovčić.

„Drugi smatraju da blagovanje sa stabla spoznaje dobra i zla treba poistovjetiti sa seksu-

alnom zrelošću, ulaskom u spolne odnose. Razlog za to nalaze u elementima pripovijesti povezanima sa seksualnošću. Golotinja i sram nakon prekršaja, porođajni bolovi i spolna žudnja kojom žena biva kažnjena, zmija kao simbol kulta plodnosti u Kanaanu. Ni taj odgovor nije prihvatljiv. Zar je Bog prvim ljudima zabranio spolne odnose i rađanje djece? Nije li prije pada sam Bog doveo čovjeku ženu, da zajedno budu jedno tijelo? Spolnost se može zloupotrijebiti, kao i svaki drugi Božji dar. Ali, spolnost u sebi nije zlo, nego dobro“ rekao je predavač.

„Treći smatraju da izraz spoznaje dobra i zla treba shvatiti kao stilsku figuru koja s dva suprotna pola izriče sveukupnu stvarnost. Kako ta figura funkcioniра, najbolje pokazuje primjer iz Druge Knjige o Samuelu, gdje žena najprije kaže za Davida da je kao Božji anđeo koji sluša dobro i zlo, a malo kasnije da je mudar kao Božji anđeo, on zna sve što se zbiva na zemlji. Ta bi rečenica potvrdila da se tu radi o sveobuhvatnom znanju. Čovjek nema takvo znanje, nego je upućen na Božju mudrost i njegovu objavu“ rekao je dr. Mrakovčić, istaknuvši: „Čovjek kao stvorene potreban je svoga Stvoritelja. Jesti sa stabla spoznaje dobra i zla znači ne priznavati istinu o sebi kao stvorenju, prisvajati sebi autonomiju i neovisnost koja

nam ne pripada. Štoviše, za nas je pogubna, jer nas lišava vodstva Božje riječi i zajedništva života s njime. Kada čovjek u iluziji samodostatnosti vlastite pameti ne sluša Božji glas, nego si prisvaja pravo da sam određuje što je dobro, a što zlo, najčešće zlo proglaši dobrim. Međutim, zlo ne rađa životom, nego smrću“ upozorio je predavač.

„Zato Biblija inzistira da je strah Gospodnj, odnosno, usklađivanje života s Božjim zapovijedima, s povjerenjem u njegovu mudrost i dobrotu, početak i počelo prave mudrosti. U središtu Postanka 3 nije sporna spoznaja dobra i zla kao takva, nego način kako doći do te spoznaje. Spoznaja kao takva nije grijeh. Čovjeku nije zabranjeno željeti biti mudar niti mu je zabranjeno težiti za spoznajom dobra i zla. Mudrost kao razlikovanje između dobra i zla je potrebna i nužna. Bog ne priječi čovjekovu spoznaju dobra i zla kao takvu, nego zabranjuje jedenje kao put spoznaje. To znači da Bog želi da čovjek dođe do spoznaje prakticiranjem slobode i odgovornim vršenjem Božjih zapovijedi. U Postanku 3 čovjek pokušava doći do te spoznaje jedenjem, asimilacijom, kršenjem zapovijedi. Čovjekov put do spoznaje dobra i zla trebao bi biti put spoznaje Boga. Jer to je jedini put do istinske spoznaje dobra i zla. Izvan Boga i protiv Boga čovjek ne može doći do te spoznaje. Do prave spoznaje dobra i zla,

odnosno, do prave mudrosti, dolazi se tek poštivanjem Božjih zapovijedi, s povjerenjem da su one za nas najveća mudrost i najbolji put” poručio je dr. Božidar Mrakovčić.

ZADAR: Završen međunarodni znanstveni simpozij „Mudrost u Bibliji“ na Sveučilištu u Zadru

Dvodnevni međunarodni znanstveni simpozij o temi ‘Mudrost u Bibliji’ završen je u subotu 24. listopada u Svečanoj dvorani na Sveučilištu u Zadru. Organizatori toga skupa koji je okupio 16 izlagača iz Hrvatske i BiH bili su Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu, Katolički bogoslovni fakultet u Sarajevu i Teološko – katehetski odjel Sveučilišta u Zadru.

Drugoga dana simpozija, 24. listopada, održana su predavanja: Smrt u Qoheletovoj mudrosti (Miljenka Grgić), Ivanov proslov u svjetlu SZ-ne mudrosti (Arkadiusz Krasicki), Isus i mudrost u pojedinim sinoptičkim evanđeljima (Darko Tepert, online), Mudrost Isusovih učenika (Taras Barščevski), Mudrost i Stjepan – Dj 6,3,10; 7,10,22 (Mario Cifrak), Pavao, mudri graditelj korintske zajednice – 1 Kor 3,10 (Tomislav Zečević), Mudrost odozgo i(li) odozdo. Jakovljevo poimanje mudrosti – Jak 1,5; 3,13-18 (Stipo Kljajić, online) te Mudrost u Otk 5,12; 7,12; 13,18; 17,9 (Ivan Benaković, online).

Organizacija toga simpozija, između ostalog i u odabiru teme i odluke gdje će se održati, u nadležnosti je Biblijskog instituta koji je znanstveno – istraživačka institucija Katoličkog bogoslovnog fakulteta. Biblijski institut okuplja oko 25 hrvatskih bibličara koji se na znanstvenoj razini bave istraživanjem Svetog Pisma. Kao obrazovna ustanova sudjeluje u teološkom obrazovanju, proučavanju Biblije i primjeni biblijskih načela životu. Svake druge godine održavaju simpozij o nekoj temi u korelaciji s Biblijom, u želji da i na znanstveni način budu u službi teologije i pastoralna. Biblijski institut osnovan je 2001. g., kada se razdvojilo Hrvatsko katoličko biblijsko djelo, koje je pastoralni segment djelovanja bibličara ali je povezano s HBK, dok je Biblijski institut ustanova KBF-a.

Među članovima Instituta neke profesorice

djeluju u Italiji, a dr. fra Tomislav Vuk u Jeruzalemu dragocjena im je veza sa Svetom Zemljom. Svaki put simpozij se održi u drugom gradu, ovogodišnji je prvi put održan u Zadru, zahvaljujući zauzimanju dr. Arkadiusza Krasickog koji predaje na Teološko – katehetskom odjelu Sveučilišta u Zadru. Uz Zagreb, dosad su gostovali u Đakovu, Rijeci, Splitu, Sarajevu itd. Temu simpoziju predlažu hrvatski bibličari koji se nalaze i na svojoj godišnjoj skupštini.

Kontekst ovogodišnje teme simpozija u razgovoru za Iku pojasnio je prof. dr. Mario Cifrak, dekan KBF-a u Zagrebu. „Svake godine okupljamo se kao Biblijski institut i planiramo simpozij koji se tiče aktualnih tema iz biblijskih znanosti, ali su važne i za cijelokupnu teologiju, uzimajući u obzir hermeneutski odnos egzegeze, sustavne teologije i praktične teologije. Kolege su predložili da ove godine tema bude Mudrost u Bibliji, mislim da se pokazalo plodnim za ovo vrijeme. Mudrost koju će prepoznati teolozi i praktični vjernici, vrijednost Božje riječi koja nas čini mudrima, da znamo odabrati ono što je Božje, a ne ono što je ljudsko, da bismo stekli vječni život“ rekao je dr. Cifrak.

Razmatranje tko je mudar, hokma Adonai, dr. Cifrak smješta u kontekst od početka razvoja kršćanstva kao fenomena i svetoga Pavla, što podrazumijeva izlazak kršćanskog navještaja iz semitskog kruga i njegov ulazak u grčku kulturu i misao, sa semitskim naslijedom koje kršćanstvo nosi. „Jer kršćanstvo nije ‘palo s neba’, kolokvijalno rečeno. Ono se mora gledati u kontekstu povijesti spasenja koje je Bog započeo sa Židovima, ono što nalazimo u Starom Zavjetu; Zakon, proroci i ostali spisi. Ali, Pavao kaže da nije došao s mudrošću riječi, nego s mudrošću križa Isusa Krista. To je u toj kerigmi u helenističkom svijetu bilo krivo percipirano. Ono što nitko nije očekivao i što je šokantno za kršćanstvo je činjenica da će Gospodin Isus završiti na križu“ istaknuo je dr. Cifrak.

Za razumjeti mudrost Isusovog križa treba shvatiti što njegova smrt znači. „Cijela refleksija koja ide od prvih kršćanskih navjestitelja pokušava se vratiti u postojeće okvire, a to je

starozavjetni svijet i tekstovi koji su im bili familijarni. Postulira se dokument, tzv. Testimonia gdje je bio niz starozavjetnih tekstova. Iako, ako se gleda iz dokumenta Papinske biblijske komisije, nisu svi starozavjetni tekstovi mesijanski. Ali zazvučali su prvim kršćanima i nama, gledajući djelovanje Isusa Krista koje nisu mogli do kraja razumjeti za njegovog ovozemaljskog života, nego tek u svjetlu vjere u Uskrstog i onoga što se dogodilo u Pashalnom misteriju. Tada su posegnuli za tim tekstovima pa su prepoznali: 'Evo, to se dogodilo s Gospodinom, to se dogodilo, to se dogodilo s Gospodinom Isusom!'. Dakle, najprije imamo događaj – Isus Krist, sve ono što je učenike zateklo s njihovom pameću, nerazumijevanjem i s druge strane vijest da je Isus živ. Kršćani su se pokušali postaviti prema toj činjenici u naveštaju, što to znači konkretno za nas. Što to bitno mijenja u paradigmi starozavjetnih žrtvi i govora o žrtvi" rekao je dr. Cifrak, dodavši da kršćani ne inzistiraju na žrtvi, „nego na Božjo dosljednosti da se Sin Božji do kraja prepustio volji Božjoj koju je ispunio tako što je završio na križu. Isus je to učinio radi naših grijeha. To je teološka kvalifikacija. To je i cijela naša etika, usmjerava naše ponašanje" rekao je dr. Cifrak.

Dekan zagrebačkog KBF-a mudrost promatra u kontekstu čitanja Starog i Novog zavjeta kao tekstova vjere. „Pristajemo da je Isus umro za nas i time nadilazi sve što Stari zavjet o tome govori. U tome i je novost Novog zavjeta. Ako to vjerujemo, tako se moramo u svakodnevići i ponašati. Postoji i dokument koji govori o Bibliji i moralu. Dakle, ključ za nas kršćane je Božja riječ. Sve što je napisano je Božja riječ. Nije sve objava, ali je sve Božja riječ. I mi vjerujemo toj Božjoj riječi koja je, kaže Pavao Solunjanima, puna energije. Koja u nama proizvodi energiju, da naša vjera bude djelatna, djelotvorna, da naša ljubav bude puna napora i da naša nada bude postojana. Dakle, da ne posustanemo i kad su stvari protivne, u svijetu, hrvatskom društvu, pa i u Crkvi kad nam se događaju neke stvari koje ne možemo do kraja razumjeti. Ali, u svemu tome, neka nas vodi i poučava Božja riječ. To je hermeneutska pozadina, interpretacija da Božja riječ nije samo nešto to je napisano, što čujemo i prečujemo, nego što se reflektira u teologiji i u našoj prak-

si" rekao je dr. Cifrak.

U višeslojnom razmatranju mudrosti kao biti svojstvene Bogu, identificirane s Isusom, dar Duha Svetoga, dr. Cifrak pojašnjava mudrost i u povezanosti s moralnim življenjem čovjeka, potrebu njene konkretizacije. „Za Židove, mudrost je Tora, Petoknjizje, Božji zakon. Ali, Tora nije zakon samo u smislu legislative, nego to je instrukcija. Po Tori se hoda s Gospodinom. Dakle, to je praktični život, moral, ponašanje. Kada se za nekoga kaže da je hodoa s Gospodinom, kao Henok, to znači da je živio po Božjem zakonu, po Božjim zapovijedima, koje Isus svodi na zapovijed prema Bogu i bližnjima" rekao je dr. Cifrak.

Podsjeća kako u Ivanovom evanđelju Isus kaže da su ga mogli čuti svi Židovi u hramu, gdje se Židovi okupljaju i čita se Tora. „Ali, s druge strane, Isus svoje djelovanje po Ivanovom evanđelju započinje upravo s čišćenjem hrama. To se referira na ono što će se dogoditi u njegovoj muci, smrti i uskrstnuću, da će umrijeti i ponovno za tri dana sagraditi hram. Dakle, Isus je više od te mudrosti, više od hrama, jer on je Sin Božji, on je Bog koji je sišao među nas ljudi, utjelovio se.

Jedna od najljepših scena je kada Isusa nalaze sa carinicima i grešnicima za stolom, opisana u Markovom evanđelju. Dakle, tu se ne razlikuje tko je tko. Među grešnicima nalazi se netko tko nema veze s grijehom. Isus je nama po svemu sličan i vi ne možete prepoznati da je to Sin Božji. A upravo je to božanstvo sišlo u našu ljudsku grešnost da nas iz nje izbavi. To je fascinantni događaj i temelj, navještaj da čovjek uz Isusa Krista može biti čovjek. Zato se i oko stolova nalazio s njima. Tu im je nudio spasenje. Kasnije su postavili sedmoricu da integriraju upravo one koji su još bili neintegrirani u ponudu euharistije. Prepoznali su Isusa u lomljenju euharistije. To nam je ostavljeno, kao poučarsko. Zato, ne može biti kršćanin koji ne ide na euharistiju. To je neprihvatljivo. Ljudi u tom slučaju onda ne razumiju temelj svoje vjere" poručio je dr. Mario Cifrak.

Podsjetio je da je prošle godine u Ohridu održan međunarodni interdisciplinarni simpozij o temi mudrosti koja je sagradila sebi dom,

IZ ŽIVOTA ZADARSKE CRKVE

na kojem su gostovali dr. Cifrak i prodekani zagrebačkog KBF-a. Tada su sklopili i ugovor o suradnji s njihovim fakultetom Sv. Kliment Ohridski, čime se potvrđuje i ekumenska perspektiva, a zajednički temelj je u Svetom Pismu, knjizi objavljene božanske mudrosti.

SADRŽAJ

SVETA STOLICA	5
HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA	7
IZJAVA – PANDEMIJA BOLESTI COVID-19: ISPIT SOLIDARNOSTI I BRATSTVA	7
DR. KRUNOSLAV NOVAK PREUZEZO SLUŽBU GENERALNOG TAJNIKA HBK	9
PANDEMIJA COVID-19 KAO MILOSNO VRIJEME ZA OBITELJSKI PASTORAL	9
PREDSTAVLJEN ZBORNIK „LAUDATO SI’! KAKO MIJENJATI STIL ŽIVOTA?“	11
ZADARSKA NADBISKUPIJA	
TKO HOĆE ZA MNOM, NEKA UZME KRIŽ SVOJ!	18
MOLITVA ZA POČETAK NOVE ŠKOLSKE GODINE	19
NAUČI NAS, SV. IVANE PAVLE II., KAKO LJUDE VOLJETI I ODANO SE BOGU MOLITI	21
PISMO NADBISKUPA ŽELIMIRA PULJIĆA	
SVEĆENICIMA I VJERNICIMA ZADARSKE NADBISKUPIJE	22
ODREDBE	27
IMENOVANJA I RAZRJEŠENJA	35
KRONIKA	37
IZ ŽIVOTA ZADARSKE CRKVE	38